

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Pulizter Ödüllü Yazar

James Risen

SAVAŞ DEVLETİ

Bush Yönetimi ve CIA'nın
Gizlenen Tarihi

James
Risen

Ücretsiz PDF E-kitap Arşivi - <https://arshivi.org>

SAVAŞ DEVLETİ

BUSH YÖNETİMİ VE CIA'IN GİZLENEN TARİHİ

PEGASUS YAYINLARI

SAVAŞ DEVLETİ BUSH YÖNETİMİ VE CIA'IN GİZLENEN TARİHİ

JAMES RISEN

Kitabın Özgün Adı: STATE OF WAR

Yayın Yönetmeni: İbrahim Şener

Çeviri: Özkan Özdem - İbrahim Şener

Bilgisayar Uygulama: Meral Gök

Kapak Tasarımı: Sabri Gevinç

Film-Grafik: Seval Grafik

Baskı-Cilt: Kilim Matbaası

1. Baskı Mart 2006

ISBN : 975-9146-47-9

PEGASUS YAYINLARI © AKÇALI AJANS

PEGASUS YAYINLARI

Kazancı Yokuşu, Muhtar Kamil Sokak, Basmacı Han

No: 5/3 Taksim / İSTANBUL

Tel: 0212 243 43 03 (pbx) Faks: 0212 243 43 40

www.pegasusyayinlari.com

JAMES RISEN

SAVAŞ DEVLETİ

BUSH YÖNETİMİ VE CIA'IN GİZLENEN TARİHİ

İngilizce'den Çevirenler:
Özkan Özdem
İbrahim Şener

PEGASUS YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

KAYNAKLAR ÜZERİNE BİR NOT ★ 7

ÖNSÖZ - GİZLENEN TARİH ★ 9

1. AĞRI KESİCİ İLACI HANGİ YETKİLİ VERDİ? ★ 23

2. PROGRAM ★ 31

3. CASUS BELLİ ★ 73

4. WMD (KİTLE İMHA SİLAHLARI) AVI ★ 103

5. KUŞKUCULAR VE BAĞNAZLAR ★ 133

6. SAVAŞ VE BARIŞ DÖNGÜSÜ ★ 153

7. AFGANİSTAN'I KAYBETMEK ★ 181

**8. YALANLAMA: PETROL, TERÖRİZM
VE SUUDİ ARABİSTAN ★ 213**

9. SAHTEKARCA BİR OPERASYON ★ 237

SONSÖZ ★ 271

TEŞEKKÜR ★ 277

KAYNAKLAR ÜZERİNE BİR NOT

Pek çok insan son dönemde isimsiz kaynaklar kullandıkları için eleştirilmiştir. Ancak tüm haberciler en iyi –en önemli olan, en hassas– öykülerin onlar tarafından yaşandığına güvenmektedir. Bu kitap Bush yönetiminin, istihbarat örgütünün ve hükümetin başka birimlerinin eski ve şimdiki çok sayıda yetkilisinin işbirliği olmaksızın yazılamazdı. Onların pek çoğu yalnızca isimlerinin yayınlanmaması kaydıyla bu hassas konu hakkında olanları anlatmayı kabul etmişlerdir.

Önsöz

GİZLENEN TARİH

Başkan George W. Bush sinirli bir şekilde telefonu kaldırdı, ABD'nin eski başkanı George Herbert Walker Bush ile gerilim dolu bir konuşma yapacaktı.

Yıl 2003'tü, ve Amerikanın kırk birinci ve kırk üçüncü başkanları bir baba ve oğul arasında yaşanabilecek gerilimin çok ötesinde bir sürtüşme süreci yaşıyorlardı. Her ne kadar bu konuşmanın ayrıntıları yalnızca iki adam tarafından bilinse de, çok sayıda yüksek dereceli kaynak, tartışmanın Bush'un babasının George W. Bush yönetimi hakkındaki kuşkuları üzerine olduğunu ifade etmektedir. George Herbert Walker Bush dış politika konusunda Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in, özellikle Irak ile ilgili ola-

rak, muhafazakar ideolojileri uygulamasından ve aralarında Colin Powell'ın da olduğu ilımlıların görüşlerinden rahatsızlığını ifade ediyordu. Başka bir deyişle, George Bush'un öz babası oğlunun kamuoyu eleştirileri aldığı bir süreçte bu kaygılarının bazılarını dile getiriyordu.

Daha sonrasında, başkan babasını geri aradı ve onu telefonda beklettiği için özür diledi, ve yönetim kademesinde hiçbir gedik olmadığını belirtti.

Ancak baba-oğul tartışması henüz tam olarak baba tarafından şekillenmiş değildi. İkinci Dünya Savaşı'ndan beri, dış politika ve ulusal güvenlik her iki partiden Amerikan başkanlarının temkinli bir pragmatizmi ile yürüttükleri alanlar olmuştu. Savaş ve barış durumlarında, hem liberal Demokratlar hem de muhafazakar Cumhuriyetçiler büyük riskler alma konusunda temkinli davranmışlardır. Amerika'nın dünyada güçlü bir vizyona sahip olduğu dönemlerin başkanları bile –Ronald Reagan, John F. Kennedy– Amerikan askerlerini tehlikeye atabilecek konularda yavaş ve temkinli davranmışlardır. Amerika Birleşik Devletleri'nin yavaş yavaş kızdığı düşünülmektedir.

George Herbert Walker Bush bu gelenek içinde yetişmiş ve başkan olarak buna uygun bir yol izlemiştir. O, 1991 yılında Irak'a karşı savaş başlattığı zaman bunu Saddam Hüseyin'in komşusu Kuveyt'i işgalinden hemen sonra yapmıştır ve bunu uluslararası bir koalisyonun geniş bir desteğini aldıktan sonra gerçekleştirmiştir. Kuveyt'in özgürleştirilmesinden sonra baba Bush Bağdat'a doğru ilerlemek yerine Amerikan birliklerini geri çekmiştir.

George W. Bush, George Herbert Walker Bush'un başkanlığının bir tekrarını uman seçmenler tarafından seçilmiştir. O Ekim 2000 tarihinde yaptığı seçim kampanyasında "Eğer biz kibirli bir ulus olursak, onlar bize içereyecek-

tir; eğer biz alçakgönüllü fakat güçlü bir ulus olursak, onlar bizi hoş karşılayacaklardır,” ifadesini kullanmıştır.

Ancak 11 Eylül olayından sonra George W. Bush babasının geleneklerinden ayrılmış ve sonuçlarını hâlâ yaşadığımız dış politikaları uygulamaya girişmiştir. Bu, her şeyden öte, Amerika Birleşik Devletleri hükümetinin kendi kontrol mekanizmasını ve dengesini sarsacak bir girişim olmuştur. Bunun sonuçları arasında yeni bir ülke içi casusluk programı, Afganistan’da bir güdümlü hükümet kurulması ve Irak’taki kaos bulunmaktadır.

Soğuk Savaş Döneminde askeri, istihbarat ve yabancı politikaları uygulamada son derece başarılı olan Beyaz Saray’daki Ulusal Güvenlik Konseyi (NSC) Bush yönetimi için zayıf ve işlev dışı olarak kabul edilmiştir. Bush’un ilk döneminde ulusal güvenlik danışmanı olan Condoleezza Rice başkan ile mükemmel bir kişisel ilişki içinde olmuş fakat önemli şeyleri yerine getirme konusunda yeterli güç ve yetkiden yoksun bırakılmıştır. Dış politika sıklıkla Başkan yardımcısının ofisi ve Savunma Bakanı’nun ofisi tarafından yürütülmüştür. Rice kendisine yapılan dayatmaları kabul etmek zorunda bırakılmıştır. Özellikle Donald Rumsfeld’in ellerinde olan yetkiler ile hakarete varan durumlara maruz kalmıştır. Ancak onun sadakati ikinci döneminde Bush hükümetinin Dışişleri Bakanı olarak ödüllendirilmesini sağlamıştır.

Pek çok durumda, politikalar etraflıca tartışılmamıştır. Başkanın kıdemli danışmanları resmi toplantılarda asla yer almamıştır ve hatta Irak’ı istila kararının alındığı toplantıda bile yer almamışlardır. Ve istila sonrasının en

kritik kararlarının çoğu Başkan Bush'un önceden bilgisi olmaksızın Amerikan konsey üyesi L. Paul Bremer tarafından alınmıştır. Sağlam kaynaklar başkanın bu kararın alınmasında önceden bilgisi olmadığını belirtmektedir. Hemen hemen tamamen Rumsfeld tarafından koordine edilen eylem Ulusal Güvenlik Konseyi'nin bir grup yöneticinin karşı çıkışlarına karşın uygulamaya konulmuştur.

Etkin bir yönetimin olmaması Bush yönetiminin dış politikasının karakteristik yapısını oluşturmuştur ve radikal kararların en alt düzeyde görüşülerek hızlı bir şekilde alınmasına neden olmuştur.

Bush yönetiminin rahatlığı hükümet içinde bürokratik dirençle karşılaşmıştır. Ancak Askeri yetkililer ve istihbarat örgütü bu konuda zayıflık göstermiştir. Çok farklı şekillerde, ordu ve Merkezi Haberalma Teşkilatı (CIA) geleneksel olarak mevcut durumu destekleyici güçler olarak görev görmüştür. Her iki kurum da ani değişimlerden kaçınarak ılımlı bir politika geliştirmeye çalışmışlardır.

Ancak Bush altındaki ordu ve CIA bürokratik savaşın çoğunda başarısız olmuştur. Oysa yönetim kademelelerinde bu konuda derin kızgınlık ve öfke hakimdir. Amerikan askeri birliklerinin yumuşak başlı görünümü çok göze çarpıcıdır. Bir kıdemli yönetim kaynağı Irak'ı ziyareti sırasında Amerikalı komutanların yeterli birlikten yoksun olmaları konusunda şikayetlerini dinlemiştir. Ancak Bush ve Rumsfeld ile yapılan toplantı ve video konferanslarda bu durum dile getirilmemiştir. Onların yüzlerindeki sessizlik Irak için ek birlik talebinin Beyaz Saray'a iletilmemesi durumunu getirmiştir.

Hiçbir kurum Bush dönemindeki kendi görevini yerine getirmede CIA kadar başarısız olmamıştır. Bu kurum 2001 yılından itibaren sıkıntılı dönemler yaşamaya başlamıştır. Bush'un ilk döneminin sonunda, CIA hükümetin reform isteklerinin iflası tetiklediği bir şirket olan Enron'un durumuna denk bir yapısına sahip görünmektedir.

CIA Irak'ın istilası edilmesinden önce 2003 yılında bağımsız kararlar almaktan uzak bir yapıda Beyaz Saray'a güdümlü bir yapı içinde olmuştur. CIA'in yapısının bozulmasının kökleri Soğuk Savaş'ın sonunda izlerini göstermektedir.

Sovyetler Birliği 1991 yılında çöktüğü zaman, CIA'in temel misyonu sona ermişti. Merkezi Haberalma Örgütü 1947 yılında tek bir amaç için, Sovyet Komünizmine karşı savaşmak için kurulmuştu, ve diğer tüm konular CIA yetkilileri için ikincil dereceli konulardı.

Soğuk savaş sonrası dönem Berlin Duvarının yıkılmasından sonra bu örgütün yapısının değişmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştı. Clinton yönetimi ve Kongre örgütün bütçesinde büyük kısıntılara gidilmesini sağlamıştır ve Bill Clinton haberalma konularına neredeyse hiç ilgi göstermediğini ortaya koymuştur. Onun ilk CIA yöneticisi James Woolsey başkandan soyutlanmış bir dönem geçirmiştir.

CIA çalışanı Aldrich Ames'in 1994 yılında bir Rus casusu olarak tutuklanması ile örgütün yapısı yeni dönem içinde tekrar tartışılmaya başlanmıştır. Kıdemli CIA yetkilileri topluca emekliye ayrılmışlardır. 1990'ların başlarında üç ya da dört yıllık bir dönemde CIA yetkililerinin tam bir kuşağı -Soğuk Savaş döneminin galibi olmalarına karşın-

örgütten çıkarılmış ya da emekli edilmişlerdir. Bir CIA emektarı örgüt çalışanı kıdemli pilotların tamamının ayrıldığını söylemiştir.

CIA yöneticisi John M. Deutch'un işbaşında kalması örgütün çöküşünü hızlandırmaktan başka bir işe yaramamıştır. O 1995 yılında CIA'in başına geldiği zaman, Deutch bu göreve gelmek istemediğini ve bunu kabul etmesinin tek nedeninin Başkan Clinton tarafından Savunma bakanı yapılarak ödüllendirilme inancı olduğunu söylemekte sakınca görmemiştir. O CIA'e olan hoşnutsuzluğunu gizleyemeyerek, hızlı bir şekilde bu önemli kuruma yabancılaştırılmıştır. Onun Guatemala'daki bir skandal üzerine kıdemli yetkilileri işten çıkarma kararı örgüt içinde hâlâ tam olarak sona ermemiş olan tartışmalara yol açmıştır. Örgütün uyum içinde çalışmaması son derece riskli casusluk operasyonlarının başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olmuştur. CIA büyük riskler almakta daha az istekli davranarak, Irak gibi tehlikeli yerlerde yeni yetme casuslarla daha az bilgi elde edilmesine neden olmuştur.

Aynı zamanda, CIA soğuk savaş sonrası görevleri hakkında halkın sorularını yanıtlamaya çalışmaktadır. Bu sorular arasında nükleer çalışmalar, terörizm ve uluslararası narkotik trafiği bulunmaktadır. Bir de buna Kore, Irak ve İran'daki yeni "katı devlet" soruları eklenmiştir. Ve ek olarak eski Yugoslavya gibi yerlerdeki bölgesel çatışmalar gündeme getirilmektedir.

Woolsey CIA'in kırk yıl boyunca bir ejderha ile savaşmış olduğunu söylemiştir. Ancak artık çok sayıda zehirli yılan ile karşı karşıya gelinmiştir; bu tek bir büyük sorun yerine çok sayıda küçük sorun ile karşı karşıya olunması anlamına gelmektedir. Ancak bunlar birbirine

paralel misyonlardır. CIA artık tek bir odak noktasına sahip değildir. Ve açık bir şekilde görülmektedir ki CIA çok sayıda görevi yerine getirmede hiç de iyi değildir.

Sovyetler Birliği gibi bir öncelikli konunun ortadan kalkmasıyla CIA yönetimi kaynaklarını bir hedeften diğerine kaydırmaya başlamışlardır ve bunu yaparken işbaşında olan yönetimin istekleri doğrultusunda davranmaya başlamıştır. Örneğin Başkan yardımcısı Al Gore'un küresel çevresel faaliyetleri önemli bir öncelik durumuna gelmiştir.

Daha geniş olarak, kablolu haber ağının gelişimi ve daha sonrasında internet politika belirlemede CIA için araştırma konusu olmuştur. Bazen bu istekler günlük olarak değişmektedir. Uzun dönemli araştırmalar ve derinlikli analizler CIA yöneticileri ve analistlerinin Başkan'ın Günlük Direktiflerini yerine getiren bir kuruma dönüşmesine neden olmuştur. Analistler ilerleme sağlayabilmek için daha hızlı yazma ustası olmanın hilelerini öğrenmek zorunda kalmışlardır. Çünkü kısa bilgiler üst düzey politikacıların dikkatini çekecektir. CIA analistleri üniversite profesörleri yerine, televizyon gazetecilerine denk bir sınıflama içinde olmaya başlamışlardır. Sonuç daha az analistin temel konulara ilişkin olarak geriye dönük araştırma yapmaları olmuştur.

Eski bir CIA analisti ve CIA Araştırma Bürosu direktörü olan Carl Ford "Bizim böylesine kötü işler ortaya çıkarmamızın nedeni tek bir spesifik sorun üzerine odaklanmak yerine o dönemde gündemde olan pek çok sorun üzerine yoğunlaşmamızdı," açıklamasında bulunmuştur. Ford, 1970'li yıllarda CIA analistlerinin yüzde 70 ila 80'inin zamanlarının tamamını anahtar konular üzerine temel araştırmalar yapmakla geçirdiklerini; bugün ise

analistlerin yüzde 90'ının gündemdeki konu ile ilgili bilgi toplamak dışında hiçbir şey yapmadıklarını sözlerine eklemiştir. "Bugünkü analistler konu hakkında düşündüklerini yazmaktadır, fakat onlar mevcut bilgilerin doğru olup olmadığı hakkında hiçbir bilgi derinliğine sahip değildir. Temel araştırmaların nasıl yapıldığını hatırlayan çok az insan kalmıştır."

George Tenet 1997 yılında Deutch'un ardından bu tehlikeli karışımın başına getirilmiştir. Deutch 1996 yılının sonunda istifa ettiği zaman, Clinton'ın ilk seçeneği CIA'in başına Ton Lake'i getirmek olmuştur. O, Clinton'ın ilk döneminde ulusal güvenlik danışmanı olarak görev yapmıştır. Ancak Lake'in adaylığı Cumhuriyetçilerin kontrolündeki Senato tarafından engellenmiştir. Onlar Clinton'a bu kadar yakın ve aşırı liberal birisinin bu göreve gelmesine izin vermemişlerdir. Lake'in bertaraf edilmesinden sonra, Clinton yönünü Tenet'e çevirmiştir. Tenet Deutch'un vekili olarak görev yapmıştır, ve daha öncesinde Beyaz Saray'da haberalma politikaları konusunda çalışmalarda bulunmuştur. Ve ayrıca Haberalma konusunda ABD Senatosu Seçkinler Komitesinde personel müdürü olarak görev yapmıştır. Onun Beyaz Saray'daki dönemi Clinton için en önemli bilgilerin elde edildiği dönem olmuştur: Sonuç olarak George Tenet uygun bir isimdir.

Yalnızca birkaç yıl içinde, Tenet'in kariyeri Senato personel müdürlüğünden Amerikan haberalma teşkilatının başındaki kişi olmaya uzanmıştır. Ve o kendisinden daha önceki kişilerin hatalarını tekrarlamayacaktır. Wo-olsley başarısız olmuştur çünkü başkanla hiçbir ilişki

içinde olmamıştır; Deutch başarısız olmuştur çünkü kendisini bu gizli örgüte yabancılaştırmıştır. Tenet ise kendisini Oval Ofise ve Operasyonların yürütülmesine adanmıştır.

Tenet pek çok şekilde iyi bir barış dönemi yöneticisi olmuştur. O CIA'in moral yapısını yeniden inşa etmek için uğraş vermiştir ve Kongre'de ve Beyaz Saray'da lobi çalışmaları yürütmüştür. Böylece örgütün bütçesinin artmasını sağlamıştır. Deutch'un zehirli yılanlar ile savaştığı dönemden Soğuk Savaşın bir efsanesi durumuna geri dönülmesi nedeniyle alkış almıştır.

Ancak eski bir CIA yetkilisinin söylediğine göre, Tenet büyük bir lider değildir. O örgütün bütçesini ve moral durumunu arttırmıştır ancak barış zamanının zor durumları hakkında önemli başarılarla imza atamamıştır.

Bunun sonucunda Clinton'ın Beyaz Saray'dan ayrılmasıyla birlikte o da CIA başkanlığı görevinden ayrılacaktır. O 11 Eylül olaylarının hazırlık aşamalarını ortaya çıkaramadığı için ve ayrıca Irak'taki kitlesel imha silahları konusunda başarısız olduğu için eleştirilmiştir. Tenet ayrıca CIA'in başında olduğu dönemde yaptığı yüksek kişisel harcamaları ile de hatırlanmaktadır.

Örnek olarak, Başkan Clinton Orta Doğu barış görüşmeleri sırasında İsrailli casus Jonathan Pollard durumu ile ilgili olarak Tenet Clinton'a Pollard'ın serbest bırakılması için ricada bulunmasını istemiştir ve Clinton onu desteklemiştir. Ve Mayıs 1998 tarihinde CIA tesadüfen Hindistan'ın bir nükleer bomba denemesi yaptığını öğrendiği zaman Tenet'in lobi yapmak dışında önemli bir faaliyetinin olmadığı ortaya çıkacaktır. Tenet Alabama Cumhuriyetçilerinden olan Senator Richard C. Shelby ile konu ile ilgili olarak şöyle bir konuşma yapmıştır.

“George, ne oldu?” diye sormuştur Shelby.

“Senatör,” diye yanıtlamıştır Tenet, “Bizim hiçbir ipucumuz yoktu.”

Tenet’in bu patavatsızca yorumu Shelby’yi büyük bir sıkıntıya sokmuştur ve senator daha sonra yaptığı bir konuşmada bunun Tenet’in CIA’yi yönetimi hakkındaki düşüncelerinin başlangıcını oluşturduğunu söylemiştir. Shelby daha sonrasında Tenet’i en fazla eleştirenlerden biri olacaktır.

Tenet’in yorumları sorun yaratacak kadar dobra dobra idi. Daha sonraki yıllarda, “Bizim hiçbir ipucumuz yoktu,” ya da benzeri sözleri onun gidişini hazırlayan ifadeler olmuştur.

Bush dönemi boyunca, Amerika Birleşik Devletleri Sünni Müslüman dünyanın küresel ayaklanması ile karşı karşıya kalacaktır. Bu El Kaide terörist şebekesinin ötesinde bir durumdu ve 11 Eylül 2001 tarihindeki New York ve Washington saldırılarıyla en üst düzeyine ulaşmıştır. Irak, Afganistan, Avrupa, Orta Doğu ve güneydoğu Asya’da, İslamcı teröristler daha ölümcül bir yapıya doğru değişim göstermiştir.

Washington’un karşı karşıya kaldığı köktendinci politik sorular Başkan Bush’un politikaları nedeniyle olsun ya da olmasın, terörizm El Kaide örgütünün yaptıkları ile daha kötü bir duruma gelmiştir. Bu durum Amerika Birleşik Devletleri ile Sünni Arap dünyasını Irak konusunda karşı karşıya getirmiştir. Bush yönetimi tüm Arap dünyasına karşı bir savaş içinde gibi görünmeye başlamıştır.

Bush’un destekçileri Orta Doğu boyunca demokratik bir reformun oluşturulması konusunda görüş birliği

içinde bulunmaktadır. Başkan Bush kendi gündeminin merkezine Orta Doğu'ya demokrasiyi getirme misyonunu yüklemiştir. Sonuç olarak, başkanın bu düşü Arap dünyası içinde on yıllarca sürecektir politik mücadelelere neden olmuştur. Belki de bu durumun bir sonucu olarak Arap-İsrail ilişkileri farklı bir boyuta ulaşmıştır ve böylece terör sözcüğünün daha fazla kullanıldığı bir döneme girilmiştir.

Bush Amerikan politikası konusunda büyük bir kumar oynayarak Arap dünyası içinde farklı oluşumlara neden olmuştur—ve Amerikan askerleri bunun bedelini hayatlarıyla ödemişlerdir. Bush Saddam Hüseyin'i devirerek demokrasiyi yerleştirme arzusunu ortaya koymuştur ancak bu aşırı İslamcılığın yükselmesine neden olmuştur. Amerikanın Irak'ı istila etmesinin sonucu Orta Doğu'da çok sayıdaki birbiriyle savaşan güç nedeniyle güvenli bir yapının hiç kimse tarafından inşa edilemeyeceği durumunu doğurmuştur.

Bu soruların yanıtları yıllar boyunca yanıtsız kalabilir, ve tarih George W. Bush'u yargılayabilir. Onun başkanlığının kısa dönemli etkileri ise artık gün ışığına çıkmaya başlamıştır.

Küresel olayların geniş bir yelpazesi altında, 11 Eylül öncesi ve özellikle sonrası CIA ve Bush yönetiminin gizli bir tarihi bulunmaktadır. Bu aynı zamanda Amerikan ulusal politikasının elindeki araçların nasıl yanlış kullanıldığını gösteren bir öyküdür. Ülke içi casusluk faaliyetleri, gücün kötüye kullanımı ve rezilce operasyonları içermektedir. Bu şimdi anlatmaya başlayacağımız bir öyküdür.

1. BÖLÜM

AĞRI KESİCİ İLACI HANGİ YETKİLİ VERDİ?

2002 Sonbaharının başlarında, George Tenet George W. Bush ile olağanüstü sıkı bir ilişki kurdu. Bu belki de bir başkan ile ona hizmet sunan bir CIA yöneticisi arasında bu güne kadar kurulmuş en gerçek dostluktu. Bu George Tenet'in başlangıçta istemediği bir dostluktu fakat iki taraf arasındaki dengesizlik kaçınılmaz olarak Tenet'in bu dostluğu sürdürmesine neden oldu.

Bush Tenet'i yalnızca iyi bir dost olarak görmüyordu—Tenet aynı zamanda kolej basketbolu konusunda ger-

çek bir uzmandı ve Georgetown Üniversitesi basketbol takımının ateşli bir taraftarıydı. Başkanın aksine Tenet aşırı kiloluydu ve fiziksel özellikler açısından zayıftı ve Clinton yılları sırasında erken yaşta kalp rahatsızlıkları yaşamaya başlamıştı. Buna karşın hâlâ CIA çalışanlarıyla birlikte basketbol oynuyordu ve Bush'taki zindeliğe ulaşmaya çaba liyordu.

Tenet, başarılı bir eski Senatör ve Beyaz Saray çalışanı olarak, kendisinden daha yaşlı ve daha güçlü insanlarla bireysel ilişkileri yönetme konusunda bir ustaydı. Beyaz Saray kültürünü iyi bilen biri olarak güçlü insanları memnun etmenin yollarını iyi biliyordu. Tenet aynı zamanda etnik Yunan lobisi ile iyi ilişkiler içindeydi. Tenet'e göre, kamunun politikası her zaman için bir dizi kişisel idareler dizisi ile kırılabildi.

Aynı zamanda, en azından Tenet'e yakın çalışmış birkaç kişi zorunlu olarak onun güçlü insanlarla kurduğu iyi ilişkilerin iyi bir şey olmadığını düşünüyordu, ve bu eninde sonunda sorunlara neden olabilecek bir nitelikti. Clinton yıllarının sonunda, Tenet CIA yöneticisi olarak popülerdi; o Deutch döneminde yaşanan olumsuzluklardan sonra başarılı biri olarak görülüyordu. Ayrıca üst düzey çalışanlarının ona karşı sadakati göze çarpıyordu. Ancak henüz Tenet'in kişiliğinin bir başka tarafı olan CIA ve Beyaz Saray yakınlaşması bilinmiyordu. Kamuoyu nezdinde Tenet dürüst kişiliği ile tanınıyordu; özel hayatında ise insanlara duymak istedikleri şeyleri söyleyen fakat başkalarına da bunların tersini söyleyebilen bir kişiliğe sahipti. En azından içeriden birkaç kişi CIA ile Beyaz Saray yakınlaşmasını bu nedenle doğru bulmuyordu. Tenet'in politikacılarla uyum içinde olması CIA içinde tedirginlik yaratıyordu.

Tenet'in yardımcılarında bazıları eğer seçimi Al Gore kazanmış olsaydı Tenet'in Clinton'ın adamlarından biri olmayacağını düşünüyordu. Ancak seçimi Al Gore kazanmadı ve böylece Tenet George W. Bush'un üzerinde iyi bir izlenim bırakmaya çaba gösterdi. Ve bu onun zaten usta olduğu bir alandı. Tenet'e göre George Bush'u yönlendirmek önceki patronları olan Senatör David Boren, Tony Lake ya da John Deutch'u yönlendirmekten çok da farklı değildi. İlk olarak onların ne istediklerini anlayacak ve daha sonra bunu onlara veren kişi olduğunu hissettirecekti.

Tenet'i uzun zaman boyunca izlemiş olan kişiler onun Bush ile yeterli zaman geçirmesi durumunda onun üzerinde etki bırakabileceğini bilirler. Nitekim George Bush kısa süre içinde Tenet'e kısa adı olan "Jorge" diye hitap etmeye başlayacaktı.

Clinton-Bush görev değişimi döneminde başlangıçta Tenet Bush için çok da cazip bir isim olarak görünmemişti. Ancak zaman içinde Bush'un gözüne girmeyi başarmıştı. Ancak herkes böyle düşünmüyordu. Dick Cheney, Nixon ve Ford döneminde akıl hocası olan Donald Rumsfeld'i merkezi haberalma teşkilatının yeni yöneticisi yapmak istiyordu. Rumsfeld iki komisyonun başkanlığını yapmıştı: bunlardan biri Amerika Birleşik Devletleri'ni tehdit eden balistik füzeler ve diğeri ise uzayda askeri ve haberalma faaliyetlerinin kullanımıydı. Her iki konu da 1990'lı yıllarda haberalma teşkilatı ile yakın ilişkiler kurmasına neden olmuştu. Ancak Rumsfeld artık CIA'in misyonunu tamamladığını düşünüyordu ve bu göreve sıcak bakmamıştı.

Üstelik ilgili çevrelerde Pentagon'da böylesine güçlü bir ismin bulunması dengeler açısından pek hoş karşı-

lanmamıştı. Powell'in yakın bir arkadaşı olan Richard Armitage bu durumun yaratabileceği sakıncaları Powell'e anlatarak bu konuda onu ikna etti.

Bu dönemde CIA başkanlığı için adı geçen bir başka isim Cumhuriyetçilerle sıkı bağları bulunan ve daha önce Cheney'in emrinde çalışmış olan Richard Haver'di. Haver kendi ismini daha fazla öne çıkarabilmek için Cheney'nin yeni yönetiminin Tenet'ten kurtulması gerektiğine inandırmıştı. O donanmada en riskli görevleri başarıyla yürütmüş bir kişi olarak Tenet'e karşı riskli bir savaşa girişmekten kaçınmamıştı. Haxver Tenet'in CIA başkanı olabilmek için çok fazla politik bir kişi olduğunu düşünüyordu.

Haver'e göre, Tenet'in Clinton yönetiminin ulusal güvenlik konusuna sorumsuzca ve yanlış yaklaşımında yanlış giden her şeyde payı olduğunu düşünüyordu. Diğer önde gelen Cumhuriyetçiler bu konuda aynı fikirdeydi. O dönemde Senato haberalma Komitesinin başkanı olan Alabama Cumhuriyetçi-Senatörü Richard Shelby Tenet'in kamuoyu önünde sert bir şekilde eleştirilmiş olmasını gündeme getirdi ve Bush'un onu görevde tutmasına hiçbir zaman anlam veremedi. Bush nasıl olduysa bu konuda Shelby'nin fikrine danışmamıştı.

Bazı CIA yetkilileri Haver'in tarafsız bir gözlemci olmadığını ve bu görevle kendisi için ilgilendiğine inanıyorlardı. Ve bunun George Tenet'e olan kişisel hoşnutsuzluğundan kaynaklanabileceği konuşuluyordu. Haver, CIA kültürü için dışarıdan biri olarak bazı kesimlerce istenmiyordu.

Haver doğrudan doğruya Cheney'e Tenet'i görevden almasının gerektiğini söylememişti. Bu isteğini dolaylı bir şekilde belirtmişti. Tenet'in Clinton döneminde göz

ardı edildiğini ve Bush yönetiminin başkan tarafından böylesine görmezden gelinen birini görevde tutmasının yanlış olacağını anlatmıştı. Cheney bu ifadelerin ne anlama geldiğini anlamıştı fakat Haver'in bu isteğini yerine getirmemişti. Bunun yerine Haver'e bu konunun kendi inisiyatifi dışında olduğunu anlatmıştı. Bu başkanın seçeceği bir görevdi ve Bush bu konuda babası ile konuşuyordu.

Açıkça görülüyordu ki George H. W. Bush Tenet'in görevinde kalmasını istiyordu. George W. Bush'un babası oğlunun CIA'yi politika döngüsünün dışında tutması gerektiğini düşünüyordu ve her yönetim değişikliğinde CIA başkanının da değişmemesi gerektiğini belirtmişti. Baba Bush Gerald Ford yönetimi döneminde bir yıl boyunca CIA başkanı olarak görev yapmıştı. Ve 1976 yılı seçimlerinde Ford'un seçimde yenilgiye uğramasıyla birlikte görevden alınmıştı. Ford'dan sonra başkanlığa seçilmiş olan Carter'a Bush'u görevde tutması telkin edilmişti, fakat Carter bu fikri reddetmişti ve Bush'un yerine kendi adamı olan Stanfield Turner'ı getirmişti. Bu nedenle baba Bush CIA'in politikadan bağımsız bir yapı olması gerektiğini düşünüyordu. Bu da Tenet'i görevde kalması anlamına geliyordu.

Eski bir Tenet asistanı "Sanırım bu baba Bush'un isteği ile oldu," ifadesini kullanmıştır. Carter'ın kendisine yaptığı şeyin Tenet'e yapılmasını istememişti. "Ancak o Tenet'in sonsuza kadar orada kalması gerektiğini düşünmüyordu."

Tenet'in müttefikleri onun için lobi faaliyetlerinde bulunmuştu. Oklahoma Üniversitesi rektörü ve eski bir Demokratik senatör olan David Boren Tenet'in personel müdürü olduğu dönemde Senato Haberalma Komitesi başkanlığını yapmış biri olarak, Tenet'in önemli bir yö-

netici olduğunu söylemişti. Boren, her iki Bush gibi bir Yale mezunuydu (1963) ve Kafatasları ve Kemikler Topluluğunun bir üyesiydi. Bu topluluk George W. Bush'un (1968 mezunu) da üye olduğu bir topluluktur. Boren, Bush'a Tenet'in görevde kalması yönünde güçlü telkinlerde bulunmuştu.

Bir New York yatırımcısı olan ve Baltimore Orioles'in eski sahibi olan Eli Jacobs Tenet'in yakın bir arkadaşıydı ve aynı zamanda Bush ailesi ile görüşüyordu. Jacobs ve George W. Bush 1990'lı yılların başında aynı zamanda Amerikan ligi takımı sahibi olmuşlardı. 1999 Ekim tarihinde, Jacob Teksas Valiliği için Tenet ismini ön plana çıkarmaya çalışmıştı.

Başkanlık seçimi sonrası verilen davette oğul Bush'un kısa bir görüşme yapma olanağı bulduğu Tenet onun üzerinde iyi bir izlenim bırakmıştı. Sonrasında başkan için verilen haberalma teşkilatı brifinginde George W. Bush Tenet'in zekasından etkilenmişti. Brifing sonunda Bush, Tenet haricinde herkesin odadan çıkmasını istemişti. Baş başa kaldıklarında Tenet onun CIA başkanı olarak kalmasını istediğini söylemişti, en azından bir süreliğine. O ilişkilerin nasıl geliştiğine bakarak kesin kararını daha sonra verecekti. Bush birlikte çalışmalarının devam etmesini umduğunu da sözlerine eklemişti.

Bush ekibi içinde Cheney için bir set görevi görecekt bazı isimler göze çarpmaktadır. Günler sonra Haver Washington'daki Eli Jacobs aracılığı ile durum değerlendirmesi yapacak ve yenilgiyi kabul edecektir. O, CIA yöneticisi olmak yerine Rumsfeld'in Pentagon'daki haberalma konularından sorumlu özel asistanı olacaktır. Bu on yıl önce Cheney altında yaptığı görevin aynısıdır. Haver'in Savunma Bakanlığı bürosundaki varlığı pentagon-

CIA ilişkilerinin göstergesi olacaktır.

Bush Tenet'i görevinde tutmaya karar verdiği zaman, bunu mümkün olduğu kadar kamuoyu açısından sessiz bir şekilde duyurmuştur. Bush yönetiminin atamalarından dört gün sonra sözcü Ari Fleisher Beyaz Saray basın sekreterliğinde yaptığı bir basın toplantısında sorulan bir soru üzerine basit bir haber olarak Tenet'in yakın gelecek için CIA başkanı olarak kalacağını duyurmuştur. Bush'un kendisi bir duyuru yapmamıştır. Bu Tenet'in her an görevden alınabileceğinin göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Tenet hızlı bir şekilde kendisine tanınan bu fırsatı kullanmıştır. Bush Clinton'ın terk ettiği günlük haberalma brifinglerini yeniden başlatmıştır ve Tenet, Bush'un isteği ile her gün bu toplantıya katılmaktadır. Bu geleneğin kırılmasının çok göze çarpıcı bir işarettir; geçmişte bu tür brifingleri CIA analistleri yapardı. Bunun yerine CIA başkanının bizzat brifinglere katılması ve her sabah o günün haberalma olaylarını tartışması alışıldık bir olay değildir. Clinton, bunun tersine olarak bu brifingleri tamamen kaldırmış ve bunun yerine yazılı olarak Başkan'ın Günlük Brifing uygulamasını getirmiştir. Tenet her gün başkanla gündemdeki konuları tartışma fırsatı bulmaktadır.

Tenet Bush ile yaptığı görüşmeler sonucunda ödüllendirilmiştir. Ve bu sabah toplantılarının birinin sonunda Bush ona kalmasını istediğini söylemiştir. Bush Tenet'e bunu sürdürelim demiştir. Bu işe yarıyor. Tenet'in yakınlığı ve sadakati birkaç ay içinde başkan Clinton döneminde toplam kaldığından daha fazla zamanı Beyaz Saray'da geçirmesini sağlamıştır.

Tenet yeni ulusal güvenlik danışmanı Condoleezza Rice'dan gelen gelen bazı işaretlere karşın görevini sürdürmüştür. Rice Clinton dönemi Ulusal Güvenlik perso-

neli olarak görev yapmış biri olarak Tenet'e karşı çok temkinli davranmaktadır. Rice'in çok güçlü detektörleri vardır ve Tenet'e karşı kendini koruması gerektiğini düşünmektedir. Tenet'in müttefiklerinden bazıları, diğer taraftan Rice'in Tenet'in Bush'a geçirdiği kişisel zaman nedeniyle kıskançlık yaptığını düşünmektedir; o Bush'un kapı bekçisi olmak istemiştir. Bush'un ilk döneminin ileriki yıllarında onların birbirlerinden hoşlanmamaları açık ve karşılıklı hale gelmiştir. Tenet ve çok sayıda teğmeni Rice'in CIA ve başkan arasındaki koordinasyon konusunda dürüst olmadığına inanmaktadır.

11 Eylül olayı ve sonrasında Bush-Tenet işbirliği yeni bir boyuta kavuşmuştur. Artık herkes ateş içinde yanmaktadır. Saldırıdan sonra Bush Tenet'e daha fazla güvenmek durumundadır çünkü Usame Bin Ladin ve El Kaide hakkında yönetim kademesinde ayrıntılı bilgi sahibi olan tek kişi odur.

ABD ordusu Afganistan hakkında neredeyse hiçbir şey bilmemektedir ve orada savaşmaya hazır değildir (Hava kuvvetleri pilotlarına ülkenin haritasını verme konusunda bile zorlanmış, ve bunu eski Rus haritalarından temin etmişti). Tersine olarak, CIA Afganistan'da uzun bir geçmişe sahipti. Bu 1980'li yıllardaki Afgan asiler tarafından desteklenen Sovyet Ordusu ile savaşıldığı döneme dayanıyordu. 9/11 olayından hemen önceki yıllarda CIA eski mücahit liderlerinden biri olan Ahmet Mesut ile bağlantı kurmuştu. O Taliban'la savaşan kuzey müttefik idi. 9/11'den önce CIA Amerikalıların Bin Ladin'i yakalamalarında yardımcı olması için Mesut ile görüşme yapmıştı. CIA aynı zamanda bin Ladin'in yeri hakkında bilgi

toplamak için güneydoğu Afganistan'da araştırmalar yapıyordu. 11 Eylül saldırılarından iki gün önce Mesut bin ladin'i öldürülmesi için saldırı hazırlığı içindeydi fakat CIA henüz Afganistan'da El Kaide ve Taliban'ın devrilmesi ile ilgili bir savaşı yönetmek için yeterli bağlantılara sahip değildi. Rumsfeld, öncelikli olarak CIA yetkililerinin bölgeyi tanınması gerektiğini ve ABD ordusu girmeden önce arazi keşfinin yapılması gerektiğini düşünüyordu. Ve bu nedenle ülkeye ilk olarak Özel kuvvetler gönderilmişti.

Bu koşuşturmacalı günler ve haftalar boyunca, Tenet sürekli olarak Bush'un yanında yer almıştı. Onların 9/11 öncesi ilişkilerinin doğası uzun zamandır unutulmuş görünüyordu. 11 Eylülden sonraki haftalar ve aylar boyunca, Bush Tenet'in CIA başkanı olarak performansını savunmuştur. Halk CIA'in aciz kaldığı bir olayda bu kurumun başkanının hâlâ neden görevinin başında kaldığını sorgulamaktadır. "George ve ben uzun boyunca bu konunun değerlendirmesi yaptık" demiştir Bush, CIA çalışanlarından oluşan bir topluluğa. Ertesi gün Washington Times'da yayınlanan haberde "Bunun bir nedeni var. Ben ona güveniyorum, ve ben CIA'ya çok güveniyorum," ifadesi yer almıştır.

O sonbahar ve kış boyunca, Tenet terörizm ve El Kaide hakkında son derece savunmacı bir yapıda oldu. 11 Eylül olaylarının bir haberalma başarısızlığı olduğunu inkar etti. O 1990'lı yıllarda El Kaide Amerika Birleşik Devletleri için ilk kez sorun olmaya başladığı dönemden beri CIA yöneticisi olarak görev yapıyordu. O ve yardımcıları El Kaide'nin büyük bir saldırı hazırlığı içinde olduğu konusunda yeterli uyarıda bulunduklarını düşünüyorlardı. Teröristler bir kez ABD topraklarına girdikleri zaman

bunun artık FBI'nın sorunu olduğu konusunda ısrarcı oldu. Tenet ve yardımcıları 11 Eylül ile Pearl Harbor arasında paralellik kurulmasını kabul etmeyi reddettiler. Onlar ayrıca 11 Eylül olayından önce haberalma örgütü araştırması için yönlendirmede bulunan Kongre üyelerine olan kızgınlıklarını belirttiler.

Eğer Bush kendisini koruma altına almasaydı Tenet bu denli savunmacı tutumunu sürdüremezdi. Tenet görevini artık Bush'a iki kez borçluydu: bunların ilki seçimden hemen sonra ve ikincisi 9/11 olaylarından sonrasına ilişkindir. 2002 yılının başlarında Tenet'in kaderi kaçınılmaz bir şekilde Bush'un kaderine bağlı hale gelmişti. Bu aynı zamanda Bush - Tenet ilişkisinin zirve noktasına ulaştığı bir dönem olacaktır. Bu dönemde onların ilişkileri tazelenmişti ve Irak konusundaki haberalma faaliyetleri ile birlikte daha da gelişim gösterecekti. Tenet'in üst düzey yöneticilerinden biri "George Tenet başkana çok yakındı. Böyle bir konumda olan biri olarak siz başkanın dostu olmamalısınız," demiştir. Bu dönemde George Tenet George W. Bush için çok fazla şey yapmaya istekliydi.

2002 yılının Mart ayının sonlarında Ulusal Güvenlik Birimi Usame Bin Ladin'e ulaşmak için kilit kişi konumundaki Abu Zubaydah'a ile bağlantı içindeydi. O Pakistan'da Lahor'un güneybatısında Faisalabad'da saklanıyordu. El Kaide'nin kıdemli liderlerinin çoğu gibi, Zubaydah Taliban hükümetinin düşmesiyle birlikte Afganistan'ı terk etmişti. O şimdi yerel aşırı İslamcılar tarafından korunuyordu. Bazı üst düzey El Kaide liderleri Taliban'ın devrilmesinden sonra İran'ın yolunu tutmuşlardı. Ancak Usame bin Ladin de dahil olmak üzere çok sayıda

lider güneye Pakistan'a gitmişti. Bin Ladin ve Ayman el-Cevahiri bölgenin dağlık bir yapıya sahip olmasının avantajlarını kullanarak Afganistan-Pakistan sınırındaki dağlık bölgede saklanmaya başlamışlardı. Ancak Zubaydah gibi başkaları Pakistan'ın kırsal alanlarına gitmişlerdi ve burada Amerikan haberalma teşkilatı için daha kolay hedef olacaktı.

Zubeydah'ın yeri hakkındaki bilgi keskin nişancıların Faisalabah'ta şüpheli bulunan aşırı İslamcılarının evlerine baskın yapmasına yetecek kadar kesindi. Bu bölgede CIA, FBI ve Pakistan güvenlik kuvvetleri ortak bir harekatta bulundular. Pakistanlılar ilk olarak her bir eve girdiler, yalnızca Zubaydah'ı değil, aynı zamanda onunla saklanma ihtimali olan başkalarını da arıyorlardı. Bir evde, bir adam bir tanesi kasıklarından olmak üzere, birkaç kez vurulmuştu ve onun kanları çatıya sıçramıştı.

Pakistanlılar yaralı şüpheliyi kelepçelediler ve diğer militanların bulunduğu bir kamyonetin arkasına atarak yola koyuldular. Bu sırada kıdemli bir FBI ajanı yaralı adamın Zubaydah olduğunu fark etti. O ölmek üzereydi. Terörist hızlı bir şekilde Pakistan hastanesine götürüldü. Tıbbi koşullar sağlandıktan sonra, gizlice Tayland'a uçuruldu ve orada CIA'in gözetimi altına alındı. Uzun zamandan beri Müslüman ayrılıkçılar ile savaş halinde bulunan Tayland hükümeti CIA için gizli bir yerleşim birimi olarak kullanılacaktı. El Kaide'nin yakalanan teröristleri genellikle ilk olarak bu ülkeye getirilmiştir.

Abu Zubaydah 11 Eylül olayından sonra, yüksek dereceli El Kaide liderlerinden ilk yakalanan olmuştu ve onun ele geçirilmesi CIA ve Beyaz Saray'da büyük bir coşku ile karşılanmıştı. Başkan Bush Usame bin Ladin'in "ölü ya da diri" olarak er geç yakalanacağını belirtti ve El

Kaide liderlerinin tek tek öldürüleceğini ve ele geçirileceklerini söyledi. Açık bir şekilde bir Ladin Bush'un elinden son anda kaçmayı başarmıştı ve bir başka El Kaide önemli lideri Muhammed Atıf Afganistan'da (Kasım 2001) öldürülmüştü. Bush El Kaide'nin liderlerinin çoğunun hâlâ bölgede olmasının acısını yaşıyordu. Zubaydah'ın ele geçirilmesi somut ve gelecekte terörizm ile yeni küresel savaşta Bush yönetiminin gelişme kaydedeceğinin önemli bir işareti olarak görülüyordu.

Önemli bir kaynağa göre George Tenet'in Zubaydah konusuna özel bir önem vermiştir ve bu konuda ilerleme kaydedilmesi onun başkan ile olan yakınlığını arttıracaktır. Zubaydah'ın tutuklandığı günlerin hemen sonrasında Tenet günlük brifing için ve Zubaydah konusunda son durumları iletmek için Beyaz Saray'a gitmişti. Bir kaynağa göre, Bush Tenet'e CIA'in Zubaydah hakkında hangi bilgilere sahip olduğunu sormuştu. Tenet'in yanıtı henüz çok fazla bilgi edemedikleri, Zubaydah'ın ağır yaralı olduğu idi. O ağır kesicilerden sersemlemiş bir halde idi ve konuşmakta zorlanıyordu.

Bush Tenet'e döndü ve dedi ki: "Ağrı kesici ilacı hangi yetkili verdi?"

Bunun yalnızca sıradan bir ifade olması olasıdır. Ancak Bush'un ifadesi belirsizdir.

Bu ifade aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri başkanının esirlere kötü muamele yapılması istemesi anlamına da gelebilir. Eğer öyleyse, yazılı bir emir olmaksızın başkanın CIA yöneticisine verdiği bir direktif olarak algılanmış olması muhtemeldir.

Bush ve Tenet arasındaki bağlar daha öncesinde asla duyulmamış bir durumun başlangıcı olabilir. Bazı kıdemli CIA yetkililerinin Abu Zubaydah'ın hayatta kalmasını sağlayan ilk tıbbi kontrolü nedeniyle gerginlik yaşadıkları bilinmektedir. Yazar Gerald Posner 2003 yılında yayınlanan Why America Slept (Amerika Neden Uyudu) kitabında Zubaydah'ın kısa bir süre uyuşturulduğunu ve hemen sonrasında ağır kesici verilmediği için büyük acılar çektiğini belirtmiştir.

Bazı CIA yetkilileri Tenet - Bush görüşmelerinin 11 Eylül olayından sonra sert tedbirler alınması yönünde değişim gösterdiğini belirtmiştir. Bush'a göre artık boks eldivenlerini giymenin zamanı gelmiştir. Bush'un Abu Zubaydah'a ilaç verilmesiyle ilgili yorum bu açıdan düşünüldüğünde durum ile uygunluk taşımaktadır. 9/11 sonrasındaki aylar boyunca başkan ve Beyaz Saray CIA'ya sert mesajlar göndermiştir.

Ebu Zubaydah'ın yakalanmasından iki yıl sonra Iraklı mahkumları uygulanan kötü muamele patlak vermiştir. Ebu Garip'teki hapishanede aşağılayıcı ve pornografik olaylar fotoğraflarla belgelenmiş ve dünya kamuoyuna ulaştırılmıştır. Hiç kimse George W. Bush ile bu olaylar arasında doğrudan bir bağ kurmamıştır. Beyaz Saray işkence iddiaları nedeniyle duyduğu üzüntüyü basın bülteni aracılığı ile dünyaya duyurmuştur ve bunların Iraklı, Afgan ve diğer mahkumlara karşı sistematik bir uygulama olmadığı yönünde demeçler verilmiştir. Beyaz Saray'ın olaylara bakış açısına göre, Bush terör konusunda savaşın karanlık yüzünün çok uzağında kalmıştır.

Ancak skandal görüntüler hakkında yeni öykülerin çoğunda Bush burada kayıp kişilik olarak gösterilmiştir. Bu konuda başkan nezdinde hiçbir sorumluluk olmadığı

vurgulanarak başkanın bu durumdan tamamen ayrı bir konumda tutulması sağlanmaya çalışılmıştır. Adalet Bakanlığı avukatları tarafından yazılan resmi görüşlere göre başkan Bush mahkumlara her zaman için insanca davranılması konusunda ısrarcı olmuştur.

Ebu Garip skandalı tam olarak çözüme kavuşturulmamıştır. Bunun nedeni kısmen başkanın mahkumlara kötü muamele yapılması konusunda direktif verdiğinin kanıtının olmamasıdır. Haziran 2004 tarihinde, Ebu Garip fotoğraflarının ilk olarak ortaya çıkmasından hemen sonra Bush asla işkence emri vermediği konusunda ısrarlı olmuştur. O gazetecilere “Ben hükümetimin ve ülkenin böyle bir konumda olmasına izin vermem,” ifadesini kullanmıştır. “Biz işkenceyi affetmeyeceğiz. Bu ülkenin değerleri böyle bir işkencenin bizim ruhumuzun ve varlığımızın bir parçası değildir.” O, sözlerine “Amerika Birleşik Devletleri teröristlerden bilgi alma gereksinimi ciddi bir şekilde sürdürecektir. Ancak biz yasalar ve bizi güçlü kılan ilkeleri uzlaştıracacağız. İşkence bu konuda yanlış bir tutumdur ve Amerika Birleşik Devletleri her yerde bununla savaşmayı sürdürecektir,” devam etmiştir.

Bu konuda başkanın olayın dışında tutularak korunması yönünde bazı kanıtlar bulunmaktadır. Kıdemli yönetim yetkilileri, bunlar arasında Başkan yardımcısı Dick Cheney de bulunmaktadır, mahkumlara yapılan muamele konusunda başkanı aklayan demeçler vermişlerdir. Mahkumlara kötü davranılmasını araştıran CIA denetçisi bir General CIA’in aldığı direktifler arasında bu yönde bir yaptırımın yer almadığını açıklamıştır. Bu konudaki araştırma geniş tutularak Başkan yardımcısı Dick

Cheney ve diğer üst düzey yöneticilerin de bu yönde bir yazılı talimat vermedikleri ortaya konulmuştur.

Yetkililer Tenet'in yazılı bir direktif talep etmediğini ve ayrıntısına girmeden Oval Ofis'ten gelen talebi yerine getirdiğini düşünmektedir. CIA El Kaide militanlarının yakalanması için yapılan operasyonlarda normalden biraz daha sert bir tavır içinde olmuşlardır. Tenet'in Cheney ya da Beyaz Saray'dan başka bir yetkiliye bu kararı kendi kendine alma konusu açık değildir. Bush'un Tenet'e bu konuda yapılmasını istediği şeyi açıklamış olması olasılığı vardır ve Tenet bu konuda yazılı talimat istememe kararı vermiş olabilir.

Kesin olarak, Cheney ve kıdemli Beyaz Saray yetkilileri Bush'un böyle bir talimat vermediğini söylemektedir fakat inkar edilemeyecek bir şey mahkumlara uygulanan kötü muamelenin yukarıdan birilerinin hoşgörüsü ya da direktifi olmaksızın gerçekleştirilmesinin çok zor olduğudur. Başkan Bush mahkumlara davranış konusunda "sorma, söyleme" politikası izlemiş olabilir.

Gazeteciler Beyaz Saray'a Başkan Bush işkence ve kötü muamele uygulamaları hakkında sorgulama yaptıklarında yanlış soru sormuşlardır. Doğru soru George W. Bush'un herhangi bir şekilde bu döngü içinde olup olmadığıdır.

Yazılı direktif olmaması bu döngünün içinde olmamanın kanıtı değildir. Ebu Zubaydah olayındaki yaklaşımı başkan Bush'un konuya yaklaşımı ortaya koymaktadır. Adalet Bakanlığı avukatları olayın münferit bir olay olduğunu ve yalnızca olaya bizzat katılanların suçlu tutulabileceğini belirtmişlerdir. Ebu Zubaydah daha sonraki saldırılar hakkında bilgiye sahip olabilecek biridir ve onu konuşturmak pek çok Amerikalının yaşamını kurtarabilir düşün-

cesiyle hareket edilmiştir. CIA yetkilileri Adalet Bakanlığı'nun yapılanlar için yeterli yasal koruma sağladığını düşünmektedirler. Ancak bazı teşkilat yetkilileri Tenet'in yazılı talimat istemesinin yapılanları doğru bulduğunun göstergesi olduğunu düşünmektedir. Bir CIA kaynağına göre, kıdemli bir CIA yetkilisi CIA denetçisi General, Tenet ve diğer yetkililer ile birlikte Oval Ofise giderek başkanın gözlerinin içine bakarak sorgulama yöntemleri hakkında soru sorulmasını önermiştir.

Başkanı bu olayın dışında tutabilmek için CIA yetkilileri, sorgulama taktiklerinin gizli saklı bir eylem şeklinde değil normal prosedüre göre yürütüldüğünü kanıtlamaya çalışmıştır. Onlara göre her şey olması gerektiği gibi yapılmıştır.

Pek çok açıdan Ebu Zubaydah olayı mahkumların gelecekteki kaderleri açısından kritik bir öneme sahip olmuştur. Bir CIA kaynağı "CIA'nın Zubaydah sorgulamasında sert yöntemlere başvurusu her şeyi tetikleyen unsur olmuştur," demiştir.

Bush yönetiminin bu tür tekniklere yetki vermesi ilk olarak Ebu Zubaydah olayında CIA tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu, daha sonrası için bu tür olaylara zemin hazırlamıştır. CIA'nın bir kez bu tür sert sorgulama taktiklerini uygulaması daha sonrasında hapishanede bulunan mahkumlara sert yöntemler kullanılmasında yeşil ışık yakılması anlamına gelmiştir.

Zubaydah'in tutuklanması Afganistan'daki savaş alanı dışında düşük seviyede savaşçıların yakalanmasında önemli rol oynamıştır. İlk olarak, Amerika Birleşik Devletleri ve onun Afgan müttefikleri Taliban ve yabancı

Arap savaşçıları ele geçirmiştir—Bunlar Bush yönetimi tarafından savaş esiri değil, düşman kuvvetler olarak değerlendirilmiştir. Afgan mahkumlar ortaçağ koşulları içinde bir araya getirilmiştir. Onların sorgulanması için uzun zamana gereksinim olduğu açıktır.

Ocak 2002’de Küba’daki Guantánamo Körfezinde kurulmuş olan ABD Donanması Afganistan’dan getirilen mahkumlar için bir kamp yeri olmuştur. Buraya X-ışını kampı adı verilmiştir. İlk mahkumlar buraya 11 ocak 2002 tarihinden itibaren getirilmeye başlanmıştır.

ABD ordusu Afgan mahkumların Guantánamo’da sorgulama görevini FBI yerine CIA’e vermiştir. Bush FBI yerine CIA’yi seçerek Clinton döneminde uygulanan terörle mücadelede farklı bir yöntem izlediğini ortaya koymuştur. Bush El Kaide’nin bir ulusal güvenlik tehdidi olduğunu düşünmektedir. Bu 9/11 olaylarında kriminal incelemeleri yürüten FBI’ı bir kenara bırakma anlamına gelmektedir.

Afganistan bölgesindeki FBI ajanlarına göre ilk El Kaide mahkumları Kabil’in dışındaki Baghram Hava Üssünde FBI tarafından sorgulanmasına karşın yeterli sonuç alınamamış ve sonrasında bu görev CIA’ye bırakılmıştır.

2001’in sonlarında İbn el-Shaykh el-Libi olayında el-Libi başlangıçta FBI tarafından sorgulanmıştır. FBI onu Miranda haklarına göre sorgulamıştır. FBI onun Amerika’ya götürüleceğini düşünmektedir. Çünkü 9/11’den hemen önce Minnesota’da göçmen bölgesinde olanları organize eden Fransız-Faslı öğrenci Zacharias Moussaoui’e karşı bir tanık olarak faydalı olacağını düşünüyordu.

Ancak CIA el-Libi’nin Amerika Birleşik Devletleri’ne gönderilmesiyle ilgili değildi. Bir FBI kaynağına göre, bir

SAVAŞ DEVLETİ

CIA yetkilisi el-Libi'yi Afganistan'dan alarak Mısır'a götürmüştü. Burada onun sorgulanma sırasında teşkilat adına işkenceye tabi tutulduğu bilinmektedir. FBI kaynağına göre, CIA onu mahkumlardan ayırmıştır ve bir CIA yetkilisi ona *'Sen nereye gideceğini biliyorsun. Oraya gitmeden önce ben senin ananı bulacağım ve onu becereceğim,'* demiştir.

Bu noktada, George Tenet ve CIA hızlı bir şekilde güç ve alan kazanmaktadır. Bundan uzun zaman önce, CIA kendi mahkum sistemini kurmuştur. El Kaide mahkumları CIA tarafından hızlı bir şekilde X-ışını kampına gönderilmektedir. Burada önemli mahkumlar tutulmaktadır. CIA yetkilileri Guantánamo'da sorgulama yapmaktadır. Burada mahkumlara kötü muamele gösterilmesi yaygın olarak paylaşılan bir görüş olmuştur.

Daha kötüsü o çok fazla kamuya açık bir alan olmuştur. CIA tam bir kontrol sağlayabilmek için gizli yerler istemiştir. Böylece uluslararası medya, insan hakları grupları ve daha da önemlisi Amerikan yasal sisteminin yargılamasından uzak olunacaktır. CIA dünya çapında ülkeler içinde alternatif hapisane bölgeleri aramıştır. Bir CIA kaynağı onların "İnsanları ortadan kaldırmanın yollarını aradıklarını" belirtmiştir.

Bu konuda ev sahipliği yapmak isteyen insan hakları konusunda mimlenmiş çok sayıda üçüncü dünya ülkesi bulunmaktadır. CIA kaynaklarına göre bir Afrika ülkesi CIA'ya büyük bir gölün ortasındaki bir adanın kullanımını önermiştir ve başka ülkeler de benzer tekliflerde bulunmuşlardır. Sonuç olarak, birkaç CIA hapisanesi gizlice kurulmuştur, bunların iki tanesi Parlak Işık kod adıyla

la bilinen bir yer ve Salt Pit'dir.

CIA kaynakları Salt Pit'in Afganistan içinde olduğunu söylemişlerdir ve o evlerin düşük seviyeli mahkumlar için kullanıldığı bir yerdir. Parlak Işık ise en üst düzey El Kaide liderlerinin –bunlar arasında 11 Eylül saldırılarının planlamacıları olan Ebu Zubaydah ve Halil Şeyh Muhammed bulunmaktadır– tutulduğu yerdir. Parlak Işık'ın yeri gizlidir ve o yalnızca bir avuç en önemli El Kaide lideri için kullanılmıştır. CIA kaynakları teşkilatın önemli mahkumları sürekli olarak bir gizli hapishaneden başkasına götürdüklerini söylemişlerdir. Böylece onların yerlerinin gizliliği korunmaktadır. Tayland'a ek olarak, CIA Doğu Avrupa'da gizli hapishaneler kurmuştur. Bunlar Polonya ve Romanya'da kurulan hapishanelerdir. Ancak dünya çapında başka yerlerde de gizli hapishaneler olduğuna inanılmaktadır. (Sonuçta CIA Guantánamo'da ana X-ışını Kampından ayrı bir gizli hapishane kurmuştur, fakat o ABD mahkemelerinin dayatmasıyla kaldırılmıştır. Daha sonrasında ABD askeri kuvvetleri X-ışını kampının yerine geçecek daha şeffaf bir hapishaneyi Guantánamo'da kurmuştur.

CIA'ın hapishanelerinin tam yerleşimi ve doğası hükümet içinde en sıkı bir şekilde korunan bilgiler arasında bulunmaktadır. CIA'in Kontrterörist Merkezi içinde yüksek değerdeki mahkumlar analistlerin doğrudan hapishaneye müdahale edememektedir. Bunun yerine bir yetkili sorularını hapishane yönetimin içindeki küçük bir gruba sunmakta ve buna göre sorgulama yapılmaktadır.

CIA yetkilileri kısa süre içinde bir şeyi öğrenmişlerdir—Parlak Işık hapishanesine gönderilen mahkumlar asla serbest bırakılmayacaktır. Bir yetkili “Bir kez Parlak Işık mahkumu olursanız asla geri dönemezsiniz,” demiştir.

SAVAŞ DEVLETİ

Emin olmak için Bush yönetimi El Kaide'nin üst düzey yetkililerini sürekli olarak denetim altında tutmaya karar vermiştir.

Bu arada CIA'in hapisane zinciri büyümektedir, çok sayıda CIA yetkilisi teşkilatta olup böyle bir yapılanmanın olduğunu belirtmiştir. Zehirli bir yeni kültür kök salmaktadır. Çok sayıdaki CIA yetkilisine göre, bu Amerikan casusluk dünyası içinde şimdiye dek yapılmamış bir şeydir.

“Ben bizim bu hapisane işine nasıl girdiğimizi merak ediyorum” demiştir CIA'de çalışan bir kaynak. “CIA neden böyle bir şey yapmıştır? Bu bizim alışık olduğumuz bir şey değildir.”

CIA'in soruşturma teknikleri ABD Özel Kuvvetlerinin eğitiminde kullanılan teknikler üzerine temellenmiştir. Taktikler işkence yapmaya yönelik olarak tasarlanmıştır, ancak onlar ciddi bir jüri tarafından durdurulmuştur.

CIA'in taktikleri FBI tarafından durdurulmuştur. FBI bu taktiklerin çok sert olduğunu düşünmektedir. Ve FBI ajanları CIA tarafından yürütülen soruşturmalardan uzak kalmaya çalışmışlardır. FBI ajanları Zubaydah'ı gözetim altındayken kısa bir süreliğine görmüştür ve en sonunda bir ajan Zubaydah'ın işkence görmüş olduğuna ikna olmuştur.

Birkaç CIA yetkilisi yüksek değere sahip olan El Kaide mahkumlarının çok sıkı bir işkence yöntemine tabi tutulduklarını söylemiştir. Su işkencesi kullanılan işkence yöntemlerinden birini oluşturmaktadır. Bir CIA kaynağına göre bu yalnızca bir kez değil, defalarca uygulanan bir yöntem olmuştur. Gizli bir CIA raporu Halil Şeyh Muhammed'in iki haftalık bir süre içinde yaklaşık birkaç yüz kere

işkenceye maruz bırakıldığını ortaya koymaktadır. Mahkumlar tabut benzeri kutulara girmeye zorlanmıştır ve çok küçük hücrelerde tutulmuştur. Onlar tüm ışık kaynaklarından mahrum bırakılmıştır ve uzun süre boyunca uyumalarına izin verilmemiştir. Onlar uzun saatler boyunca çok yüksek sesli rap müziği –Eminem favori olan bir tanesidir– dinlemek zorunda bırakılmıştır. Ve onlar saatler boyunca ayakta tutulmuşlardır. Bir CIA kaynağı “Eğer soruşturma tutanaklarını okursanız, yapılan şeyin bir işkence olduğunu görürsünüz,” demiştir. “Yapılan her şeyi yan yana koyduğunuzda bunun toplamda bir işkence olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Raporları okumak korkutucudur.” CIA insan hakları bağımsız gözlemcilerinin soruşturma sırasında hazır bulunmalarını reddetmiştir.

Sert ve hatta kabul edilemez derecede kötü muamele tekniklerinin kullanılmasını destekleyenler olanların geleneksel bir savaş mantığı içinde ele alınması gerektiğini söylemektedir. Ancak çok sayıda CIA yetkilisi ve başka eleştirmenler soruşturma taktikleri hakkında onların etkin olmadığı uyarısında bulunmaktadır. Çünkü mahkumlardan böylesine bir işkence sonrasında bilgi alınması alınan bilginin doğruluğunu kuşkuda bırakmaktadır.

Bu tür uyarıların doğruluğu artık kanıtlanmıştır. Önemli bir CIA kaynağına göre, Halil Şeyh Muhammed, 9/11 saldırılarının planlayıcılarından biri, soruşturma sırasında doğru olmayan bilgiler vermiştir. Üstelik Halil Şeyh Muhammed CIA’in ele geçirdiği en önemli bilgi kaynaklarından biri olarak düşünülmektedir.

CIA kötü muamele skandalı George Tenet’in 9/11 sonrası CIA için meselenin özünü oluşturmaktadır. Te-

net pek çok açıdan bir geçiş kişiliğidir. O politik yetenekleri olan bir CIA başkanıdır ve 9/11 öncesi ve sonrası dünyalarını iyi bilmektedir. 9/11 öncesi George Tenet'in CIA'sı kendi çalışanları da dahil olmak üzere çok sayıda eleştiriye muhatap, olmuştur. Eleştiriler genel olarak politik bağlantılar ve risk alımı konularında yoğunlaşmaktadır. 9/11'den sonra George Tenet'in CIA'sı teşkilatın kendi yetkililerinin bazıları tarafından gizli etkinliklerde bulunulması konusunda ağır şekilde eleştirilmiştir.

İşkenceye bağlı olarak, en fazla sorun yaratan uygulamalardan biri mahkumların gizlice soruşturma amacıyla Mısır ve Suriye gibi Arap ülkeleri başta olmak üzere bazı ülkelere götürülmesidir. CIA ve Bush yönetimini sürekli olarak mahkumların işkence yapılması amacıyla başka ülkelere götürülmediğini tekrarlayıp durmuşlardır. Ancak 9/11'den sonra bu uygulama öylesine yaygınlaşmıştır ki artık bu konunun kamuoyundan saklanacak tarafı kalmamıştır.

Bazı masum kişilerin geri verilmesi durumunda bu tür olaylar iyice açığa çıkmıştır. Basında yayınlanan yazılarda CIA'in gizli kalması gereken bilgileri kamuoyuna ulaşmıştır.

Bir CIA yetkilisi bir mahkumun Afganistan'dan alınarak bir körfez ülkesine götürüldüğünü bir gazeteciye verdiği demeçte açıkça ortaya koymuştur. Bu kişi bir terörist sanı olarak ele geçirilmesine rağmen daha sonrasında onun suçsuz olduğu ortaya çıkmıştır ve ülkesine iade edilmiştir. CIA Yetkilisi CIA'in hatasını saklamak için mahkumun yerini değiştirdiğini belirtmiştir. Yetkili mahkum körfez ülkesine ulaştığı zaman, yerel güvenlik servisinin adamın parmak izini aldığını ve onun CIA'in kuşkulandığı kişiler arasında olmadığını ve geri gönderilmesi gerektiğini söylenmiştir. Yerel güvenlik servisi

adamı gözetim altına almayı reddetmiştir ve CIA onu Afganistan'a geri götürmüştür. CIA yetkilisi daha sonra bu adamı bir Afrika ülkesinde bulduğunu anlatmıştır. O pasaportu açık piyasada 50 \$ karşılığında satılmış olan bir göçmen olmuştur; bu pasaport ise şüpheli teröristin ismini taşımaktadır.

Adam aylar boyunca Afganistan'da CIA tarafından tutulmuştur ve teşkilattan hiç kimse hatanın düzeltilmesi için hiçbir girişimde bulunmamıştır. CIA yetkilisi aynı zamanda Afrika'daki hapishane yetkilisinin yanlış adamın tutulduğu konusunda CIA merkezine bilgi verildiğini anlatmıştır. CIA yetkilisi bu adama daha sonrasında ne olduğu hakkında bilgisi olmadığını sözlerine eklemiştir. Başka CIA yetkilileri de benzer olaylar hakkında bilgiler vermişlerdir.

11 Eylül saldırıları sonrasındaki yoğun atmosfer içinde, daha radikal ve sorgulanabilir operasyonlar yapılmış ya da planlanmıştır. Böyle bir gizli etkinlik Box Top kod adlı bir operasyondur. CIA kaynaklarına göre, teşkilat 2002 yılında teröristleri hedef alan bir birim oluşturmuştur. Bu birimin görevi dünya çapında terörist avına çıkmaktır. Box Top birliği dünyanın herhangi bir bölgesinde terörist öldürme ya da basit bir şekilde onları yakalama ve merkeze teslim etme emri almıştır. Ancak birim oluşturulup eğitime başladıktan sonra dağıtılmıştır, ve Box Top harekatı rafa kaldırılmıştır. CIA kaynakları bu birliğin tam olarak dağıtılmadığını ve etkinliği yumuşatılarak göreve gönderildiğini iddia etmektedir.

SAVAS DEVLETİ

Bugün dünya boyunca ABD ordusu ya da CIA tarafından kaç insanın hapishanelerde tutulduğu bilinmemektedir. CIA yaklaşık yüz kişinin tutulduğuna açıklamıştır ve bunların iki ya da üç düzinesinin yüksek dereceli mahkumlar olduğunu belirtmektedir, fakat teşkilat gözetim altında tutulanların kimliklerini açıklamamaktadır.

CIA'in gözetim altında tuttuğu kişiler hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Onların suçlarının bedelini ve cezalarını soyutlanmış bir şekilde çekmektedir. Bir CIA çalışanı bir El Kaide mahkumunun sorgulama sırasında bir tüfekte öldürüldüğünü ve cesedinin Afganistan'a gönderildiğini söylemiştir. Ancak bu tür tutumların hiçbir kanıtı bulunmamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, CIA ABD ordusuna çok benzemektedir. Ordu içinde de sorgulamalarda bu tür olayların yaşandığı bilinmektedir.

Bir CIA kaynağına göre, teşkilatın zor bir yasal sorunu mahkumların Irak dışına gizlice çıkarılması konusunda yaşanmaktadır. CIA başka ülkelerde sorgulanmak üzere Irak dışına mahkum çıkarmaktadır. CIA kaynağına göre, bu uygulama Cenova Anlaşmasına aykırı bir uygulamadır ve uluslararası yasalara aykırıdır. Ve bu federal yasalar altında bir suç teşkil etmektedir. CIA denetçisi General konuyu Adalet bakanlığına götürmüştür.

Dünya boyunca Amerikan gözetiminde mahkumların bulunması ve bunları kötü muamele yapılması Bush yönetimi için bildik bir durum oluşturmaktadır. Beyaz Saray bunu terörizm ile mücadele olarak göstermeye çalışmaktadır. Ancak bu durum Amerika Birleşik Devletleri vatandaşlarını bile tehdit eder bir hal almıştır.

JAMES RISEN

Ulusal Güvenlik Ajansının teknik üstünlüğü ve ülke içi bilgi edinme ağı öylesine geniştir ki, özel hayat kuralları bile ihlal edilmektedir.

2. BÖLÜM

PROGRAM

Şubat 1999 tarihinde, Hava kuvvetlerinde general olan Michael Hayden Başkan Bill Clinton'a Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA) yöneticisi olması için aday olarak sunulmuştur. Ulusal Güvenlik birimi Amerika Birleşik Devletleri haberalma topluluğu içindeki en büyük birimdir. O, dünyadaki baskın elektronik casusluk servsidir ve CIA'in iki katı personelin çalıştığı bir kurumdur. Hayden Soğuk savaş döneminde Stratejik Hava Komutasını başarıyla gerçekleştirmiş bir isimdir. O yaklaşık 30 yıllık görev süresince çok sayıda büyük ödül kazanmıştır.

Hayden bu görev için önerildiğinde Güney Kore'de çalışmaktadır. Kendisine görev verildiğini öğrendiğinde tesadüf eseri bir Hollywood filmini seyretmektedir.

Enemy of the State (Devletin Düşmanı) adlı bu filmde Gene Hackman'ın canlandığı görev ona verilmiştir.

Hayden şoka uğramıştır. Filmde Ulusal Güvenlik Ajansı kötü olarak gösterilmektedir. Bu birimin Amerikan vatandaşlarının özel hayatlarına müdahale etmesi sert şekilde eleştirilmektedir. Birim üyeleri filmde Will Smith'e suikast yapmak istemektedir. Film Ajansın karanlık tarafını ortaya koymaktadır. Smith dostu Gene Hackman tarafından hayatını kurtarmıştır.

Filmin mesajı bürokratların sorumsuzca davranması sonucunda Amerikalıların insani haklarının tehdit altında olmasıdır. *Enemy of the State* Ulusal Güvenlik Ajansı hakkında yapılmış olan en önemli filmlerden biridir.

Film NSA üzerine bir tartışma yaratmakla kalmamış, Echelon olarak bilinen sistemin tüm dünya tarafından tanınmasını sağlamıştır. Amerika Birleşik devletleri dışında da yankı bulan filmde sonra Avrupalı politikacılar konu ile ilgili olarak AD hükümetine baskı yapmaya başlamışlardır. ABD bu sistemle tüm insanlığı gözetim altına almaktadır. Elektronik Gizlilik Bilgi servisi bu konuda NSA'nın etkinliklerini sınırlamak için Washington'da lobi faaliyetlerinde bulunmaya başlamışlardır.

Hayden bir haberalma bürokratu olarak Echelon sisteminin katı olmayan ve yaratıcı bir şekilde işlemesinin gerekli olduğunu ortaya koymuştur. O filmin kültürel etkisini inkar etmek yerine NSA'nın elinde bulunan gücün kötü amaçlarla kullanılmayacağını kamuoyuna duyurulması gerektiğini düşünmektedir. O bu sistemin teröristleri yakından izleme dışında hiçbir misyon üstlenmeyeceğini halka duyurmak için çaba göstermiştir. NSA, bir zamanlar bir devlet sırrı olarak kurulan bir kurum olarak, kendisi hakkında konuşmaya başlamak zorunda-

dır, ve basın aracılığı ile kendini halka tanıtmalıdır.

Bu NSA için çok yeni bir durumdur. Ajansın kıdemli çalışanları buna şiddetle karşı çıkmışlardır. Onlar yaptıkları işinin asla tartışılmasını istememektedir. Hatta o zamana kadar eşlerine bile bu konuda bilgi vermemişlerdir. NSA bir mavi yakalılar casusluk ajansı olarak faaliyet göstermiştir. Orada teknisyenler, matematik ve dilbilim uzmanları, askeri ve sivil yöneticiler ve bürokratlar görev almaktadır. Onların hiçbiri Hayden'in arzusunun dış dünya ile bağ kurmak olduğunu anlamamıştır. Onlar NSA'nın kamuoyu imajının düzelebileceğini düşünmemişlerdir ve bunu politik açıdan riskli bulmuşlardır. Onlar Amerika Birleşik Devletleri adına yapılanların kamuoyuna açıklanmasına gerek olmadığını düşünmektedir.

Örnek olarak, 1990 yılında CIA ve NSA işbirliği içinde Sovyetler Birliği'nin geliştirdiği bir kod sistemini çözmüşlerdir. Bu Moskova üzerinde gözle görülür bir üstünlük sağlayacak bir durum olmuştur. CIA ve NSA Prag'da Sovyet kodu bulunan makineleri ele geçirmiştir. Bu bir casusluk başarısıdır, fakat NSA yetkilileri yıllar sonra bile, bunun halka açık bir şekilde tartışılmasını asla anlayamamışlardır. Onlar geri kafalı bir düşünceye sahip olarak, bu tür ajanlık başarılarının gizli kalması gerektiğini düşünmektedir.

Ancak eğer NSA konuşmaya başlamasaydı, Hayden bunun ulusal görünüm olarak çok daha vahim sonuçlar oluşturacağını düşünmekteydi. "Ben yalnızca Will Smith'in filminde olanları yaptım" demiştir CNN'e yaptığı konuşmada. Hayden Ajansın 1970'li yılların karanlık günlerinden dersler çıkardığını ve bu dönemde yapılan hataların tekrarlanmayacağını belirtmiştir. NSA, bir dönemler CIA ve FBI'nın düşmüş olduğu hataları tekrarla-

mayacağını kanıtlamaya çalışmıştır.

NSA 1952 yılında Başkan Harry Truman tarafından yapılandırılmıştır. Kuruluş amacı yasal sınırlar içinde Amerika birleşik devletleri sınırları içinde olup bitenleri elektronik ortamda denetim altında tutmaktır. Kongre 1978 yılında araştırma alanını genişletmek yönündeki bir yasayı geçirmiştir. Bu yasa ile birlikte birimin faaliyet alanı genişletilmekte ve 1970'li ve 1980'li yıllarda bunun gerekleri geniş ölçekte yerine getirilmiştir.

Bu kurallar konulduktan sonra NSA değil, FBI ABD içinde elektronik ortamdaki faaliyetlerin ulusal güvenlik açısından izlenmesinden sorumlu hale gelmiştir. NSA'nın ülke içi rolü belli haberalma etkinlikleri ile sınırlandırılmıştır. Görev alanı da Washington, New York ve bazı başka şehirler ile sınırlı tutulmuştur.

Hayden Amerikan halkının NSA'nın kurallara uyduğunun bilinmesini istemiştir.

“Orada suiistimaller olmamış mıdır? Tabii ki olmuştur. Fakat ben sizin ve amerikan halkının gözlerinin içine bakıyorum ve artık olmayacağını söylüyorum,” demiştir Hayden CNN konuşmasında. Gerçekten de kurum sonraki dönemde bu konuda son derece hassas davranacaktır.

Hayden konuşmalar yapmıştır. Televizyonlara çıkmıştır, ve gazetecilere röportaj vermiştir ve kitap yazarlarla görüşmeler yapmıştır. Bu dünyanın gitgide daha fazla olarak elektronik iletişim içinde olması nedeniyle daha da anlam kazanmaktadır. İnternet üzerinden telefon konuşmalarının yaygınlaşması NSA'nın işini daha da kolaylaştırmıştır. Artık herhangi bir kişi rahatlıkla izlenebilmektedir; onlar sahip oldukları süper bilgisayarlar ile, yapay zeka yazılımları ile büyük bir kitleyi gözetim altında tutabilmektedir. Hayden NSA'nın bir zamanlar endüstri çağındaki bir

bilgi çağı organizasyonu olduğunu, fakat artık bir bilgi çağı içindeki bilgi çağı organizasyonu olduğunu söylemekten hoşlanmaktadır. O artık rekabetçi yönünü kaybetmektedir. Ticari olarak uygun iletişim teknolojilerine yetişilmektedir. Hayden'in üstü kapalı mesaj NSA'nın çok geçmişe ait bir yapısının olduğu, ve hatta bunun Amerika üzerine casusluk yapma açısında çok yetersiz olduğu idi. Hayden NSA'nın dişi olmayan bir dev olduğunu söylememiştir, fakat herkese NSA'nın korkulmaması gereken bir yapı olduğunu inanmasını istemiştir.

Hayden 2000 yılında Washinton Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada "Sizin televizyonda görmüş olduğunuz şeylere karşın, bizim birimimiz otopsi yapmaz, sizin otomobilinizi uydudan izlemez, ya da hiç kimseye suikast düzenlemez," demiştir. "En iyisi Ulusal Güvenlik Ajansı etrafındaki bu mistik yapının dağılmasıdır."

Ancak bu 9/11'den önceki Michael Hayden idi.

NSA, saldırılardan itibaren 2005 yılına kadar Bush yönetiminin komutası altında olmuştur. Bu Hayden ve diğer yöneticilerin konuşmaktan pek hoşlanmadığı bir dönemdir. NSA Watergate olayından beridir ilk kez olarak Amerikalılar üzerinde böylesine yoğun bir casusluk faaliyetinde bulunmaktadır.

Bush yönetimi yaklaşık otuz yıllık kuralları bir tarafa bırakıp NSA'yı ülke içi casusluk faaliyetleri için kullanmaya başlamıştır. Bu dönem içinde ABD içinde yaklaşık beş yüz kişi telefon konuşmaları ve e-postaları nedeniyle gözaltına alınmıştır. Ve bu mahkeme kararı olmaksızın yapılan dinleme ve izlemelerin sonuçlarıdır.

Başkan Bush gizlice NSA yetkililerine çok büyük ölçekli olarak telefon konuşmalarını, e-posta mesajlarını ve diğer internet üzerinden yapılan işlemleri izlemeleri talimatı vermiştir. Bu potansiyel terörist etkinliğinin kanıtlarını bulma adına yapılan bir faaliyet olarak değerlendirilmektedir. Bütün bunlar araştırma yetkisi alınmadan yapılan işlemlerdir. Ülke içinde böylesine bir araştırmada bulunulması konusunda hiçbir yasal dayanak bulunmamaktadır. 2002 yılının başlarında imzalanan gizli bir başkanlık talimatı ile, 11 Eylül saldırılarından yalnızca aylar sonra, Başkan Bush NSA'ya Amerika Birleşik devletleri içinde iletişim alanında tüm araçları denetim altına alma görevi vermiştir. Başkan tarafından alınan gizli kararlar Amerikanın tüm ülke içi telekomünikasyon şebekesi NSA'ya açılmıştır. Bu modern ABD haberalma topluluklarının kabul edilmiş politika ve uygulamaları açısından radikal bir değişimi temsil etmektedir, ve beklenmedik ve çok fazla sıkıntıya neden olabilecek bir uygulamadır.

NSA şimdi Amerikalıların günlük telefon konuşmalarının ve e-postalarının çoğunu doğrudan doğruya takip

altına alabilmektedir. NSA'nın işlemleri hakkında bilgi sahibi olan birkaç hükümet yetkilisi bu konu hakkında konuşmak durumunda kalmışlardır çünkü onlar bu işlemler nedeniyle büyük sıkıntılar yaşamıştır. Ve bu konuda sessiz kalmanın sorunları daha da büyüteceğini düşünmüşlerdir. Onlar güçlü bir şekilde başkanın gizli emrinin Amerikan halkının karşı en güçlü araçlarla gözetim altında tutulması anlamına geldiğini bilmektedir.

NSA'nın ülke içi denetim uygulaması hakkında bilgisi olan bir hükümet avukatı gazeteci Eric Lichtblau'ya Adalet Bakanlığı'ndaki çok az insanın bu yapının varlığını bir "Program" olarak algıladığını söylemiştir. O 1960'lı yıllardan beri en büyük ülke içi casusluk faaliyetidir ve Vietnam Savaşından beri FBI ya da CIA tarafından gerçekleştirilen ABD içindeki en geniş istihbarat etkinliğidir.

1978 yılında FISA tarafından kurulan bir sistem ile NSA mahkeme kararı olmaksızın tüm ülke içi kablolu iletişim araçlarını izleyebilmektedir. Bu Irak'ta ve Afganistan'da yakalanan insanlara uygulanan sorgulama taktiklerini destekleyecek şekilde kullanılmaktadır. Bush yönetimi yasal düşünceler El Kaide mensuplarında kullanılan kötü sorgulama tekniklerini destekleyecek şekildedir. Doğal olarak bir süre sonra bu konuda insan hakları avukatları tarafından davalar açılmaya başlanmıştır. Bu alandaki ilk yasal itiraz Haziran 2004 tarihinde Yüce mahkemede görüşülmüştür. Mahkeme "bir savaş durumunun başkan için her şeyi yapabileceği bir ortam olmadığına" hükmetmiştir.

Aynı şey Program için de söylenebilir. Ancak NSA ülke içi casusluk operasyonu gizli kalmıştır ve yasal düzenlemeler ve diğer belgeler hâlâ sınıflandırılmaktadır.

Yönetim açık bir şekilde NSA işlemlerini destekleyecek birkaç yasal düzenlemeye sahip görünmektedir. Bunlar Beyaz Saray, CIA, NSA ve Adalet Bakanlığı'nda çalışan avukatlar tarafından yazılmış olan düzenlemelerdir ve ağırlıklı olarak başkanın savaş durumunda başkomutanlık yetkileri ile donatılmasına yönelik bir çerçeve çizilmiştir. Kongre büyük ölçüde bu durumu göz önünde bulundurarak 11 Eylül saldırılarından hemen sonra bu kararı almıştır. NSA operasyonu da bu karara dayanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bush yönetimi hiçbir zaman NSA işlemlerini kamuoyu önünde tartışmamıştır. Adalet bakanlığı bunun ülke içi casusluk faaliyeti olduğunu düşünmemektedir. NSA işlemleri hakkında hükümet içindeki tartışmalar son derece sınırlı kalmıştır çünkü yalnızca yüksek dereceli birkaç hükümet yetkilisi gizlice dinleme faaliyetinden haberdardır. Çok kıdemli bir yönetim yetkilisi "O kapalı bir programdı," demiştir.

Adalet bakanlığındaki çok az kişi bu konudan haberdardır, ve Programı yasal zemine oturtmak için çok az avukat bu konu hakkında bilgi sahibi olmuştur. Onlar sert sorgulama tekniklerini destekleyen yasal düzenlemeleri yapan avukatlardır.

NSA gizlice dinleme operasyonu "özel bir geçiş programı"dır. Bu hükümetin yaptığı en duyarlı operasyonlardan biridir. Bu konuda bilgisi olan bir yetkili "Bu benim hakkında bilgi sahibi olduğum en büyük sırdır," açıklamasını yapmıştır.

Bush yönetimi yetkilileri NSA ve CIA aracılığı ile Amerika birleşik devletlerini terörist saldırılardan korumayı amaçladıklarını söylemektedir. Onlar NSA ülke içi

casusluk operasyonunun terörizm konusunda küresel savaş için kritik öneme sahip olduğunu söylemiştir. Ancak herhangi bir teröristin elektronik iletişimin önleminin olanaksız olduğunu nedense söylememişlerdir.

NSA hakkında bilgi sahibi olan çok az kişi Ulusal güvenlik programı hakkında uzman olan bir ekiptir. Bu işlemler 2001 tarihli Vatanseverlik Yasası'na dayanılarak yapılmıştır. Vatanseverlik yasası hükümete gizli araştırmalar yapması konusunda çok fazla yetki verdiği için çok fazla eleştirilmiştir. Hatta Cumhuriyetçiler bile casusluk faaliyetleri üzerine düzenlemeler konusunda eleştirilerde bulunmuştur. Vatanseverlik Yasası terörist olma şüphesi içindeki kişilerin izlenmesi konusunda çok geniş yetkiler vermektedir. Onların konuşmaları ve internet trafiği çok sıkı bir şekilde takip edilmektedir. Ancak fiziki izleme için hâlâ FBI'nın yardımına gereksinim vardır. Bu konuya ilişkin özel FISA mahkemeleri kurulmuştur ve FBI gerekli gördüğü her defasında FISA mahkemesinden yetki almak zorundadır. FBI hedefinin bir terörist organizasyonla bağlantısının ya da başka bir yabancı ajanlık veya güç ile bağlantılı olduğunun kanıtını göstermek zorundadır. Bu durumda bile FBI, NSA ile karşılaştırıldığında göreceli olarak sınırlı bir teknolojik kaynaklara sahiptir ve devasa telekomünikasyon şebekelerini izleme yeterliliğine sahip değildir. O NSA'nın Fort Meade'deki dünyadaki en güçlü bilgisayarlar olara kabul edilen süper bilgisayarlarından yoksundur.

Vatanseverlik yasası NSA'ya hiçbir yeni güç vermemiştir. Bush yönetimi NSA işlemlerinin kongre tarafın-

dan onaylanması arayışında olmamıştır. Bunun nedeni açık olarak Beyaz Saray'ın NSA işlemlerinin tartışılmasını istememesidir. Böyle bir durumda o büyük bir olasılıkla reddedilecektir. Bir kongre üyesi "Vatanseverlik Yasası içinde NSA için hiçbir açıklama bulunmamaktadır," demiştir. Vatanseverlik Yasası NSA'dan habersizmiş gibi görünmektedir. "Onların denetim sonuçları doğrudan doğruya ABD dışına yönelik gibi gösterilmiştir."

Beyaz Saray Vatanseverlik Yasası konusunda kamuoyu tartışmalarına çok fazla katılmamış ve gizlilik içinde ülke içi gözetim kampanyalarını sürdürmüştür. Başkan Bush'un NSA verdiği gizli emir son derece güçlü bilgisayar sistemleri tarafından tüm iletim araçlarının incelenmesini içermektedir. NSA işlemlerinin boyutunun ne olduğunu tam olarak kestirmek çok zordur fakat dinlenen telefon konuşmalarının ve takip edilen e-postaların öylesine büyük sayılara ulaştığı söylenmektedir ki, bunların kaydının tutulması çok zordur ve hepsi için mahkeme kararı alınması olanaksızdır. FISA mahkemeleri kurulduğu zaman Kongre NSA'nın ABD içinde böylesine büyük bir dinleme operasyonu içinde olabileceğine dair hiçbir öngöründe bulunmamıştır. 1970'li yıllarda hiç kimse telekomünikasyon trafiğinin bu denli büyük boyutlara ulaşacağını ve Amerikalıların dijital, elektronik iletişime bu denli bağlı olacağını öngöremezdi. Bugün endüstri uzmanları Amerika'da her yıl yaklaşık 9 trilyon e-posta gönderildiğini tahmin etmektedir. Amerikalılar her gün her gün bir milyarın üzerinde telefon konuşması yapmaktadır.

NSA'nın teknik altyapısı Amerika Birleşik Devletleri içindeki çok sayıda insanı onların bilgisi olmaksızın dinleme olanağı vermektedir. ABD haberalma yetkilileri Başkan Bush'un emrini izleyerek çok büyük ölçeklerde

telefon dinlemeleri yapmışlardır. NSA da ABD telekomünikasyon sistemi aracılığı ile Amerikan e-posta trafiğini büyük ölçüde denetim altında tutmuşlardır. Bu konudaki bilgiler gizli tutulmuştur. NSA, çoğu Amerikalının bilgisi dahilinde olmaksızın hem telekomünikasyon endüstrileri ile hem de bilgisayar endüstrileri ile son derece yakın ilişkiler içinde olmuştur. Yalnızca az sayıda üst düzey yöneticiler bu tür ilişkilerden haberdardır.

Yetkililerin söylediğine göre programın arkasındaki temel mantık NSA ve CIA arasındaki ülke içi güçlerin oluşturulmasında terörist saldırıları önleme konusunda olanaklar açısından büyük bir uçurumun olduğudur. Onlar böyle bir uçurumun uluslar arası iletişim araçlarından kaynaklandığını düşünmektedir. Orta Doğu'dan Asya'ya olan e-posta mesajları fiziksel olarak ABD temelli olmadığı için gözden kaçmıştır. Sonuç olarak NSA tarafından toplanan ülke içi haberalma bilgileri uluslararası bağlantıları ortaya çıkarmada yeterli olmamıştır. Teröristler arasındaki bazı deniz aşırı e-posta trafiği amerikan kontrterörizm uzmanları tarafından gözden kaçırılmıştır.

Yeni başkanlık emri NSA'ya doğrudan doğruya ABD temelli telekomünikasyon kapılarının sonuna kadar açılması olanağı vermiştir. Başkanlık emrinin yetkisi altında, NSA'daki küçük bir yetkili grubu gözetiminde olarak terörizm bağlantılı haberalma araştırmasında daha etkin bir çalışma içinde olmuştur.

Bush yönetiminin Amerikan halkı üzerindeki casusluk faaliyetlerinin niteliğini anlayabilmek için, ABD telekomünikasyon ağı hakkında birkaç temel bilgiye sahip olmak önemlidir. Günümüzde telefon ağı dijital ve bilgisayar desteklidir, fakat o hâlâ belli dağılım sistemi ile çalışmaktadır. Şehirden şehre, ülkeden ülkeye belli ro-

talar izlenmektedir.

Los Angeles ve New York arasındaki bir görüşme için bu iki şehir arasındaki hatların açık olması gerekmektedir. ABD'nin uluslararası telekomünikasyon görüşmeleri için de bir giriş ve çıkış hattının olması gerekmektedir. Uluslararası telefon görüşmeleri ABD temelli bir yapı içinde bir hat izlenmektedir. Örneğin Asya'dan Avrupa'ya yapılan telefon görüşmeleri Amerika Birleşik Devletleri temelli dağıtım şalteri ile yapılabilmektedir. Günümüzde telefon görüşmeleri çok fazla artış gösterdiği için telefon şebekeleri gitgide daha fazla küresel boyutta olmaktadır. Bilgisayar destekli sistemler elektronik iletişim içinde daha fazla yer almaya başlamıştır. Bu yapı iki nokta arasındaki en kısa hattın kurulmasını zorunlu kılmamaktadır. Bu durum ülke içi telefon sisteminin nerede bittiğini ve uluslararası şebekenin nerede başladığını belirsiz kılmaktadır.

9/11'den önceki yıllarda, NSA geçiş trafiği içinde göze çarpıcı bir gelişim göstermiştir. Bu yapılırken 1970'li dönemlerin kuralları ve düzenlemeleri geçerli olmamıştır. Yabancı aramalar fiziksel olarak Amerikan toprakları üzerinden yapılmaktadır. Bu durumda Amerika Birleşik Devletleri içindeki casusluk faaliyetleri uluslararası platforma taşınmış olmaktadır.

Ancak geçiş trafiği aynı zamanda büyük bir fırsat sunmaktadır. Eğer NSA Amerikan geçiş kodlarını elde edebilirse, kolaylıkla milyonlarca telefon konuşmasını dinlenebilmektedir. Uydu ve dinleme istasyonları aracılığı ile bu görüşmeler emilerek dinlenebilir. Doğal olarak, bu NSA ülke içi telefon şebekesine girebilmek için giriş kodlarına sahiptir.

NSA içindeki tartışmalar 9/11'den sonra daha fazla ayyuka çıkmıştır. Başkan Bush barış döneminin kuralları ile yeterli araştırma yapılamadığını söylemiştir. Ona göre NSA'nın yeni güçlere sahip olması gerekmektedir. Daha önce NSA'da çalışmış olan bir telekomünikasyon uzmanı Amerika Birleşik devletlerinin uluslararası alanda daha fazla görüşmeyi izleyebilme yönünde endüstri yatırımı yaptığını söylemiştir.

Hükümet yetkililerine göre, en kritik telefon dağılım alanlarından birisi New York bölgesinde bulunmaktadır. Burası ülke içi ve uluslar arası telekomünikasyon **şebekelerin** arasında bir anahtar kesişim noktasıdır. Avrupa'ya ulaşmak için Atlantik Okyanusu ötesindeki kablo bağlantısı bu bölge tarafından beslenmektedir. Burası ABD giriş ve çıkış için telekomünikasyon trafiğini izleme olanağı vermektedir. NSA artık açık bir şekilde bu dağılım alanları için giriş kodlarına sahiptir.

Buna ek olarak, NSA e-postaları da gözetim altında tutma yeterliliğine sahiptir. İnternetin sırlarından birisi onun yapısı gereği Amerika birleşik Devletleri çıkışlı olmasıdır. Dünyanın e-posta trafiği bir şekilde Amerikan toprakları üzerinden kontrol edilebilmektedir. Örneğin Almanya ve İtalya arasındaki, ya da Pakistan ve Yemen arasındaki e-posta genellikle Amerika üzerinden gitmektedir. Gizli başkanlık emri ile NSA uluslararası e-posta trafiğini izlemiştir—bu milyonlarca Amerikalının e-postalarının izlenmesi anlamına gelmektedir.

Program içinde, NSA hem yabancı toprakları hem de ABD içindeki uluslar arası telekomünikasyon organlarını izlemiştir. Bu sistem aracılığı ile Amerika'da bulunanlar ile okyanus aşırı insanlar arasındaki görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Programı savunan yetkililer NSA'nın ABD va-

tandaşlarının özel hayatlarına müdahale etmekten kaçındıklarını, bunun yerine onların güvenliklerinin sağlanması için uğraş verildiğini söylemektedir. Ancak bu yeni gücün kullanımı konusunda sınırların nerede başlayıp nerede bittiği bilinmemektedir. ABD telekomünikasyon sistemine doğrudan giriş ile fiziksel ve lojistik engeller aşılmıştır ve Amerika Birleşik Devletleri'nde herhangi birisini dinlemek için hiçbir engel kalmamıştır.

NSA yalnızca terörizm ile bağlantılı şüpheli kişileri dinlediği iddiasında bulunmaktadır, ancak bunun böyle olduğunu kanıtlayabilecek veriler bulunmamaktadır. NSA işlemlerine yakın yetkililere göre 2002 yılında CIA deniz aşırı ülkelerde yaptığı operasyonlarla yüksek dereceli El Kaide mensuplarını yakalamaya başlamıştır. Bu yakalamalar ile birlikte aynı zamanda onların bilgisayarları, cep telefonları ve kişisel telefon fihristleri de ele geçirilip incelenmek üzere Amerika'ya gönderilmiştir.

El Kaide operasyonları ile birlikte dizüstü bilgisayarlar, cep telefonları ve fihristler çok sayıda bütün dünyadan telefon numarasına ve e-posta adresine ulaşılmasını sağlamıştır. CIA bu isim, telefon ve e-postaları NSA'ya vermiştir ve bunlar yakın takibe alınmıştır.

Program içinde, NSA Beyaz Saray, Adalet Bakanlığı ve Bush yönetiminden başka birisi olmaksızın da çeşitli dinlemeler gerçekleştirmiştir. Bush yönetimi dinleme listesinin belirli kuralların dışında gerçekleştiği bilinmektedir. Bush yönetiminin üst düzey kişileri NSA'yı çok geniş yetkilerle donatmıştır. Onlar kendi ölçütlerine göre şüpheli buldukları her telefon görüşmesini ya da e-postayı izleyebilmektedir.

Programın varlığı öylesine gizli tutulmuştur ki elde edilen bilgiler çok karmaşık bir şekilde birleştirilerek so-

nuç oluşturulmaktadır. Bazı kıdemli yetkililer dinlemenin yalnızca terörizm konusunda olduğunda ısrarcıdırlar. Ancak mahkemeler yansıyan çok az terörist faaliyeti görölmektedir. Bu da bilgilerin yasal olmayan şekillerde elde edildiğinin bir göstergesidir. Hükümet NSA'nın ülke içindeki rolünü belirlemede pek çok yola başvurmuştur. Bazı örneklerde FISA mahkemeleri gizli oturumlarla karar vermiştir.

Bush yönetimi yetkilileri NSA'nın deniz aşını yaklaşık yedi bin kişinin telefon ve e-postalarını takip ettiğini söylemiştir. Onlar ayrıca Amerika Birleşik devletleri içinde beş yüz kişiyi izlediklerini belirtmişlerdir. Bunların her biri her gün birkaç görüşme yapmakta ve birkaç e-posta göndermektedir. Bu NSA'nın binlerce telefon konuşmasını e-posta mesajını ve diğer iletim araçlarını günlük olarak takip ettiklerini ortaya koymaktadır.

NSA'nın rolünün yabancılar üzerinde casusluk yapmaktan ülke içi gözetim altında bulundurmaya doğru genişlemesi insan hakları avukatlarını harekete geçirmiştir. Hatta yönetim içindeki bazı kıdemli yetkililer bile Programın yasallığı hakkında sorular sormaya başlamışlardır. Hükümet yetkilileri yapılan şeyin yasal dayanağının olmadığı kuşkusu taşımaya başlamışlardır. Bir Adalet Bakanlığı yetkilisi "insanlar olan bitenleri başka bir şekilde değerlendirmektedir," demiştir.

Bazı kıdemli Bush yönetimi yetkilileri NSA'nın sınırlarını aştığını bilmesine karşın bunu dile getirmemişlerdir ve görmezden gelmişlerdir. Onlar NSA'nın yalnızca yabancılar üzerine araştırma yaptığı konusunda ısrarcıdırlar.

Başkan Bush gizli emrini verdikten sonra FISA mahkemeleri ulusal güvenlik gerekçesiyle bu konuda daha esnek davranmaya başlamıştır. Mahkeme başkanı bir

Cumhuriyetçi olan Royce C. Lamberth'dir.

2004 yılında Lamberth FISA başkanı olarak NSA hakkında bazı sorularla karşı karşıya kalmıştır. Bazı yetkililer programın başarıyla uygulandığını söylerken bazıları çok saldırgan tekniklerin kullanıldığını ve bunların yasal zemin açısından tartışılabilir olduğunu söylemiştir.

Bazı kongre liderleri Programdan haberdar edildiklerini, fakat bunun olağanüstü gizlilik içinde yapıldığını söylemişlerdir. NSA operasyonun başlamasından kısa bir süre sonra 2002 yılında her iki partiden üst düzey kongre liderleri başkan yardımcısı Dick Cheney'in Beyaz Saray'daki bürosunda bir araya gelmişlerdir. Burada Cheney, Hayden ve daha sonra CIA yöneticisi George Tenet onlara konu hakkında bilgi vermiştir. Demokrat Parti Senatörü Bob Graham ve Cumhuriyetçi Senatör Richard Shelby de dahil olmak üzere kongre liderleri konunun dışarıda tartışılmaması konusunda anlaşmışlardır. Kongre liderleri Program hakkında yönetim yetkililerinin kendilerine bilgi verdiği tek kişiler olmuştur.

Daha sonrasında yeni yasa yapıcılar yalnızca tek bir kongre lideri olan Batı Virginia'dan bir Demokrat partili olan Senatör Jay Rockefeller'a 2003 yılının başlarında konu ile ilgili bilgi vermişlerdir. Senatör Rockefeller Cheney'e bir mektup yazarak NSA'nın işlemleri hakkında sıkıntılar olduğunu ve Amerikan vatandaşlarının insanlık haklarının ihlal edildiğini söylemiştir.

Yönetim yetkilileri kongre liderleri rahatlatacak yanıtlar vermeye çalışmışlardır fakat sonradan Beyaz Saray'ın kongre liderlerini tuzağa düşürdüğü ortaya çıkmıştır. Onlara söz verilmesine karşın hiçbir NSA çalışanıyla görüşme yapılarak özel hayat ve insan hakları ihlali konularında uyarıda bulunulmamıştır. Zaman ilerledikçe

Demokratların işlemleri protesto etmeleri gitgide daha zor olmuştur, çünkü Beyaz Saray yıllardır bu konuda briefingler verdiklerini ve şikayet konularını değerlendirdiklerini açıklamıştır.

Bir hükümet avukatı 2004 yılında NSA'nın dinleme operasyonlarına ilişkin olarak onların kurumsal olmadığına inandığını söylemiştir. Ancak onun kongre bağlantılarının bir sonucu olarak hiçbir şey olmamıştır. O kongre liderlerinin bu konuda bilgilendirildiğini bilmemektedir.

NSA programı hakkında Beyaz Saray tarafından çok az sayıda kişiye yapılan briefinglerden ayrı olarak, pek çok kongre üyesi FISA'nın Amerika Birleşik Devletleri içinde mahkeme kararı olmaksızın çok sayıda takip yaptığını söylemektedir. Ulusal güvenlik yasaları alanında uzman olan bazı kişiler bunun geçmiş dönemlerde olduğundan çok farklı bir şekilde yürütüldüğünü belirtmişlerdir. FISA yasası çıktığından beri şimdiye kadar hiçbir başkan yetkilerini bu denli esneterek kullanmamıştır.

NSA'yı destekleyen yasal düzenleme NSA'nın rolünün çok sınırlı bir kısmına izin vermektedir. Örnek olarak, 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra, bir adalet bakanlığı avukatı olan John Yoo yasal düzenlemenin yapılanlardan çok dar bir kapsama sahip olduğunu ve elektronik gözetim yapılmasının bu boyutlarda olabilesinin asla yasal dayanaklarının olmadığını belirtmiştir.

Bush yönetimi bu konunun açık bir şekilde Kongrede tartışılmasını istememiştir. Böyle bir şey politik olarak riskli bir davranış olacaktır çünkü konunun insan hakları grupları tarafından sert bir şekilde eleştirileceği açıktır. Beyaz Saray'ın kararlarının desteklenmesi için yönetim avukatları gizlice yeni yasaların gereksiz olduğunu çünkü 9/11 kongresinin terör konusunda çok geniş

yetkilerle donatıldığını savunmuşlardır.

Adalet bakanlığı verilerine göre 2001 ve 2003 yılı arasında mahkemeye ulaşan yetki izni talebi iki kat artmıştır. Bu dönemde 1.700 yabancı uyruklu kişi için izleme gözetim altına alma yetkisi alınmıştır.

Vatanseverlik Yasasının komuoyunda tartışıldığı dönemde, Bush yönetimi yetkilileri ısrarla NSA'nın gücünün genişletilmeyeceğini savunmuşlardır. Yoo bile bu noktayı işaret etmiştir. O, Wall Street Journal gazetesinde yayınlanan bir yazısında "Sivil özgürlükçüler Vatanseverlik yasalarının CIA ve NSA'ya yalnızca sınırlı bir özgürlük verdiğinden emin olmalıdırlar," diye yazmıştır. Hiçbir şey gerçekten bu denli uzak olmamıştır.

NSA'nın en fazla sorun yaratan görünümlerinden bir tanesi ülke içindeki uygulamalardır. Bush yönetiminin Amerika içindeki sivil özgürlükleri tehdit eder boyuta getirdiği düşünülmektedir. 11 Eylül saldırılarından sonra çok sayıda sorgulanabilir eylemde bulunulmuştur. Bunlar gün geçtikçe daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Örnek olarak 2002 yılında ABD ordusu ülkenin korunması yönünde Kuzey Birliği kurulmasını gerçekleştirmiştir. Kuzey Birliği'nin yaratılması askeri temeller üzerine yeni bir askeri haberalma örgütlenmesinin kurulması anlamına gelmektedir. Bu konuda çok sayıda itiraz ortaya çıkmıştır.

Programın uygulamaya konulmasından itibaren, Hayden başkan Bush tarafından ödüllendirilmiştir. 2005 yılında, Hayden ulusal haberalma vekili olarak adlandı-

rılmıştır. Senato’da onun yeni unvanı oylanırken, Hayden NSA’nın ülke içi gizli haberalma programından hiç bahsetmemiştir.

Özel olarak, o ülke içi casusluk rolü hakkında savunmacı olmuştur. Hayden NSA tarafından yapılan operasyonların “yasal, uygun ve etkin” olduğunu söylemiştir. Bunların terörizm konusunda savaşın bir parçası olduğunu belirtmiştir. Bazı yetkililerin söylediğine göre 2005 yılının sonlarında program hâlâ yürürlüktedir.

3. BÖLÜM

CASUS BELLİ

George W. Bush yönetiminde Amerikan Ulusal Güvenlik Birimi içersinde iki tür sıkıntı gelişti. Birincisi Başkan'ın normal şartlarda kesin olarak kanıtlanamamış ciddi, yasal ve politik soru işaretlerini gündeme getiren UGB iç programı gibi kişisel ve doğrudan yönettiği operasyonlardı. İkincisi Başkanın ve önde gelen yöneticilerinin hükümette yarattığı gergin hava yüzündendi. Bush açık olmayan başkanlık emirleriyle yapmak istediklerinin sinyallerini gönderdi, en ihtirashlı olanlar bu mesajı benimsediler. Karar vermek zorlaşmıştı. Esirlerin bu koşullarda elde tutulmasını etkileyen şey, Birleşik Devletle-

SAVAS DEVLETİ

re modern tarihi boyunca yol göstermiş olan insani davranış kriterlerinin ve standartlarının aşılmış olmasıydı.

Fakat Bush'un dolaylı yollardan ulusal güvenlik bürokrasisini değiştiren eşit şekilde problem yaratan başka tutumları da vardı. Olay şuydu ki, bu çarpıklığa her şeyden fazla Irak Savaşı neden olmuştu. Bu savaş Savunma Bakanlığı ile CIA'yı karşı karşıya getirdi ve CIA içindeki oluşan gruplaşmalar birbirlerine karşı cephe aldılar. Sonuç olarak savaş ateşi bütün bölümlere yayıldı.

En yüksek seviyede, Bush yönetiminin ilk yıllarında, Savunma Bakanlığı ve CIA'in yöneticilerinin ilişkileri iyiydi.

Savunma Sekreteri Donald Rumsfeld ve CIA yöneticisi George Tenet Başkan Bush'un ilk dönemi boyunca, birkaç katılımlarla Pentagon'da öğle yemeği sonrası toplandılar ve bu ikili, dostça çalıştılar. Tenet hiçbir zaman Rumsfeld ile ılıman ve dostane bir ilişki geliştirmede. Başkan Bush ve Tenet gibi bir New York şehri adamı olan Devlet Bakanı Colin Powell ile ilgileniyordu, fakat muhtemelen gereğinden fazla soru sormuyordu.

Tenet-Rumsfeld ilişkisinin böyle samimi olmasının en büyük sebeplerinden biri Tenet'in Rumsfeld tarafından gözünün korkutulmuş olması veya en azından sindirilmiş görünmesiydi ve nadir olarak Rumsfeld ona Pentagon ve istihbarat birimi arasında fesat karıştırma ile meydan okudu. Tenet ve Rumsfeld her ikisinin de katıldığı son Beyaz Saray toplantısı hakkında bazen çok az sohbet ediyorlardı veya Tenet Merkezi Haberalma Teşkilatının çok gizli istihbarat kolunun yönetilen operasyon-

lardan en son casusluk olaylarından seçilmiş hikayeler ve anekdotlarla Rumsfeld'e hoş vakit geçirmeye çalışıyordu.

Amerikan istihbarat teşkilatına ayrılan bütçenin yüzde seksen'ini kontrol eden Savunma Bakanlığı, CIA ve diğer teşkilatlardaki yetkililerin çözümlenmesini beklediği aciliyet teşkil eden konuları gündeme getirmekten kaçınıyordu. Her öğle yemeği öncesi, Tenet'in yardımcıları Rumsfeld ile bağlantı içerisinde problemlerin yer aldığı konuşulması gerekenler listesini hazırlıyorlardı. Tenet listeyi önemsemiyordu ve önemli konuları sık sık dile getirmiyordu. Şayet Tenet Rumsfeld'den geri çevrilmeyecek bir problem için yardım isteseydi Rumsfeld onu geri çevirmeyecekti. Fakat Tenet problem yaratmayacağını düşündüğü konuları dile getiriyor görünüyordu. Tenet, özellikle kendisi henüz Georgetown'da öğrenimini sürdürürken Başkan Gerald Ford için Savunma Bakanlığı yapmış olan, deneyimli Rumsfeld gibi birisine karşı mücadele yürütmeye ya da teşkilatlar arası çatışmalar yaratmaya niyeti yoktu.

Belki de Rumsfeld'in öfkesine katlanarak onu renkli öykü anlatımlarıyla eğlendirmenin daha iyi olduğunu düşündü ve daha sonra Rumsfeld ile bazı saçma konular yüzünden karşı karşıya geldiler. Ve Rumsfeld ile giriştiği savaşta kaybetmek Tenet'in yazgısı oldu.

Rumsfeld aralarındaki sorunlara karşın Tenet'in arkadaşlığından hoşlanıyordu (orada bulunan bir konuğun anlattığına göre bir öğle yemeği sırasında Rumsfeld Tenet'i bir kadına argo sözcükler kullandığı ve birkaç sakar harekette bulunduğu için, birçok kişinin önünde kötü bir şekilde azarlamıştı.) Yapılan bazı toplantıların ardından

Savunma Bakanlığı tarafında elle tutulur bir şeylerin başarılamadığı kanısı vardı. Bu durum üzerine Tenet ve yardımcıları gittikten sonra, Rumsfeld bir yardımcısına dönerek Tenet'in anlattığı casus hikayelerinin ve habermayla ilgili anekdotlarının iticiliği hakkında soru soruyordu.

'Bu saçma şeyleri bilmeme gerek var mı?' diye sordu Rumsfeld.

'Hayır sayın bakan gerek yok,' yanıtını aldı.

George zamanının çoğunu ona anekdotlar anlatarak harcadı.

O gizli örgütün operasyon ekibi hakkında konuşuyordu. "Bu adam şu adamla konuşuyor gibi, o ona yerleri ve isimleri açıklıyordu" diye hatırlıyordu Rumsfeld'in bir yardımcısı. "Tenet onu etkilemeye çalışıyordu" diye Tenet'in önceki yardımcılarında biri de onaylıyordu.

George Tenet, Bush hükümetinde Don Rumsfeld tarafından sindirilmiş ve ezilmiş tek üst düzey yöneticidir. Bush hükümetinin ilk zamanlarında şunu açığa kavuşturdu: o Beyaz Saray'daki ulusal güvenlik konseyinden emirler almayı planlayamayacak ve Condoleezza Rice ya da yardımcıları için değil George W. Bush için çalışacaktı. Eğer başkan ondan bir şeyler yapmasını isteseydi, bunu ona bizzat kendi başına söylerdi. Daha sonra Rumsfeld'in Pentagon'daki yardımcılara 'Ulusal Güvenlik Konseyinden gelen direktifleri önemsememelerini bildirmesi' ulusal güvenlik çalışanları arasında güçlü bir inanış haline gelmişti. Sonuç olarak bu netleşmiş fikri Condoleezza Rice Pentagon'da normal teşkilatı süreçte liderliğe geçmek için güçlendiremedi. Bu da Washington'u alarma geçirdi.

Şu da açıktı ki, Rumsfeld ve yardımcıları Beyaz Saray'ın küçümsenen anahtar politik meselelerine değer vermiyorlardı.

Baskın güç ilişkisi, Rumsfeld ile etkili konumda olan, başkanın gerçek ulusal güvenlik danışmanı ve başkan yardımcısı Dick Cheney ile idi. Rumsfeld daha genç olan Dick Cheney'in başkan vekili olmadan çok önce onun akıl hocası ve patronuydu. Hükümetteki diğerleri ya süreçten büyülenmişlerdi ya da sürecin dışındaydılar. Sonuç olarak Cheney ve Rumsfeld'in, gerçek kararların alındığı gizli bir kanala sahip oldukları açıktı ve yapılan toplantılar göstermelikti. Sonuç olarak Bush hükümeti modern tarihte Pentagon'un Birleşik Devletler'in dış politikası için merkezine baskı yaptığı ilk hükümettir.

"Condi çok ama çok zayıf bir ulusal güvenlik danışmanıydı" diye gözlemlemişti onun için çalışan bir önceki ulusal güvenlik personeli. "O başkana çok yakın görünüyordu, fakat bu onun süreci yönlendirmesi anlamına gelmiyordu" Ulusal Güvenlik Konseyinin işlerliği bu hükümette durdurulmuştu. Hemen hemen her konuda kutuplaşmış birtakım amirlere sahiptiler. Bu şu anlama geliyordu; ya varılan kararlara uyum sağlamak ya da belli seçeneklere göre kararlar almak. Oysa bir ulusal güvenlik danışmanı olarak onun işi başkana karar aldırtmaktır. Fakat o etkisiz biri olmaya boyun eğdi ve süregelen karar mekanizmasının dışında kaldı (kararlardan habersizdi). Rumsfeld Ulusal Güvenlik Danışmanının deneyimli ve kıdemli biri olması gerektiği kanısındaydı.

Eski bir üst düzey CIA yetkilisi "Sanırım Rice gerçekten hiçbir şeyi yönetmedi ve muhtemelen en berbat ulusal güvenlik danışmanı olarak da tarihe geçecek," diyor. Bence gerçek Ulusal Güvenlik Danışmanı Dick

Cheney'di ve böylece Cheney ve Rumsfeld ne istedilerse yaptılar.

11 Eylül'den sonra Bush hükümetindeki yapısal problemler daha keskin noktalara geldi ve Amerikan dış politikasında radikal ve ani değişikliklere yol açtı. Normal şartlar altında, hükümetin Ulusal Güvenlik Birimlerinin yeni politikasının ilk adımları (yıllarca olmasa da) aylarca çalışmayla oluşur.

Kabine departmanları ve diğer teşkilatlar, çoğu zaman çok farklı taleplerle, yeni önermeleri nasıl şekillendireceklerini görüşmek için toplanırlar ve teşkilatlar arası toplantılar farklılıkları yok etmek için düzenlenir. Meclis liderleri, sık sık lobicilerin belli başlı endüstriler için yaptığı gibi giriş yaparlar ve zaman zaman yabancı devletlerden gelen üst düzey yöneticiler dahi bundan etkilenbilirler.

Süreç içerisinde uzlaşmalar sağlanır ve keskin ayrımlar düzeltilir. Eğer işler yolunda giderse, bir önerge başkana ve üst düzey danışmanlarına ulaştığında, bu önerge varılan karara yakın bir şeyi temsil etmeye meyilli olur ve politika merkeze koyulur.

Ulusal Güvenlik bürokrasisi çıldırtacak kadar yavaştır, yaratıcılıktan yoksundur ve riskin karşısındadır. Terörizmle mücadelede atak bir düşman karşısında zaaf verir. Clinton dönemi ve Bush'un birkaç ayında El Kaide ile ilgili alınması planlanan önlemlerin bürokratik cehennemde nasıl eridiği 11 Eylül komisyon raporunu okuyan herkese açık gelecektir. İnsanları öldürebilecek ya da savaş başlatabilecek bu çatırdayan süreç bir amaca hizmet eder; bu süreç gerçekten aptal, tehlikeli, etik dışı ve hatta ahlak dışı düşünceler üretmeye meyilli bir süreçti.

11 Eylül'den sonra yavaş hareket eden bürokrasinin ılımlaştırıcı etkileri ortadan kaldırıldı. Başkan ve Bakanları –Don Rumsfeld, Condi Rice ve diğerleri– yüksek kriz atmosferinde, sözde bazı kararlar alarak toplantılar düzenlediler. Kararları hükümetin olağan mercilerine sunmak yerine, onlar bu işi yukarıdan müdahaleler ve dayatmalarla yaptılar. Tartışmalar kısırıldı. Yeni adımların kurumlar arası kontrolü alelacele yapılıyordu. Bürokrasi, geniş siyaset alanında politik önderliğin çok gerisinde kaldı. 11 Eylül saldırıları ve 2003 Irak müdahalesi arasındaki on sekiz ay boyunca bürokratlar hiçbir zaman politik önderliğe yetişemediler.

Bu geniş atmosferde, yönetim içersindeki politika liderleri en net cevaplar, en büyük kesinlik ve en ikna edici tavırlarla, gündeme çabucak hakim olabiliyorlardı. Bu da Dick Cheney ve Don Rumsfeld için mükemmel bir ortamdı.

Rumsfeld'in üstünlüğü özellikle Ulusal Güvenlik Biriminde bitmeyen baş ağrılarına ve kadroların altüst olmasına neden oldu. Rumsfeld, örneğin küresel terörizmle savaşmayı onun mesleği olduğuna inandığından beri Beyaz Saray'dan herhangi bir anti-terörist koordinatörü önemsemesi gerekmediği sonucuna vardı. Rumsfeld Başkan Bush'a bir not yazarak Ulusal Güvenlik Komitesinde terörle mücadele işinin koordinatörünün olmaması gerektiğini bile yazmıştı ve o aslında böyle bir mevkinin yasal dayanağının olmadığına inanıyordu. Önceki UGK yetkilileri de bu konuda hemfikirdi. Başkan, Rumsfeld'in bu yasayı böyle yorumlamasına katılmıyor olabiliirdi. Fakat Savunma Bakanlığı UGK'nin ordu üzerindeki gücünü terörle mücadele ve hatta haber almada bile ciddi şekilde sınırlandırıyordu. 11 Eylül'den sonra Beyaz Sa-

ray terörle mücadele koordinatörlerinin baş döndüren bir hızla gelmeleri ve gitmeleri tesadüfî değildi. Bu kurum sonunda iptal edildi ve bu görev Beyaz Saray ülke güvenlik meseleleri koordinatörüne verildi.

“Birçok defa olmuştu ki Pentagon sadece istediğini yaptı, NSC’nin söyledikleri önemli değildi” diyordu bir önceki Beyaz Saray yetkilisi. Uzun süredir Cheney’e bağlı etkili şebeke yetkilileri, bir kısım yeni dönem muhafazakar, diğerleri de normal muhafazakarlar, Rumsfeld’in önemli destekleriyle hükümet içerisinde kilit yerlere atandılar. Bu Rumsfeld’in kişisel gücüydü. Onun istediği NSA içindeki denge ve gidişatı birçok defa bozduğu gibi Cheney’den aldığı destekle bağlantılı olarak Savunma Bakanlığı’nda ya da hükümette yeni muhafazakarlara yetki veren kişi olmaktı.

Eğer Rumsfeld’in isteği Başkanın Ulusal Güvenlik Danışmanını görmezden gelmek olsaydı, neden bunu yapmasındı? Aslında durum istihbarat sorunlarına gelince Rumsfeld Tenet’i değerlendirmiş ve onu ezebileceği kanaatine varmış gibi görünüyordu. “George Tenet kraliyetten gelen sıkı bir Yunan olması hakkında konuşmaktan çok hoşlanırdı, fakat gerçekte bir hiçti” diye sitem ediyordu kabaca Tenet’in eski vakilerinden biri.

İnsanların ondan etkilenmesini istiyordu. Böylece Rumsfeld ilk yapılacakları ortaya koyduğu zaman Tenet’in haber alma teşkilatındaki gücü ve etkinliğine meydan okudu, özellikle 11 Eylül’den sonra, Tenet’in geri çekilmesi ya da Beyaz Saray’ın bu bürokratik savaş sahasında olmaması şaşırtıcı değildi.

Rumsfeld eski kafalı Pentagon’u reformlaştırmaya eğilimli olarak bu mevkii aldı. Orduyu değiştirmek onun hedef konusuydu ve projeleri arasında Savunma Bakan-

lığına bağılı olan ordunun haberalma teşkilatlarının labirentini de dahil etmişti. Konu istihbarata gelince o yardımcılarına, “tekmelem k için bir köpek istediğini” söyledi ve bu şu anlama geliyordu ki Pentagon’un yayılıp oturan haberalma imparatorluğunu modernize edecek, bütünleştirecek ve ona doğrudan kontrolü getirmede yardımcı olacak üst düzey bir danışman istiyordu. Yıllar önce Başkan Bush ve Kongre 2004 başkanlık kampanyasının son günlerindeki gerginlik sonucunda “yeni bir ulusal güvenlik yöneticisi” yarattığında hemfikirlerdi. Rumsfeld büyük bir istekle kendi tarafında yeniden oluşan haberalma bürokrasisini düzenliyordu. Aradaki fark tabii ki onun planlarının Savunma Bakanlığı ofisi ile Haberalma birimlerinin birleştirilmiş gücü diye adlandırılmasıydı. Yeni bir haberalma direktörüne ihtiyaç yoktu. Ulusun zaten Don Rumsfeld’i vardı.

Rich Haver, Bush’un geçiş döneminde perde arkasından Tenet’i devre dışı bırakmak için uğraşan kişi, şimdi Rumsfeld’in başyardımcısıydı. O CIA’da hemen kırmızı bayrakların asılmasına sebep olan yeniden örgütlenme işinin başına getirilmişti.

Rumsfeld’in tekmelemek için bir köpek planı bir önergeden çok savunma departmanı bütçesi içerisinde Ulusal Güvenlik Teşkilatı, Ulusal ve Haritalama Teşkilatı (Daha sonra casus uydu fotoğraflarını analiz eden Ulusal Jeouzay İstihbaratı olarak yeniden adlandırıldı) Savunma Haberalma Teşkilatı ve her biri ordunun temel haberalma kolları servisini de içine alan Pentagon’da bütün istihbarat teşkilatlarını yönlendirecek bir istihbarat çarlığı yaratmaya dönüştü.

CIA ve Savunma Bakanlığı’nın küçük kolları tüm haberalma teşkilatının her şeyi anlamına geliyordu.

Rumsfeld Haver'e Tenet'in planını kabul ettiğini kesinleştirmek istediğini söyledi. Rumsfeld Tenet'in bunu kabul etmeyeceğini fakat hoş karşılamak zorunda olduğu bir şey olacağını söyledi. Sonrasında planı Tenet'e götürdü ve Haver'in deyişine göre "siz benim işimi yapmaya çalışıyorsunuz gibi görünüyor" diye açıkça cevapladı CIA Direktörü. Haver sorumluluk içerisinde geri adım attı ve teklif edilen yeniden yapılandırmayı tekrar şekillendirdi.

Haver onu Tenet'e geri götürdü ve bu sefer CIA Direktörü memnuniyetini bildirdi.

Tenet önde gelen çalışanlara ve Bush'un hükümetinin ilk döneminde Başkanın Dış Haberalma Danışmanlığında şef olarak çalışan bir önceki Ulusal Güvenlik Danışmanının Brent Scowcroft'tan dahi yüksek sesli tepkilere rağmen artık karşı gelmeyi reddediyordu. Scowcroft Rumsfeld'i 30 yıldır, Nixon Ford Hükümetlerinden beri, tanıyordu ve o Rumsfeld'in modern Washington'da hemen hemen herkesten nasıl daha iyi yönettiğini biliyordu. Scowcroft bunu Rumsfeld'in imparatorluğunun inşasının başlangıcı olduğunu emin bir şekilde hissedebiliyordu. Scowcroft Rumsfeld'in ilk adımlarının geleneksel merkezi haberalma teşkilatının yöneticisinin rolüne doğrudan bir saldırı olduğunu da gördü. CIA 1947 Ulusal Güvenlik Hareketi tarafından yaratıldığından bu yana, CIA direktörünün iki ayrı görevi olmuştur; biri CIA'nın başı olmak ve diğeri de 15 teşkilattan oluşagelen arta kalan bütün haberalma teşkilatının her şeyin üstünde patronu olmak. Bu ikinci görev hasta tanımlıdır çünkü, Merkezi Haberalma Yöneticisi'nin bütçesel gücü CIA'ya pek el uzatmamıştı ve parasal bağlar üzerinde kontrol olmaksızın diğer teşkilatlara emir vermek zordur.

Haber Alma bütçesinin çoğunun Pentagon harcamalarına gömülmesinden beri kritik olan şuydu ki CIA direktörü savunma sekreterliği ile iyi çalışıyordu.

Geçmişte bu CIA diktatörü için genellikle temel bir problem değildi çünkü Savunma Bakanlığı için Pentagon bütçesinin % 10 ya da daha azının istihbarat meselelerine ayrılmasından hemen hemen her zaman daha fazla endişelenmesini gerektiren konular oldu. Tabii ki tartışılacak şeyler de oldu, fakat modern tarihte merkezi liberalmanın yöneticiliğini bu kadar şiddetle arzu eden herhangi bir Savunma Bakanı olmadı—En azından Rumsfeld'e kadar.

Tenet Scowcroft'un uyarılarını dikkate almayı reddetti. Bir önceki asistanlar Tenet'in istihbaratta reform ve yeniden örgütlenmelere pek ilgi göstermediğini söylüyorlar. Onun önde gelen öncelikleri arasında Başkan'la güçlü bir ilişki sürdürmek ve operasyonlara önderlik etmek vardı. Tenet geri kalan istihbarat görevlerini koordine etmeye nadiren ilgi gösterirdi. Sonuç olarak o Rumsfeld'in yarattığı tekmelemek için yapılan bir köpek yasasına karşı çıkmadı, aksi takdirde istihbarat için savunmanın alt sekreterliği olarak bilinecekti. Tek sürpriz olan şey Haver'in işi alamamasıydı. O birçok düşman edinmişti ve sonunda geniş bürokrasili bir yönetici olmaksızın provokatör bir casus rolü onun için daha uygun olurdu belki de. Mevki Rumsfeld'in en çok güvendiği asistanı, daha önceden Rumsfeld'in Birleşik Devletler Balistik Füze Tehdidi Değerlendirmesi Komisyonunun ekip başkanı olmuş Stephan Cambone'ye verildi. Yeni olarak oluşturulan mevkiinde, sonuç olarak Cambone, Haver'den daha tartışmalı bir kişilik olacaktı ve Irak'ta Birleşik Devletlerin elinde tuttuğu esirlerle ilgili yürütülen politikadaki rolü hak-

kında sorularla karşılaşacaktı.

Dehşet içinde, Orduyu perişan bir yavaşlıkla hazırlarken, CIA'in önderliğini elinde tuttuğunu izlerken, Rumsfeld'in arzusu yalnızca 11 Eylülden sonra yoğunlaşan istihbarat üzerinde kontrol kazanmaktı.

Rumsfeld yine geride kalmak istemedi ve Canibone ile birlikte, Birleşik Devletler özel kuvvetleri daha saldırgan tutumlar sergilemeye başladılar. Müşterek özel operasyonlar kumandası içinden daha gizli seçilmiş özel operasyon timleri, CIA bağımsız özel ordu ajanları, özel kuvvetler ve özel operasyon üniteleriyle komandolar ateş gücünü birleştirmek için katıldılar.

Rumsfeld gelecekte Pentagon'un hiçbir sebep olmaksızın sadece kendi yüzünden gizli çalışmalar yürütemeyeceğine inanıyor gibi görünüyordu. Yine sebebi olmaksızın Afganistan ve hatta Irak gibi savaş bölgelerinde bile operasyonlar sınırlandırılmak zorunda kalabiliyordu. Rumsfeld Pentagon'un istediği rastgele yerlere operasyon yapmakta özgür çok gizli takımlar yaratılması gerektiğine inanıyordu. Terörizmle küresel savaşta dünyanın her yeri savaş alanıydı, ve Gizli Birleşik Devletler çalışmaları, tersi durumdaki tehdit altında olmayan barışçıl ülkelerde savaş bölgesi hazırlıkları olarak haklı çıkarılabiliyordu.

Rumsfeld'in planları Savunma Bakanlığının mevcut istihbarat kapasitesinde radikal bir yayılma gösterdi. Savunma istihbaratının bir kanadı olan HUMINT savunma servisi (insan kaynakları istihbaratı) yıllarca çok gizli ve sınırlı bazı istihbarat çalışmaları yaptı. Fakat bunlar hiçbir zaman Rumsfeld'in kafasında yarattığı gizli üniteler gibi yüksek riskli operasyonlarda bulunmadılar. CIA'in gizli servisinin aksine, Rumsfeld'in yeni gizli üniteleri,

operasyonel destek birimleri olarak yumuşakça adlandırılan hükümetin gizli eylemleri düzenleyen kurallarını ve açık başkan denetimi ve kongre onayı gerektiren kuralların kapsamına giremiyordu. Aslında, savunma bakanlığı kendi özel timlerinin yaptıkları hakkında hükümetteki herhangi birine haber vermesinin ve operasyon yapmayı planladıkları ülkelerdeki Amerikan Büyükelçiliklerinin ve CIA istasyon şeflerinin bunları koordine etmelerine izin vermesinin gerekli olduğuna inanıyor görünmüyordu. Rumsfeld Pentagon'un son derece geniş kara bütçesinin içerisinde gizlenmiş yok denecek kadar az hesap verme sorumluluğuyla kendi gizli ajan servisini yaratıyordu.

Çok geçmeden Eyalet Departmanı ve CIA özel gizli askeri timlerinin operasyon yaptığı Afrika ya da üçüncü dünyada herhangi bir yerdeki istasyon şefleri ve elçiliklerden raporlar almaya başladılar. Bazı durumlarda elçilikler, bu gizli birliklerin çalışmalarını ya kazara keşfediyorlar ya da ikinci ağızdan öğreniyorlardı. Ne zaman CIA görevlileri Pentagon'a şikayette bulunsa, sorunun operasyonlar hakkında bilgilendirilmeleri konusundaki bir dikkatsizlikten kaynaklandığını ve bu timlerin sadece istihbarat ilettikleri söyleniyordu.

Pentagon'daki yeni kovboylar açıkça bela arıyordu. 2005'in başlarında bela geldi; Latin Amerika'da çalışan operasyonel destek elemanlarından birinin üyeleri bar çıkışında bir adamı öldürdüler. Sonrasında Amerikan personeli günlerce bu olayı Amerikan Elçiliğine bildirmediler. Bu olay hiçbir zaman kamuoyuna açıklanmadı. Fakat olayı bilen çok sayıda CIA yetkilisi, Pentagon'un yeni gizli timlerinin ne kadar iyi yönetildiği konusunda ciddi soruların yükseldiğini söylemektedir.

Rumsfeld 11 Eylül sonrası CIA'ya gizli operasyonlar yapması doğrultusunda baskı yaparken, savunma ikinci yardımcı sekreteri Paul Wolfowitz ve Pentagon'daki diğer yeni muhafazakârlar ve başkan yardımcısı Dick Cheney'in ofisindeki müttefikleri CIA'yı yakıcı Irak konusunda bastırıyordu. Tenet Rumsfeld'e karşı duramayınca o ve yönetim grubu Bush yönetiminin önde gelenlerinin baskılarına dayanamadılar

Eğer yönetimin geri kalanı Saddam Hüseyin'i yakalamaya istekli olsaydı, 11 Eylül öncesi CIA'daki hava tamamıyla farklı olacaktı. Orada tüm problem Usame Bin Ladin'di. Eğer teşkilat yönetimini endişelendirecek uzun süreli başka bir tehdit olsaydı, bu Irak değil, korkutucu nükleer silahları ve Hizbullah gibi terörist gruplarla yakın bağlantıları olan İran olurdu.

"Teşkilat dışındaki insanlar için Irak hakkında ne kadar küçük düşündüğümüzü anlamak zordur," diyordu bir üst düzey istihbarat yetkilisi. CIA'in Irak'ı anlamadaki yoksunluğu aslında Saddam Hüseyin'in yönetimin demirbaşlarını çileden çıkaran Birleşik Devletlere yakın bir tehdit olarak görmesi hatasıydı. Onlar 11 Eylülün Irak'a savaş başlatmak için iyi bir fırsat olduğuna inandılar. El Kaide bunun gölgesinde kaldı.

Demirbaşlar için problem CIA'in El Kaide üzerine sınıflandırılmış kapsamlı istihbaratın sahibiydi ve teşkilatın analistleri 11 Eylül'de Irak'la ilgili bir ize rastlamamıştı. Saddam Hüseyin ve Usame Bin Ladin arasında müttefiklik konusunda kesin bir kanıt yoktu. Bu cevaplar Wolfowitz ya da kendisiyle eşit konumdaki savunma politikası alt sekreteri Doug Feith'i tatmin etmemişti.

Wolfowitz inandıklarının karşısında olan CIA öngörülerıyla mücadele etmede uzun bir tarihe sahipti. 1970'lerde o, Sovyet nükleer tehdidinin hesaplarını sabote eden "B Timinin" bir üyesiydi ve 1990'larda Kuzey Kore gibi tehlikeli ülkelerin nükleer füze tehdidinin ki CIA bunu büyük bir tehdit olarak görüyor, Rumsfeld'in nükleer füze tehdidi komisyonunun bir üyesiydi. Her durumda, Wolfowitz teşkilatın yeterli ölçüde şahin olmadığını ve şimdi, 11 Eylül'ün kötü sonucu olarak o, bir kez daha CIA'yı yumuşak olmakla suçluyordu, bu defa olasılık olarak Amerika'ya yapılan saldırıların arkasında Saddam Hüseyin vardı. Wolfowitz "haberalma teşkilatında bilinçli bir uçkağdın var olduğunu" hissetti diyor önceki Pentagon yetkilisi. Wolfowitz CIA analizcilerinin 11 Eylül sonrası El Kaide üzerine olan brifinglerini dinledi, o kızgın bir şekilde onları Irak parmağının olmasının alternatif ihtimallerini üzerinde durmadıkları sonucuna vardı. O şuna inanıyordu; CIA yönetimin politikacılarını desteklemek istemiyordu, aynı zamanda gururlu ve dalavereci bir durumdaydı. Eski bir üst düzey Pentagon yetkilisine göre; İsrail istihbaratı Wolfowitz'i ikna etmekte gizli bir rol oynadı, böylece o CIA'ya güvenemedi. İsrail istihbaratı üst düzey Amerikan yetkililerini bilgilendirmek için sık sık Washington'a seyahat ettiler, fakat CIA uzmanları İsrail istihbarat raporlarına inanmak konusunda çoğu zaman şüpheciydiler, şunu biliyorlardı ki Mossad Arap dünyası hakkında çok güçlü ve hatta aşıkâr önyargılara sahipti.

Her İsrail brifinginden sonra, CIA hükümette dolaşan raporları yayınlıyacaktı fakat onlar sık sık İsraililerin ortaya koyduğundan daha az bilgi sağlayabiliyorlardı. Bu deneyimden sonra Wolfowitz ve Pentagon'daki diğer

muhafazakârlar çıldırdılar, İsrail'in üst düzey istihbarat yöneticileriyle kişisel olarak görüşmeye başlamışlardı ve CIA'in ele geçirdiği Mossad brifinglerinin bileşenlerini öğrendiler. "Ve böylece Paul çok kızdı" dedi eski Pentagon yetkilisi.

Wolfowitz CIA'in Irak ve El Kaide üzerine yapılan analitik çalışmalar hakkında Tenet'e kişisel olarak şikayette bulundu. Tenet'e "teşkilatın uzmanlarının açığöz-lülükle konuya eğildiklerine inanmadığını söyledi" George'un bunu anladığını ve düzelteceğini" söyledi eski bir Pentagon yetkilisi. "Ve ben eminim ki Pentagon ve Langley arasındaki dönüş yolunun yarısında o diyecektir ki "o Wolfowitz'i unut gitsin" ve eminim CIA'daki uzmanlar Wolfowitz'i salla gitsin dediler. Ve Paul bu konuya eğilmek için kendi grubunu kurdu. Ve daha sonra CIA'daki insanlar gerçekten sıkıştılar.

Önceki yöneticiler Wolfowitz'in ilk Bush yönetiminde 1991'deki Körfez Savaşı sonrası Saddam Hüseyin'i devirmemesinden dolayı kendini kişisel olarak büyük ölçüde suçlu hissediyordu. O zamanlar Wolfowitz daha sonra Feith'in yer alacağı savunma politikası içinde yer alıyordu ve Kuveyt'in özgürleşmesinden sonra savaşın durdurulması kararına özel olarak karşıydı. Fakat o bu politikayı değiştirmek için zor kullanmamayı seçmişti ve onun bu hatadan sonraki suçu takıntıya dönüşmüş gibi görünüyordu ve buna inanıyordu. Wolfowitz'in diyordu eski bir meslektaş. Ve böylece Wolfowitz ve aynı kafadaki Feith El-Kaide ve Irak arasındaki bağlantıya ulaşmak için, yeni istihbarat raporlarını değerlendirmek için Anti-Terörizm Evaluation Grubu diye bilinen özel istihbarat timini yarattı. Grup Feith'in ofisinde kuruldu, onun gerçek amacı Pentagon'daki yeni muhafazakârlara B Ti-

mi gibi hizmet vermektir.

1990'ların ortasında CIA'in Ahmet Çelebi'nin önemli rolü olduğu istihbarat alma programlarının başarısız olmasıyla birlikte CIA ve Çelebi çok kötü bir ayrılık süreci yaşadılar.

1991 Körfez Savaşı'nın kötü sonucu olarak Başkan Bush, Saddam Hüseyin'in rejimini çökertmeye yönelik istihbarat grubunun gönderilmesinde CIA'yı yönlendirdi, fakat takip eden yıllarda teşkilatın hiçbir operasyonu Saddam'ın gücünü zorlamada umut ışığı olmamıştı. CIA'in 1990'lardaki haberalma harekâtları planlarının başarısız operasyonları arkada iz bıraktı ve teşkilatları zayıflattı. Saddam'ın güvenlik birimleri iki çift teşkilatla CIA'in operasyonlarının doğrudan içine nüfuz etti ve daima onlardan bir adım önde görünüyordu. Kariyerlerin olduğu CIA içersinde Irak casus hareketi programı karadelik görünümünü aldı. Acil durum ajanları geride durdular. Yıllarca ülke içinde çalışan CIA'in en iyi Iraklı ajanları kaçarak batıya iltica ettiler. Teşkilat yeni ajanlar alarak onların yerlerini doldurmayı başaramadı. Saddam'a karşı yürütölen istihbarat operasyonlarının körelmesine göz yumuldu.

Hatalarına rağmen Çelebi, Washington'da güç oyunları oynamada kusursuz bir yeteneğe sahipti. George W. Bush seçildikten sonra o yeni dönem muhafazakârlar ve onların cumhuriyetçi destekçilerine karşı mücadele başlattı. Çelebi, Richerd Perk ve diğör birkaç muhafazakâr figürü yıllardır tanıyagelmışti, şimdi onlar onun yardımına gelmişlerdi.

Clinton yönetimi CIA gibi Çelebi ile önce iyi ilişkiler içerisindeydiler ve sonra onu devre dışı bıraktılar. 1998'de Kongre Cumhuriyetçilerin baskısı altında, Clin-

ton, Saddam Hüseyin tarafından yürütölen rejime karşı sürdürölen çalışmaları desteklemek diye adlandırılan Irak Özgürlük Hareketine hemfikir olmuştu. Buna ek olarak Hükümet Iraklı sürgün Ahmet elebi'nin Irak Ulusal Kongresini içine alan Iraklı sürgönlere Saddam'ın rejimi hakkında bilgi vermesini ödüllendiren özel bir program oluşturdular.

Bilgi toplama programı, ilk olarak devlet departmanı tarafından yönetildi, fakat yetkililer ve CIA'daki meslektaşları elebi hakkında aynı şeyi düşöndüler ve program gücünü yitirdi.

Bush yönetiminin ilk günlerinden beri Beyaz Saray CIA'in elebi'ye uzun zamandan beri olan karşıtlığının düşmesini körökleği. "Onlar bize bu mesajı bin defa bin farklı yolla gönderdiler" diyordu eski bir üst düzey CIA yetkilisi.

Eski bir Beyaz Saray yetkilisi mesajın nasıl dağıtıldığını gördü, hatta 11 Eylölden önce bile. Bir Beyaz Saray toplantısında 2001'in baharında Saddam Rejimi'ni nasıl ökertecekleri konusundaki öneri tartışmak için, Ulusal Güvenlik Temsilciliğı danışmanı Stephan Hadley, CIA temsilciliğı yöneticisine elebi'den hoşlanmamanın üstesinden gelmelerini ve onu kötölemelerini kesmelerini ve böylece Birleşik Devletler elebi ile çalışabileceğini ve Saddam'ı kapı dışarı atabileceklerini söyleyerek çıkıştı. Önceki Beyaz Saray kaynaklarına göre Mc Laughlin Hadley'e önlerinde durmayacaklarını ve Beyaz Saray'ın mesajını CIA yönetimine geri ileteceklerini açıklarak netleştirdi.

Beyaz Saray baskısı etki getirmişti. CIA elebi ile doğrudan çalışmayı reddetmeyi sürdürdü ve Tenet Beyaz Saray toplantılarında Wolfowitz'i Iraklı sürgönlle iliş-

kilerinde dikkatli olması gerektiğini kişisel olarak uyardı. Fakat CIA Pentagon'un bir kısmın INC'den sağladığı Irak'lı sığınmacılardan gelen bilgilerin merkeze alındığı istihbarat raporlarını dağıtmasını durdurmaya çalışmadı.

Sonuç şuydu ki Irak sürgünlerinden toplanan istihbaratlar doğrudan haber alma topluluğunun kanallarına aktarılıyordu. Çünkü Birleşik Devletler Irak'ta savaş için hazırlanıyordu.

Bush yönetiminde Saddam'ı devirmek için baskılar artınca bazı üst düzey CIA yetkilileri Irakla yapılacak bir savaşın terörizme karşı yürütülen savaşa zarar vereceği konusundaki hassasiyetlerini açıkça dile getirmek üzere George Tenet'e gittiler diyordu önceki yetkililer. Irak'a yapılacak bir saldırı El Kaide'ye karşı devam eden mücadeleden dikkatlerin ve kaynakların yönünü değiştirecekti ki zaten terörist grup duruyor görünüyordu. Irak ve Afganistan'ın ikisiyle birden savaşılmak zorunda kalındığında içerisinde CIA operasyonlar başkanlığı temsilcisi James Pavitt'in de bulunduğu birçok yetkili, teşkilatın çok daralacağına inanıyorlardı.

Tenet'in cevabı hiçbir zaman tatmin edici değildi.

"Birçok insan George'a Irak'ın terörizmle savaşa zarar vereceğini anlatmaya gitti. Fakat ben onun Irak'taki savaş hakkında bir görüş açıkladığını duymadım" dedi Tenet'in eski yardımcılarından biri. "O Beyaz Saray'dan dönüyor ve onlar bu işi yapacaklar diyordu." Tenet'in Beyaz Saray ve Pentagon'dan CIA'ya getirdiği merkezi mesaj şuydu; Irak'la savaş kaçınılmazdı ve CIA'in görevini yerine getirme zamanıydı. Bush yönetiminden gelen

baskı ulusun haberalma teşkilatının saflarına kariyerleri ve hayatları sarsarak yayılıyordu.

Nisan 2002’de Irak saldırısından yaklaşık 1 yıl önce CIA’in bütün Avrupa üzerinde konuşlanmış durum ajanlarının Roma’da özel bir konferansa katılmaları emredildi ve bu toplantıda Irak’ın başından beri Bush’un gündeminde yer alan CIA’in Irak Harekâtlar Grubu yetkililerince tesadüfen toplanan CIA ajanlarına anlatıldı.

“Onlar dedi ki bu konu Bush seçildiğinden beri onun gündemindeydi ve 11 Eylül bu gündemi sadece erteledi,” demişti. Konferansa katılan bir CIA ajanı “Onlar 11 Eylülün Irak’tan uzaklaşma olduğunu vurguladılar ve onlar Bush’un Irak’taki yönetimi değiştirmeyi kendine bir borç bildiğini söylediler ve bu da; aynı zamanda bombalar ve savaş anlamına gelen kinetik enerjiyle başlayacaktı.

Irak Harekâtlar Grubu, bir zamanlar yöneticilerin sürgün olarak gönderildiği durgun yer olarak kabul edilirken şimdilerde merkeze konulmuş durumdaydı. CIA’in diğer bölümlerdeki meslektaşlarına göre, Irak Harekat Grubu çalışanları şimdilerde savaşın hırslı ve tehlikeli savunucularına dönüşmüş görünüyorlardı. Konferansların çoğu bu grubun savunmacılarıyla gerçekleşiyordu. Konferanslarda Irak’ın zararlarıyla birlikte Saddam Hüseyin’in kötülüklerle dolu geçmişi ve kitle imha silahlarına duyduğu sempati merkeze alınıyordu. Sunum çok alışıldıktı ve yaratılan hava çok rahatsız ediciydi. Konferansa katılan bir kaynak, konferansın savaşa şüpheli yaklaşan CIA’e karşı yapılan gizli güç savaşı görünümünde olduğunu düşünmüştü. Yani dışarıya çıkıp Saddam’ın ne

kadar kötü olduğunu anlatmamız isteniyordu

Konferansa katılan bir başka kaynağa göre de Roma'daki konferansta gündeme gelen anahtar düşüncelerden biri de, CIA'nın bütün Avrupa'da bir propaganda kampanyası başlatması ve Avrupa medyasına Irak savaşını destekleyen nitelikte hikayeler yayınlamaktı. CIA'nın Amerikan medyasında propaganda yürütmeye çalışması yasaktı fakat denizaşırı ülkelerde bu çalışmalara karşı yasal önlemler yoktu. Fakat bugün doğal olarak internet ve uluslararası medya aracılığı ile, denizaşırı ülkelerde yürütülen yanlış propagandaların Amerika'ya yön vermesi de olağandır. Böyle bir çalışmanın Avrupa'dan ne kadar yayılacağını belirlemek zordur. Kıtadaki savaş karşıtları, CIA'nın böyle bir kampanya başlatması halinde, bu kampanyanın tamamıyla etkisiz olacağını düşünüyorlar.

Bu arada Bush yönetiminin en yüksek mevkideki yöneticilerinin Irak konusuna bu kadar odaklanmış olmaları artık CIA yetkilileri tarafından anlaşılmıştı. Buna rağmen Washington da iki tarafta gerilimli bir ortam oluşturmaktan kaçınıyordu. Başkan yardımcısı Dick Cheney'in savaş öncesinde defalarca uzmanlarla görüşmek için CIA merkezini ziyaret ettiği ve bu kişilere CIA'nın Irak raporları hakkında önemli sorular yönelttiği herkes tarafından bilinmektedir. Fakat bilinmeyen şudur ki Cheney, Saddam Hüseyin ve onun rejimine yönelik karşıtlığı büyötmek için, çoğu zaman CIA'nın operasyonlarına müdahalede bulunmuştur.

CIA'nın Batı Avrupa'daki istihbarat çalışmaları 90'lı yıllarda ardı ardına gelen başarısız operasyonlarla zayıfladı. Bunların en dikkat çekici olanı ise 1995 yılında Paris'teki casus skandalıydı. Bu olayın sonucu olarak teşkilat burada artık daha ihtiyatlı davranmaya başlamıştı ve

nadir olarak tek taraflı ve yerel teşkilattan bağımsız operasyonlar yürütüyordu. Buna benzer bir durum da Hollanda'da yaşanmıştı. CIA Hollandalıların karışmadığı bir takım işler çevirmişti. Fakat operasyonların Irak'la ilgili olmaya başlamasıyla problemler de başladı. Çünkü Hollandalılar Bush yönetiminin savaş planlarına şiddetle karşıydılar. Hollanda'nın dış istihbaratında çalışan 'pitch' kod adlı Irak asıllı bir ajanı vardı. Amerika bu ajanı kendi tarafına çekmeye çalışıyordu. Fakat Hollandalılar Bush yönetiminin Irak'a girmesine karşı çıktıkları için, Hollanda istihbaratı servisi Amerikan teşkilatının Irak asıllı Hollandalıyı teşkilatına katmasına izin vermediler.

Başkan Yardımcısı Cheney konuyla özellikle ilgilendi ve bir hafta sonu Hollanda başbakanını arayarak, Iraklı görevlinin verilmesini onayına kişisel olarak müdahale etmesini istedi. Başkan, Cheney'i geri çevirdi. Birleşik Devletler Başkan Vekilinin böyle küçük bir istihbarat olayına müdahale etmeyi istemesi Beyaz Saray'ın Irak konusunda daha saldırgan bir tutum beklediğinin belirtisiydi.

Kasım 2002'de Ortadoğu genelindeki CIA büro şefleri Londra'daki Amerikan Büyükelçiliğine gizli bir toplantı için toplandılar. Onlar merkezlerden üst düzey yetkililerince Grosvenor Medanı'ndaki CIA merkezlerinde konferansa çağrıldılar. Bu toplantı yetkililerin şüphecilere isteksizliklerini atıp Irak'a motive olmalarını netleştirecekleri "İsa'ya varış" toplantısıydı. Savaş birkaç ay sonraydı.

Doğal olarak Bush Yönetiminin politik tutumu bütün diplomatik görüşlere açıktı ve Irak'la savaş kaçınılmaz değildi. Birleşik Devletler ve Avrupa arasındaki Irak hakkındaki sert tartışma ilk önce televizyonlardan önce Birleşmiş Milletlerdeydi. Fakat birlikler Kuveyt'te ebediyen kalmazlardı.

Savaşın gelmesiyle birlikte merkezlerdeki yetkililer açıkça hazırlık halindeydiler. Fakat içlerinden birçoğunun Ortadoğu'da büro amiri olduğu CIA'ın IOG'nin (Irak Operasyonlar Grubu) içinden bazı yetkililer de belirsiz görünen savaşa hiç de hevesli olmadıkları hissi vardı. Eski Irak Operasyonlar Grubu yetkilisine göre, bölümlerdeki bu hava ve iç çekişmeler bu toplantıyı hızlı şekilde geliştirdi.

“İlk olarak neden Londra toplantısı diye adlandırılmasına dikkatleri toplamak yararlı olacak” diyordu Irak Operasyonlar Grubu yetkilisi. Irak Operasyonlar Grubu, Yakınoğu ön ofisi ve DDO ofisinden gelen birçok telgraftan sonra “Irak konusu üzerine, bu alanda çok az çalışmalar bulduk” demişti Londra Konferansına katılan eski bir IOG yetkilisi.

“Saha amirlerinin birçoğunun geçmişi yaratıcılıktan, ilhamdan ve risk almaktan uzak deneyimlerle doluydu. IOG Irak'a saldırmak için acımasızca bastırıyordu.

CIA'deki üst düzey yetkililerden şeflere kadar konferansa katılan birçok görevlinin söylediğine göre verilmek istenen mesaj basitti: oyun başlasın. Biz Irak'a savaşmaya gidiyoruz. Bu konu üzerine daha fazla tartışma olmayacak ve her merkez amiri dış istihbaratta çalışan işbirlikçilerle kontak kurmak onlara katılmaları yönünde bilgilendirmek ve onlarla açıkça konuşma zamanıdır, Arap dünyasının Amerika ile işbirliği yapmasının zamanıdır.

Bahsedilen toplantıya katılan eski yönetici Yakınoğu Bölüm büro şeflerinin hâlâ isteksiz olduklarını ve Irak'la bir savaşta ve CIA'ın gizli operasyonlarında yer almak istememelerinin özürlerini dile getirdiler.

Bazı Yakınoğu Bölümü büro şefleri de olaya farklı bir şekilde yaklaştılar. Onlar IOG yöneticilerine Bush yö-

netimine yalakalık yapan savaş yanlısı bağnazlar olarak bakıyorlardı. İki taraf arasındaki gerginlik Londra Konferansı boyunca savaş öncesi dönemde devam etti. Eski bir IOG yetkilisi, savaş öncesinde, Irak meseleleri ile ilgilenen CIA çalışanları ve teşkilatın, Yakındoğu bölümü arasında büyük bir bölünme yaşandığını itiraf etti. “Başkan savaşa gitmemize karar verdi, bundan hoşnut değilseniz gelmeyin,” demeyi sürdürdük.

Konferans boyunca, bir IOG yetkilisi Irak rejiminin kuyusunu kazmak için teşkilatın sabotaj amaçlı saldırı planlarını tartışmaya başladı. Sabotaj tartışmaları sırasında, konferanstaki birinin ortaya attığı iddia toplanan büro amirlerini çok şaşırttı.

Eski IOG yetkilisi, Londra Konferansı’nı sabotajı hakkındaki tartışmaları detaylı olarak anlattı. “Sabotaj operasyonlarını harekete geçireceğimizi, herkese iyice anlattık,” dedi. “Çoğu teşkilat yöneticisi doğrudan hareket, basit, zor ya da direkt sabotaj çalışmacılarına ve başarılı gizli operasyonlar içine dahil olamazlardı,” diye ekledi. IOG şefi, rejimin zaafı ve Saddam Hüseyin’le birlikte ailesinin ilgi alanlarından istifade ederek rejim tarafından kullanılan yollar özellikle yorumunu yaparak, dahili ve harici hedeflerin sabotaj başlıklarını genel hatlarıyla tanıttı. Görevi, bu gidişata bir dur demek ve rejimi de yönetim kademesinde bulunanların sadakatini sorgulamasını sağlamaktı. Biz yaptığımız sonucunda Saddam’ın acı duymayacağını düşündük. Çok amaçlı çalışmaların bir parçası olarak bu çalışmanın amacı rejimin merkez ekseninde anlaşmazlık, güvensizlik ve şiddetli paranoyaya yol açmaktı.

Gizli belgeleri taşıtmanın anahtar yollarından biri Sharja, Dubai ve diğer körfez limanlarından Um Kasr’a

yük alıp hareket eden körfez feribotuydu.

Eski bir IOG çalışanına göre, feribotun işlevi anlatıldığı sırada genç bir büro amiri teşkilatın feribotu batırmasını önerdi. IOG amiri daha sonra kişiye ait yasadışı materyaller taşıyan bir feribotu batırmanın meşru olduğunu fakat feribotun aynı zamanda normal yolcuları da taşıdığı yorumunu yaptı. Tartışma, “limanda feribota girilmesi, hangi limanın buna fırsat vereceği, hangi irtibatta olunan kişi girişe izin vermeye istekli olacak, giriş için taraf satın almayı kollama seçenekleri ve eğer bir sabotaj tekniği ya da feribota materyal geçirilmesi halinde mekanik sorunlara yol açmak, feribotu limanda kalmaya zorlamak ve böylece rejimin onu kullanmaya devam etmesini önlemek gibi konularla sonuçlandı,” diye hatırlattı eski IOG yetkilisi. “Orada hiçbir zaman feribotun batırılmasıyla ilgili tartışma olmadığını” vurguladı.

Konferansa katılan iki CIA büro amiri feribot tartışmasını hatırlattılar. Fakat toplantıyı IOG’nin Bağdat’a karşı “casus belli” yapmak için batırmayı düşündüğü izlenimine kapılarak toplantıyı terk ettiler. Feribot tartışmasını hatırlatan bu iki CIA amiri böyle bir operasyonun işgali nasıl haklı çıkaracağını onaylayamamışlardı.

Feribot tartışmasını izleyen bazı üst düzey CIA yetkilileri duyduklarına inanamayarak şok geçirdiler. Konferansa katılan fakat feribot meselesine değinmeyen üçüncü derece büro şefi, CIA’de Irak konusunun içinde olan kişilerin yönetimin baskısı altında olduğunu ve politika üretenlerin savaşı başlatma yollarını aradıklarını gözlemlemişti. Onlar gidişatın nasıl olacağı konusunda radikal ve cüretkar fikirler sundular.

Herhangi bir feribota karşı yürütülmüş bir sabotajla ilgili bilgi kesinlikle yoktur. Planın düşünce aşamasında

olduğunu bildiren iki kaynak, daha sonra konuyla ilgili hiçbir şey duymadıklarını ve önerinin ne olduğunu bilmediklerini söylüyorlar. Aynı zamanda onlar sunum bölümü süresince önde gelen CIA yetkililerinin salonda bulunmadığını ve önde gelen CIA yetkililerinin ya da Bush yönetiminin politika üreticilerinin bu konuyu duyup duymadıklarını da söylediler.

Konferans boyunca IOG yetkilileri, birçok gizli operasyon önerilerini düşünce boyutunda değerlendirmeye devam etti. Ortadoğu engin tecrübelerine sahip üst düzey CIA bölge müdürlerine göre belirtilen görüşler dikkatsizce belirtilmiş gibi duruyordu. Bunların dışında, düşük nitelikli Irak'lı ajanlarını Irak rejiminin üyelerine suikast yapmaları için özel birtakım silahlarla donatmak da planlar arasındaydı. Daha sonra CIA merkezlerine geniş ölçüde silah ithal edildi. Fakat bunlarla hiçbir şey yapılmadı. (Toplantıya katılan eski bir IOG çalışanı, "CIA savaş öncesinde bir treni raydan çıkarmayı da kapsayan birtakım sabotajların peşindeydi" dedi.)

Londra sunumundan sonra bir grup büro amiri içki içmek için yakın yerlerdeki barlara gittiler. Ve birkaç da sessizce duydukları şeyler üzerine konuştular. Londra mitingine katılan ve sonra bara giden büro şeflerinden biri daha önce feribot fikri hakkında hiçbir şey duymamıştı. Ve ona göre hiçbir şey gerçekleşmediği sürece de bu konu hakkında söylenecek bir şey yoktu.

Toplantıya katılan diğer büro amirleri nasıl oyunların döndüğünü merak ettiler. Bunlar vahşi fikirlere sahip orta dereceli adamlardı.

"Benim anladığım şuydu; onlar gizli harekâtlar için ciddi planlara sahip değildiler ve çılgın fikirler peşindeydiler," diyordu Londra sunumuna katılan CIA büro amiri.

Ve o saçma düşüncenin tartışmalarını hatırlatarak “Ben-
ce onların hiçbir şeyi yok, ortaya sürecektir gerçek istihba-
rata sahip değillerdi ve onlar orduyla aynı oyunda ol-
maktan hoşnut değillerdi,” dedi.

Eğer Londra’da böyle fikirler tartışıldıysa bunun se-
bebi CIA’nın Irak’ta az sayıda casusu ve seçeneğinin olma-
sıydı. Özellikle rejime yakın yerlerde iyi konumlanmış
ajanlar kazanmak ve bunları geliştirmek uzun yıllar sü-
rerdi. Bush’un başa gelmesiyle Irak’ın tekrar hızlı bir şe-
kilde öncelik kazandığı dönemde, CIA istihbarat dolabı
boştu. CIA Kuzey Irak’ta Kürt bölgesinde etkiliydi fakat
Güney Bölgesindeki kaynaklar düşük nitelikli ajanlardı.
Bunlar Irak’ın ne durumda olduğunun izlenimini ilk el-
den verebilecek Kuveyt’ten Irak’a rahatça geçiş yapabi-
len kaçakçılar ve diğerleri de WMD bölgesi olduğu şüp-
helenilen yerlere gidip oradan test etmesi için bir şey bu-
lup getirmeye istekli olan bazı kişilerdi.

Üst düzey bir CIA yetkilisi 2002 yazında Irak hakkın-
da en hassas durumları ve yönetilen operasyonları kap-
sayan elde olan sınırlı dosyaları tekrar incelemeye aldığı-
nı söyledi. O dosyalarda kayda değer bir şeyler bulama-
dığından dolayı şok içerisindeydi. “RH olaylara en yakın
olan ajan kimsenin, hakkında hiçbir şey bilmediğini ajan-
larla ilgili bir şeyler okuyacağımı düşündüm. Rejime
WMD programlarına ya da güvenlik servisine yakın hiç-
bir ajan yok. Sahip oldukları tek şey gizli operasyonlar
için planlar. Sahip oldukları şey sabotaj ya da bazı fante-
ziler. Fakat istihbaratları yoktu. Bu tarz aptal gizli ope-
rasyon fikirleriyle ortaya çıkıyorlar çünkü ellerinde baş-
ka imkan yoktu.

Clinton yönetiminin son yıllarında Irak Beyaz Saray'ın öncelikler listesinden düşerken CIA'in burada yeterli sayıda ajana sahip olmaması herhangi bir problem teşkil etmemişti. Fakat bu durum aniden temel bir problem olmaya başladı. Çünkü Bush yönetimi 2002 ve 2003 yılı savaş planları için söylemlerini arttırmıştı. Irak kitle imha silahlarına (WMD) sahip miydi? Saddam nükleer silah yapmaya yatkın mıydı?

Açık şekilde teşkilatın Irak konusunda az istihbarata sahip olmasına rağmen, CIA üst düzey yöneticileri cevapları bildiklerine kendilerini inandırmışlardı. Fakat en azından teşkilattaki birkaç kişi bundan emin değildi. Onlar CIA yönetiminin gerçekleri ciddiye almamasından dolayı derin kaygılar içerisindeydiler.

4. BÖLÜM

WMD (KİTLE İMHA SİLAHLARI) AVI

Doktor Sawsan Alhaddad o garip telefon görüşmesini yaptığı sıralarda çok meşguldü. O çok meşguldü ve görüşme çok garipti, hangisini takip edeceğinden emin değildi. Mayıs 2002 idi ve arayan kişi CIA'dan olduğunu ve onunla görüşmek istediğini belirtmişti. Deli gibi durmuyordu, fakat o emin olamazdı. Arayan bir deli değildi.

Hoş, tatlı, esmer tenli ellisinde bir kadın, Sawsan Pittsburgh'tan arayan bir CIA yetkilisinin Cleveland'a bir anestezi uzmanıyla neden konuşmak isteyeceğini merak etti.

Merak artık en üst boyuttaydı. O ve eşi görkemli bir Amerikan yaşamı oluşturmışlardı. Küçük güzel kızlarıyla birlikte Cleveland'ın banliyölerinden birinde çok lüks bir yaşam sürüyorlardı. Sawsan korkularını geride bırakmış görünüyordu. O ve kocası 1979 yılında Irak'tan kaçarak buraya gelmişlerdi. Bağdat'taki hastenedeki amirlerine Londra'dakısa bir tatile çıkacaklarını planladıklarını söylemişlerdi. O Amerika'da hiç kimsenin Saddam Hüseyin hakkında fazla bir bilgiye sahip olmadıkları bir dönemdi. Onlar göçmen olarak Amerikaya yerleşmişler ve Amerikan vatandaşı olmuşlardı.

Sawsan bu gizemli görüşmeciyi karşılaşmayı kabul etmeden önce bu kişiyi araştırmaya karar verdi ve FBI'nın Cleveland bölgesi ofisinden hikayesini dinleyecek birini buldu.

Pittsburgh'da CIA için çalışan biri var mıydı? Sawsan FBI görevlisinin kendisini tekrar aramasına çok şaşmıştı. FBI görevlisi Washington FBI merkezine durumu kontrol ettirdiğinde, adamın ve görüşme talebinin gerçek olduğu ortaya çıktı. CIA gerçekten klinik doktoru Sawsan'la görüşmek istiyordu. Böylece o Pittsburgh'dan Cris'le görüşmeyi kabul etti.

Cris'in, Sawsan Alhaddad'la kontak kurma çabası, Başkan Bush'un Irak'ı işgal etmeye karar verdiğini netleştiriyordu. 2002 yılında Bush Irak'ı şeytan eksenli ülkelerinden biri olarak nitelendirmişti. Saddam Hüseyin Amerika için bir tehdit unsuruymuştu çünkü kitle imha silahlarına sahipti ve teröristlere kucak açıyordu. Saddam bu silahları Amerika'ya karşı kullanabilirdi ya da bu silahları teröristlere vererek bu işi onlara yaptırabilirdi. İki durumda da, kimyasal, biyolojik, silahlara saldırmak 11 Eylül'ü çocuk oyuncağı yapacaktı. Bu Birleşik Devletle-

rin 11 Eylül öncesi almak istemeyeceği bir riskti dedi George W. Bush.

O bahar boyunca, Bush yönetimi durmadan kitle imha silahları üzerine kamuoyu çalışması yaptı. Iraklı teröristlerin oluşturduğu tehdit hakkında sürekli ajitasyon yapıyorlardı. Başkan yardımcısı hemen hemen her gün bir TV kanalında boy göstererek, daha fazla terörist saldırı beklediklerini söylüyordu, aynı zamanda da Savunma bakanı teröristlerin kitle imha silahlarını Irak gibi tehlikeli ülkelerden elde etmesinin an meselesi olduğunu duyurdu. Mayıs sonlarında Berlin'de bir konuşma yapmıştı. Eğer teröristler kimyasal, biyolojik ya da nükleer silahları Irak gibi ülkelerden elde ederse hiçbir vicdan belirtisi olmaksızın, içten gelen sesi dinlemeyerek bu silahları kullanacaklardır diye uyardı. Afganistan'la savaşın bitmesine doğru George Bush yönetimindeki Washington yılmaz bir şekilde dikkatleri Bağdat'a çekiyordu.

Sawsan Cris'e şu sıralar bir araya gelmelerinin mümkün olmadığını belirtti.

Onun annesi Irak'tan Cleveland'a bağırsak kanseri üst düzey tedavisi için gelmişti ve Sawsan ona bakmak zorundaydı. Belki daha sonra konuşabilirlerdi. Haziran'da Sawsan'ın annesi öldü ve Iraklı kadın Amerikan topraklarına defnedildi. Şimdi, Sawsan CIA için hazırды.

Beyaz Saray Irak'a savaş tamtamları çaldı ve o yaz kitle imha silahları inşa etmeye devam adıldı. Sawsan ve Chris, Ağustos başlarında Cleveland'da bir Starbucks'ta bir araya geldiklerinde gazetelerin ön sayfalarını ve haber ağlarını bu olay dolduruyordu. Başkan Bush ve çalışma arkadaşları Irak'a bir müdahalenin olup olmayacağı konusunda henüz karar alınmadığında ısrarcıydılar, fakat West Point'te temel dış politika söylevinde, Bush etkili bir konuş-

ma yaparak Irak gibi elinde kitle imha silahları barındıran diktatörlüklere karşı etkisizleştirme harekâtında bulunacaklarına dikkati çekmişti. “Elinde kitle imha silahları olan dengesiz diktatörler bu silahları konuşlandırabilir ya da onları gizlice terörist müttefiklerine verebilir, işte o zaman müdahale mümkün olmayacaktır.” Bush West Point’te mezun olan sınıfa dedi ki; “Biz Amerika’yı ve dostlarımızı en iyisini umut ederek savunamayız. Biz uluslararası anlaşmalara resmi olarak imza atıp daha sonra da bunları sistemli olarak göz ardı eden zorbalar dünyasına saygı gösteremeyiz. Eğer tehditlerin tamamen gerçekleşmesini beklersek, çok uzun süre beklemiş olacağız.” Temmuzda, Pentagon’un Irak’a saldırı planları basına sızmıştı ve günden güne Bush’un niyetini gizlemesi daha fazla zorlaşıyordu. Bu arada hükümet içerisinde Irak karşıtı durumu meşru kılmak için daha fazla gizli belge yazılıyordu. 1 Ağustos’ta CIA tarafından yayınlanmış gizli bir belge üst düzey Bush yönetimi yetkililerine dağıtıldı. Bu belgede Çin’den Irak’a yüksek güçte alüminyum tüplerinin deniz yoluyla getirilmesi Irak’ın atom bombası imal etmek için uranyum elde etme programını canlandırmasının bir belirtisi olarak gösteriliyordu.

Chris Sawsan’a neden konuşmaya geldiğini açıklayınca onu çok şaşırtmıştı. Başkan Bush’un terörle yeni savaşına yardım edebileceğini ona anlattı. CIA için gizli bir görevle Bağdat’a giderek yardım edebilirdi. Chris CIA’in Cleveland’dan orta yaş grubu bir anne olan Sawsan’dan Bağdat’a seyahat etmesini ve ajan olmasını istediğini açıkladı.

CIA, Bağdat’ta karısı ve üç çocuğuyla yaşayan İngiltere eğilimli elektrik mühendisi, Sawsan’ın kardeşi Saad Tawfiq’in, Saddam Hüseyin’in çok gizli nükleer silah

programının kilit ismi olduğunu ortaya çıkarmıştı. CIA onun kim olduğunu biliyordu, dedi Chris Sawsan'a, fakat onunla konuşmanın hiçbir yolu yoktu. Böylece CIA Sawsan'ın Bağdat'a gidip kardeşiyle konuşmasını ve Kuzey Irak Kürt Bölgesine iltica edip etmeyeceğini istedi. CIA onun Kürt bölgesine gelmesine yardım edemezdi fakat kendi çabasıyla oraya gelebilirse CIA onu Batı'ya götürebilirdi. O iltica etmeye hazır değilse bile CIA Sawsan'ın ona Saddam Hüseyin'in biyolojik, nükleer, kimyasal silahları üretip üretmediği konusunda birtakım sorular sormasını istedi. CIA Saad Tawfiq'in Saddam'ın çok gizli silah programı hakkında bir şeyler bildiğine ikna olmuştu ve o belki Saddam Hüseyin'in yapmak istedikleri hakkındaki gerçekleri kız kardeşine anlatmak isteyebilirdi.

Sawsan CIA'in Bağdat'ın dışından bilgi almak için başka yollarının olmamasına pek ihtimal vermemişti fakat bu konu üzerinde iyice düşündü ve üzerine düşeni yapmakta istekli olduğu kararına vardı. O kardeşini 1989'dan beri görmemişti, Körfez Savaşı öncesi Irak'a olan kısa ve öfkeli bir ziyaret, fakat o kardeşinin yardım etmek isteyebileceğini düşündü. Sawsan Chris'e denemek istediğini söyledi.

Başkan Bush ve diğer hükümet görevlileri Irak üzerine söylemleri daha da sertleşirken, CIA içersindeki kilit liderler rahatsız bir durumla karşı karşıya kaldılar: Birleşik Devletler, Başkan'ın Irak ve kitle imha silahlarıyla ilgili kamuoyuna söylediklerine arka çıkacak kanıtlara sahip değildi. Daha kötüsü, CIA yıllardır Irak çevresinde görünmeden de operasyonlar yapmıştı. Onun kanıtı eski ve demodeydi ya da ikinci üçüncü dördüncü el-

den kendilerine ait politik gündemleri olan sürgün veya mülteci kaynaklardı.

CIA'daki neredeyse bütün uzmanlar Irak'ın WMD'ye sahip olduğunu varsayıyorlardı, fakat bunu destekleyecek sağlam delillere sahip değillerdi. Daha kötüsü de çoğunun bunu biliyor olmasıydı.

1998'de Saddam Hüseyin'in ülkenin kilit bölgelerine giriş izni vermemesi üzerine Birleşmiş Milletler, araştırma görevlilerini geri çekmişti. Başkan Bill Clinton Birleşmiş Milletler araştırmacılarıyla birlikte çalışmayı reddinden dolayı dört gün süren bir bombardıman yaptırmıştı, fakat bunun ciddi bir etkisi olmamıştı. Araştırmacıların geri çekilmesi 2003 savaşı öncesi yıllarda Irak'ın silahlanma çalışmalarının izini sürme olanağını ciddi şekilde engelledi. 1990'lı yıllarda CIA Irak'ın silahlanma programı hakkında istihbarat konusunda tamamen Birleşmiş Milletler araştırmacılarına güvenmişti. Onların geri çekilmesinden sonra Bağdat'ın silahlanma programlarını rapor edecek Irak'ın içinden güvenilir kaynaklar elde etmede CIA başarısız oldu.

2003 savaşı öncesi yıllarda, CIA Bağdat'ın içinden casusluk yapabilen sadece bir ajana sahipti. O başka bir ülkenin elçiliğinde bir diplomat olarak çalışıyor görünüyordu. Fakat bu ajan Irak'ta herhangi bir silahlanma durumu bilgisine sahip değildi. Kaynaklarını çoğaltmada ve bilgi toplamada zorluklar yaşıyordu. Teşkilat Irak ordusu içinde de örgütlendi, Ayad Allawi (daha sonradan geçici Irak başkanı olan bir CIA müttefiki tarafından yönetilen Irak Ulusal Birliğinden bir sürgün gruptandı) bunlardan biriydi, fakat bu askeri yetkililerden hiçbiri Irak WMD'si hakkında ilk el bilgiye sahip değildi. 2002'nin ortasında teşkilatın bilgileri en az dört yıl gerideydi.

Charlie Allen, CIA'in bilgi toplama asistan yöneticisi ve teşkilatta ünlü bir kişilik olarak, bu problem konusunda bir şeyler yapmaya istekli en rütbeli CIA yetkilisiydi. Allen US istihbarat teşkilatı içerisinde kendisine sıra dışı bir mevki yaratmıştı. O CIA ve diğer haberalma teşkilatları tarafından yeterince üzerinde durulmamış boşluklar ve istihbarat hedeflerinin toplamını araştırdı. O Irak WMD'sinin muazzam bir boşluğu olduğunu anladı.

İçlerinde CIA Direktörü George Tenet ve Operasyonlar Başkanlık Temsilcisi David Pavitt'in de bulunduğu önde gelen diğer CIA yetkilileri telaşa kapılmıştı. Irak'ta neler olduğunu bulmak için orada daha fazla ajan oluşturmak amacıyla yapılan ciddi operasyonlar başarısız olurlarken, Allen eski bir dost olan Tenet için onun emrine hazır kıdemli ekipleri yeni bilgi kaynaklarına ulaşmada kurnazca çalışmalar başlattılar.

O birçok yeni bilgi toplama programları için düğmeye bastı, içlerinden biri; gizli silahlanma programı içerisinde yer aldıklarına inanılan Iraklı bilim adamlarının aile fertlerine ulaşmak diye adlandırıldı. O sırada, CIA Iraklı kilit bilim adamlarına doğrudan ulaşamıyordu. Ve bu yüzden ilk adım olarak aile üyelerini kullanacak, bilim adamlarının ne yaptıklarını bulmak bir sonraki yapılacak en iyi şey olarak görünüyordu. Silahlanma programlarında yer almış bilim adamlarının birçoğundan geçmişte UN araştırmacıları tarafından 1990'lı yıllar boyunca defalarca bilgi alınmıştı. Daha önceki röportajlar boyunca, onlar silahlanma programının yasaklandığı konusunda hep ısrarcı olmuşlardı. Fakat Birleşik Devletler bilim adamlarının yalan söylediklerine ikna olmuştu çünkü bilim adamları röportaj boyunca güvenlik görevlileri tarafından sürekli ve yakından izleniyorlardı. En azından

UN gözlemleri sayesinde, CIA Irak'ın üst düzey silahlanmada görevli bilim adamlarının açık ve ayrıntılı bir listesine sahiptiler. Charlie Allen o listenin yolunu açmak için ona bir şey verdiğini fark etti.

Allen'in bilgi toplama timi, Irak dışında yaşayan aile üyelerine yakınlarının bilimsel çalışmaları hakkında konuşmak için Irak'a geri dönerek teşkilata yardımda istekli olup olmayacaklarını sorarak onlarla bağlantı kurmaya başladılar. İçlerinde Sawsan ve Alhaddad'ın da bulunduğu en az otuz Iraklı bilim adamı yakınları birlikte çalışmayı kabul ettiler. CIA onu ekibe katmaya istekliydi. Saad Tawfiq uzun zamandan beri Irak nükleer programının önde gelen kişiliklerinden biri olarak tanınıyordu. O Saddam Hüseyin'in Sünni merkezli rejimine asla güvenmemiş bir Şii Müslüman'dı. Fakat Saad Irak'ın onsuz yapamayacağı teknik uzmanlarından biriydi. CIA ilk önce onun Houston'da yaşayan kendisinden küçük erkek kardeşiyle bağlantı kurmuştu.

O CIA'ya olumsuz yanıt verince, Charlie Allen'in timi Cleveland'a, Sawsan'a ulaştılar.

2002 Ağustos'u boyunca Chris Sawsan'la Morland Hills banliyösündeki evinde, restoranlarda bir araya geldiler. Teşkilat onun kardeşine sormakla yükümlü olduğu uzun bir soru listesi oluşturmuştu, fakat Sawsan Bağdat'ta CIA'dan bir notu taşıyarak yürüyemezdi. Bu yüzden CIA teknisyeni çabuk yanan kağıt üzerine görünmez mürekkep kullanıp nasıl okuyup yazacağını göstererek ona gizli yazı yazma sanatını öğretmeye çalıştı. Sawsan becerikli bir kadındı ve o CIA'in teknikerlerinin Irak'ın ortasında yanlış uygulandığı takdirde aşılması çok riskli ve tehlikeli bir işin içine girdiğini anlamıştı. O sonuç olarak gizli haberleşmeyi boş vereceğini ve bunun yerine soruları ezberleyeceğini

Chris'e anlattı. Özel olarak, favori bulmacasını, ona yardımcı olması için kullanmaya karar verdi. O sormakla yükümlü olduğu soruların anahtar sözcüklerini bulmacasına, hafızasına yardımcı olacak şekilde yazdı ki Irak'a uçakta bunları taşıyabilsin.

Sawsan'ı göndermeden önce, CIA oraya gittiğinde kardeşinin Sawsan'la konuşmaya istekli olup olmayacağını kesinleştirmek istiyordu. Sawsan ondan söz almak için mükemmel bir önadım teklif etti. Onun Bağdat'tan üvey annesi Celeveland'ı ziyaret ediyordu ve Eylül başlarında geri dönüyordu. Bu kadın Saad'a CIA onunla Sawsan aracılığıyla konuşmak istediğini anlatabilir ve ona bunu yapıp yapmayacağını sorabilirdi.

Korkak ama istekli bir şekilde üvey anne bunu kabul ederek Bağdat'a eve geri döndü ve içine yerleştirildiği neredeyse kesin olan dinleme cihazlarından uzak, evin dışında sokakta bir yerde Saad'la konuşacak bir an buldu. *Onlar seninle konuşmak istiyor ve onlar Sawsan'ı sana gönderecekler* diye Saad Tewfiq'e anlattı yaşlı kadın. *Sawsan bu gece seni arayacak ve sana ne durumda olduğunu soracak. Eğer sen istekliysen ona iyi olduğunu söyle.*

Sawsan kardeşini aradı ve ona ne durumda olduğunu sordu, ve o iyi olduğunu belirtti. Sawsan doğru duyduğundan emin olabilmek için, soruyu üç defa sordu.

Sawsan birkaç gün sonra Iraklı yetkililere annesinin henüz öldüğünü ve mirasını belirlemeye ihtiyacı olduğunu açıklayarak Bağdat'a uçtu. O şimdi Iraklılarda kaydedilmemiş evlenmiş ismiyle geri dönüyordu. O eski Irak pasaportundakinden farklı bir isimle Amerikan pasaportu taşıdığından yıllar önce kaçan kadınla aynı kadını olduğu saptamazdı.

Eylül'ün başlarıydı. Bush Yönetimi Saddam Hüseyin'in nükleer silahlar programı Birleşik Devletlere acil tehdit teşkil ettiği uyarısında bulunarak şimdi füzelerini Irak üzerine yönlendiriyordu ve Beyaz Saray savaşın geciktirilemeyeceğini kendinden emin bir şekilde belirtiyordu. 8 Eylül'de Pazar günü bir tartışma programında Ulusal Güvenlik Danışmanı Condolezza Rice "Ne kadar çabuk olacağı konusunda bir belirsizlik daima olacaktır. Saddam Hüseyin nükleer silahlar kullanabilir, biz duman silahının mantar bulutuna dönüşmesini istemiyoruz" dediğinde o unutulmayacak kötülük habercisi cümleleri sarf etmişti. Rice sadece kamuoyunu Irak karşıtı yapmaya çalışıyordu. Savunma İstihbarat Teşkilatı Bağdat'ın bombayı inşa etmede kendi yolunda olduğu sonucuna vardı. "Irak'ın Hızlandırılmış Nükleer Silahlanma Programı" başlıklı onaylanmış raporu yayınladı. Başkan yardımcısı Cheney, artan tartışmalara sabırsızlık göstererek, bir Pazar günü tartışma programına gitti. Sözlerine şunu da ekledi; "Bu problem (Irak) şu ya da bu yöntemle halledilmeli."

Baskılara dayanamayan Bush Yönetimi Amerikan basınına bilgi sızdırdı. The Newyork Times 8 Eylülde bir öykü yayınladı. Aynı gün Rice Irak'ın alüminyum tüpler edinerek nükleer silahlanma programını tekrar hayata geçirdiği iddiasıyla kamuoyu yaratarak kendisinin bulut uyarısını açıkladı. "On yılı aşkın bir süreçte Saddam Hüseyin'in kitle imha silahlarına son vereceğine mutabık olduktan sonra Irak nükleer yapılanması için araştırmalarını attırdı ve bir atom bombası yapmak üzere malzemeler için dünya çapında bir ava yatırım yaptı," diyor bugün Bush yönetimi yetkilileri.

Sawsan Bağdat'taki Uluslararası Havaalanına indiğinde, neredeyse kardeşini tanımamıştı. En sonunda birbirlerini gördüklerinde sevinçli bir kavuşma oldu. Saad'ın Irak Güvenlik Servisinde bir arkadaşı vardı ve Sawsan'a Irak yasalarında ve göçmen bürokrasisinde yol almada yardım etti. O bu kadar çok kadının kapandığını görünce çok şaşırdı. Bağdat, öncesinde yaşandığı gibi, laik ve dışa açık görünmüyordu.

Onlar Saad'ın evine geri döndüler. Eski günlerde burası anne ve babalarının evi olmuştu. Bağdat'ın bir semti olan Mansour'un zenginliğinde, Irak istihbarat servisi Mukabarat'ın merkez bürosunun hemen yan tarafında yer alıyordu. Savaş yıllarının ve yokluğun onların aile evlerine verdiği kalıcı zararları görünce Saesan çok üzüldü. İlk Körfez Savaşı 1991'de Amerikan bombardımanında komşu Mukabarat'ın binasını hedeflemesinden dolayı ve Başkan Bush'u öldürmeyi denedikleri için 1993'te Irak'ı cezalandırmak için saldırdıklarında bu ev tekrar tekrar zarar görmüştü. O ilk gününü ailesiyle ve semtten eski dostlarıyla geçirdi. Daha sonra ikinci gün kardeşiyle özel olarak konuşmak için geç saatlere kadar bekledi. O geceye kadar, kardeşinin Irak'taki işiyle ilgili hiç konuşmamışlardı. Yirmi beş yıl içinde o kardeşini sadece iki kez görmüştü. Saad'a 1983'te profesyonel bir konuşma için Birleşik Devletler'e gelmesine izin verilmişti. Ve bir kere sinde Sawsan 1989'da bir tıp kongresi için Irak'a geri dönmüştü. O ziyaretinde Sawsan, annesinin; oğlunun kendisine zarar verebileceği bir iş içerisinde olmasından dolayı üzgün ve kaygılı olduğunu fark etmişti. Fakat Saad bu konuda konuşmayı reddetmişti. O zamandan beri

onlar iletişim içinde kalmayı denemişlerdi fakat bu çok zordu ve böylece kardeşinin hayatı ona gizemli gelmişti.

Saad Tawfiq'ın bütün kariyeri modern tarihteki dünyanın en zalim rejimlerinden birindeydi. Onun hayatı dünyadaki en gizli bilim adamları takımı'nın bir üyesi olarak Saddam Hüseyin için bir nükleer bomba yapmayı denemekten ibaretti. Onun hayatı o ana bağlıydı. Bu an onun özgürlük ya da aile sorumluluğu arasında seçim yapmaya zorlandığı andı.

O aile ve eğitimin bir anlamının olduğu, Saddam'ın saptırıp yozlaştırdığı Irak'tan önceki Eski Irak'ta ayakta duran ve ayrıcalıklı bir çocuk olarak yetişmişti. 1951'de doğan Saad bir doktorun çocuğuydu ve Bağdat'ta bir ortaokula gönderilmeden önce çocukluğunun çoğunu Güney Irak'ta bir Basra şehrinde geçirdi. Bu okulda o Boston Koleji'nden Amerikalı cizvit rahipleri tarafından yönetilen Bağdat Koleji'ne, Irak'ın sahip olabileceği en iyi hazırlık okulunu girdi. Kolejde Saad ilk olarak, daha sonra Irak'ı yönetecek birçok çocukla tanıştı. Amerikan Cizvit öğretmenleri öğrenmeye aç olan Saad' düşüncelerini aşılamaşlardı. O aynı zamanda beysbol ve basketbol oynamayı öğrendi ve onun Arap memleketinin yanında daha geniş bir dünyanın olanaklarıyla tanışma şansına sahip oldu. Katolik bir okula gitmesi onun Müslüman Şii olmasından dolayı problem olmamıştı.

Saad, Bağdat Kolejinden, Bağdat Üniversitesine geçerek mühendislik okumaya başladı ve onun akademik başarısı onu İngiltere'deki Sussex Üniversitesinde burslu olarak devam ettirmeye götürdü. 1970'lerin sonlarına

doğru Sussex'te doktora üzerine çalıştı ve Irak'lı karısıyla bir aile oluşturarak Brighton'da yaşadı. Her şey yolunda gidiyor görünüyordu. Hayatları bir rüya gibiydi. Yüksek işlevli ürün olan gemilerin yükünün hızlıca indirilmesi için liman vinçlerini kontrolünü mümkün kılan özel sistemler ve kontrol panelleri alanındaki çalışması ile kendi ülkesine hizmet etme isteği oluşturdu. Onun geliştirdiği sistem ile Basra limanını dünya standartlarının üzerinde bir yere dönüştürebilirdi.

Saad 1980 Ağustos'unda tezini tamamladı ve doktoraasını aldı. O dört yıldır İngiltere'deydi ve Irak gitgide geçmişinin bir parçası olacaktı gibi görünüyordu.

Ve ona hemen Ortadoğu'da iş yapan batı firmalarından iki farklı iş teklifi yapıldı. Ve o Müslüman hacıların Hac'dan Mekke'ye yol olan Suudi Arabistan'daki tünellerin yapımı ve havalandırılması işini elinde tutan İngiliz firmasından gelen teklifi kabul etti.

1981 Ocak ayında, o Bağdat'tan babasının ölüm haberini aldığı anda yeni işine için Liverpool'a taşınmak üzereydi. Saddam yeni birlikler topluyordu ve dört ay önce de devrim İran'ına saldırmıştı. İki komşu ülke arasındaki acımasız savaş Irak ordusunu tüketiyordu ve bu, Saddam Hüseyin'e inanılmaz bir haz veriyordu. Saad o dönemde, karısı ve çocuğuyla, otuz yaşına gelmiş bir bilim adamı olsa bile, Irak'a alınacak seyahat bileti nerdeyse kesin olarak orduya alınmış bir bilet olacaktı. Fakat Saad ailenin en büyük evladıydı, ve annesi şu an tek başınaydı. İki kız kardeşi ve ondan küçük erkek kardeşi Amerika'ya kaçmışlardı. Saad için gerçekten de başka bir seçim yoktu. O dönmek zorundaydı. O bunun Irak'ın ötesinde düşlediği hayatın, hayallerinin sonu olduğu anlamına geldiğini biliyordu.

SAVAŞ DEVLETİ

Geri döndüğünde hemen askere alındı, fakat bundan çok önce bir arkadaşı farklı bir iş fırsatı olabileceğinden bahsetti. Irak Atom Enerjisi Komisyonu yeni bilim adamları arıyordu. Bu ona askerlik hizmetinden muafiyet kazandırabilirdi. Teşvik eden başka bir şey de, bir parsel boş arazi ve Saddam Hüseyin'in nezaketiydi.

1981'in ortalarında Saddam Hüseyin İran'la olan amansız savaş koşullarını değiştirecek yeni silahlar bulmada çaresiz kalmıştı. Ve o kitle imha silahlarının ortaya çıkardığı korkunç sonuçlara hayrandı. Çalışmasının merkezinde daha sonra Bağdat'ın güneyinde Tuwaitha'ya inşa edilen Fransız yapımı bir nükleer reaktör vardı.

Fransa'nın reaktörleri kullanmada ve araçları yeniden çalıştırması sürecinde Irak'a gerekli teknolojiyi sağlamasından dolayı bu durum Saddam Hüseyin'in öncelikli amacı olmuştu.

Saad Tawfiq'e yapılan çağrılarında füze programıyla ilgili herhangi bir şey anlatılmamıştı. Bunun yerine o bomba yapmakla ilgili hiçbir şeyin olmadığı birtakım bilimsel araştırma projeleri üzerine görevlendirilmişti. 7 Haziran 1981'de, henüz Saad Tawfiq'in işe başlamasından bir gün önce, şaşırtıcı bir şekilde ve yüksek riskli F-15 ve F-16 uçaklarının hava saldırılarıyla İsrail Hava Kuvvetleri Tuwaitha bölgesini bombaladı. Dışarıdaki dünyada Osirak olarak bilinen fakat Iraklılar tarafından Temmuz 1 olarak adlandırılan Fransız yapımı reaktör yok edildi. İsrail Hükümeti Başbakanı Menachem Begin hava saldırılarının Saddam Hüseyin'in İsrail'i yok edebilecek atom bombası elde edilmesini engellemekle bağlantılı olduğunu duyurdu.

Mantığa aykırı bir şekilde, Tuwathia'ya yapılan saldırı Saad Tawfiq'i nükleer füze geliştirmenin çok gizli

dünyasının içine katmıştı. Saad ve diğerleri Tuwathia'da molozları kazarak kurtarabildikleri kadar ekipmanı kurtarmaya çalışırlarken, Saddam Hüseyin nükleer füzeler için yeni yolları aramaya başladı. Sonunda ev hapsinde olan bir bilim adamı rejime bir çözüm teklif etti. Ja'afar dia Jafar Saddam'la ters düşen bir Şii olarak, geniş bir reaktör olmaksızın bir bomba yapmanın yolunu bildiğini söyledi. O daha sonradan yavaş, usandırıcı ve çok miktarda elektrik gerektirdiği için yasaklanan bu tekniği kullanarak ilk bombalarını inşa eden Amerikan Manhattan Projesinin orijinal metodunu Irak'ın takip edebileceğini söyledi. Bu sayılan problemler iki yolla giderilebilir. Bu eski Manhattan Projesi tekniği dış dünyanın kontrol etmesini zorlaştıracaktır ve daha da iyisi Manhattan Projesi teknolojisi artık halka açık kaynaklarla yapılabilmektedir ve Irak için bir kopya elde etmek kolay olacaktı.

Jafar büyük miktatıslar kullanarak, iki farklı uranyum izotopunun iyonlarına bölünmesini sağlamak için kullanılan elektro manyetik izotop bölünmesi EMIS olarak bilinen uranyum üretme sürecini anlatıyordu.

Emis füze cinsi materyalleri oldukça doğru bir metotla üretebilir ve o, bunu modern bir nükleer reaktör kullanmaksızın da yapabilir. Tabii ki, Emis yapımı halen Irak gibi küçük ülkeler için kolay olmayacaktı. "Amerikalılar Manhattan Projesi boyunca Emis'i yapmak için onbir Nobel ödüllü seçkin bilim adamına sahipti, biz ise böyle bir olanaktan yoksunuz" diyordu Irak programında Jafar için çalışan üst düzey yönetici Dhafer Rashid Selby. Emis o kadar yavaş çalışma ve enerji isteyen geniş bir süreçti ki, dünyadaki diğer her nükleer güç ondan vazgeçmişti. Batı'daki hiç kimse Irak'ın gizli olarak bu teknolojiyi kullanacağını tahmin edemeyecekti.

Jafar'ın önerisi kabul edildi ve yeni bir EMIS programı yaratmak üzere ev hapsinden serbest kaldı. Onun yeni takımına kavuşması için gittiği ilk insanlardan biri Saad Tawfiq'di. Çok önceden, Saad Jafar'ın himayesinde olmuştu. Saad geriye kalan kariyer hayatında onun önderliğini takip etti ve sonucunda da onun üst düzey yöneticilerinden biri oldu. "Bu konuşulmayandı; hiç kimse bunun füze programı olduğunu söylemedi" diyordu Saad. "Biz üzerinde çalıştığımız alt sistemler hakkında, manyetikler ve güç kaynakları hakkında konuşuyorduk, fakat herkese açık olmasına rağmen her şeyin üzerinde olan program hakkında konuşmuyorduk. Bazı zamanlar kendi aramızda bu konu hakkında konuşuyorduk, fakat açık bir dille konuşamıyorduk." Saad hiçbir zaman çalıştığı işin detaylarını karısına bile anlatmadı.

O sıralar Saad, Irak'a bomba yapımında yardım etmeye çalışmasından ötürü herhangi bir vicdan azabı içerisinde değildi.

O bu programın "İsrail'le bir denge" oluşturmaya yardım edeceğine inanıyordu. "Ve ben Saddam'ın deli bir adam olduğunu düşünmemiştim," diye ekledi.

Jafar'ın yeni takımı için nükleer teknolojinin anahtar kaynağı Amerika'nın ta kendisiydi. Aslında Emis sürecini kısmen kullanmayı Jafar'ın kendisi tavsiye etmişti. Çünkü bu kadar eski Amerikan teknolojisi bilgileri herkesçe bulunabilirdi. Takım için büyük bir atılım 1982 yılında Jafar'ın takımının bilgilenme programı lideri Imad Kuhourin'in Amerika'ya seyahat edip Amerikan kütüphanelerinin devlet kaynaklarından Emis için Manhattan Projesi çizimlerini elde ettiği zaman gerçekleşti. Khouri Bağdat'a döndüğünde Manhattan Projesi datası onların alt sistemlerine bağlı olarak Saad'a ve diğer bilim adamlarına verildi.

Saad'da önemli bilgiler edinmek için Birleşik Devletlere geldi. 1983'te o Houston'da profesyonel bir konferansa katıldı ve Saad'ın sistemleri için kritik olan enstrümantasyon standartlarını konu edinen Amerika Enstrümantasyon Topluluğu'nun üyesi oldu. Bu topluluğa üyeliği ile birlikte kurum, Saad'ın takımının üzerinde çalıştığı tasarım prosedürlerini mekanize etmede ona yardımcı olan birçok kitap ve Amerika'da üretilen sofistike bilgisayar paket programlarını ona düzenli olarak gönderdi.

1987'de EMIS programı Jafar'ın umduğu gibi çalışıyordu. Irak uranyum elde etmede yavaş yavaş yol alıyordu. Ve Jafar'ın takımı EMIS araştırmacılarının birçok orijinal örneğini geliştirmişlerdi. Özellikle Jafar takımın Manhattan Projesinde kullanılan yöntemlerden saptığında ısrar ederken bazı aksaklıklar oldu. Onlar altı yıl çalışmalarını rejim harici kimseye özellikle Uluslararası Atom Enerjisi Teşkilatı, İsrailliler ve Amerikalılara dahi kendilerini fark ettirmeden sürdürmeyi başarmışlardı.

Daha sonraki CIA şüpheleri ve korkularına rağmen, Irak bomba yapmak ya da petrol çıkartmak için Nijerya'dan uranyum satın almaya ihtiyaç duymanıştı. Daha önce, Jafar'ın takımı 1970'lerde İtalyanlar tarafından tedarik edilen çok az uranyuma güvenmişlerdi. Daha sonra az bir miktar uranyum Brezilya'dan satın alındı.

Irak'ta bir miktar uranyum vardı ve artık Jafar'ın takımı seri üretime hazırdı. Bu uranyum fosfat madenciliği bölgesi olarak bilinen Akashat'tan çıkarılıyordu. Saf uranyumu kullanmak için, Jafar'ın takımı Musul'un 30 km. güneyinde tepelik bir yerde bir uranyum arıtma tesisi inşa ettiler. Ve 1980'lerin başlarında onlar Akashat bölgesinde uranyum elde etmeye başladılar. Daha sonra

İkinci Körfez Savaşı öncesi Saad Tawfiq Irak'ın Nijerya'dan uranyum satın aldığı iddialarını duyduğunda bu bilginin Irak'ta bir şeyler bilen birisinden gelmediğini biliyordu.

1980'lerin ortalarına doğru Emis yönetimiyle bağlantılı birtakım yapıların çok gizli bir şekilde inşa edilmesi Irak'a geniş bir nükleer altyapı sağladı ve Batı bunu daha keşfedememişti. Fakat 1987'nin sonlarına doğru Saddam projenin yavaş ilerlemesine sabırsızlanarak, canı ruhlu damadı Hussein Kamel'i nükleer programın başına getirdi. Kamel rejimin WMD çalışmaları içerisinde nükleer programı 'krallık mücevheri' olarak görüyordu. Fakat onun programı hızlandırma doğrultusundaki istekleri daha üst düzeyde uranyumu arttırmak için yeni takımlar oluşturmak en sonunda geri tepti. Kamel tarafından istenen daha gelişmiş teknikler için ikili-kullanım teknolojisini elde etmek için Irak kampanyası, istenmeyen uluslararası dikkat ve şüpheleri üzerine çekti. "Biz her zaman bir şeyleri yaparken bize ait olanlarla yapmayı istedik, fakat Hussein Kamel 'dışarı gitmelisin ve ihtiyacın olan şeyi almalısın' diye düşünüyordu" dedi Saad. Hussein Kamel'in iki adamı Heathrow Hava Alanında Amerikan nükleer başlıklarını satın almayı denedikten sonra tutuklandılar. Jafar'ın programı gizleme çalışmalarının bir anlamı kalmamıştı.

Ölümcül bir hata olduğu kanıtlanan 1990 yılındaki Kuveyt'i işgal etme, Saddam Hüseyin'in kararıydı. Nükleer program en az 8000 çalışanıyla daha büyük bir girişim haline gelmişti. Fakat bu girişim bir füze üretmekten iki ya da üç yıl gerideydi. Sekiz ayrıştırmacı, Emis Programı için yerleştirilmişti. Fakat kayda değer zenginleştirilmiş uranyum üretimi daha uzak bir gelecekteydi.

Saddam saldırmak için nükleer takımın hazır olmasını bekleseydi, onun gücü ve etkisi Ortadoğu'da güvende olabilirdi. Kuveyt'i işgaliyle birlikte takıma üretmesi için çok şiddetli ve gerçekçi olmayan baskılar geldi. Hussein Kamel onlara Irak'ın Kuveyt'i işgali ile ABD'nin Çöl Fırtınası harekâtını başlatması arasındaki uzun aylar boyunca saatlerce çalışmalarını emretmişti. Saad Tawfiq o aylar boyunca uyanık olduğu hemen hemen her anı nükleer çalışmalara harcamıştı zaten. Elde olan radyoaktif malzemelerle donatılmış bir patlayıcı cihazı "kirli bomba"yı yapmayı denemenin tartışması vardı, fakat emirler asla gelmedi ve plandan vazgeçildi. Sonunda Jafar'ın takımı bombayı üretemediler ve Saddam uluslararası koalisyonu geçiştirmek zorunda kaldı.

Nükleer programın sonu nerdeyse kazayla geldi. Amerikalılar Irak programını farkına varmaksızın havadan yok ettiler. 1991'in başlarında bir Amerikan bombardıman uçağı bir Irak hedefine saldırılarını tamamladı ve eve dönerken iki bombası kalmıştı. Pilot diğer bir hedefi kalan füzeleri atmak için aramaya başladı ve ABD'nin Irak Ordusu Endüstrileşme Komisyonunun bir parçası olduğuna inandığı, Bağdat'ın 30km. güneyinde bulunan Tarminya'daki kompleks binalara yönlendirildi. Pilot kompleks içindeki en geniş binayı bombaladı ve dönüş için harekete geçti. Bombanın verdiği zararı gözlemleyen fotoğraflar Amerikalı pilotların ilgisini çekti. Zarar gören binaların çevresinde sıra dışı bir hareketlilik vardı. Ve bombalama bölgesinde Iraklıların davranışları, bu hedefin bir öncekilerden daha önemli olduğunu akla getirdi. AB-52 uçağına orayı tekrar bombalaması emredildi. AB-52 bombardımanı Iraklılarca Safa Fabrikası olarak bilinen, Tarminya uranyum zenginleştirme ünitelerini tama-

nuyla yok etti. Bu olay Irak'ın nükleer silah çabalarını etkili bir şekilde sona erdirdi.

1991 Mayıs'ında, UN füze denetçileri Irak'ın WMD programlarının durumunu kararlaştırmaya çalışıyorlardı. O sırada onlar Irak'ın Emis programını elde etmiş olduklarını henüz bilmiyorlardı ve Saddam Hüseyin de bunun böyle devam etmesini istiyordu. Haziranda, Saad ve Jafar'ın takımının diğer üyeleri Başkanlık Sarayı'na çağırıldılar ve programın bittiği ve varlığının kanıtı olacak her şeyden kurtulmaları gerektiğini Jafar onlara anlattı.

“Benim emirlerim bütün suçlayıcı delilleri saklamak ya da yok etmek ve ikili - kullanım teknolojisi olarak gösterilebilecek malzemelerin geride bırakılmasıydı.” Yetmiş iki saatlik çıldırtıcı bir boşlukta, Saad ve diğer bilim adamları malzemeleri yüz elli traktör römorkuna yüklediler ve bunları batı çölünün dışına doğru taşıdılar. Bilim adamları yapabildikleri kadar, bu malzemeleri etiketlediler, fakat traktörler fazlasıyla yüklü ve birbirine karışmış olmasından dolayı tabii ki devam ettirmek zor oluyordu. Saad için en kötüsü, gece geç saatlerde ve onun araç konvoyu çölde hangi yönü takip edeceğine karsız bir şekilde kayboldu. En sonunda araç, yükleri saklamak için Saddam'ın özel güvenlik kuvvetlerine doğru yönlendirildi.

IAEA'nın, Tarminya'nın bir üretim bölgesi olduğunu keşfetmesi uzun sürmedi. 1991 yazında Irak rejiminin nükleer program geçmişi yalanlaması aydınlanmaya başladı. Büyük baskılara maruz kalan Hussein Kamel iki taraflı davranmaya başladı ve bilim adamlarına hiçbir şeyi gizlememeleri emrini verdi. “Değişen çok fazla emir

vardı; her şeyi gizle, hiçbir şeyi gizleme” diye bahsediyordu Saad. Yük dolu araçların çöle ilk götürülmesinden yaklaşık üç ay sonra, gömülü olan malzemeler denetçilere gösterildi. Savaş boyunca bombalamalar ve savaş sonrası denetlemelerin ortak etkisiyle nükleer program kapanma aşamasına gelmişti. “Program bitirilmişti ve artık hayatta bir amacımız kalmamıştı” dedi Saad.

Mart 1992’de, Hussein Kamel nükleer uzmanı bilim adamlarını kendi organizasyonu ‘Ordu Endüstrileşme Komisyonu’ içerisinde bir araya getirilmek üzere kendisine izin verilmesi için Saddam Hüseyin’i ikna etmişti. Orada, Saad ve takımın geri kalanları kendilerini, Hussein Kamel’in ‘evcil hayvan endüstrisi’ projesi üzerinde çalışıyor buldular. Başka bir deyişle zaman öldürüyorlardı. Ta ki Birleşmiş Milletler’in denetimleri ve ambargoları çekilinceye kadar ve böylece onlar nükleer çalışmayı tekrar başlatabileceklerdi. “Hussein Kamel’in düşüncesi insanları MIC kontrolünde tutmak ve daha sonra ne olacağını görmektir” diyordu Saad.

“O sıralarda biz, Hussein Kamel’in hayalleri üzerinde çalışmak için oradaydık. Takımı başka bir iş için bırakan ekipten üyeler MIC’ya geri dönene dek tutuklanıyorlar, yada hapse gönderiliyorlardı” diyordu Saad.

Denetimlerin ve ambargoların 1990’lı yıllarda ağır bir şekilde devam etmesinden dolayı, nükleer programın rahatça yeniden başlatılabilmesi daha da zorlaşıyordu. Kamel sonunda 1995 yılında sürgün edildi, sonra tekrar sürgün edildi ve en son olarak da idam edildi. MIC ve Jafar’ın takımları onun idamında bir araya geldiler. Saad ve takım arkadaşlarının paraları tükenmeye başladı ve bu bilim adamları üzerinde çalışmak için yeni projeler bulmak zorundaydılar. Sawsan 2002’de oraya gittiğinde sa-

vaş kapıdayken Saad MIC'de yeni gübre üretimi için nitrik asit imalathanesi geliştirmeye çalışıyor ve bir taraftan da Bağdat'ta Teknoloji Üniversitesinde eğitim veriyordu. O nükleer bomba geliştirmeye yönelik herhangi bir şey yapmıyordu. Çünkü Irak'ın nükleer programı on yıldan fazla bir süre var olmadı.

Sawsan kardeşinin onun gelişi hakkında çok kızgın olduğunu ve onunla birebir konuşmaya isteksiz olduğunu söyleyebilirdi. Irak'ın bütün problemlerine rağmen o ve ailesi Bağdat'ta kendilerine rahat bir hayat kurmuşlardı. Çocukları iyi okullara gidiyor ve ailesinin durumunu kötüleştirecek herhangi bir şey yapmak istemiyordu. Sawsan sonradan, o casus ve tetikçi takımından olmadığını belirtti. Sawsan ziyarete gelmişken o, işten zaman ayırmayı reddetmişti ve o, politik tansiyonun bu kadar yüksekken, bir Amerikalı yakınının Bağdat'ta olmasına dikkatleri çekmekten açıkça korku içindeydi.

Nihayet ikinci gece geç saatlerde baş başa konuşmaya zaman bulduklarında, Sawsan ve Saad dışarıda yürüyüşe çıktılar. O sessizce CIA'in ondan iltica etmesini istediğini anlattı. *"Onlar senin Kürt Bölgesine geçmeni istiyorlar."*

Kardeşi alay ederek güldü. *"Kürt Bölgesine nasıl geçebilirim ki? Onlar sürekli incelemedeler. Bu imkansız"* dedi Saad. Özellikle CIA ona Bağdat'ın dışına çıkmaya yardım etmezken.

Planlandığı gibi, Sawsan CIA'in ona Irak'ın nükleer programıyla ilgili, sorması için birtakım sorular vermiş olduğunu anlattı. Iraklılar nükleer başlığa sahip olmaya

ne kadar yakındılar? Irak ne kadar füze yakıtına sahipti? İzotop parçalanması için hangi yöntemleri kullanıyordunuz? Santrifüj programı hangi seviyede? Füze imalathaneleri nerelerde mevcut? Füze programında yer alan diğer bilim adamlarını tanımlayabilir misin?

Saad Tawfiq inanamazlık içinde kız kardeşine baktı. Bu soruları neye dayanarak ileri sürüyorlar? Nükleer programın olmadığını bilmiyorlar mı?"

Sawsan çok şaşırmişti. "O hiçbir şey olmadığını söylemeyi sürdürmüştü" diye hatırladı daha sonra. Nükleer program 1991'den bu yana yok oldu diye açıkladı. Hiçbir şey kalmadı. On yıldır hiçbir şey olmadı. Bunu biliyor olmalılar.

Sawsan soru listesine devam etmeyi denedi fakat bütün bunlar Saad'a bir fantezinin ürünü gibi göründü. Bir şeyler yapmak için kaynağımız yok artık dedi Saad ve hatta biricik ordumuz için yeterli yerimiz de yok. Bir uçağı bile düşüremeyiz. Elimizde hiçbir şey kalmadı. Eğer ambargolar kaldırılırsa Saddam programı kesin olarak başlatır. Fakat şuan hiçbir şey yok.

Saad kız kardeşine, sürekli savaş hakkında konuşmaktan sıkıldığını anlattı ve bu belki de, ikisinin arasında kalacak şekilde, onlar bu durum hakkında bir şeyler yapma fırsatına sahiptiler. Şimdi o, kız kardeşinin gelişile yavaş yavaş canlanmaya başlıyordu. *Belki de biz CIA'ya füzelere, hiçbir şeye sahip olmadığımızı anlatırsak bir başka savaş olmayabilir.* O önceden savaşın Irak'ı ne kadar etkilediğini görmüştü ve Irak'ın başka bir savaşı kaldırabileceğini düşünmüyordu. İki kardeş için on gün boyunca özel olarak konuşmaya zaman bulmak zor oluyordu. Saad üniversitede ders veriyordu, aynı zamanda geceleri önceki mesleğiyle bağlantılı olarak Irak Ordusu

Endüstrileşme Komisyonunun yöneticisi kimliğiyle toplantılara katılmak zorundaydı.

Saad aynı zamanda Sawsan'ın ziyareti sırasında da eve birçok kez gelen bir sekretere sahipti. Ancak 2003 savaşı sonrasında Saad onun Irak istihbaratı için çalışan bir casus olduğunu keşfetti.

Bir gece onlar yalnız kalmak için gece ikiye kadar zaman ayarlayamamışlardı. Sawsan tekrar dışarıda yürümeyi önerdi. Saad bunu kabul etmedi. Onlar şüphe çekebilirlerdi ve hareketleri gözlemleniyor olabilirdi. Bu yüzden Saad telefon kablolarını çıkarttı ve televizyonun sesini kısıtı, sonra birbirleriyle fısıldaştılar. Sawsan kardeşinin Amerika'ya sürgün edilen ve şimdilerde Amerikalılara Irak'ın hâlâ kitle imha silahlarına sahip olduğunu anlatan eski bir bilim adamından aldıkları bilgiler hakkında kendisinin ne düşündüğünü ve CIA'in bunu öğrenmek istediğini anlattı. Saad bunu reddediyordu. Bu kişinin düzenbaz olduğunu ve hiçbir şey bilmediğini söyledi. O bu şeyleri sadece para almak için uyduruyordu. Sawsan'ın Birleşik Devletlere dönmesinden hemen önce, Saad iltica etmeyi denemeyi risk etmesinin yapmaya değer bir şey olduğunu düşünmediğini anlattı. *"Neden risk alayım ki, onlara söyleyeceğim tek şey programın var olmadığıdır,"* dedi. Bu mesajı CIA'ya taşımak Sawsan'ın görevi olacaktı.

Eylül'ün ortasında Sawsan ülkeye geri döndü. CIA onunla hızlı bir şekilde kontak kurdu ve sonra teşkilatın uzmanlarıyla birlikte birtakım toplantılar için Washington'a seyahat etti. Dört CIA yetkilisi ve Sawsan, Virginia banliyösünde bir otelde Iraklı ajanlarından bilgi almak için bir araya geldiler.

Sawsan CIA yetkililerine, kardeşinin onların özel olarak hazırlanmış sorularına cevap vermeyeceğini çünkü Irak'ta nükleer program olmadığını anlattı. O onların bilgi için güvendikleri mültecinin Irak'taki program hakkında hiçbir şey bilmediğini açıkladı. "İlk Körfez savaşından hemen önce Irak'ın bomba üretmenin üç yıl gerisinde olduğunu ve savaş sonrasında programdan vazgeçildiğini söylüyordu Saad" dedi. Saad ona gizliden nükleer programı yeniden inşa etmek için çalışmaların olmadığını da söylemişti.

"Hiç fark edilmeden programı yeniden başlatmanın mümkün olmayacağını da" söylemişti Saad.

Onların birçok ayrıntılı sorularına spesifik cevaplar getiremediği için özür diledi fakat onun kardeşi tekrarlayarak açık bir şekilde herhangi bir nükleer programın olmadığını anlatmıştı.

Üzgünüm daha fazla bilgiye sahip değilim.

Virginia Otel'i'nin odasında Sawsan'ı oturup dinlerken CIA yetkilileri kafalarını salladılar ve sempatik göründüler. Her cevabın onlara yardımcı olduğunu anlattılar. Sawsan kardeşinin füze programının olmamasında ısrarcı olmasına onların şaşırmış görünmediklerini fark etti. Denizaşırı ülkelerden elde edilen uranyum hakkında ne düşünüyordu. Sawsan'a Nijerya'dan gelen mallar hakkında Saad'a soru sorması anlatılmıştı.

Hayır. Saad bunun devamı etmediğini söyledi diye tekrarladı. 'Aslında,' dedi Sawsan 'Saad CIA'in bu saçma soruları nereden bulduğunu merak ediyordu.'

Bu iyi, CIA yetkilisi tekrarladı, bize getirmiş olduğun bilgiler işimize yarayacak.

Sawsan'ın bilgi vermesi birkaç saat sürdü ve CIA'in adamları toplanıp zaman ayırdığı için Sawsan'a teşekkür

kür ettiler ve onu Cleveland uçağı için geri götürdüler. Sawsan eve döndükten sonra, CIA'nın Pittsburg merkezinden Chris onu tekrar ziyarete geldi ve bu defa yanında küçük bir hediye getirdi. Hediye içerisinde Virginia Langley'de CIA merkezleri üzerinde dalgalandığı söylenildiği ahşap ve camdan oluşan kutu içerisinde olan katli şekilde duran bir Amerikan bayrağıydı. CIA, cesaretinden dolayı ona minnettarlığını bildiriyor dedi. Sawsan duyulanmıştı, fakat bir ziyareti sırasında Chris'in onun kocasına söylediği bazı şeyler onu endişelendiriyordu. *"Saad'ın Sawsan'a yalan söylediğini düşünüyoruz"* demişti. Chris Sawsan'ın eşine *"onun Sawsan'a anlatmak istediğinden çok daha fazla şey bildiğini düşünüyoruz"* demişti yine. Bu durum Sawsan'ın kocası için bir şey ifade etmiyordu. Ve öyle de söylemişti zaten.

O neden yalan söylesindi? O bundan ne elde edebilirdi? Ondan iltica etmesini istediniz, fakat o sizinle hakkında konuşacağım bir program yok dedi.

CIA ajanı gülümsedi, kafasını salladı ve çıktı. Sawsan Alhaddad'ın bilgi veren raporu, Irak'a gidip nükleer bilimci yakınlarıyla irtibata geçmeyi kabul eden ve diğer aile fertlerinin raporlarıyla beraber dosyalandı.

Sayısı otuza yakın olan bu fertler hep aynı şeyleri söylediler. Hepsi bu bilim adamlarının Irak'ın nükleer, kimyasal ve biyolojik silahlar geliştirme programlarından uzun süreden beridir vazgeçilmiş olduğunu CIA'ya aktardılar.

Charlie Allen'in, aile fertleri kullanılarak birçok Iraklı bilim adanıyla irtibata girme programı kayda değer sonuçlar elde etti ve Irak'ın silahlanma programından vazgeçmesi durumunun doğru değerlendirilmesi CIA'ya Mart 2003'teki US saldırısından aylar önce verilmişti.

CIA yetkilileri bu delili önemsemediler ve aile fertlerinden gelen bu raporları Bush yönetimindeki üst düzey politika üretenlere haber etmeyi bile reddettiler. Kaynakların dediğine göre, teşkilatın çok gizli operasyonlarının yönetiminde olduğuna inanılan Allen'in başarılı operasyonlarını kışkandılar ve programı kapatıp sonuçlarını kötülediler. Başkan Bush'un bu ziyaretler ve röportajlardan hiçbir zaman haberi olmadı.

Teşkilatın ajanlarından ve diğer kaynaklardan toplanan bilgilerin incelenmesiyle yükümlü, teşkilatın istihbarat amirliği, aile fertlerinden gelen bilgileri kullanmayı hiç düşünmedi. Irak WMD'si istihbarat raporlarıyla sorumlu uzmanlar değerlendirmelerine bu bilgilerin hiçbirini katmadılar. Iraklı bilim adamlarının aile fertlerinden gelen raporlar, CIA'in derinliklerine gömüldü. Bu raporların Savunma Bakanlığı, Pentagon ve Beyaz Saray'a dağıtımına izin verilmedi. CIA Saddam Hüseyin'in kitle imha silahları çalışmalarını terk ettiğinin güç bulunur kanıtını elde etmişti ve teşkilat, birliklerini Irakta savaşmaya ya da ölmeye göndermek üzere olan Birleşik Devletler Başkanı Bush'la bu bilgiyi paylaşmamayı seçmişti. Savaşın Saddam Hüseyin Irak'ının kalbine yaptığı tehlikeli yolculuk bir hiç olmuştu.

Kız kardeşinin, Saad Tawfiq'in mesajını CIA'ya ulaştırmasıyla, savaşın önlenmesinin küçük umutları ve gereksiz yere güç savaşları teşkilat yetkililerinin tünel vizyonu tarafından yok edildi.

SAVAŞ DEVLETİ

2002 Ekiminde, Sawsan Alhaddad'ın Bağdat'a yaptığı kısa yolculuktan bir ay sonra, Birleşik Devletler İstihbarat Teşkilatı Irak'ın kitle imha silahlarının durumu hakkında, ulusal haberalma öngörülerini olarak da bilinen kapsamlı bir rapor yayınladı. Bu rapor Saddam Hüseyin'in silahlanma programı hakkında bilinen her şeyi bir araya getirmede teşkilatın en iyi çalışmaları olduğuna inanılan, aynı zamanda gelecekte programların nereye konulacağına en doğru değerlendirmeleri sağlayacaktı. Rapor emin bir şekilde "Irak'ın kendi nükleer programını oluşturduğunu" vurguluyordu.

Irak İstihbarat servisinin yan tarafında yaşamının tek avantajı televizyonun iyi çekmesiydi. Saad Tawfiq kazayla, biraz ayarlama yaparak yan tarafta istihbarat merkezine gelen uydu dalgalarını yakalayabileceğini keşfetmişti. Irak İstihbarat Servisi dünyanın aşırı talepkar patronlarının Saddam Hüseyin için ne söylediklerini öğrenmek için, içinde BBC ve CNN olan bütün batılı haber kanallarını almışlardı. Ücretsiz uydu antenli TV, kırık camlar, havaya uçmuş kapılar ve geçen on yıldır evinin gördüğü zararları telafi etmezdi. Fakat fena bir şey de değildi.

2003 yılının Şubat ayında Saad Tawfiq Bağdat'ta evinden Colin Powell'in Irak'ın kitle imha silahları hakkında Birleşik Devletlere verdiği televizyon sunumunu izledi. Powell dramatik bir şekilde Amerika'yı savaş durumuna sokarken, Saad daha fazla korku ve umutsuzluk içine battı.

Dinlemediler. Onlara füzelerin olmadığını anlattım.

5. BÖLÜM

KUŞKUCULAR VE BAĞNAZLAR

Birleşik Devletlerin Irak'ı işgali ve Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olmadığına daha sonra keşfinden bu yana Bush yönetimi ve CIA yetkilileri savaş öncesinde bu tehdit unsuru silahların gerçekten var olduğunu inandıklarına ısrar ediyorlardı. Başkan Bush ve önde gelen danışmanları bu tehdidi abartmadıklarını tekrar tekrar iddia ettiler ve CIA'in önde gelen yetkilileri, Irak'ın süregelen kimyasal, biyolojik ve nükleer programlarının elde etmesi kolay istihbaratlarla doğrulanmasının felaketlere yol açan değerlendirmelerini kamuoyuna açık bir şekilde tartışılar.

Fakat gerçekte, birçok CIA yetkilisi (en alt seviye uzmanlardan üst düzey yetkililere) savaş öncesinde Irak'ın nükleer programlarının varlığını iddia edecek kadar yeterli kanıtlara sahip olmadıklarını biliyorlardı. Büyük baskılardan dolayı bu şüpheler bastırıldı. CIA ve diğer teşkilattaki yetkililer Başkanlığı desteklemek zorunda kaldılar. CIA Direktörü George Tenet ve üst düzey yardımcıları, Bush yönetimini destekleyecek istihbarat raporları elde etmeye yoğunlaştılar ve Beyaz Sarayla aralarında bir çatlak yaratmaktan, CIA içerisinde Irak WMD'sinin var olmasının elde edilebilir kanıtının zayıflığının ön plana çıkarılmaması ya da sansürlenmesinin tedbirlerinin alındığı bir hava yarattılar.

Sawsan Alhaddad ve diğer aile üyelerinden gelen raporlar önemsenmeyen tek uyarı sinyalleri değillerdi. Aslında, Irak'ın kitle imha silahlarıyla ilgili istihbaratların güvenilirliği hakkındaki şüpheler savaş öncesinde CIA'nın bütün saflarına yayılmıştı.

Önceki dönemde üst düzey bir CIA yetkilisi Aralık 2002'de, Harekâtlar Amirliği Terörle Mücadele bölümü şefi ile yaptığı konuşmayı hatırlattı, CIA içerisinde bu amirlik özel ajanların idaresi ve Irak WMD'si hakkında bilgi toplamakla yükümlüydü. Bu eski yetkiliye göre, bölüm şefi konuşma boyunca teşkilatın Irak WMD'si hakkında fazla istihbarata sahip olmadıklarını itiraf etmişti. Eski yetkili, "Yeteri kadar istihbarata sahip değiliz diyen bir sürü insan vardı," diye ekledi.

Şaibeli olan bazı CIA yetkilileri, CIA yönetimi tarafından açığa alındılar. CIA'nın silah istihbaratı ve bölüm kontrol merkezi yöneticisi, Alan Foley, Şubat 2003'te devlet sekreteri Colin Powell'in Birleşmiş Milletler Sunumunda eski bir meslektaşına "Powell'in dünyaya söylediklerini

destekleyecek kanıtlara CIA'in açık bir şekilde sahip olmadığını" söyledi. Bu CIA'in kitle imha silahlarıyla bağlantılı bütün incelemelerin idaresinde olan kişiden gelen şaşırtıcı bir itiraftı. Fakat bu aynı zamanda CIA'in departmanları içerisindeki profesyonellerin yargılanmadan suçlandıklarını hissettiklerinin belirtisiydi. Daha sonra Foley'in eski meslektaşlarından biri "Powell'in UN sunumunda Foley ile konuştuğunda biz bu bilgilere sahip değiliz, bu çok kötü dedi" diye hatırlattı.

Yine eski meslektaşlarından biri, Tenet'in yüksek mevkisine rağmen, teşkilat yönetimi içerisinde Irak konusunda devre dışı bırakıldığını iddia etti. Savaşın ve Irak'ta WMD bulmada başarısız olunmasından sonra, Irak'ın Nijerya'dan uranyum satın almayı deneyip denemediği konusuyla ilgili istihbaratın kime ait olduğu üzerine CIA ve Beyaz Saray arasındaki tartışmanın sonucu olarak Foley, kısaca haber konusu oldu.

Onun 2003 yılı raporlarında Başkan Bush, Saddam Hüseyin'in nükleer silahlar geliştiriyor olmasına kanıt olarak Afrika'dan uranyum satın almaya çalışması bilgisi dikkat çekmişti. Fakat bu raporun güvenilirliği başkanın konuşmasından önce zaten şaibeli durumdaydı. Ve Nijerya'nın Irak'a düşünülen uranyum satışı hakkındaki belgelerin daha sonra kalpazanlık olduğu ortaya çıktı.

Foley, rapor içinde yer alan yanlış istihbarata izin vermenin sorumlusunun kim olduğu üzerine Tenet ve Condolezza Rice arasındaki tartışmanın içine sürüklenmişti. CIA görevlileri muhabirlere konuşmadan kullanılan materyallere karşı Beyaz Saray'da WMD hakkındaki bilgileri elinde tutan NSC çalışanı Robert Joseph'i uarmaya çalıştığını söylediler; Beyaz Saray Foley'e R. Joseph'in bilgilerinin iyi olduğunu söyledi. Foley, üzüntü

ve sıkıntı içinde olduğunu söyleyerek çatışmadan kısa bir süre sonra CIA'yı bıraktı.

Başka bir CIA kaynağı savaştan önce Irak'ın silahlanma programının raporu hakkında şaibe uyandıran iki uzmanın WIPAC içersindeki diğer yetkililer tarafından enselediklerini söyledi, buna rağmen aynı CIA kaynağı bu iki yetkilinin yarattıkları şaibe hakkında ne ile cezalandırıldıklarını bilmiyordu. Bu iki yetkili CIA'da çalışmaya devam ettiler ve yine aynı CIA kaynağına göre, bu kişiler bağımsız WMD komisyonuna, çalışmaları doğrultusunda tanıklık ettiler.

Bununla birlikte daha çaylak CIA ajanları, çok genç olanlar da dahil olmak üzere, savaş öncesinde kitle imha silahlarının varlığını doğrulayıcı nitelikte her raporu CIA yönetiminin dikkatine sunmakta zorlanmadılar.

Eski bir CIA yetkilisi, Tenet'in kaotik yönetim tarzının, deneyimsiz analistlerin raporlarının daha deneyimli analistlerin denetiminden geçmeden nasıl direkt olarak CIA yönetimine ulaştırdıklarını hatırlattı. Tenet'in başkanlığını yaptığı 'Irak ve antiterörizm' hakkında anahtar konuların tartışıldığı toplantılar, onun dikkatini çekmeye meyilli orta derece çaylak görevlilerle doluydu. Üst düzey CIA yönetimiyle yapılan bu büyük konferanslarda, yeni yetme çalışanlar raporlarını sunarak normal analitik süreci sekteye uğrattılar.

İstihbarat raporları başkanlığın gündemini doğruluyor görünüyordu, bu yüzden raporlar yani yetme hırslı bir ajandan onları Beyaz Saray ve George W. Bush'a götürebilecek olan, George Tenet'e direkt olarak ulaşabiliyordu. CIA'in içine düştüğü hata Irak'ın gemiyle alüminyum tüpler getirerek, Saddam Hüseyin'in nükleer bomba inşa ettiğini iddia etmesiydi.

“Tenet tarafından düzenlenen ve orada WINPAC’dan çocuklara rastlayabileceğiniz bir toplantıya katıldım” diyordu eski bir yetkili. “Toplantı boyunca CIA temsilciliği yöneticisi John Mc Laughlin’in enerji departmanından analistlerin, alüminyum tüplerin nükleer programda kullanıldığı konusunda şüpheli olduklarını duymuştu” diye hatırlattı eski bir yönetici. WINPAC’dan olan ve 25’ten yaşlı göstermeyen bu genç analizcinin bu duyulanlara “hayır, bunların hepsi saçmalık, bu tüpler sadece bir şey için kullanıldı” dedi ve Tenet’te “evet doğru” diye katıldı.

Böylece üst mevkilere yükseldiğini ve orada onlara kimsenin karışamayacağını zanneden insanlar organizasyon içinde yer almış oluyorlardı.

Basında Joe olarak adlandırılan WINPAC içerisinde nükleer silahlanmanın anahtar uzmanı, teşkilat içinde alüminyum tüplerin nükleer program için kullanıldığını iddia eden ilk savunuculardan biriydi. CIA Irak’ta nükleer üretimini gösterecek başka fiziki kanıtlara sahip değildi ve bu yüzden de Joe’nin ‘tüp istihbarat raporu’ çok fazla dikkat çekti. CIA kaynakları Joe’nin normal emir komuta zincirinden kaçınarak Mc Laughlin ile sık sık doğrudan görüşebildiğini söylüyorlar. (Bağımsız WMD Komisyonu daha sonra haberalma topluluğunun Irak Nükleer Programı konusundaki hatasının Irak savaşına doğru giderken, teşkilata en fazla zarar veren hata olduğunun sonucuna vardı.)

Irak’a saldırının gittikçe yaklaşmasından dolayı birçok üst düzey CIA yetkilisi arasında savaşın artık kaçınılmaz olduğu havası hakimdi. Ve bu yüzden kitle imha silahları hakkında istihbaratların niteliğinin bir önemi kalmamıştı. Diğer CIA yetkilileri bu havanın CIA yönetiminin kuralları önemsememesini ve dayanaksız istihba-

ratları kabul etmesine yol açtığına inanıyorlardı. Yakın-doğu Operasyonlar Bölümü amirliğinden üst düzey birisi “şu an kanıtlar çok önemli olmalı, oraya gittiğimizde dağlar kadar kanıt bulacağız demiş” diye hatırlatıyor savaştan sonra istifa eden bir CIA yetkilisi. Üst düzey CIA yetkilileri arasındaki zayıf nitelikli istihbaratları kabul etme durumu ünlü Downing Street olayını destekleyici nitelikte görünüyor.

Eski bir CIA yetkilisine göre Bush yönetiminin Irak hakkındaki planları üzerine İngilizlere bir değerlendirme sağlayan 2002 Temmuz’da sızdırılmış İngiliz hükümeti belgesi olan bu dosya Washington’da gizli bir konferanstan hemen sonra üst düzey CIA yetkilileri ve İngiliz istihbaratı tarafından yazıldı. 20 Temmuz tarihli bu dosya Washington’da Irak’la ilgili tutumlarda fark edilir değişiklikler olduğu belirtiliyordu. Gizli belge askeri müdahalenin kaçınılmaz görüldüğünün belirtilmesiyle devam ediyordu. Bush Saddam Hüseyin’i kitle imha silahları ve terörle bağlantılarla suçlayarak askeri hareketle devirmek istedi. Fakat istihbaratlar ve gerçekler politikanın eksenine oturtuluyordu. Bu dosyada Sir Richard Dearlove’un Başbakan Tony Blair’a sunduğu Bush yönetimi içerisinde egemen olan tutumların bir değerlendirmesini yer alıyordu. Bundan birkaç gün önce Dearlove ve diğer üst düzey M-16 yetkilileri, CIA merkezlerinde yapılan iki tarafın da antitetörizm ve Irak hakkında samimi konuşmalar gerçekleştirildiği zirve toplantısına katılmışlardı.

Amerikan ve İngiliz istihbarat servisleri normal şartlar altında birbirlerine çok yakındırlar. Onlar sabit olan yıllık zirvelerini geniş çaplı konuları tartışmak için gerçekleştirirler. Bundan bir yıl önceki zirve Bermuda’da

gerçekleşmişti, fakat 11 Eylül sonrasında Tenet diğer CIA yetkililerine başka bir konferansa, ki özellikle uzak yerlerde yapılanlara, zaman ayıramayacak kadar meşgul olduğunu söylemişti. Eski bir CIA yetkilisi İngilizlerin ısrarcı bir şekilde toplantı için baskı yaptığını söyledi

CIA yetkilileri Tony Blair'in Dearlove'ı Washington'a Amerikan Yönetiminin Irak hakkında gerçekten ne düşündüğünü araştırmak için gönderdiğine inanıyorlardı. Blair Başkan Bush'la yoğun iletişime geçtiğinde, Beyaz Saray'dan duyduklarının doğru olup olmadığını kontrol etmek için istihbarat şefinden diğer üst düzey yetkililerinin ne düşündüğünü araştırmasını istedi.

Eski CIA yetkilisi "Daha sonra anladım ki Dearlove'ın zirve konusunda bu kadar ısrarcı olmasının nedeni Blair'in ondan ne olup bittiğini öğrenmek istemesiydi," dedi.

Tenet sonunda konferansa şehir dışında olmasındansa CIA Genel Merkezi'nde olması şartıyla onay verdi. Toplantının 20 Haziran 2002 Cumartesi günü yapılmasına karar verildi.

İki taraf o cumartesi gününü birlikte geçirerek bitirdiler. Tenet'in en büyük özelliklerinden birisi, müttefik istihbarat şefleriyle sıcak ilişkiler geliştirebilmesiydi. Tenet'in özellikle İngiliz meslektaşısı Dearlove'la çok iyi bir ilişkisi vardı.

Toplantıya katılmış olan bir eski CIA yetkilisinin söylediğine göre Tenet ve Dearlove toplantıyı bir buçuk saat boyunca terk edip baş başa görüşmüşlerdi. Tenet ve Dearlove'ın birebir görüşmelerinde ne konuşup tartıştıkları bilinmiyor. Daha sonra Dearlove'ın ayrıntılı değerlendirmesi 'Downing Street Momo'da açıklandı. Buna göre; CIA şefi ve diğer CIA yetkilileri kitle imha silahlarıyla ilgilenmiyor-

du, sonuçta savaş şu ya da bu şekilde gelecekti.

Eski bir CIA çalışanı Tenet'in Bush'un istihbarata müdahalede bulunduğunu söylemiş olabileceğinden şüphelendiğini fakat Dearlove'un kıvrak zekaya sahip bir istihbarat şefi olduğunu, bu yüzden olup bitenleri kavradığını düşündüğünü söyledi. Bunlara ek olarak aynı CIA çalışanı Dearlove'ın sürekli CIA Genel Merkezi'nde olduğunu ve birçok insanla diyalog halinde olduğunu da belirtti.

Savaş öncesi Birleşik Devletler istihbaratında, esen bu zehirli hava fırsatçıların ve sahtekarların Amerikan halkına uzun masallar anlatması için mükemmel bir ortam doğurmuştu. Bunların çoğu Saddam'ın kitle imha silahları bulundurduğunu söyleyen Iraklı sürgünlerdi. Üst düzey bazı CIA yetkilileri "bazı sürgün ve kaçakların yalan söylediği" konusunda uyarılsa da yetkililer bu uyarıyı pek önemsemedi. Belki de en çarpıcı örnek Curveball kod adlı Iraklı sürgünden geldi.

Curveball'un Irak'ın biyolojik silahlar geliştirdiği yönünde verdiği bilgiler Bush yönetiminin durumu açısından gayet kritikti. Curveball Saddam Hüseyin rejiminin Iraklı bilim adamlarının biyolojik silahlarını Birleşmiş Milletler denetçilerinin gözetiminden uzak tutabileceği taşınabilir laboratuvarlar geliştirdiğini söylüyordu. Colin Powell Curveball'un verdiği bilgilere dayanarak hazırladığı sunumunu Şubat 2003'te Birleşmiş Milletlere verdi.

Daha sonra bağımsız WMD komisyonu istihbarat biriminin Irak'ın silahlanma programı temel olarak yanlış hüküm verdiği sonucuna vardı. Tüm bu sapkın değerlendirmelerin daha sonradan sahtekarın biri olduğu kanıtla-

nan tek kişilik bir kaynağın (Curveboll) raporları doğrultusunda yapılmış olduğu sonucuna vardı.

Cuvreball hikayesi bir tarafta George Tenet ve John Mc Laugh'un, diğer tarafta da CIA'in Avrupa Departmanı operasyon şefi Tyler Drumhaller'ı ciddi bir biçimde karşı karşıya getirdi.

Drumhaller, Curveboll'un yalanlarının Powell'ın Birleşmiş Milletlere yaptığı konuşmaya girmesini önlemeye çalıştı.

Belki de Amerika'nın güvenini en fazla sarsan şey istihbarat yetkililerinin Curveboll'la hiç buluşmamış ve yüz yüze konuşmamış olmasıydı. Curveboll Alman gizli servisine hizmet eden Iraklı sürgün bir kaynaktı ve Almanlar Birleşik Devletlerin bu bilgi kaynağıyla direkt görüşmesini sağlamayı reddettiler. Bununla birlikte Almanlar Curveboll'un kendisinin de Amerikalılarla konuşmayı reddedeceğini iddia ettiler ve sadece Iraklı'dan alınan bilgiler doğrultusunda hazırlanmış raporları Amerikan yönetimine verdiler.

CIA için daha kötü olan şey ise, teşkilatın bu raporları direkt olarak bile elememiş olmasıydı. Almanlar bu raporları direkt CIA'ya ulaştırmak yerine raporları Birleşik Devletler askeri haberalma bölümüne (The Defense HUMINT Service) ulaştırdı. HUMINT ise herhangi bir resmi inceleme ve onay olmadan bu raporları dağıttı. CIA ise bu raporları kabul etti.

Birleşik Devletler haberalma komisyonu Curveball'ı sorgulamadan ve hemen hemen söylediklerini doğrulamadan onun iddialarını sahiplendi. Kasım 2002'de komisyon Irak'ın bakteriyel ve zehirleyici biyolojik savaş

araçları ürettiği taşınabilir tesislere sahip olduğu sonucuna vardı. Komisyon bu iddia için daha önce birçok kaynağının olduğunu söylese de, bunların hemen hemen hepsi Curveball'ın üzerineydi.

Curveball'ın raporlarının komisyona onaylanmak ve imzalatmak için verildiği sıralarda, Tyler Drumheller kaynak hakkında Almanların kendileri tarafından yapılan uyarılar duymaya başladı. Operasyon Dairesinin Avrupa Bölüm Başkanı olarak Drumheller teşkilatın Batı Avrupa istihbarat servisleriyle olan ilişkilerinden sorumluydu.

Buna bağlı olarak 2002 sonbaharında Drumheller Alman istihbarat teşkilatının Washington birim şefiyle bir öğle yemeği yedi. Drumheller Alman istihbarat şefine Curveball'la Amerikalıların direkt bağlantıya geçmesi konusunda istekli olup olmadıklarını sordu. Şef ise buna değmeyeceğini çünkü Curveball'ın bir deli olduğunu ve onunla görüşmenin sadece zaman kaybı olacağını söyledi. Ayrıca teşkilatının Curveball'ın doğru söyleyip söylemediği ve özellikle, geçirdiği sinir krizinden sonra kararlı ve güvenilir olup olmadığı konusunda şüpheli olduğunu söyledi. Mesaj acı ama açıktı; Amerikalılar Curveball'ın bilgilerini kullanmamalıydılar.

Drumheller bu uyarıları Curveball raporlarının sonu olması umuduyla CIA üst düzey yöneticilerine iletti. Ve eğer bu göz önünde bulundurulmazsa aptal gibi görüneceklerini belirtti.

Fakat Drumheller teşkilatın Curveball'ı sahiplenişinin gücünü ve onun kitle imha silahları istihbaratı yandaşlığını hesaplamamıştı. Ocak 2003'te Curveball'ın raporunun Colin Powell'in Şubat ayındaki sunumunda yer alacağını duyan Drumheller şok olmuştu.

Sunumdan bir hafta önce, Drumheller'a konuşmanın

bir taslağı gösterildi. Konuşma Curveball ve Almanlardan bahsetmiyordu. Fakat konuşma Irak'ın taşınabilir, biyolojik silah römorkları ile ilgili iddialar içeriyordu. Drumheller biyolojik silahlar hakkında uzman değildi, fakat istihbarat operasyonları hakkında bilgisi vardı ve Curveball konusunun anlamsız olduğunu biliyordu. Ocak ayı başlarında Almanya istihbarat servisi CIA'e Powell'in sunumunda Curveball'ın raporlarını kullanabileceğini belirten bir telgraf gönderdi. Bununla birlikte Almanlar bilgiye kefil olmadıklarını da belirtmişlerdi. Drumheller bu eksik materyalin Powell'in sunumundan çıkartılması konusunda daha aceleci davranması gerektiğinin farkına vardı ve Mc Laughlin'in asistanından CIA Amir Vekilinin de bulunacağı bir toplantı ayarlamasını istedi.

Toplantının başında, Mc Lughlin'in başasistanı amir vekiline Drumheller'in Curveball'la ilgili ciddi problemleri olduğunu belirtti. Mc Laughlin'in verdiği cevap ise Drumheller'i şaşırttı ve üzdü.

Drumheller'in açıklamalarına göre Mc Laughlin öyle olmamasını umduğunu çünkü bunun konunun kalbi olduğunu söylemişti. Irak'ın biyolojik silahlanma programı hakkında CIA'in elindeki tüm kanıtlar hemen hemen Curveball'a dayanıyordu. O ana kadar Drumheller CIA'in elinde başka bir şey olmadığını biliyordu.

Bunun üzerine Drumheller bu belgenin ne kadar şaibeli olduğunu ve Curveball'ın bir sahtekar olması konusunda nasıl kaygıların bulunduğunu Mc Laughlin'e açıkladı. Drumheller bitirdiğinde, Mc Laughlin'in asistanına "bu konu üzerinde durmaya çalışmasını" söyledi. Drumheller bir kez daha felaketi önlemenin rahatlığını hissetti.

Drumheller bunu metinden çıkaracaklarını düşündüğünü ve bu düşüncesini Almanlara da söylediğini belirtti.

Sadece emin olmak için Drumheller'ın başkanlığını yaptığı Avrupa Brimi içinden Curveball materyallerinin çıkartılmış olan Powell'in konuşma taslağını üst düzey CIA yetkililerine ulaştırdı.

Powell'in sunumundan önceki gece, Drumheller evinde otururken Tenet'ten bir telefon geldi. Tenet ertesi günkü sunumu hazırlamak için New York'ta bir otelde Powell'le beraberdi. CIA amirinin ertesi günkü konuşmada kullanacakları bir kaynak için onay almak üzere İngiliz İstihbarat yetkilileriyle görüşmesi gerekiyordu. Tenet Drumheller'dan Dearlove'ın telefon numarasını istedi. Konuşmanın sonlarında Drumheller fırsatı değerlendirerek Tenet'e Curveball'ın bir bela olduğunu hatırlattı. Drumheller "Patron, biliyorsun Alman raporlarında problem var" dediğini belirtti. Bunun üzerine Tenet ona tüm bunları bildiğini söylemişti. Fakat Drumheller bu konunun Tenet'in çok fazla dikkatini çekmediğini düşündüğünü söyledi.

Ertesi gün karısı Drumheller'ı aradığında Drumheller CIA genel merkezinde iş başındaydı. Karısı, televizyonda Powell'in Birleşmiş Milletlerdeki sunumunu izliyordu ve ona da acilen televizyonu açmasını söyledi. Drumheller büyük bir şaşkınlıkla Powell'in Irak'taki biyolojik silahların varlığı hakkında açıklama yaptığını gördü.

Drumheller yardımcılarından birine 'Curveball'ın materyallerinin çıkarılmış olduğu konuşmanın doğru versiyonunun gönderilip gönderilmediğini' sordu. Taslak gönderilmişti. Bunun üzerine Drumheller'ı telefonla arayan Alman istihbarat yetkilisi şaşkın bir şekilde onları çıkartacaklarını düşündüğünü söyledi.

2003 Mayıs'ının sonuna doğru Irak'ta kitle imha silahlarının olup olmadığına dair şüphelerin tekrar su yüzüne çıkmaya başlaması üzerine, CIA, bu şüpheleri yok etmek için Irak'ta iki adet römork bulunduğunu belirten bildiriler yayınlıyordu. Analistler daha sonra o römorkların rüzgarlı havalarda topçu birliğine yardım etmek amacıyla kullanılan hava balonlarına hidrojen pompalanmak için orada olduğunu itiraf ettiler.

Bağımsız WMD komisyonu Curveball dosyasını tetkik ettikten sonra Tenet ve Mc Laughlin Drumbeller'in gösterdiği çabalar hakkında sorular soruldu. Mc Laughlin Powell'in sunumundan bir hafta önceki toplantıyı hatırlamadığını söyledi. Dearlove'ın telefon numarasını almak üzere aradığını hatırlattı fakat Curveball hakkında herhangi bir uyarı olmadığını söyledi. Drumheller ciddi anlamda hayal kırıklığına uğramıştı ve sinirlenmişti.

Drumheller Tenet'in, Irak'a girdiklerinde kitle imha silahlarını bulacaklarını ve hiç kimsenin bu soruları hatırlamayacağına inandığını düşündüğünü söyledi.

Drumheller ayrıca:

Neden hiç kimse istihbaratın zayıflığı hakkında bir şey söylemedi. Ben söyledim ve size neden bu kadar zor olduğunu söyleyeyim, hiç kimse bunu duymak istemedi ve duymak istemedikleri için bunu kolayca yaptılar.

CIA yönetimi, Irak hakkındaki istihbaratın yıllardır zayıf olduğunun bilinmesine rağmen, Irak'ın kitle imha silahları konusunda istihbaratçılarına karşı saldırgan bir tutum sergiledi. 1997-1999 arasında CIA'in operasyon amir vekili olarak çalışan Jack Downing, o dönemde

CIA'in Irak'ta ajan bulmak konusundaki zayıflığının CIA üst düzey yöneticilerinin de kabullendiği aşık bir gerçek olduğunu belirtmişti. Ayrıca kendisinin 90'lı yılların sonuna dek bu soruna ne kadar dikkat çekmeye çalışsa da Ortadoğu'daki istihbaratın emrinde olan Yakın Doğu Birini tarafından engellendiğini söyledi.

Downing, Irak'taki kaynak sorununu eleştirmeye devam ettiklerini, bunun üzerine Yakın Doğu Birim Başkanını hazırladıkları power point sunumlarıyla "bir şeyler yapmaya çalışmalarına rağmen hiçbirinin işe yaramadığını göstermeye çalıştıklarını" söyledi ve ekledi: "bu işin zor olduğunu biliyorum çünkü Irak'ta hiç diplomatik bağlantımız yok fakat biz yine de bu konuda çalışmaya devam etmeliydik. Ama çabalarımız hiçbir işe yaramadı. Üst düzey yöneticiler de durumun gayet farkındaydılar. 90'lı yıllarda Tenet, İran, Irak ve Kuzey Kore gibi yüksek ölçekli kaynakların periyodik olarak incelenmesi için üst düzey teşkilat çalışanlarından oluşan bir komite kurdu. Bu komiteye katılmış olan eski bir CIA çalışanı bu incelemelerin sadece üst düzey yetkililerce teşkilatın Irak konusunda ne kadar kısır kaldığını göstermeye yaradığını ve bu incelemelerden önce komiteden hiç kimsenin Irak'ta herhangi bir kaynaklarının olmadığına dair bilgilerinin olmadığını belirtti.

Ayrıca bu eski CIA çalışanına göre, Clinton döneminin son zamanlarında Irak bu öncelikli hedef listesinden süreç içersinde çıkartılmıştı. Aynı zamanda Irak bir tehdit olarak görülmekten vazgeçilip, ambargolar ve Birleşik Devletlere ait uçuş yasağı olan bölgelerle zapt edilebilecek bir unsur olarak görülmeye başlanmıştı.

Birçok CIA kaynağına göre Irak bir hedef olarak gözden düşerken CIA, İran'a yoğunlaşmıştı. Bu olaylar

1990'ların sonunda gelişti. Bunun Anlamı Bush yönetimi geldiğinde CIA'in Irak'taki ajanlık kabiliyeti tükenmeye yüz tutmuştu.

İstihbarattaki bu bariz boşlukların Başkan Bush'a açıkça anlatılıp anlatılmadığı ise belli değildi. Birçok CIA amirinin Irak'taki kitle imha silahları hakkındaki istihbaratın niteliği konusundaki şüphelerinin Beyaz Saray'dan uzak tutulmuş olması ise muhtemeldi. Eğer durum böyleyse bu sansürleme her sabah Başkana gönderilen ve günün en önemli istihbaratlarının özetini içeren "Başkanın günlük dosyası"nı da kapsıyordu. Yine eski bir üst düzey CIA amiri CIA çalışanlarının kendisine gelip başkanın günlük dosyasına Irak'taki kitle imha silahları ile ilgili kanıtlar içeren başlıklar yazdıklarını fakat dosyanın Beyaz Saray'a gitmeden önce çıkartılmış olduğunu söylediklerini belirtti.

Bu iddiaların başka kaynaklar tarafından doğrulanması mümkün olmadı, fakat bu istihbaratın niteliği hakkında CIA'de yaygın olan şüphelerin Başkan'ın Günlük Dosyasında hiçbir zaman yansıtılmadığını göstermez.

Bush'un, bu şüpheleri de içeren bir dosya almış olsa da tepki göstermiş olabileceğini söylemek çok güç. Üstelik büyük ihtimalle bunları kaale almamış hatta düşünmemiş bile olabilir. Fakat Bush daha sonra CIA'in Irak'ta kitle imha silahlarının varlığı konusundaki raporların güçlenmesini sağlayacak birkaç tane inceleme sorusu sormuş olabilir.

Eğer birileri çekinmeden sağlam bir şekilde konuşsaydı iskambil kartlarından yapılmış bu ev yıkılacaktı. Biraz eşeleme, gerçeği ortaya çıkarabilirdi. Savaş sonra-

sı, senato üyelerinden oluşmuş bir komite tarafından yapılan bir araştırmaya göre bu ağır sorular istihbarat birliğinin Kasım 2002’de Ulusal İstihbarat tahminlerinde değişiklik yapabilirdi.

Bağımsız kitle imha silahları komisyonu ise daha da ileri giderek istihbarat komitesinin savaş öncesi değerlendirmelerinin tamamen yanlış olduğunu belirtti.

George Tenet bir sözüyle kesinlikle hatırlanarak tarihte yer alacaktır: Smaç. Bob Woodward da “Saldırı Planı” isimli kitabında “Tenet’in Başkan Bush’u kitle imha silahlarının varlığına inandırmaya çalışmasının onun tarihe bu sözüyle ve tarihin en büyük istihbarat hatalarından biriyle geçtiğini söylediği gibi...

Savaştan sonra Tenet, Beyaz Saray tarafından istihbarat hatalarının birçoğu için sorumlu tutulduğundan kızgın görünüyordu—Ta ki Bush tarafından Başkanlık özgürlük madalyasıyla ödüllendirilene kadar. Tenet ve diğer CIA yetkilileri Amerika’nın Irak’ı işgalinden sonra uzun bir süre daha savaş öncesi istihbaratlarını savunmaya devam ettiler.

2004 başlarında, Irak’taki kitle imha silahı avcısı CIA şefi Davit Kay’in teşkilatla arası açıldı ve açıkça kitle imha silahlarının olmadığını söyledi. Kay Tenet’le kitle imha silahlarının varlığının Tenet için kişisel olarak ne kadar önemli olduğunun farkına vardığı son ve özel bir toplantı yaptı. Kay’e göre CIA başkanı hâlâ yapılan hataları inkar ediyordu ve hâlâ bağlayacak bir panuk ipliği arıyordu.

Kay gitmek üzereyken Tenet ona: “ne söylediğin umurunda değil, beni onların kimyasal silahları olmadı-

ğına inandıramazsın” demişti.

Sonunda, 2005’te Tenet “smaç” varlığını doğruladı ve o güne kadar sarf ettiği en aptalca söz olduğunu itiraf etti.

Mart 2003’te Amerikan birlikleri Irak’ı işgale hazır olduğunda, doğrunun ne olduğunu düşünmek için çok geçti. Her ne kadar Irak hükümeti umutsuzca uluslararası yasalara silahları olmadığı mesajları vermeye çalışsa da, hiçbiri onları dinlemek niyetinde değildi.

Bağdat yönetiminin en garip çabalarından biri ise Lübnan asıllı bir Amerikalı olan ‘İmad Hage’ aracılığıyla Birleşik Devletler yönetimiyle bağlantı kurmaya çalışmaktı. Hage Beyrut’a dönmeden önce yıllarca Amerika’da yaşamıştı ve Washington’da bir muhafazakar olan ve Pentagon’a dış ilişkiler kurmalarında tavsiyelerde bulunan biri olan Richerd Perle’yi de içeren bağlantılar kurmuştu. Hage’in Lübnan’da da gayet ilginç bağlantıları vardı. Bunlardan biri de Washington’a mesaj götürmeye istekli Iraklı istihbarat yetkililerle Hage’i bir araya getiren Suriyeli bir liderdi.

Hage, Irak istihbarat şefiyle buluşacağı yere, Bağdat’a gitmeyi kabul etti. Şef ona Irak’ın elinde kitle imha silahı bulunmadığını ve bunu kanıtlamak için Amerikalıların arama yapmalarına izin vereceklerini söyledi. Bunun üzerine Hage daha sonra Perle ile buluşmak ve ona Iraklıların onunla görüşmek istediğini söylemek için Londra’ya uçtu.

Perle bir CIA üst düzey yetkilisine konuyla ilgili olup olmadıklarını sorduğunda aldığı ve Iraklılara iletmesini istediği mesaj: “Onlarla Bağdat’ta görüşeceğiz” idi.

SAVAŞ DEVLETİ

Ve savaş başladı. Zafer çabuk geldi. Bu hızlı zafer geleneksel Amerikan ordusunun gövde gösterisi haline gelmişti. Düşündüklerinden daha kolay olmuştu, çünkü Irak Amerikan birliklerine karşı ne kimyasal, ne biyolojik ne de nükleer silah kullanmamıştı. Fazlalık oldukları için zırhlı Amerikan askerleri Kuveyt-Irak sınırına taşınmıştı.

Bağdat fazla direniş göstermeden düşmüştü. CIA ise on yıldan daha uzun bir aradan sonra Bağdat Bürosunu açmak için hazırды.

6. BÖLÜM

SAVAŞ VE BARIŞ DÖNGÜSÜ

İşgal Sonrası Irak dönemi Irak'ta işgalin beklenenden daha zor olduğunu kanıtladı. Ne yazık ki Bush hükümeti ve CIA'in kafalarının dank etmesi uzun zaman aldı.

ABD Üçüncü Zırhlı Muhafız Alayı'nın uzun ve görkemli bir tarihi var. Kökeni Amerikan Batı'sının Hindistan Savaşları'na uzanıyor. 1840'larda Tüfekli Süvari Alayı olarak organize olan bu alay daha sonra İç Savaş'ta Üçüncü Birleşik Devletler Zırhlı Alayı, İkinci Dünya Savaş'ında Üçüncü Mekanize Zırhlı Birlik ve sonunda Üçüncü Muhafız ismini alıyor. Alay sınır birliği olarak or-

ganize edilmişti ve Teksas'ın tozlu ve sıcak topraklarında ilerleyerek ve uzakta ve Geronimo'dan beri boşaltılmış bölgelerde yerli isyancılarla savaşıyordu.

2003 sonbaharıyla, Üçüncü Muhafız Zırhlı Alayı, atlar ve karabinalarla değil, Apache saldırı helikopterleriyle ve Bradley savaş makineleriyle Batı Irak'ta konuşlandırıldı. Suriye'nin delik deşik olmuş sınırlarını kapatıyor ve yabancı mücahitlerin diğer Arap ülkelerinden sızmalarının önüne geçiyordu. Alayın ilk Filosu Bağdat'ın yaklaşık 200 mil kuzeybatısında önemli bir sınır kenti olan El Kaim'i koruyordu ve El Kaim'in kıyı bölgelerindeki bir tren istasyonu içinde Kaplan Öncü Operasyon üssünde konuşlanmıştı.

Kasım ayının ilk günlerinde, CIA'nin Bağdat istasyon şefi huzursuzluğu gitgide artan kentin etrafında daha rahat nefes alabilmek için Amerikan birliklerine yaptığı bir turun parçası olarak Kaplan Öncü Operasyon Üssüne geldi.

O gün El Kaim tren istasyonunda, genç bir komutan Amerikan işgalinin ilk günlerindeki patırtı, talan ve zorbalık ve şaşkınlığa bir açıklık getiren öngörüyü CIA istasyon şefiyle paylaştı. Ordu görevlisi CIA istasyon şefine bakarak dedi ki; 'Savaş başlamak üzere.'

Görevli son dört-altı ay içinde sorumluluğu altındaki alan içinde olan yeni şeylere işaret etti. Iraklı isyancılar birleşiyor, taktik geliştiriyor ve bu taktikleri büyük bir ustalıkla, komutanlıkla kontrol altında uygulamaya başlamışlardı. İsyancılar gittikçe toparlanıyordu ve daha fazla can yakmaya başlamışlardı. Görevli için şu çok açıktı ki isyanlar daha büyük bir hazırlık için hız alıyordu ve Üçüncü Zırhlı Alayı ve Amerikan Ordusu'nun geri kalanı Irak'ta yeni bir savaşın eşiğindeydiler.

Aslında CIA istasyon şefinin istihbarat raporlarını ve Irak'taki seyahatindeki gözlemlerini bir araya getirmeye başladığı gelişmeleri görevlinin yapmış olduğu gözlemler onaylar boyuttaydı. Amerikan ordularının Nisan'da Bağdat'a girdiğinden beri aralıklı olarak Amerikan ve uluslararası hedeflere saldırılar oluyordu. İsyanlılar birçok kayıp verdirtti. Şimdi şiddetin boyutu daha da artıyordu. Saddam Hüseyin'in ele geçirilmesini izleyen işgalin ilk günlerinde görece sessiz ve açık bir popüler desteğin etkisiyle Amerikalılar işgalin tadını çıkardı ve şimdi şafak sökünce beliren yanlışlıkta tad acılaştı. Şimdi, Amerikan ordusu sınırsız kaynaklarla donatılmış, iyi silahlanmış bir gerilla kuvvetiyle karşı karşıya ve isyanlar Amerikalıları ve onun geçici hükümetini Irak dışına atmak için çabıyor. Üçüncü Zırhlı Alayı'ndaki generaller gibi bölgedeki Amerikalı generaller de bunu sezinlediler. Günden güne daha hızlı adımlarla geliyorlar ve bu durum CIA istasyon şefinde çok kötü duygular uyandırıyordu.

İstasyon şefi Bağdat'a döndüğünde, CIA başkanlarına Irak'taki durumu yeniden değerlendirmeyi gerektiren bir rapor yayınlamak zorunda olduğunu hissetti. Ağustos ayında zaten bir tane durum raporu hazırlanmıştı fakat şimdi her şey daha da kötüye gidiyordu. Amerika Birleşik Devletleri'nin zaten kazanılmış olduğu düşünülen bir savaşı kaybetme tehlikesinde olduğuna inanmıştı.

Kasım'da CIA istasyon şefi gittikçe kötüleşen durum ile ilgili dürüst bir muhasebe hazırladı. Amerika'nın Bağdat'ta geliştirmek zorunda olduğu ekonomik ve politik boşluktan güç alıp nasıl yeni isyanın güç kazandığını detaylarıyla anlatmıştı. CIA görevlilerince yazılan durum raporlarına aardwolf (yer kurdu) deniliyordu. İstasyon şefi de raporunu 'aardwolf' formunda yazmıştı. (Yer kur-

du ismini Afrika'nın garip çizgili sırtlanlarından alıyordu ve CIA görevlilerince raporlara bu isim verilmişti.)

Yalnız bir problem vardı: Bir suç işlemiştii, affedilmez bir suç. Doğruyu söylemek.

İstasyon şefinin Irak'ta yaklaşan tehlike ile ilgili süs-süz ve sade uyarısı Bush yönetimi için pruvanın başına gelen bir kurşundu. Cevapsız kalamazdı. Sonunda, CIA şeflerinin onun kişiliği hakkında sundukları kışkırtıcı suçlamalarla dolu keskin sorularla yüzleşmek zorunda kaldı. Elbette bütün bu suçlamaları doğrudan reddetti. Daha da kötüsü, 2004'ün ilk günlerinde Ebu Garip hapis-hanesindeki kötü muamelelere CIA'in dahil edilmesiyle ilgili olarak istasyon şefi günah keçisi olarak seçilmek üzereydi. CIA'den hemen ayrılmaya karar verdi. Sonra, Irak'taki savaşı körükleyen sorunlar, Amerikan politika-sındaki hatalar ve büyüyen isyanla ilgili acımasız gerçek-leri anlatan bir yazı yazacaktı.

Sorunlarla muhatap olan daha önceki CIA şefleri istasyon şefinin kritik 'aardwolf' raporundan dolayı görevinden alındığını kabul etmiyorlardı. Onun yerine, Bağ-dat istasyonunun çok daha büyüdüğünü ve bu yüzden artık işin genç bir görevlinin altından kalkamayacağı kadar zorlaştığını söylüyorlardı. İstasyonda 2003 yaz ortasında 70-80 görevli vardı fakat 2003 sonunda bu sayı 300'ü geçti. Daha sonra daha da büyüyerek, CIA'nin dünyadaki en büyük istasyonu haline geldi. Ayrıca Vietnam Savaşı'nın kızıştığı günlerde kurulan Saygon istasyonundan beri kurulmuş en büyük istasyondur. Eski görevliler ayrıca istasyon şefinin ciddi hatalar yaptığını söylediler. Örneğin Ebu Garip'teki sorgulamaları yakından izlediğini söyledi-

ler. Onun yerine daha kıdemli ve deneyimli bir görevliyi atadılar.

Bu problemler bir yanda varken, diğer yandan Irak ile ilgili kuşkularını ifade edip, kariyerinde sorunlar yaşayan tek kişi bu istasyon şefi değildi. Aslında, savaş öncesi istihbarat toplayıp bunları iyi belgelemesiyle ilgili Bush yönetiminin CIA üzerinde baskısı varken, şimdi şurası daha da açıktı ki, bu baskılar işgalden sonra da devam etmektedir. Bölgedeki görevliler açısından açığa çıktı ki istihbarat raporları savaşın hareketi ve Bağdat'ta karşılaşılan sorunlar hakkında soru işaretleri uyandırıyor, çünkü Bush hükümeti politikaları (politik eksikliği) Washington'da iyi karşılanmıyordu.

İstasyon şefinin Kasım 2003teki samimi raporundan sonra ani düşüşü, diğer CIA görevlilerine şunu hatırlatmıştı: Süssüz ve gerçekçi bir istihbarat raporu yazmanın bedeli ağır oluyordu. Bağdat'taki istasyon şefini tanıyan bir CIA yetkilisi şunları söylüyor: 'Kasım raporunu okuduğumda, onun kariyer intiharı yaptığını düşünmüştüm.'

Kesinlikle bundan sonra Irak'taki CIA yetkilileri daha dikkatli davranmaya çalıştı. Örneğin Pentagon'daki liderlerle yakın temasları olan eski Irak sürgünü Ahmed Çelebi hakkında istihbarat raporu yazmaktan kaçındılar. Çelebi hakkında bir şeyler yazmak sadece sorun getirecekti. Bağdat'taki Amerikan yetkililerinin birçoğu, Saddam Hüseyin'i devirirken, yağma ve hırsızlıklarla kaos yaratan ayak takımı silahlı grupların Çelebi kampına bağlı olduğundan şüpheleniyordu. Fakat bu konuda hiçbir şey yapılmadı ve hiç kimse gördüklerini Washington'a iletmek istemedi. Çelebi destekçileri Saddam'ın Baas Partisi'nin ve eski istihbarat servislerinin dosyalarını ele geçirmek için koştukları zaman, ne ABD ordusu ne

de CIA müdahale etti. Fakat CIA kaynaklarına göre Çelebi'nin Savunma Bakanı Paul Wolfowitz ve diğer yüksek Pentagon yetkilileriyle olan yakın ilişkisi onu dokunulmaz kılmıştı.

Çelebi'nin Pentagon'la arası 2004 baharına kadar iyiydi—Ta ki, Amerika'nın İran'ın istihbarat servisini çözdüğünü ve Tahran'ın gizli yazışmalarını okuduğunu Çelebi'nin Tahran'a söylediği düşünülene kadar. (Çelebi sebatla her türlü suçlamayı reddetti ve bunların CIA iftirası olduğunu ileri sürdü)

Bu Çelebi'yle ilişkilerde bir kırılma yarattı, fakat sadece kısa bir zaman için. Modern zamanların en büyük politik kurtarıcısı olarak Çelebi, düzenbaz şeyhlerin Mukteda El Sadr'ı gibi radikal Şiileriyle kendini bir hiza-ya koyarak tekrar itibar kazandı. Nisan 2005'te Çelebi iki savunma bakanından ve geçici petrol bakanlarından biri olarak anılacaktı. Kasım ayında Rice, Rumsfeld ve Cheney gibi üst düzey yetkililerle Washington'da zirve görüşmelerine katılacaktı.

İsyan kötüleştikçe ve Bush yönetimi beceriksizce çırpındıkça, gerçekçi istihbarat bilgilerini tutan kişilerin sonları daha da açıklığa kavuştu. 2004 yılında, Bağdat'taki üs yetkilileri arkadaşlarına Irak'taki durum hakkında negatif raporlar içeren ifadelerin revize edilmesine dönük sürekli emirler aldıklarını söylüyorlardı. 2004 sonunda yeni CIA istasyon şefi –2003 Aralık'ında görevden alınan şefin varisi– Irak'taki tehlikeli durumlardan bahseden bir rapor (aardwolf) yazdığında, şefin politik sadakati hemen Beyaz Saray ve CIA tarafından sorgulanmaya başlandı. Rapor Washington'ta dolaştıktan sonra, ABD

Büyükelçisi John Negroponte Ulusal Güvenlik Konseyi'ndeki bir arkadaşından bu raporu duyuyor ve Ulusal Güvenlik Konseyi CIA şefinin bir Cumhuriyetçi mi yoksa Demokrat mı olduğunu öğrenmek istiyor.

Bu baskı tutuklu Irak yetkililerinin sorgulamalarına katılan CIA görevlilerine kadar genişledi. CIA kaynaklarına göre, ABD güçlerinin işgalinden sonra Saddam Hüseyin'in üst düzey yetkililerinin çoğundan çok az bilgi alınabildi—fakat bir kişi dışında. Saddam'ın başkanlık sekreteri görevinde bulunan Abid Hamid Mahmud el Tikrit. ABD ordusunun elindeki 'iskambillerin ası' olarak, Abid Mahmud el Tikrit'in Irak rejiminin en üst düzey üyelerini tespit etmede büyük yardımları oldu. Saddam'ın güvenilir adamlarından biri olarak, Saddam'ın güvenliğinden sorumluydu ve Irak başkanlığına geçişleri denetliyordu. Irak rejiminin kanlı tarihinin en gizli sırlarını bilen birkaç insandan biriydi.

2003 yılının Haziran ayında tutuklandıktan sonra, CIA en iyi Arap tercümanlarından birini ayarladı ve sekreteri sorgulamak için görevlendirilen bu tercüman Arap dilinin en ince lehçelerine hakim bir kadındı. Fakat Iraklıların söyledikleri Washington'un duymayı istedikleri ile uyuşmuyordu. Örneğin, ABD'nin Saddam'ı öldürüp, rejimi devirmek için bomba yağmaya başladığı Bağdat dışındaki Dora Çiftliği'nde Saddam'ın olmadığını söylemişti.

Saddam'ın Dora Çiftliği'nde olmadığını söylemek, Washington için birçok seviyede zahmetli bir iş çıkartıyordu. Savaştan bir yıl önce, CIA'nın elinde Saddam rejiminin içinde bir ajanı yoktu. Fakat hemen savaş öncesinde, CIA'nın Irak Operasyon Grubu tam teşekküllü bir ajan ağı ikmal etti. Bu ani şebeke Kaya Yıldızları olarak adlandırıldı? Rejimin iç ilişkilerine dair elde ettikleri bilgiler karşılı-

ğında bunlara çok büyük miktarda para ödendi. Yıllardır Irak içinde hiç ajanı olmayan CIA için Kaya Yıldızları çok cazipti.

Amerikan işgalinden sadece iki gün önce, bir Kaya Yıldızı ajanı Dora Çiftliğinde alışılmadık bir hareketlilik olduğuna dair uyarmıştı ve ayrıca Saddam'ın iki oğlunun muhtemelen burada kaldığını rapor etmişti. CIA direktörü George Tenet bu bilgiyi hemen Beyaz Saray'a aktardı ve başkan savaşı erkenden kazanmak ve Saddam öldürmek için çiftliğe hemen füze saldırısını başlatmalarını ve Stealth uçaklarının saldırıya geçmesini emretti.

Saddam bu saldırıda öldürülmedi, fakat CIA ve Bush yönetimi o kadar yoğun yüklendi ki Iraklı liderin neredeyse öldürüleceği düşüncesine kapılmışlardı. Özellikle CIA ve Tenet için istihbaratın yanlış olduğunu kabul etmek çok zordu. Irak Operasyon Grubu eski görevlilerinden biriyle olan bir görüşmede, görevli Kaya Yıldızları'nın değerli bir istihbarat yaptığını ve Saddam'ın Dora Çiftliği'nde bulunduğunu ısrarla vurguladığını söyledi.

Başkanlık sekreteri tarafından yapılan diğer bir beceriksiz açıklama da Saddam'ın, ABD kontrol noktalarından tanınmadan geçerek Bağdat'tan uçtuğu yönündeydi. Ayrıca, Abid Hamid Mahmud el-Tikrit CIA yetkililerine Irak'ın elinde kitle imha silahları olmadığını söylemişti. Ona göre bu silahlar imha edileli çok oluyordu. 2003 yılının Haziran ayında o bunu söylediği zaman ABD hâlâ savaş politikasını bu yasaklı silahların varlığı üzerinde sürdürüyordu. Bush yönetimi için bu önemli bir politik destektir. Savaştan önce, CIA Mahmud el Tikrit'in WMD'ler üzerinde sorumluluğu olan yetkililerden biri olduğunu zaten keşfetmişti. Bu yüzden bunların nerede saklı olduğunu bilecek birkaç kişiden biriydi. Peki WMD'lerin ol-

madığını söylemesinin ne anlamı olabilirdi?

CIA yetkilileri Mahmud el Tikrit'in yalan söylediğine karar verdiler ve kadın çevirmen onu pek zorlamadı. Çevirmen baskı unsuru geliştirmişti ve Iraklı üzerinde kolay hareket ediyordu. CIA yetkilileri bundan şikayetçiydi. Çevirmen de onun yalanlarını kabul ediyordu. CIA görevlileri çevirmenin değiştirilmesini istediler.

Bir örnek teşkil ediyordu. “İşlere koşan insanlar ve terfi edilen insanlar politik olarak cevap vermeye hazır-
dır” CIA kaynaklarından birinde yetkili böyle yazmıştı.

Hâlâ İşgal sonrası Irak'ta ABD istihbarat servislerinin karşı karşıya olduğu en büyük problem ABD ordusuna bela olan şeyle aynıdır; dikkat çekici olan şu ki hiçbir kimsenin Amerikalıların Bağdat'a girdikten sonra ne yapacağına dair bir planlarının olmamasıdır. İlginç bir şekilde Beyaz Saray savaş sonrası süreci planlama ile ilgili görevi Pentagon'a devretmiş, bir yıldır bu konu üzerinde çalışan ve yeniden yapılandırma için detaylı planları olan Dışişleri Bakanlığını devre dışı bırakmıştır. Fakat Pentagon liderlerinin savaş sonrası sürece dönük hiçbir ciddi ilgisi yoktu. Onlar bu işi 'yeni bir ulus oluşturmak ile aynı kefeye koydular. 90'larda muhafazakârlar arasında gözden düşen bu terim Clinton döneminin dış politikasına yapılan bir atıftan ibaretti. Başkan Bush 2000 başkanlık seçimleri boyunca ulus oluşturmaya karşı kampanya yapmıştı ve ABD iki yılda iki ülkeyi işgal etmesine rağmen Pentagon destekçileri hâlâ karşıydılar buna. Orduya göre ABD ordusu savaşmalı ve savaştan sonra yeniden yapılanma için kaynaklarını boşa harcamamalıydı.

Rumsfeld ve Savunma Bakanlığı görevlileri Afganis-

tan'a bu şekilde bulaşmaya karşı koymuşlardı. 2001 sonbahar ve kışında Taliban üzerinde kazanılan erken ve kolay zafer sonrasında, Başkan Bush 2002 yılının ilk günlerinde Afganistan'ın tekrar kaos ortamına dönmesine izin vermeyeceğine dair söz verdi. Fakat Bush yönetiminin içinde Rumsfeld ve Savunma Bakanlığı yeni bir Afgan ordusu inşa etmek için sorumluluk alma konusunda isteksizdiler. Önceki yönetim görevlilerine göre Kabil'deki yeni olan kırılgan hükümetin böyle bir omurgaya ihtiyacı vardı.

Sıra Irak'a geldiğinde, Pentagon dağınık bir ulus inşasından kaçınılması gerektiğine inanıyordu—Çelebi etrafında geçici bir hükümet sürgünde kurulabilir ve saldırıdan sonra Bağdat'a getirilmelidir. Mülteciler müdahale edebilir ve anahtar teslimi yönetimi alabilir.

Fakat Bush başkanışmanlarına Irak'taki yeni hükümetin Washington'dan seçilmemesini söyleyerek bu öneriyi veto etti. Yeni hükümet Irak halkı tarafından seçilmek zorundaydı. Birçok görevli saldırıdan hemen önce ABD'nin Çelebi'yi yeni lider olarak atamayacağı noktasında Bush'un bir açıklık getirdiğini söylemişti.

Bush'un demokrasi ile ilgili yaklaşımları takdire layıktır, fakat savaş sonrası dönemi planlamaya dönük açık bir cevap niteliği taşımıyor. Bir kez Bush Pentagon'un planlarını bozduğunda, yönetim kabul edilebilir bir alternatif geliştirmekte başarılı olamadı. Daha emin adımlar atabilmek için, Savaş sonrası dönem boyunca kullanılmak üzere NSA personeli politik kılavuzluk yapması için bir inter-ajans takımı kurdu. Bu ekibin topladığı bilgiler Başkan'a ve onun baş danışmanına işgalden hemen önce özetlendi. Bu raporlarda düzenli Irak Ordusu'nun korunması ve Irak hükümeti içinde Baas'sızlaştır-

ma politikasının en alt seviyede yapılması konusunda tavsiyeler vardı. Bu tavsiyelerin hiç birine kulak asılmadı ve önemsenmedi. Onun yerine, Pentagon, başkanın Çelebi iktidarına izin vermeyeceğini anladıktan sonra, artık Pentagon liderleri hiçbir şey yapmamaya başladı. Çelebi'den sonra, plan B yoktu. Bush dönemi Beyaz Saray'daki eski bir görevli şöyle diyor: "Saddam sonrası Irak için bir planlamanın olmamasının sebeplerinden biri, Dışişleri Bakanlığının 'eğer işgal ederseniz, savaş sonrasını düşünmeniz şart' ve Savunma Bakanlığının, 'hayır yapmayın' demesidir." Sürgünde Çelebi etrafında bir geçici hükümet kurabilirsiniz" ve sonra ABD ordusu hızla geri çekilebilirdi. "Savunma Bakanlığı'nun planı çok aptalcaydı, fakat bir planları vardı. Fakat eğer o planı uygulamaya koymazsanız, Pentagon'u planı geliştirmek için Hükümetle birlikte çalıştıramazsınız ve sonuçta plansız savaşa gidersiniz."

Yine de hükümet görevlileri hâlâ 4. Safha dedikleri ya da Irak Özgürlük Operasyonu'nun savaş sonrası adımı dedikleri bir planları olduğu noktasında ısrar ettiler. Bu plan kapsamında Yeniden Yapılandırma ve İnsani Yardım Ofisi (ORHA) denilen kurumun başına emekli albay Jay Garnet getirildi. Garner 1991 Körfez Savaşı'nda Kürt mültecilere destek sağlamakla görevliydi. Fakat Bush yönetimi ORHA'nın misyonunu geçici gördü: Yeni Iraklı liderler yükselene kadar mültecilere yemek ve barınak sağlamak, Bağdat'ta yaşamın akışını sağlamak ve Irak alt yapısını canlandırmak. Savaştan önce hiç kimse nasıl ORHA'dan yeni Irak liderliğine geçileceğini anlamıyordu. Daha sonra ORHA'nın yerine eski bir devlet görevlisi olan Paul Bremer yönetiminde Koalisyon Geçici Yöneti-

mi adıyla daha hantal bir yapı oluşturuldu. Pentagon işgali seyretmeye devam etti ve CPA bu durumu Savunma Bakanlığına rapor etti. Sonra Cumhuriyetçi teknikerler ve muhafazakâr ideologlar CPA ile çalışmak için Bağdat'a akın etti. ABD'de beş para etmeyen muhafazakâr düşünceler için Irak'ı bir laboratuara dönüştürmenin yollarını aradılar. Fakat sevimsiz projeleriyle onlar oyalanırken, Bağdat tutuşuyordu.

Beyaz Saray ve Pentagon'daki görevliler plansızlığın sadece bir görüntü olduğu noktasında kendilerini kandırmışlardı. Savaş sonrası dönemle ilgili olarak Atlantic dergisi ile yapılan bir röportajda, Savunma Bakanlığı Müsteşarı olarak Doug Feith gururla şunları bildiriyordu. "Bir parça kâğıt bulamazsınız" diyordu dergiye. "Eğer bir gün herhangi biri bizim kayıtlara bakarsa –ki bir gün biri bakacak– hiç kimse 'Sayın Sekreter ve Sayın Başkan, savaş sonrası Irak nasıl olacak? Ve bu süreç için hangi planlara ihtiyacımız var' yazılı bir kâğıt bulamayacaktır. Eğer bunu denersen de, Rumsfeld'in ofisinden kovulursun. 'İzin verirseniz, gelecek hakkında bir şeyler söyleyeceğim' dersanız bir sonraki cümleyi kuramayacaksınız.

Eğer ABD ordusu Irak'a daha fazla alayla girseydi, plansızlığın zararlı etkileri azaltılabilmiş olurdu. Böylelikle yeterli kuvvetle bütün ülke zapt edilmiş olunacak ve yeni hükümet kurulana kadar kaos önlenmiş olunacaktı. Fakat Rumsfeld işgalin çok kısıtlı bir kuvvetle tasarlandığından yakının ordunun daha fazla kuvvet ikmalı konusundaki uyarısına karşı çıktı. İşgalden önce, 2003 Şubat Kongresi'nde Ordu şefi General Eric Shinseki savaş sonrası dönemde birkaç yüz bin birliğe ihtiyaç duyulduğunu söylediğinde, Rumsfeld ve Wolfowitz ona karşı çıktılar çünkü savaşın küçük bir birlikle kazanılabileceği

noktasında tartışıyorlardı. Savaşın ordu için acı bir ilaç olabileceği düşüncesi bir sapkınlıktı. Diğer Amerikan ordu kumandanları için de mesaj açıktı: işini sürdürmek istiyorsan, Irak'taki savaş ile ilgili eldeki kaynaklardan şikayet etmeyeceksin. Bush ve Rumsfeld daha sonra eğer bölgedeki kumandanlar daha fazla birlik isteselerdi, her zaman göndermeye hazır olduklarını iddia edeceklerdi. Fakat generaller soru sormamayı öğrenmişlerdi.

İlk başta birçok Iraklı Pentagon muhafazakârlarının tahmin ettiği gibi Amerikalıları kurtarıcı olarak karşıladı. Bunun sonucunda Bush hükümeti ülkede istikrarı getirebilecek bir itibar kazanmıştı. Ama tam tersine bir şekilde, Çelebi tarafından cesaretlendirilen Pentagon ve CPA, Irak'ta önemli pozisyonlarda bulunmuş Baas Partisi üyelerine bozucu bir tasfiye başlattı ve sonra bunu Irak Ordusunu terhis etmek ve hareketsizleştirmek izledi.

Saddam'ın Baas Partisi'nde üyelerin tümünün eski hükümette önemli kişisel katkıları olmuştu bu yüzden Baas'sızlaştırma hareketi Irak hükümetini işler kılan birçok insanın boşaltılmasına sebep oldu. Irak Ordusunu dağıtmak, bir anlamda yüz binlerce askeri parasız evine göndermeye yol açtı. Bu da doğal olarak onları isyanın doğal üyelerine dönüştürdü.

Yüzyıllardır Irak'ı yöneten azınlık Sünni elitleri bu iki hareket karşısında şöyle düşünmeye başladı: Amerikalılar buradaki geleneksel gücü devirmekte kararlı. Bush yönetimi Saddam'ı kovmakla kalmayacak; Irak'taki mevcut sınıfsal yapıyı da alt üst edecekti. Amerikan politikası Sünnilerin gücünü kırıp, bu gücü çoğunluk olan Şiilerin eline verecekti. Ki bu seçimlerde açık olarak kesin-

leşmişti. Tarihin terazisinde bu Güney Amerika İç Savaşı sonrası Yapılanma sürecine benzer bir sosyal mühendislikti. Küskün olan Iraklı Sünniler işgale karşı çıktıkları zaman, ABD etkileyici bir cevap üretmedi. İsyan daha da büyümeye başladı.

Bush yönetimi başlangıçta yeni isyanı ciddi bir tehlike olmayan dağınık terörist hareketleri olarak görerek bastırdı. Araba bombalamaları ve gerilla hareketi Saddam Hüseyin'in ele geçirilmesiyle kırılacak olan çaresiz eylemler olarak yorumlandı. Gerçekte, isyan daha kompleks güçlerin birlikteliğinden oluşuyordu ve bazen gerçekten beraber mi hareket ediyorlar ya da birbirlerinden kopuk olarak mı hareket ediyorlar diye karar vermek güçleşiyordu. Aralarında yabancı mücahitler ve El Kaide sempatisizanları vardı ve bunlar Ürdün doğumlu terörist olan Zerkavi tarafından yönlendirilen acımasız bir gruptu. Şurası da bir gerçek ki bu mücahitler Amerikan işgalinden önce değil, sonrasında Irak'ı terörist limanına çevirdiler.

Fakat yine de yabancı Arap savaşçılarının sayısı azdır. İsyan, Saddam rejiminin önceki istihbarat görevlileri ve diğer üyelerinin hakimiyetinde gelişmiştir. CIA daha sonra ABD saldırısından önce gizli silahların saklanması ve destekçi ağların oluşturularak savaşa hazırlandığına karar kıldı. CIA daha sonra şunu keşfetti: Iraklı istihbarat ajanları Dubai'den hanı olarak çok sayıda otomatik kapı sistemleri satın almıştı ve bunlar yol kenarı bombalamaları için uzaktan kumandalı tetikleyici yöntemler adına kullanılacaktı.

Baashılar çoğunlukla yaya askerlere dayanıyordu ve Iraklı Sünnilerin sempatisini topluyorlardı. Sözde Irak Sünni üçlüsünün desteği olmadan isyan sürdürülemezdi.

2003'ün sonlarında, Bremer ve CPA Sünnilere ulaşmak zorunda olduklarını gördüler ve Amerikalılarla işbirliği yapabilecek Sünni liderlerle ilişki kurmayı sağlamak için sözde Sünni inisiyatifi kuruldu. Fakat aynı zamanda CPA ile açık olarak çalışmış Sünni liderler ve diğer politik kişilikler işbirlikçi olmuş olduğundan isyancıların hedefleri haline geliyordu.

Bush yönetimi içinde, hiç kimse isyanın Sünni küskünlüğü ve öfkesiyle alevlenen bir parça ulusal içerikte bir isyan olduğuna işaret etmek istemedi. Eğer bu yapılsaydı o zaman bu harekete politik bir güven aşılanmış olunacaktı. Pentagon harbin en önemli kuralını ihlal etmeye hazırlanmıştı: düşmanını tanı. Hiç şüphe yok ki, Irak'taki durumun kötüleştiğine işaret eden raporlar Washington'da hoş karşılandı. Sanki bu saldırılar politik partizan saldırılarınmış gibi.

Pentagon gibi, CIA de ilerisini planlamakta başarısız kaldı. Savaşın arifesinde, CIA'in Bağdat'a tamamen girdiklerinde nasıl bir politik atmosferle karşılaşacakları ile ilgili herhangi bir bilgiyi Pentagon kumandanlarına verebilecekleri bir durum yoktu. Saldırı başlamadan önceki aylarda, saldırının Kara Kuvvetleri kumandanı Albay General David D. McKiernan, CIA baş görevlilerinden birine uğursuz bir itirafta bulunmuştu. Ordu Bağdat'a girdiğinde ne olabileceği konusunda düşündüğünü ve Saddam rejimi devrildiğinde askerin kiminle bağlantı kuraacağını bilmediğini söyledi. General, ABD ordusu ile Iraklılar arasında ülkede her şeyi tekrar yoluna sokmak için kimin aracılık edeceğini öğrenmek istemişti. Ne yazık ki, CIA görevlisi verilebilecek bir cevabın olmadığını kabul etmek zorunda kaldı. CIA'in elinde hükümetin devamını sağlamak için yerel Iraklı liderlerle Amerikalıları buluş-

turacak Bağdat'ta hiçbir kaynak ya da ajan yoktu. Aslında, CIA'deki hiç kimse bu sorun üzerinde ciddi bir şekilde düşünmemişti.

Sözleriyle rahatsızlık veren McKiernan gibi pragmatik konular üzerine yönelmek yerine, CIA hiçbir zaman yürütülmeyen, savaş öncesinde pahalı planları içeren gizli eylem programlarına kilitlendi. Bir umut ve cesaretle CIA Akrepler ismiyle gizli Iraklı paramiliter bir kuvvet oluşturdu. ABD Özel Kuvvetler ve CIA eğitmenlerinin gözleminde, Ürdün Çölünde ıssız bir askeri üssünde hazırlanan Akrepler, gizli savaşın kara sanatını, hile ve sabotajı öğrendiler. 2002 sonlarında ve 2003 başlarında, CIA Akreplere tarihsel göreve –yani savaşa– hazır olmaları için milyonlarca dolar harcadı.

Birçok yönden, Iraklı sürgünlerden oluşan Akrepler, Pentagon'un Çelebi taraftarı Iraklı sürgünlerden oluşturduğu ve saldırıdan önce Macaristan'da eğitilen Özgür Iraklı Kuvvetlerine gizli bir cevap niteliğindeydi. Fakat Pentagon'un aksine, CIA Çelebi'nin etkisini Akrepler'den uzaklaştırmakta güçlük çekti ve bu anlamda Çelebi ve onun organizasyonlarını ve Çelebi ile bağı olanları dikkatle izledi.

CIA'in Akrepler ile ilgili planları çok tutkuluydu ve bu tutkunun kökeni CIA'in Irak saldırısının başlangıç aşamasında başrolü oynama isteğinin altında yatıyordu. CIA Akrepleri savaşın başlangıcında Irak içindeki sabotajları idare etmek için kullanmayı umdu. Böylelikle Saddamı rejimi içine karışıklık ekecekti. Bu planlardan biri Akreplerin savaşın başında helikopterlerle sınırı geçip, Irak askeri üssüne indirilmesi idi. Iraklı asker kıyafeti

içinde, bir isyanı sahneleyeceklerdi. Irak Ordusu'nda Saddam'a karşı bir isyan başlayacakmış gibi görünecekti. Bu eylem böylelikle Irak ordusu içindeki diğer askerleri de inandıracak ve onlar da ülkelerinin özgürleşmeleri için Saddam aleyhtarlığına iltica edeceklerdi. CIA'in Operasyon Direktörlüğü operasyonun etkisi konusunda CIA içinde bazı şüpheler olmasına rağmen, Akreplere boşuna kaynak ayırdı. Bir CIA kaynağına göre, Akrepler savaşın gidişatında önemli bir etkisi olma şansı olmayan paramiliter fantezi grup olarak tanımlanmıştı. Sonra bütün yatırımlara rağmen, CIA eğitilmiş ekiplerin onlar için bir engel teşkil ettiğine inanan üst düzey ABD'li askeri kumandanlar karşı çıkınca Akrepleri savaş sürecinde kullanma planları iptal edildi.

Akreplersiz, savaşın başlangıç aşamasında Irak içinde CIA'in ana rolü, Özel Kuvvetlerle ortak ekipler kurmak oldu. Bu ekiplerle ana saldırı kuvvetleri Bağdat'a ilerlediğinde, bu kuvvetlere taktik istihbarat desteği sağlanacaktı. Bu ekipler ana saldırı rotasında muhalefet ve potansiyel direniş noktalarını keşfetmek için şehirlerde lokal ilişkileri geliştirmeye çalıştı. Bu ekiplerden bazıları özellikle güney Irak'ta konvansiyonel orduya çok değerli bilgiler verdi.

Zayıf planlama ve istihbarattaki zayıf yönetim kontrolleri sayesinde, CIA kaynaklarına göre bu ekipler yanlış kullanılmaya karşı zayıftılar. Aslında işgal güney Irak'a yayıldığında, özel ekiplerden birine atanan bir CIA görevlisi tamamen anlaşma dışı bir emirle kendini güreşir buldu. Sanki Vietnam'ın sesleri geliyordu.

Bir CIA kaynağına göre, genç CIA görevlisi bu ekiplerden biri ile seyahat ederken, bir diğer CIA görevlisinden bir çağrı almıştır. CIA görevlisi genç memura Iraklı

ajanlarından birine ajanın problem olabileceğine inandığı bir Iraklıyı devre dışı bırakması için görevlendirmesini istemiştir. Genç memur için şurası çok açıktı ki Iraklıyı öldürtmesi istenmişti. Sonuç olarak CIA grevlileri CIA-Özel Kuvvetler ortak ekibini suikast timi olarak kullanmaya çalışıyordu.

Bir CIA kaynağına göre: “Bu işleri yürüten insanların zihniyetini gösteriyor işte.” Karşılık olarak genç memur kıdemli bir CIA görevlisiyle iletişim kurar ve kıdemli memura talimat hakkında bilgi verir. Kıdemli memur talimata uymamasını ve öldürme için emir vermemesini söyler. Genç memur ona uyar ve suikast gerçekleşmez. Fakat bir yerli Iraklı’yı öldürme emri CIA kaynaklarına göre CIA tarafından hiç araştırılmamıştır.

Nisan’da Bağdat’ın düşüşünün ilk günlerinde, CIA yeterli planlama yapmadan ve öngörüsüzce Irak’ta operasyon düzenlemeye devam etti. Bu operasyonlardan bazılarının sonuçları trajiktir. Irak’ta Pro-Amerikan Müslüman liderlerin yükselişine güç veren CIA, Nisan 2003’te Londra’da sürgünde olan Şii din görevlisi AbdülMecit el Kho’i ile Irak’ta görüşme ayarladı. Mecit CIA malı değildi ama CIA onun Şii cemaati üzerinde dengeleyici bir etkisinin olabileceğine inanıyordu. Ülkede durumun gittikçe tehlikeli olduğu noktasında uyarı alan bölgedeki CIA görevlilerinin itirazlarına rağmen onu Irak’a getirme fikri gerçekleştirildi.

Fakat bu uyarılar önemsenmedi ve 10 Nisan 2003 yılında el Kho’i hemen hemen Irak’a dönmüşken Necef’te öldürüldü. Amerikan görevliler bu cinayetin arkasında radikal Şii lider Mukteda El Sadr’dan şüphelendiler. El

Sadr dinsel liderlik için potansiyel rakibini öldürtmüş olabilirdi.

Bazı ABD istihbarat görevlileri saldırıdan önce ABD işgalinin Irak içinde yeni pek çok istihbarat bilgileri sunacağını gördüler. Yine de pratikte, bu olanakların birçoğu savaş sonrası sürece dönük plan eksikliğinden boş yere harcandı. Amerikan kaynaklarına göre, NSA'nın savaş sonrası Irak'ta hücreli telefon görüşmelerini sağlayacak bir şirket kurma planı varmış. Böylelikle NSA ülke içindeki her cep telefonu görüşmesini dinleme imkanına sahip olacaktı ve isyancıların Amerikan istihbaratına takılmadan elektronik haberleşmeleri zorlaşmış olacaktı. Fakat yine kaynaklara göre, NSA bu planı o kadar erteledi ki, Paul Bremer himayesindeki CPA cep telefonunu ihalelerini özel şirketlere açtı.

2003 Kasım'ında yazdığı raporla birçok tartışma yaratan CIA istasyon şefi savaş sonrası Bağdat'ta CIA'in getirdiği ikinci şefti. 2003 Temmuz'unda göreve gelmişti. Kıdemli bir CIA görevlisi saldırıdan hemen sonra atanan ilk Bağdat istasyon şefi Bağdat'ta çok kısa kalmıştı—Sadece istasyonu kurup işletecek kadar. Ağustos'la birlikte koşullar o kadar hızlı aşınmaya başladı ki, Washington'u uyarmak için ilk raporunu yazmak zorunda hissetti. Ağustos raporu Bağdat'taki BM bürosunun bombalanmasından bir gün sonra yazılmıştı. Bu bombalamada BM'nin üst düzey görevlisi öldürülmüştü. Bu rapor öylesine acımasızdı ki CIA ve Bush yönetimi içinde bir telaşa neden oldu ve Bremer hemen bu raporu çürütmek için

kollarını sıvadı.

Ağustos raporuna göre BM'in bombalanması isyancıların yeni ve cesur bir stratejisinin parçasıydı. Bu strateji ABD koalisyonunu itibardan düşürüp, tecrit etmeye dönüktü. Böylelikle isyancılar 'yumuşak hedefler'e birçok saldırı yapabileceğini göstererek bir uyarıda bulunuyordu. İsyan büyüdükçe tehlikeli hale geldi ve ABD'nin erken ilerleyişini bozmuş oluyordu. Ayrıca işgalci güçleri ezebilirdi. Bu rapor iki ayrı şiddetten bahsediyordu: yabancı mücahitlerden gelen şiddet ve Iraklı isyancılardan gelen. Ve savaşçı sıkıntısı da yoktu. Ayrıca bu rapor Saddam Hüseyin'in zapt edilmesiyle isyanın sona ermeyeceğini tahmin etmişti, çünkü Saddam zaten bu isyanlara liderlik yapmıyordu.

Saddam'ın devrilmesinin Washington'a vermiş olduğu zafer sarhoşluğunun yaşandığı günlerde yazılan Ağustos raporu Bush yönetimi içindeki birçok kişi için fazla karamsar bulundu. Bremer raporun niteliğiyle o kadar ilgilendi ki, raporun sonuna bir not ilıstırdi. Bu notta Irak'ta kötüleşen durumu önemsizmiş gibi gösteriyordu. Bremer raporun isyancı tehlikesini fazla abarttığını söyledi ve isyan daha çok büyüse de bu düşük yoğunluklu çatışmanın ABD'nin Irak'ta kazandıklarını süpüremeyeceğini ekledi. Her şeyi göz önüne alarak, Irak'ta yeniden yapılanmanın isyancılara rağmen devam edeceğini söyledi.

2003 yaz ve sonbaharında şiddet büyüdükçe, Bush yönetimi içinde bir cevap bulma telaşı üzerinde bir gerilim vardı. Önemli bir konu da isyancıları tanımak, ele geçirmek ya da öldürmek için istihbarat raporlarının nasıl iyi değerlendirileceği üzerineydi.

Problem şuydu; CIA inceltilmişti. Politik nedenlerle, Beyaz Saray CIA'nin Saddam'ın WMD'leri için ava çıkmasını istiyordu. Pentagon'un ilk WMD avı denemeleri o kadar amatörceydi ki, Başkan Bush CIA direktörü George Tenet'e bu görevi bizzat üstlenmesini söyledi. Tenet, önceki BM silah tarayıcılarından David Kay'den yeni bir ekip, Irak Araştırma Grubu oluşturtmasını istedi. Bu ekip ülkede kimyasal, biyolojik ya da nükleer silahlara ulaşmaya çalışacaktı.

Sonbaharla birlikte, Kay'in ekibi bazı karanlık noktalara çarptı. Bir anlamda isyan gittikçe kötüleşiyordu ve Bağdat'taki CIA istasyonu WMD avı yerine isyancılara karşı mücadele etmek üzerine eğilmesi konusunda zorluyordu. Ayrıca ABD kumandanları da Irak Araştırma Grubu'nun isyancılara karşı mücadeleye yönelmesi üzerinde ısrar ediyordu.

Tenet Irak Araştırma Grubu'ndan bazılarını yeniden mevzilendirme kararı aldı fakat hâlâ CIA'in Bağdat istasyonunu WMD avı için zorluyordu ve Tenet Bağdat ve CIA asındaki gerilimi böyle sürdürdü. Bağdat'taki CIA görevlileri karargahın vahşi bir yaban kazı peşinde koşmaya devam etmeye zorladıklarını düşünmüşlerdi.

2004 Ocak'ında, Nitekim David Kay halka Irak'ta WMD olamadığı düşüncesiyle gittiğinde, bir CIA yöneticisi Bağdat istasyon bürosuna alışılmadık bir tarih verdi. Tenet kongre öncesinde WMD avı ile ilgili ispat edilmeye zorlanıyordu ve direktör meclis üyelerine neden hâlâ hiçbir şey bulunamadığını açıklamak zorundaydı. David Kay Tenet için yaşanan zorlaştırıyordu ve duruşma salonuna boş elle gitmek istemiyordu. Bu yüzden karargah-taki CIA yöneticisi Bağdat istasyon bürosuna birkaç WMD bulmaları için nefes nefese bir takibe başlamaları

için talimat verdi. “Direktör yedi gündür Zirve’de, yeniden WMD’ler üzerinde yoğunlaşalım” dedi görevli. Ne yazık ki Bağdat istasyonu Tenet’i tatmin edecek hiçbir silah bulamadı.

Politik talep olan WMD’ler ile isyancılara karşı savaşmak üzere uygulanan baskı arasındaki gerilim işgalden sonra 1 yıl içinde Bağdat istasyonu ve CIA yöneticileri arasında kaynaklar ve insan gücü üzerine yaşanan bir seri tartışmalardan biriydi.

Önemli sorunlardan biri de Bağdat istasyonunda Arapça konuşabilen görevli sayısının yetersizliğidir. CIA Irak’a geçici tayinler üzerinden dünyanın dört bir yanından görevli yığıyordu, fakat sadece birkaçının Arap dünyası üzerinde deneyimi vardı ve daha da azı Arapça konuşabiliyordu. Birçok acemi görevli daha ilk defa deniz aşırı bir görevde bulunuyordu. 2003 sonbaharında, istasyonda Arapça konuşabilen dört kişi vardı. Bu nedenle birçok görevli açısından gizli operasyonları hakkınca yürütmek zor oluyordu.

Ayrıca isyancıları çözümlemede yardımcı olabilecek analist sayısı da azdı. Langley’de boş boş oturan CIA analistleri, isyanın gidişatını hemen değiştirmek için hiçbir çaba harcamıyordu ve Bağdat istasyonu CIA yöneticilerini Irak’a analistlerini göndermesini için zorlamıştı. Bu analistler bölgeden gelen raporların anlamını ifadelemek için yardımcı olabilirdi. Sonunda, 2003 sonunda CIA Bağdat’a 300 istihbarat analisti yığıldı. İşgalden 9 ayı aşkın bir süre sonunda, istihbaratın gizli ipuçlarını yakalayarak isyanın haritasını çıkartmaları sağlandı.

2003 yazından beri, Bağdat istasyonu Irak'ta yapılan en büyük hatalardan biri olarak tutuklanan Iraklı isyancılardan istihbarat almak için sistematik bir çabanın yapılmadığını düşünüyordu. ABD ordusu kimlik saptamada ve önemli tutukluları sorgulamada çok kıt bir sorgulama yapıyordu. Hatta ordu hapishanesindeki binlerce tutuklu içinde kaç tanesinin yabancı savaşçılar olduğunu bile bilmiyordu. CIA isyan hakkında istihbarat bilgilerini toplamak için en önemli tutukluları sorgulama işini kendisi aldı. Fakat CIA yöneticileri Bağdat istasyonuna işi daha etkili ve ABD yasalarının sınırları içinde yapabilmeleri için gerekli kaynakları ve meşru kılavuzları vermek istemedi.

Bağdat istasyon liderleri sürekli olarak eğitim için Langley'den sorgulama metotları ile ilgili tecrübeli eğitmenleri vermesini istiyorlardı, çünkü onlar sorgulamaları doğru yürüttüklerinden emin olmak istiyorlardı. Fakat CIA yöneticileri eğitimi sağlamakta başarısız oldu. 2003 Temmuz'unun ilk günlerinde, istasyon CIA yöneticilerine, tutuklu sorgulamalarının nasıl yönetilmesi konusunda yazılı rehber göndermesini söylediler. CIA yöneticileri öfkeli tartışmalara yol açarak bu kılavuzları da sağlamayacaktı. Asap bozucu gecikmelerden aylar sonra, bu gerilim Bağdat ve Langley arasındaki gizli bir video-konferansta patladı. Bağdat'taki istasyon başkanı yöneticilere bağırmaya başladı. Bağdat görevlisi istasyonun sorgulamalar için ihtiyaç duyduğu yazılı belgeleri talep ediyordu. Tek cevap Yakın Doğu Tümen şefinden geldi. Şef Bağdat istasyon başkanına, onun vekilinin bu konu üzerinde 'çok fazla keskinleştiğini' söyledi. Bu rehberler Ebu Garib hapishanesindeki skandal görüntüler ortaya çıkana kadar hiç dağıtılmadı.

Ayrıca CIA yöneticileri ilk başta tutuklu sorgulamalarında yasal soruları yönetecek bir avukatı Bağdat'a atamak da istemedi. Onun yerine, istasyon Bağdat'tan geçen diğer CIA ya da ordu avukatlarını tutup, gayri resmi temelde yasal tavsiyeler üzerine bilgi almak zorunda kaldı. 2004 Ocak'ına kadar bu konu için hiçbir avukat gönderilmedi. Ta ki ordu Ebu Garib Cezaevi'ndeki görevi kötüye kullanma ile ilgili iç soruşturmaları yapana dek.

Bağdat istasyonu için tutuklu sorgulamaları ile ilgili en hassas konu henüz askeri hapishanelere konmamış ama CIA sorgulaması altındaki 'gölge tutuklular' ile ilgiliydi. Çelişki yaratan bir diğer pratik de bazı gölge tutukluların Irak dışına çıkartılmasıdır. 2003 yılı boyunca Irak'ta tutuklanıp Ürdün, Suudi Arabistan ve Afganistan'da sorgulanmak üzere CIA tarafından alınan 6-8 insan vardı. Kaynaklara göre 'gölge' bazı mahkumların diğer ülkelere nakliyesini içermektedir ve bu faaliyet kıdemli CIA görevlilerince onaylanmıştır ve Cenova Anlaşması'nı ihlal eden bir eylem olduğu anlaşıncı, mahkumların sessizce gemiye bindirilerek Irak'a döndürülmesi emredilmiştir. (Washington Post'taki bir rapora göre, Adalet Bakanlığı CIA'ya mahkumları Irak dışına sorgulama için kaçırmasına ufak bir not ile yetki vermiştir)

CIA yöneticileri sorgulamalar için Bağdat istasyonunun destek ihtiyacına kulağını kapamışken, Washington'daki hiç kimse istasyon şefinin "Irak'ta Büyüyen İsyan" isimli ikinci raporunu dikkate almadı. Bu politik çıkarımları kaçırmak zordu.

2003 Kasım'ının ilk günlerinde, rapor "isyanın merkez ve Kuzey Irak'ta hız kazandığını ve Amerikalılara karşı dengeyi bozduğunu ve isyancıların kendilerine güveni tam olduğunu ve isyancıların geçmişteki gibi gücü elleri-

ne geçirebileceklerine inandıklarını açıklıyordu İsyancılar Amerikan politikasının sallandığı ve Amerikan askeri operasyonlarının çok az etkisi olduğu hissini uyandırıyor. İsyancılar ABD ordusundan daha atikti ve rapor gerçek üzerinde politik olarak avantaj sunsa da, ABD'nin Iraklılarla rezonansı geliştirecek açık bir mesaj geliştiremediği noktasında uyarıyordu.

Sonuç olarak, Iraklılar Saddam'ın tutuklanmasına rağmen Baas'ın hâlâ güçlü olduğunu anladılar. Sünni bölgesinde Baaslılara bütünüyle meydan okunmamıştı. Fakat aynı zamanda, Iraklılar Bağdat'ta politik rüzgârın nereden estiğinin farkına varmışlardı.

Rapora göre Amerikalılar, Bağdat'ta istikrarı sağlamak için en iyi hamle şansını boşa harcamışlardı. Irak rejimi Amerika'nın savaşı kazanmadaki hızıyla şaşırılmışlar ve sonra Baaslılar Bağdat'ın düşüşünün yaratmış olduğu kötüye gidişte, Sünni bölgelerine sızarak dengeyi kurtarmışlardır.

Fakat şurası çok açıktı ki, rapora göre rejim henüz tam olarak yenilmemişti fakat dağılmıştı. Amerikalıların ülkede katı bir hakimiyet kurmaları, Baaslılara geri dönüş için bir fırsat vermişti. "Yaz sonuyla birlikte, Sünni bölgesinde devam eden tecrit, ordunun, diğer kurumların veya güvenliğin tamamen dağılması, şiddetli Baas'sızlaştırma politikası ve politik yönetim ve ekonomik olanak eksikliği bu rejime kendi ağırlarını yeniden kurma ve yeniden kendilerini harekete geçirme imkanını verdi. İsyancıların Bağdat'ta ve Sünni bölgelerinde rahat hareket etmesi kendilerine olan güvenlerini cesaretlendirdi.

Üst düzey CIA görevlileri başlangıçta Kasım raporu na değer vermişti ve bir görevli Bağdat istasyon şefine 'bu okuduğum en güzel rapor (aardwolf)' diye söylemiş-

ti. Rapor Beyaz Saray'ın ve Pentagon'un ilgisini yakalamıştı. Aralık'ın ilk günlerinde, istasyon şefi Bush'a durumu özetlemişti.

Fakat bilindiği gibi fazla ilgi çift başlı kılıç gibidir ve istasyon şefinin verdiği mesajın anlamı uzaklara taşınmıştı. Bağdat'taki ABD üst düzey ordu görevlileri 'aardwolf'la şaşkına çevrildikleri için şikayetçidir ve CIA ve Pentagon arasındaki gerilim daha da büyümüştür. İstasyon şefinin Bush'a durumu özetlemesinden hemen sonra, ona, Bağdat'a geri dönmeyeceği söylenmiştir.

2005 yılı ile birlikte, CIA istasyon şefinin Kasım 2003 raporu geleceği gören bir rapor niteliğini taşımaktadır. Şef Bağdat dışına gönderildikten sonra, isyan daha da kötüleşmiş ve Amerikan kayıpları artmıştır. Irak'ın Sünni nüfusu hâlâ Şii ve Kürtler tarafından yürütülen yeni politik hamlelerden uzaktır. Irak mücahitler için çekim merkezi haline gelmiş, El Kaide'ye hareket alanı sağlamıştır. Irak'a Amerika ile savaşmak için gelen İslamcı radikaller –öncelikle Sünniler– savaşla sertleşmektedir.

“Bugün, Irak mücahitler için ‘Süper Meydan’dır,” demiştir bir Amerika istihbarat görevlisi. Irak ve El Kaide arasındaki iletişim tamamlanmıştır. •

7. BÖLÜM

AFGANİSTAN'I KAYBETMEK

2004 Kasım'ıyla birlikte, Colin Powell bir dönem büyük Cumhuriyetçi devlet adamlığının sona eren canlı bir örneği olarak kış soğuşunun aslanı gibiydi. Kederli ama krallığından hiçbir şey kaybetmemiş gibi duruyordu. George Bush'un yeniden Başkan olarak seçilmesiyle, sessizce ofisini terk ettiğinde, onun Dışişleri Bakanlığı görevinde bulunduğu süre için ardından söylenebilecek en güzel söz şu olurdu herhalde; daha iyisini hak eden dev gibi bir adamdı.

Görevini terk etme zorunda kalışından dört yıl önce, Bush yönetimine büyük sözlerle dahil olmuştu. Tecrübesiz yeni başkandan ulusuna olan sadakati ile daha ağır basan dahi bir Amerikan kahramanı. 2000 Başkanlık seçimi yarışında, eski general, Bush'un seçim kampanyasının merkezindeydi ve Bush seçmenlere eğer seçilirse, Powell'ı Dışişleri Bakanı olarak görevlendireceğini ve dış politika için görevlendireceği ekibin liderliğini Powell'e vereceğini söylemişti. Bush tarafında Powell'in varlığı, seçmen için güven verici bir durumdu ve bu yüzden birçok kişi Bush'un babasıyla özdeşleşmiş merkeziyetçi ve pragmatik yaklaşımlara dış politikada sadık kalacağına inanmıştı. Çalışma arkadaşları olarak Dışişleri'nde Powell ve Dick Cheney'le (Baba Bush'un Savunma Bakanı ve Çöl Fırtınası'nda Powell'in eski bir ortağı), Bush 2000 yılında kamuya şu sinyali veriyordu; eğer beni seçerseniz, Kuveyt'ti özgürleştirmek için uluslararası koalisyonu güçlendiren ve Soğuk Savaş'a barışçıl bir son vermiş başarılı ekibin ikinci defa iktidara gelişine tanık olacaksınız.

Bu tam olarak Powell'in beklediği bir şeydi, fakat o daha fazlası olduğunu da düşünüyordu. Powell devlet görevine George C. Marshall'ın sıkı bir takipçisi olarak hırsla geri dönmüştü. Savaş zamanı generallikten diplomatlığa geçmiş olan Marshall, Harry Truman'ın Dışişleri Bakanı ve meşhur Marshall Planı'nın mimarıdır.

Powell'in en büyük kozlarından biri de –belki tehlikeli bir kusur– derin sadakatidir. Bu askerlikten kalma özelliği kemikleşmiş bir karakteri olmuş ve Reagan döneminde ve ilk Bush yönetiminde almış olduğu üst düzey görevlerde politik karakterinde parlamıştır. Başkan George Herbert Walker Bush ile yakın ilişkilerini geliştirmek onun için çok

zor değildi çünkü zaten İran Körfez Savaşı sırasında Bush'un oğluna Genel Kurmay Başkanı olarak hizmet etmişti.

Fakat zaman geçtikçe, Powell'in bağlılık duygusu ağır bir yük oldu. Powell'in beklentilerinden hiç biri anlaşılmadı. Powell marjinalleşti ve etkisinin çok az olduğu bir yönetim içinde bir anlamda tuzağa düşürüldü. Washington'da hemen hemen herkesi şaşırtan şey –belki de Powell'i de şaşırtan– Savunma Bakanı Donald Rumsfeld ve Cheney karşısında sürekli olarak dış politikada etkisizleşmesidir. Cheney ilk Bush yönetimindeki birçok arkadaşının hatırladığından daha az esnek bir bilinçle görevine dönmüştür. Cheney'in dönüşümü özellikle Powell'i şaşırtmıştır.

Rumsfeld'in Pentagon'uyla sürekli yaşadığı çatışmalar, Cheney'le arasındaki çatlak ve Irak işgali hakkında şüpheleri süresince, Powell sadakatini koruyarak en azından bir dönem daha görevde kalmaya devam etti. Washington'da yükselen muhafazakârlık ile dünyanın geri kalanı arasında arabuluculuk yapmaya çalışarak, Powell medenileştirici bir rol oynamaktan gayet memnunmuş gibi görünüyordu.

CIA direktörü George Tenet'i de içeren birkaç ılımlı kişiyle dostluk geliştirmişti, fakat Tenet'e olan güveni Powell'i en büyük felakete yönlendirmişti. Tenet'in teminatlarıyla, Powell 2003 Şubat'ında Saddam'a karşı hükümetin durumunu düzeltmek için BM'e gitti ve Powell Irak'ın elinde bulundurduğu düşünülen WMD'lerle ilgili hatalı istihbaratların arkasına kendi isminin ve kişiliğinin ağırlığını koydu. (2005 sonbaharında yaşanan Katrina Kasırgası'nın yarattığı kargaşada, Bush yönetiminin güvenilirliği ve yeterliliği tekrar tartışılır hale geldiği zaman, Powell ABC

News'e, Tenet'i kişisel olarak yanlış istihbarat taşımasından dolayı suçlamamasına rağmen, Irak'taki WMD'ler ile ilgili BM sunumunun kariyerini lekelediğinin farkında olduğunu söyledi.)

Amerika'nın başta Bağdat'ta kazandığı zafer kanlı bir pata dönuştükten sonra, Powell'in Bush'a olan sadakati bürokratik pasifliğe dönmüş gibi görünüyordu. Eleştiriler daha da tırmandı ve sonunda, Powell'in George Marshall gibi büyük Amerikan devlet adamı olma hayalleri daha da uzaklaştı.

Bush'un tekrar seçilmesinin ardından uzun bir süre geçmemişken, Powell'in Bush savaş kabinesinde katıldığı son görüşmelerden birinde Rumsfeld'in becerikli rekabeti karşısında Powell'in hem iyi niyeti ve hem de politik zayıflığı sırtıyordu. Uygun bir şekilde, 2004 Kasım'ındaki görüşmede gündem Afganistan'dı.

Aynı zamanda, Bush yönetimi Afganistan'daki acı gerçekleri görmezden gelmek için elinden geleni yapıyordu. Beyaz Saray henüz George W. Bush'un başkan olarak büyük önemi taşıyan kararının –El Kaide ile işini bitirmeden Irak'ı işgal etmek– sonuçlarıyla yüzleşmemişti. Ve şimdi bu yüzden sadece Usame Bin Ladin hâlâ Pakistan'ın nizamsız sınırlarında bir yerde cirit atmakla kalmıyor, ayrıca eşi görölmemiş bir şekilde dalga dalga yayılan uyuşturucu üretimi tehdidiyle karşı karşıya kalan Afganistan narkotik bir devlet olma yolunda ilerliyordu.

Kamuoyunda, Başkan Bush ve onun başdanışmanları Afganistan'ı saf bir başarı olarak sunuyorlardı ve kesinlikle iyimser bakabilmek için nedenler vardı. Afganistan, Amerikan destekli bir koalisyonla yeni demokratik

bir hükümet ve daha hoşgörölü yaşam biçimi lehine radikal İslamcılar ve global teröristlerin bozguna uğratıldığı bir yerdı. Şiddete maruz kalma tehdidine karşı 2004 Afgan seçimlerine katılım yüksekti ve seçim zaferi Afgan Başkanı Hamid Karzai'yi güçlendirmişti. Karzai 2001 yılında Pakistan'daki sürgün yerinden ABD Özel Kuvvetler ordusu ve CIA görevlileri eşliğinde Afganistan'a dönen ABD müttefiki idi.

Irak'taki koşulların gitgide kötüleştiğı bir zamanda, Bush yönetiminin yapmak istediğı son şey Merkez Asya'da sağlanan başarılı görüntüyü lekelemektı. Fakat Dışışleri Bakanlığı içinde, bakanlığın narkotiğē karşı oluşturduğu Uluslararası Uyuşturucu ve Hukuki İşlem Uygulama Bürosu (INL) içinde, Afganistan hakkında gittikçe karamsarlık hakim oluyordu. INL'yi yürüten Dışışleri Bakanı yardımcısı Bobby Charles, Afgan kasabalarında kontrol edilemeyen uyuşturucu üretimiyle ilgili CIA'den aldığı yeni rakamlara kuşku ile bakıyordu.

Beyaz Saray sözcüsü Dennis Hastert'in koruması altında olan Charles, Bush'un Beyaz Saray'ının adamı değil de, Cumhuriyetçi Kabine'nin adamıydı ve Capitol Hill'de konuların Cumhuriyetçi meclis üyelerince nasıl oynandığına dair keskin bir anlayışı vardı. Uyuşturucu karaborsasının her zaman hassas bir konu olduğunu biliyordu. Amerikan halkının Afganistan'daki uyuşturucu krizinden açıkça haberdar olması durumunda –ve ABD'nin bu konu üzerinde hiçbir şey yapmadığının bilinmesi durumunda– meclis hassasiyetinin çabucak değişeceğinin farkındaydı.

Ne zaman CIA Afganistan'da afyon ekimiyle ilgili tahmini bir hesap yayınlasa, oran daha da kötüleşiyordu ve Charles yönetimde onu dinleyecek herhangi birine

Washington'un bir şey yapmak zorunda olduğunu söylemek zorunda hissediyordu. Afganistan'daki politik ilerleme uyuşturucu trafiğinin gölgesinde boğulmadan önce, şöyle uyarıda bulunmuştu; "Yangın zilini harekete geçirmeye başladım" ve daha sonra şunları eklemişti; 'Bu işi ciddiye almak zorundasınız ya da demokrasi sona erecek'

Charles, Powell'in tam desteğini aldı fakat boşuna didinmekteydi çünkü bu Beyaz Saray'ın umurunda değildi ve onun kaygıları –Afgan uyuşturucu krizi ve bunun potansiyel politik sonuçları– yönetimde aynı şekilde paylaşılmıyordu. 2004'ün ilk dönemlerinde, Beyaz Saray'dan Meclis'e sorunla ilgili vermiş olduğu karamsar kanıtlardan dolayı imalı ve dolaylı şikayetler aldı, fakat Charles kendisinde büyüyen karamsarlığı gizleyemedi. Daha sonra Charles bayağı kaygılanmaya başladı. Ofis arkadaşları ona "Cassandra" demeye başlamıştı ve bir Beyaz Saray görevlisi de, Charles'ı Afganistan'da kötüleşen durum ile ilgili sessiz kalmadığı için "münasebetsiz" olmaya başladığı konusunda uarmıştı. 2004 sonlarında bu fikirlerde ısrar edince, Charles'a 'münasebetsizliğin sınırını' aştığı söylendi.

Sonuç olarak, Charles 2005 başlarında Dışişleri Bakanlığına Condoleezza Rice'in atanmasıyla, görevinden oldu.

Bush yönetimindeki kıdemli görevliler 11 Eylül'den beri Afganistan'daki uyuşturucu sorununa ilgisiz kalmışlardır. Aslında, Beyaz Saray ve Pentagon başlangıçta 2001 sonbahar ve kışında El Kaide ve Taliban'a karşı yürütülen askeri operasyonlardan Afgan uyuşturucu lordla-

rını koruyarak kendi yollarının dışına çıkmıştır.

Bir CIA kaynağına göre, Doğu Afrika'daki iki ABD elçiliğinin El Kaide tarafından 1998 yılında bombalanmasından sonra, ABD istihbarat topluluğu teröristlerin Afganistan'daki kutsal yerlerle olan ilişkilerine karşı, herhangi bir askeri operasyonda kullanmak üzere potansiyel bomba hedeflerini tanımlamak için aracı bir ekip kurdu. Doğu Afrika bombalamalarından hemen sonra Başkan Clinton El Kaide'nin terörist kamplarına füze saldırısı için talimat verdikten sonra bile bu ekip çalışmaya devam etti. 2001 yılında, bu ekip Afganistan boyunca potansiyel olarak bombalanabilecek ayrıntılı bir liste oluşturmuştu.

Bu listede yirmi-yirmi beş tane büyük uyuşturucu laboratuvarları, depoları ve diğer uyuşturucu sektörü ile ilişkili binalar vardı. 11 Eylül saldırılarından sonra, aracı ekip potansiyel hedeflerle ilgili listeyi ABD ordusuna iletti, fakat CIA kaynaklarına göre Pentagon ve Beyaz Saray listedeki uyuşturucu trafiğiyle bağlantılı hiçbir binayı bombalamayı kabul etmedi. CIA kaynaklarında şunlar yazılıdır: "11 Eylül'den sonra, bu hedef listesi işlenmeye hazırды fakat ordu ve NSA bu listeyi pencereden dışarı attı." "Bu hedefleri yıllardır izledik. Uyuşturucu hedefleri o kadar büyük yerlerdi ki uyuşturucu işinden başka hiçbir şey yapmayan küçük kasabaları andırıyordu. İngilizler buraları bombalamamız için haykırıyordu, çünkü İngiltere'ye gelen eroinin çoğu Afgan malıydı. Fakat onlar reddettiler." Eğer ABD buraları bombalamış olsaydı, CIA kaynaklarına göre bir iki yıl içinde burada uyuşturucu üretimini yavaşlamış olacaktı.

11 Eylül sonrasında uyuşturucu laboratuvarlarını bombalamama kararı, Beyaz Saray ve Pentagon'un Afga-

nistan'daki narkotik gibi 'ulus inşası' problemleri ile uğraşmayacağını ilk sinyallerini veriyordu. Amerikan ordusu, haşhaş ekimini bastırmak için değil teröristlerle savaşmak için oradaydı ve Pentagon görevlileri ikisi arasındaki ilişkiyi görmediler. Pentagon, narkotiğe karşı yapılacak operasyonların orduyu Taliban'a karşı ABD'ye yardım eden yerel diktatörlere yönlendireceğinden korkmuştu ve bu operasyonlar Amerikan ordularına karşı başka bir cephe açmış olacaktı. NSA görevlilerinden birine göre Savunma Bakanlığı Müsteşarı Doug Feith, 2002 Şubat'ında Beyaz Saray'da yapılan bir görüşmede şunları tartıştırmıştır: Narkotikle mücadele terörizme karşı savaşın bir parçası değildir ve bu yüzden Savunma Bakanlığı Afganistan'da buna dair bir şeyin parçası olmak istemiyor. Ayrıca NSA görevlisi şunu hatırlatmıştır: "Afganistan'da Savunma Bakanlığı'nın narkotikle mücadele etmesini sağlayamadık."

Bundan da öte, Başkan Bush'un Irak'ı işgal kararı bir anlamda Afganistan'da konuşlandırılacak ordu sayısını sınırlamayı gerektiriyordu. Her ne kadar Pentagon uyuşturucu ticaretiyle ilgili birçok şey için talimat vermiş olsa da, bu işi etkili olarak yapabilecek asker sayısı yeterli değildi.

Taliban bozguna uğratıldığı zaman, üst düzey CIA görevlilerinin uyuşturucu problemine ilgisi daha da azaldı. CIA görevlilerinden bazıları 11 Eylül'den sonra Afgan uyuşturucu laboratuvarlarını bombalamaya yönelmiş olsa da, CIA'in yönetim kadrosu terörizmle mücadelenin ihtiyaçlarını karşılamak için ajansın narkotikle mücadele merkezine personel atamalarını bozdu.

Afganistan'da narkotikle mücadele işi ilk başta İngilizlere bırakıldı, çünkü İngilizler Londra sokaklarında ge-

zinen Afgan eroinlerinden şikayetçiydi. (Son zamanlarda ABD Afgan eroini için büyük bir pazar haline gelerek, uyuşturucu trafiğinin %10'unun uğrak yeri oldu.) Yine de İngiltere'nin elinde ABD'ye göre daha az ordu ve istihbarat kaynağı mevcuttu. Bu yüzden 2002 yılı (Amerikan kontrolü altındaki Afganistan'ın birinci yılı) haşhaş ticaretinin yeniden canlandığı bir yıl oldu.

Özverili bir niyet taşımasa da, Taliban egemenliğinin sonunda haşhaş üretimi kesilmiş oldu. 2001 yılında, Taliban resmen haşhaş ekimini yasakladı, fakat yine de ABD Uyuşturucu Yürütme Dairesi daha sonra bu yasağın piyasada fazla mal olmasından dolayı Taliban kontrolündeki eroinin fiyatını arttırmak amacıyla yapıldığını rapor etmişti. (Eski ABD görevlilerine göre, ABD Afganistan'ı işgal ettiği zaman Taliban'ın depolarında büyük miktarlarda haşhaş stoku vardı.) Taliban kesintisiyle 2001 yılında Afgan haşhaş üretimi 74 metrik tona düşerek dibe vurdu.

Kabil'de Amerikan destekli hükümet kontrolü eline geçirdiği zaman, haşhaş üretimi hızla arttı. Uyuşturucu ile Mücadele Ajansı'na göre merkezi hükümetin kontrollerinin ortadan kalkmasıyla, fırında kurutulmuş Afgan haşhaş üretim kapasitesi 1.278 metrik tona yükseldi. 2003 yılında üretim ikiden fazla katlandı ve sonra yeniden gelecek yıl iki misline çıktı ve 2004'le birlikte Afganistan dünya haşhaş ihtiyacının % 87'sini üretiyordu. 2004 sonlarında, CIA tahminlerine göre 206.000 hektarlık alan haşhaş üretime ayrılmıştı ve bu yeni alanlardan 7 milyar dolar değerinde eroin elde edilecekti. Charles bu durumla ilgili şunları söylüyordu: 'Dünyada 206.000 hektarlık bir alanı haşhaş ekimine ayıran başka bir ülke yok.'

Eroin Afganistan'ın en önemli ihraç malı olmakla birlikte, ülke ekonomisini ayakta tutuyor. Amerikan iktidarları ile birlikte narkotik işi iyice büyüdü. Afganistan'dan İran'a 60 kamyonluk konvoyun sınırlardan haşhaş taşıdığı rapor edilmiş. Afganistan yasadışı uyuşturucu ticaretinin başkenti olan Kolombiya'yı yaklaşımaktadır.

Kaçınılmaz olarak, yeni ABD destekli Afgan hükümeti eroin ticaretiyle kötü bir şekilde yozlaştı. Başkan Bush bile Afganistan'ı saf bir başarısızlık hikayesi olarak değerlendirdiğinde, narkotik-devlet etiketi Afganistan'ın üzerine ilıştırılmeye başlandı.

2005'le birlikte, özellikle haşhaş üretiminin yoğun olarak yapıldığı alanlarda, Afganistan'ın bölgesel hükümetleri daha kötü bir durumdayken, ABD en azından Afgan hükümetinden kıdemli bir görevlinin uyuşturucu ticaretine karıştığından şüphelenmişti. Amerikan kaynaklarına göre, Afganistan'daki bazı bölgesel görevliler, uyuşturucu kaçakçıları yakalamak yerine haşhaş ve eroin yüklemeleri için onları vergilendirerek çok büyük miktarlarda para sağlamışlardı.

Afganistan boyunca büyüyen haşhaş ticaretinden kazanılan para ile birlikte, 11 Eylül'den sonra ABD hükümetinden büyük miktarlarda para almış ya da başka ayrıcalıklar kazanmış almış olan Afganlılar da zan altında kalıyordu. Onlar da Afgan haşhaş ticaretine bulaşmış olabilirlerdi ya da uyuşturucu kaçakçılığından kazanmış olduğu paralarla yozlaşmış olabilirlerdi.

Yıllardır Latin Amerika'daki kokain kaçakçılığında CIA'in rolü ile ilgili ortaya atılan kanıtlanmamış komplo teorileri daha da artmıştır. Şimdi Afganistan'da, eroin ticareti o kadar yayıldı ki CIA, ABD ordusu ve Bush yönetiminin global eroin ticaretinde Afgan tuzagına düşüp

düşmediği konusunda ileride çok ciddi soruların olacağı kesin. ABD'nin önemli Afganistan uzmanlarından biri olan Barnet Rubin, Rumsfeld'in 'Afganların uyuşturucu ticaretinin babası olarak bildikleri' bir Afgan ordu kumandanı ile görüşüğünü yazmıştır. Mesaj açıktır: Taliban'a karşı destek ol ve hiç kimse kaçakçılık işine müdahale etmesin'

Savunma Dairesi'nce sessizce uygulamaya konan politikalar –ve özellikle Amerikan ordusu için yapılan ortak sözleşme– bu şüpheleri yatıştırmaya yetmedi. Pentagon'un Afganistan'daki kuvvetleri ile ilgili ortak sözleşmeye göre; eğer ABD birlikleri uyuşturucu yüklemesini veya teslimatını görürse, onları yok 'edebilir'; bu ifade 'ABD bulduğu uyuşturucuları yok etmelidir' ifadesinden çok çok farklıdır. Amerikan birliklerinin bu ticarete müsaade etmesinin önünü açan bu ifade uyuşturucuyla mücadelenin bir öncelik olmadığına işaret ederken, aynı zamanda demek oluyor ki, Amerikalı kumandanların uyuşturucu sevkıyatına kayıtsız kalma seçeneğini kullandığı zamanlar olacaktır. Özellikle bu sevkıyatlar ABD'nin karşı karşıya kalmak istemediği Afgan diktatörlerin koruması altındaysa.

2003'le birlikte, Afganistan'daki araştırma süresince fark edilen haşhaş sevkıyatına Amerikan birliklerinin göz yumduğu çok kez rapor edilmiştir. Uluslararası Kriz Grubu'nun Başkan Yardımcısı olan Mark Schneider, 2003 Kasım'ında Afganistan'a yapmış olduğu bir ziyarette, ABD ordu komutanlarının ve Dışişleri Bakanlığı görevlilerinin ortak sözleşmesinin kurallarının işlerini engellediğini ifade ettiklerini söylemişti. Afganistan'da gö-

rev yapmış ve daha sonra askerliği bırakmış olan A. Green Beret ABD ordu kumandanlarının çok daha kör kaldığını söyledi. Ayrıca Barnet'e göre askerlerden devriye gezerken karşılaştıkları uyuşturucu ve haşhaş ticaretine göz yummaları emredilmiştir.

Uyuşturucu ticareti resmen Amerikan ordusunun gözleri önünde cereyan ediyordu. 'Bazı durumlarda uyuşturucuları yok ediyorlar fakat diğer zamanlarda da göz yumuyorlar' diyen Charles durumdan çok şikayetçiydi: 'Rumsfeld uyuşturucuyla mücadelenin esas işleri olmasını istemiyordu.'

Belirsiz kılavuzluklardan daha rahatsız edici olan şey, ABD'nin elinde özellikle Güneydoğu Asya'daki önemli eroin laboratuvarları ve depolarının yerleri ile ilgili istihbarat olsa da, buralara müdahale etmek için hiçbir şey yapmamış olmasıdır. Bu binalar Afganistan işgalinin başlangıç aşamasında, istihbarat tarafından vurulacak hedefler olarak belirlenmesine rağmen önemsenmedi. Charles ve diğer Amerikan görevliler, uyuşturucu laboratuvarları ve depolarının yok edilmesiyle, Afgan haşhaş işine önemli bir darbe vurabileceklerinden emin olmasına rağmen, Pentagon bu depoların bombalanmasına izin vermedi.

Afgan uyuşturucu ticaretinin zayıf noktası olan alt yapı tesislerini hedefleme sorunu 2004 Ocak'ında, Afganistan'da operasyon yapan İngiliz özel kuvvetler ekibinin uyuşturucu laboratuvarına bir hava saldırısı için Amerikan Hava Kuvvetleri A-10 uçaklarını çağırmasıyla tekrar gündeme geldi. Bu saldırının sonucunda eroin fiyatlarında %15 oranında yükseliş gerçekleşti. (Tabii ki Amerikan kumandanlarının bombalama için hedefledikleri yerin bir uyuşturucu laboratuvarı olup olmadığı konusunda

bilgilerinin olup olmadığını kestirmek zor fakat uyuşturucu ticaretine dönük bu bombalamayı başka bir bombalama izlemedi)

Charles düzenli olarak laboratuvarların nerede olduklarına değin raporlar aldıklarını belirtmişti. “Çok sayıda değiller. Bir hafta içerisinde uyuşturucu borsasındaki öncelikli üç büyük bölgedeki –Helmand, Nangarhar ve Kandahar– bütün depo ve laboratuvarları vurabilirdik. Amirallere dedim ki, bu iş canlıyken ve fırsatını bulmuşken bitirmek zorundasınız, aksi takdirde hiçbir şey yapmazsanız, 2006 yılında Afganistan’da daha fazla birliğe ihtiyacınız olacak”

Bu konunun üzerinde durmak için, Charles CIA’ye uyuşturucu parasının Afganistan’da nereye gittiğini analiz etmelerini istedi. Buna karşılık cevap kaygı vericiydi. CIA Charles’a bazı uyuşturucu gelirlerinin Özbekistan’daki El Kaide kaynaklı İslami Harekete; anti-Amerikan dönek Gulbuddin Hikmetyar kontrolündeki Hizbi İslami Gruba, Taliban’a ve muhtemelen El Kaide’ye kanallize ediliyor olabileceğini söyledi. Pentagon’un kabul etmek istemediği uyuşturucu ticareti ve terörizm arasındaki bağ bir geçeklikti ve bu bağ günden güne geliyordu. Afganistan’daki gerilla hareketinin yeniden canlanmasını ateşliyordu. Charles’a göre ‘bağlantılar oradaydı’

2004 yılı boyunca, Charles’in kaygıları Pentagon ve Beyaz Saray’ca bir kenara bırakıldı, fakat Charles ısrarcı olmaya devam etti ve yıl sonunda o ve onun Dışişleri’ndeki personeli Afgan narkotiğine karşı kapsamlı bir program hazırlanması için yetkilileri zorlamaya devam etti. Gerçekte, Charles ABD’nin Latin Amerika’da kısmi

bir başarı elde edilen narkotikle mücadele taktiklerinin Merkez Asya'ya kaydırılmasını istiyordu.

Charles'in planının tartışma yaratan bir plan olmasının nedeni Afgan afyon sahalarının havadan püskürtülmesini içeren saldırgan bir plan olmasında yatmaktadır. Bu Pentagon'un istemediği bir şey çünkü Pentagon'a göre bunun karşılığında anti-Amerikan bir şiddet yayılabilir. Charles havadan püskürtmeye dönük güçlü bir itirazın Afganlar arasında olduğunun da farkındadır ve ABD'nin gizlice Afganistan'daki ekinleri tahrip ettiği dedikodusunun ülkede başıboş komplo teorilerini ve protestoları tetiklediğini de bilmektedir. Fakat Charles eğer alternatif tarım için destek verilmesiyle birlikte püskürtmeye dönük ciddi bir halk kampanyası başlatılırsa Washington'un Afganistan'da -Kolombiya'da olduğu gibi- destek kazanacağına da inanmıştır. Püskürtme bitki öldürücü glifositle yapılabilirdi. Bu yöntem Amerika'da Roundup denilen ticaret için birçok Amerikalının kendi bahçesinde zaten uygulanıyordu. Havadan yüksek oranda seyreltilmiş glifositin püskürtülmesinin hiçbir sağlık problemi yaratmadan etkili ve güvenli olabileceğini kanıtlamak için Charles, Karzai hükümetine, Kabil'e bir bilim adamı ekibi götürmeye hazırlanmıştı. Ayrıca 500 sözü geçen Afgan mollasına bir konferans düzenlemeye bile çalışmıştı. Bu konferansta mollalara eroin ekiminin tehlikelerine vurgu yapıp, mollalar püskürtmelere ve halk kampanyasına destek vermeleri için ikna edilecekti.

Fakat ABD Büyükelçisi Zalmay Halilzad, Rumsfeld ve Savunma Bakanı Yardımcısı Paul Wolfowitz'le birlikte saldırgan nitelikteki narkotikle mücadele programına itiraz ederek, Charles'in Kabil'deki çabalarını engelledi. Charles sonunda Karzai'nin Rumsfeld ve Halilzad'ın yo-

ğün baskısıyla Dışışlerine karşı koymak için narkotiğē karşı yapılacak güçlü bir mücadeleye itirazlarını yükselttiğinin farkına vardı.

Havadan püskürtme kampanyasının yanında, Charles daha da saldırgan bir uyuşturucu yasağıyla ilgili bir kampanya için zorlamıştı, fakat bu demek oluyordu ki Savunma Bakanlığı Afganistan'daki Amerikan kumandanlarına vermiş olduğı taktiğı değiştirmek zorunda kalıyordu. Pentagon Afganistan'da askeri operasyonlar için görevli olan ABD Merkez Komutanlığına uyuşturucu laboratuvarlarını, depolarını ve merkez bağlantılarını yok etmeleri konusunda emir vermek zorunda kalıyordu.

Powell Dışışleri'nin narkotikle mücadele inisiyatifi için Başkan'ın onayını almak üzere Beyaz Saray'a gittiğı savaş kabinesinin seçim sonrası görüşmesinde, Pentagon'un bürokratik kuvvetleri Charles'e karşı dizilmişti. Beyaz Saray'ın sıkışık Mahal Odası'nın arka sıralarında bekleyen Bobby Charles ile birlikte, Powell Bush yönetimi içindeki son savaşlarından birine hazırlanmıştı.

Eğer Powell bir durumu en iyi özetleyebilecek büyük bir insan değilse, o zaman o hiçbir şeydir ve Powell büyüyen uyuşturucu probleminin arkasındaki gerçekleri ve Dışışleri'nin bu tehlikeye karşı mücadele başlatılması yönündeki isteklerini rahatça masaya yatırdığında, Başkan Bush dikkatle dinliyor görünüyordu. Bush konunun önemini anlamış ve eroin ticaretinin bu kadar büyük bir problem haline gelmesinden rahatsız olmuş görünüyordu. Powell orduya yeni taktik verilmesi gerektiğine vurgu yaparak havadan imha durumunu söze aldıkça, Bush destekleyici yorumlarda bulundu. Powell ABD'nin Afga-

nistan'da zar zor elde ettiği kazanımları kaybetmemesi-
nin çok önemli olduğunu Bush'a söyleyerek, harekete
geçmek gerektiği üzerinde vurgu yaptı.

Bush sadece Powell'a katıldığını söylemekle kalma-
dı, ayrıca 'Amerikan yaşam biçimini narkotik bir devlet
üzerinde israf etmeyeceği' konusunda kararlı olduğunu
ABD'nin afyon ekimini yok etmek zorunda olduğuna
vurgu yaparak ifade etti.

Charles Bush'u dinlerken çok şaşırdı ve çok sevindi.
Ayrıca Bush'un 'narkotik devlet' terimini kullanması da
onu şaşırttı, çünkü bu terim Bush'un halk içinde ağzına
almayacağı bir terimdi. Bu gelişmeler karşısında, Char-
les birdenbire Pentagon'la uzun süredir devam eden bü-
rokratik savaşı kazandığını düşünmeye başladı. Her şey-
den öte ABD Başkanı Afgan afyonuna karşı bir savaşı
onaylamıştı.

Fakat Charles sonradan acı bir hayal kırıklığı yaşı-
yacaktı. Bush yönetiminde her zaman son söz ABD Baş-
kanı'nın olmuyordu. Charles, Colin Powell'ın çoktandır
bildiği bir gerçeğin daha yeni farkında olmak üzereydi:
Donald Rumsfeld ve onun teğmenleri Başkan'ın açıkla-
malarına müzakerelerin açılışından öte bir anlam yükle-
miyorlardı.

Bazı kıdemli yönetim görevlilerine göre, Bush yöne-
timi içinde Rumsfeld defalarca savaş kabinesi önünde
Başkan'ın kararlarına aldırmamıştı. Arabulucu politika
işleyişini yürüttüğü düşünülen Condi Rice, Rumsfeld'i
durdurmak için isteksizdi ya da gerçekten durduramadı
ve bu yüzden savunma bakanı kendi dış politikasını ra-
hatça yürüttü.

Rumsfeld bir dizi sorular yönelterek ve doğrudan iti-
raz etmeden teklifle ilgileniyormuş gibi görünerek kul-

landığı pasif-saldırgan tarzla başarılı oldu. Eğer bir görüşmede, ona karşı bir karar varsa, o ve onun müttefikleri farklı bir grup yönetim görevlileri ile başka bir görüşme ayarlardı ve Pentagon görüşü egemen olana kadar bu işleme devam ederdi. Rumsfeld bürokratik düşmanlarını yorarak ve başkandan bile bir 'hayır' almaya yanaşmayarak kazandı. Bu Rumsfeld'i oyunu kurallarına göre oynamaya devam eden Powell'dan ayıran farktır.

2004 Kasım ayı içinde yapılan savaş kabinesi görüşmelerinde Bush'un heyecanla Dışişleri'nin Afganistan'da narkotikle mücadele planını onaylamasına rağmen, Charles öğrendi ki bu plan aslında ölü doğmuştu.

Savaş kabinesi toplantısı boyunca, gizli bir video konferans ağıyla toplantıya katılan Rumsfeld plana sürekli itirazlarını sundu. Başkan'ı caydıramayacağını görünce, Rumsfeld ve onun müttefikleri görüşme bittikten sonra bile perde arkasında tartışmayı sürdürmeye devam ettiler. 2004 Aralık ayında, Colin Powell hükümeti bırakmaya hazırlanmışken ve Dışişleri etkili bir liderden lidersiz kalmışken, Rumsfeld kampı öcünü aldı. Charles'a Halilzad'ın Başkan Bush ile özel bir görüşme ayarladığını söyledi. Bu görüşmede Halilzad büyükelçi olarak uyuşturucu sorununda esneklik istediğini ifade etmişti. Bush sadece işin yerine getirilmesi istediğini söyleyerek kabul etti. Daha fazla bir şey söylememek Halilzad'a hemen hemen hiçbir şey yapılmayacağı noktasında gereken esnekliği vermiş oluyordu.

Bush Rumsfeld destekli itirazlara baskı yapmadı. Havadan püskürtme kampanyası 'alan imha' çabaları lehine terk edildi. Bu demek oluyor ki bir grup Afganlıyı birkaç yüz bin dönüm değerindeki afyon ekinlerini el ile kökünden çekip çıkartması için görevlendireceksin. Ne-

redeyse hiçbir ekin yok edilmedi. 2005 ortasında ABD ordusu uyuşturucu bağlantılı hedeflere bazı bakınlar düzenlemeye başladılar, fakat bu yasaklama çabalarının eroin ticareti üzerinde çok az etkisi oldu. Afganistan'ın uyuşturucu kralları için, ABD Merkez Komutanlığı altında işler bayağı iyi gidiyordu.

Bir düzeyde uyuşturucu parası ile beslenen Afganistan'daki isyan ABD işgalinden beri en yüksek ve tehlikeli seviyeye 2005 yazında vardı. El Kaide, Taliban ve diğer İslami örgüt bağlantılı isyancıların sürpriz bir şekilde askeri olarak iyi donatıldığı düzenli olarak rapor ediliyordu. Bu da gösteriyor ki isyancılar ayrıca iyi finanse ediliyordu. Bush yönetimi Avrupa ve ABD sokaklarına akan milyarlar dolar değerindeki eroine karşılık olarak Afganistan'da hayali bir istikrar satın almıştı.

Bush yönetiminin Afgan eroin ticaretiyle mücadeleye isteksiz oluşu 11 Eylül sonrasının en garip durumlarından birini gizlice yürütmesinden de bellidir: Taliban döneminin Afgan uyuşturucu krallarından Hacı Beşir Noorzai'yi izleyip tutuklanıştır.

1990'larda Hacı Bashir Noorzai Pakistan destekli, köylü kökenli Taliban hareketinin iktidarı alışını zevkle seyretti. Taliban'ın iktidarıyla herkes Radikal İslam'ın korkutucu yükselişini görürken, onun gözlerinde sadece dolarlar belirdi. Afganistan'ın büyük ve yaygın bir klanının üyesi olan Noorzai, İslam fundamentalisti genç Taliban lider Molla Ömer'le yakın dostluk kurmuştu. Ömer sayesinde, Noorzai Afgan afyon ticaretinde önemli bir pozisyon kazandı. Ayrıca Noorzai El Kaide ve Pakistan istihbaratıyla ilişkilerini geliştirdi ve hemen Taliban ve

dünya arasındaki kavşakta tehlikeli ama bayağı kârlı bir rol üstlenmeye başladı.

Bu düzen Noorzai için 11 Eylül'e kadar tıkr tıkr işliyordu. Amerikan işgali sonrasında Taliban iktidardan düşünce, Noorzai velinimetini kaybetmiş oldu.

2001 sonunda Taliban yenildiği zaman, Amerikan kaynakları Molla Ömer ve diğer Taliban liderleri ortadan kaybolurken, Molla Ömer'in 20 milyon dolar kadar bir parayı güvende tutması için Noorzai'ye emanet ettiklerini söylüyor. Sonra Noorzai Afganistan'daki ABD ordusuna teslim olarak büyük bir risk aldı. Kaynaklara göre 2001 sonunda Noorzai alıkoyularak sorguya çekildi, fakat uyuşturucu ticaretindeki Afganistan'ın en güçlü kilit adamı birkaç günlük sorgulamadan sonra serbest bıraktı.

Onun serbest bırakılmasından sonra, onun iş ortaklarından birinin bir ABD baskınında öldürülmesiyle korkarak ortadan kayboldu. Öyle görünüyor ki uyuşturucu laboratuvarı kurduğu Pakistan'da özgürce hareket etmiş ve Orta Doğu'da dolaşırken çok az sorun yaşamıştır. Amerikan kaynaklarına göre, Noorzai'ye Pakistan istihbarat görevlilerince pasaport bile verildiği daha sonra keşfedilmiştir.

Noorzai kendini Taliban sonrası dünyaya uydurdu ve yeni Afganistan'da bazı önemli kişilerle ilişkilerini geliştirdi. Bu kişilerden bazılarının ABD hükümetiyle yakın bağları bile vardı. Fakat Noorzai hiçbir zaman omuzlarının üzerinden bakmaya çalışmadı, çünkü ABD'nin sonunda onun izini süreceğini biliyordu ve bu yüzden 2004 yılında, Noorzai Amerikalılarla anlaşmaya varmak için gizli bir görüşme yapmaya yanaştı.

ABD kaynaklarına göre, FBI adına çalışan özel bir ekiple Noorzai arasında Pakistan Peşaver’de bir görüşme ayarlanmış. Amerika’nın Noorzai’ye gönderdiği mesaj çok basitti: “Kaçmaya devam edebilirsin ya da bizimle çalışabilirsin. Bizimle iş birliğine yanaş ve Afgan uyuşturucu işi ile ilgili, El Kaide, Taliban ve finansörleriyle ilgili ne biliyorsan anlat.”

Noorzai bir anlaşma yapabilmek için Birleşik Arap Emirlikleri’ne gitmeye razı ve istekli göründü. Noorzai tamamen güvenmiyordu fakat Amerikalılarla onu buluşturan aracı ekip Noorzai’nin adamlarınca bazı akrabalarının rehine olarak tutulmasına razı göstermek zorunda kaldılar. Amerikalılarla görüşmesi esnasında Noorzai’ye herhangi bir şey olması durumunda, rehineler öldürülecekti. Bu durum bir Amerikan kaynağında şöyle not edilmişti: ‘Bu görüşmeyi ayarlamak gerçekten çok zor oldu.’

Fakat Bush yönetimi Irak’la o kadar şaşkına dönmüştü ki –Afgan uyuşturucu kriziyle çok az ilgileniyordu– Afgan uyuşturucu kralı konuşmaya geldiği zaman, harekete bile geçemedi. Noorzai 2004 sonbaharında gizli ABD ekibiyle BAE’deki bir otelde beklerken, bir FBI delegesinin pazarlık için onlara katılmak üzere uçakla gelmeleri bekleniyordu. Bu durumla yetkili görevlilere göre FBI ajanları gelmediler ve bu yüzden görüşmeler yapılmadı. Amerikan kaynaklarına göre BAE’deki yerel CIA istasyonu Irak’taki savaşı o kadar meşguldü ki Noorzai’nin durumuna aldırış etmenin imkanı yoktu.

Operasyon dağıldı. Noorzai BAE’de FBI’ı boş yere beklemişti ve Noorzai komplodan şüphelendi. Onunla beraber bekleyen Amerikalılar ona gerçeği söylediler— Washington’un kafası Irak’taydı. Sonra Noorzai sessizce sınışıp gitti. Hâlâ Pakistan istihbarat görevlilerini de içi-

ne alan güçlü dostları vardı ve bu yüzden bir kez daha çok kolay ortadan kayboldu.

“Uyuşturucu krallarından birinin gitmesine izin verdik. Bu kişi El Kaide’yi finanse eden kilit adamlardan biriydi. Bu anlamda bu kişi Körfez’de El Kaide’nin kilit finansörlerinin kimliğini saptamamızı sağlayabilirdi.” Sorunla yakından ilgilenen bir Amerikalı böyle diyordu. “Gerçekten kaçırılmış bir fırsattı. Eğer Amerikan halkı neler olduğunu bilseydi, delirirdi.”

Sonuç olarak, altı ay sonra, 2005 baharında, özel Amerikan ekibi bu sefer Uyuşturucu İzleme Yönetimi’nin (DEA) desteğiyle tekrar Noorzai ile ilişki kurmanın bir yolu bulundu. Bir kez daha Noorzai görüşmeyi kabul etti. Amerikalılar Noorzai’ye anlaşma için ABD’ye gelmesini istedi. Noorzai bu teklifi kabul ederek herkesi şaşırttı. Noorzai sıradan bir ticari uçakla New York’a geldi ve burada federal ajanlar tarafından karşılandı.

Bush yönetimi Noorzai’nin gelmeyi kabul etmesine o kadar şaşırmıştı ki o zaman onunla ne yapacağını bilemedi. Doğrudan onu tutuklamak yerine, FBI ve Uyuşturucuyla Mücadele Ajansı onu görüşme süresince New York’ta bir otele yerleştirdiler. Noorzai meşru bir cehennemdeydi ve ABD onun New York’taki varlığını gizli tutmuştu.

Neticede, hükümet Noorzai ile görüşmelerinde sabrını tüketti ve onu tutuklamaya karar verdi. Federal savcılar bir basın konferansı düzenleyerek, Noorzai hakkındaki iddianamesini 2005 Nisan’ında duyurdu. Fakat bu açıklamada Afgan uyuşturucu kralı için New York City’in nasıl son durak olduğu konusunda bir bilgi vermediler.

2005 yazında, Noorzai hapishanedeydi ve bilgi veriyordu, fakat Bush yönetiminin gerçekten özellikle Afgan ve Pakistanlı liderlerin eroin ticaretine bulaşmalarıyla ilgili bilgileri Noorzai'den duymak isteyip istemediği hakkındaki sorular yanıtsız kaldı.

Uyuşturucuyla beslenen şiddet daha da kötüleşmesine ve Afganistan'da Amerikan kayıpları 2005 yılında yükselmesine rağmen, bu trajedi hâlâ özel bir gösteriden ibaretti. 11 Eylül'den yaklaşık dört yıl sonra, Afganistan'daki Amerikan askeri operasyonları global terörizmle savaşmaktan daha fazla Karzai hükümetinde bir istikrar sağlamakla uğraştı. Daha da kötüsü, Usame Bin Ladin avı yani Amerika'nın Afganistan'daki gerçek varlık sebebi çamura saplandı.

Sorun basitti: kimse bu konu hakkında bir şey söylemiyordu. ABD on binlerce orduyu Irak ve Afganistan'a yığmıştı fakat bin Ladin her iki yerde de yoktu. Bin Ladin Pakistan'daydı ve 2001 Aralık'ından beri oradaydı. Dünyanın en çok aranan adamı Amerikalıların karşısında Batı'yı bir kez daha en iyi nasıl vuracağının planlarını yaparak güvenli bir şekilde otuyordu.

Kabil'in erken düşüşü ve 2001 kışında Taliban ve El Kaide'nin bozguna uğratılması 11 Eylül saldırılarından sadece iki ay sonra Amerika'nın ihtiyaç duyduğu zafer sarhoşluğunu getirmişti ve savaşın yeni bir biçiminin sinyalleri belirmişti. Birkaç konvansiyonel kuvvete ihtiyaç vardı.

Gerçekte, Amerikan operasyonu televizyonlarda gö-

ründüğü gibi rahat bir şekilde olmamıştı. Amerikan kaynaklarına göre 11 Eylül saldırıları ile 2001 Ekim'inde ABD'nin Afganistan'ı bombalamaya başladığı tarih arasında haftalarda, ABD istihbaratı Usame bin Ladin'in yerini tayin etmişti, fakat ABD ordusu onu vurmaya hazır değildi. İstihbarat görevlilerinin dediklerine göre o zamanlarda ABD ordusu Afganistan üzerinde hava saldırısı düzenlemek için bir plan geliştiriyordu ve bu plan bin Ladin ile ilgili umulmadık bir şekilde elde edilen istihbarat avantajından yararlanılabilecek kadar esnek değildi. Ladin'i öldürmek için çok kişinin bildiği bu fırsat terörist lider Ladin'in Afganistan'ın güneydoğu dağlarına sığınmadan önce ABD'nin eline geçmişti. Ladin'in sığındığı bu dağlarda onu izlemek çok daha zordu.

Genişleyen Afgan planı Bush yönetimi içindeki gizli bir tartışmadan dolayı yavaşlatıldı. Bu tartışma Kuzey İttifakı'nın nasıl destekleneceği üzerineydi. Kuzey İttifakı yıllardır Taliban'a karşı savaşan isyancı bir gruptu. Bu grup içinde Afganistan'ın kuzeyinde etnik bir azınlık olan Tacikliler hakimdi. ABD'li yöneticiler Kuzey İttifakı'nın Kabil'i ele geçirmesi halinde, Afganistan'ın güneyinde çoğunluk olan Peştunların buna cevap olarak bir iç savaş başlatmalarından korkuyorlardı. Ayrıca Peştun destekli Afganistan'da, Kabil'de yönetimi bir Tacik'in almasına karşı çıkılacağından da korkuluyordu. Bu politik tartışma Washington'da sürüp gittikçe, Amerikan bombacıların Kabil'deki Afgan hükümeti alt yapı hedefleri üzerinde ve kuzeydeki savaş alanının uzağına yoğunlaşması için emir aldı. Böylelikle Taliban'ın ön cephesi boş bırakılmıştı.

11 Eylül sonrasında Afganistan'a ilk CIA ekibini süren Gary C. Schroen tarafından yazılan First In'e göre,

Taliban'ın ön cephe ordularına yol vermeden önce Taliban hükümetinin zayıf düşürülmesi halinde, Pashtun kuvvetinin güneyde yükselip, Taliban'ı yeneceği ve Kuzey İttifakı cepheyi yarıp geçmeden Kabil'i Peştun kuvvetinin zapt edeceği düşünülmüştü.

Sınırlı hava saldırısı Kuzey İttifakı'nın ilerleyişini geciktirdi ve El Kaide liderlerine kaçmak için ekstra zaman kazandırdı.

Yoğun hava saldırısı doğrudan Taliban'ın ön cephesini, kilit bölge Mezar-i Şerif'in kuzey kasabasının yakınlarını hedeflediği zaman sonuç görülmeye değerdi. Birçok tartışmayı bitirdi. Kuzey İttifakı Kabil'e hızlıca girdi. Taliban ortadan kayboldu. Fakat bin Ladin ve onun örgütünün kalıntıları Afganistan'ın güneydoğu dağlarında, El Kaide'nin eski terörist kampının güvenliğini alabildi.

Daha sonradan anlaşıldı ki, 2001 Aralık'ı Bush yönetiminin terörizme karşı global savaş üzerindeki stratejisi odağını kaybetmeye başladığı tarihti. Taliban kayıptı ve bin Ladin ve El Kaide merkezi Pakistan sınırı karşısında Tora Bora'daki Beyaz Dağlar'daydı.

Fakat Pentagon sınırın her iki tarafındaki bölgeyi kapatmak için bölgeye yeterli sayıda Amerikan askeri yığmadı, gazeteci Sean Naylor'un savaşın ilk aşamaları ile ilgili yazdığı Not a Good Day to Die (Ölmek için İyi Bir Gün Değil) kitabına göre, Afganistan'daki bütün operasyonlardan sorumlu olan Ordu Generali ve Merkez Kuvvetler şefi Tommy Franks bölgeye yığılacak asker sayısının sınırlandırılması konusunda Rumsfeld'in baskısı altında kalmıştır.

Bunun sonucunda, Franks bin Ladin'i kuşatmak için gerekli olan konvansiyonel kuvvetlerden eksik kalmıştır. Onun yerine, Tora Bora'ya saldırmak için ABD yerel bir

Peştun diktatörü olan Hazrat Ali'nin kuvvetlerinden medet ummuştur. ABD hava kuvvetleri ile desteklenen, az sayıda Özel Kuvvetler ve CIA paramiliter görevlileriyle bölgeye girmiştir fakat elit ABD birlikleri, hava kuvvetleri ve yerli kuvvetlerin karışımından oluşan bu ordu bu sefer işe yaramadı. Bin Ladin kaçtı.

Şimdi CIA görevlileri Hazrat Ali'nin kuvvetlerinin Usame bin Ladin'in ve onun kilit askerlerinin Pakistan'daki Tora Bora'ya kaçmalarına göz yumduklarını düşünüyor. Bir CIA kaynağı şunları söylemektedir. 'Kapi açılır açılmaz bu adamları tanıdık. Bu büyük bir sır değildi.' Amerikan istihbarat görevlileri Bin Ladin'in Afgan-Pakistan sınırının Pakistan tarafında saklandığına ve bu alanın dışına çıkmayı göze alamadığına inanmaktadır.

Bush yönetimi Hazrat Ali'yi Ladin'in kaçmasına izin vermekle alenen suçlamıyordu, fakat CIA görevlileri CIA içinde Hazrat Ali'nin yeni Afgan hükümeti tarafından tutuklanması üzerinde bir tartışma olduğunu söylemişti. Plan terk edildi ve onun yerine Amerika işgali altındaki doğu Afganistan'ın Celalabad'ındaki en güçlü adam olarak Hazrat Ali yükseldi.

2002'in ilk dönemlerinde, Pakistan sınır bölgesi olarak Güney Veziristan El Kaide'nin yeni merkeziydi, fakat Afganistan'daki Amerikan ordusu ve istihbarat güçleri ortak sözleşmenin katı kuralları yüzünden El Kaide elemanlarının sınır boyunca izleyemediği için boşuna uğraşmış oldu. Pakistanlılar Amerikan güçlerini dışarıda tutmakta ciddiydiler ve Afganistan'ın güneydoğusunda hizmet vermiş olan Gren Berets'e göre sınır boyunca Amerikan ve Pakistanlı güçler arasında gerilimli karşı karşıya gelişler –hatta silah patlamaları– yaşanmıştır. Her iki taraf da bu olayları çoğunlukla örtbas etmiştir.

Henüz 2002 başlangıcında, Beyaz Saray görevlileri Afganistan'da başta yakalanan başarının devamı olarak El Kaide'yi sıkı bir takiple izlemenin ihtiyacını hissediyor gibidir. Afganistan içinde, Beyaz Saray Taliban ve El Kaide kalıntıları üzerinde CIA-Özel Kuvvetler işbirliği ile baskı kurmaya devam edilmesini bekliyordu. Ne de olsa 2001 sonbahar ve kışında, Taliban CIA-Özel Kuvvetler'in başarılı bir şekilde Kuzey İttifakı'nı desteklemesiyle bozguna uğratılmıştır. Bu ekiplerin 2003 baharında tekrar yerlerinde olmaları çok önemli görülmektedir, çünkü havalar açıldıkça, geleneksel Afgan savaş dönemi başlayacaktır.

Bu strateji ile yakından bağlantılı olarak, Pakistan içinde El Kaide'yi ele geçirmek için yeni bir plan vardı. CIA yeni Afgan hükümetinin bir parçası olarak yeni bir Afgan istihbarat servisi kurmak için 80 milyon dolar harcamayı planladı. Bu servis Afganlardan oluşan ve tamamen CIA'in bir şubesi olarak çalışacak bir ajan servisi olacaktı. Kabil'de talimatları Amerikalılardan alan yerel bir istihbarat servisinin varlığı El Kaide'yi hedeflemek için hem Afgan tarafında hem de Pakistan tarafında pek değerli olmayan bir platform olarak sunulacaktı. Afgan istihbarat faaliyetinin Pakistan sınırlarına kayması ve El Kaide'nin faaliyetleri hakkında bilgi toplamak için Pakistan köylerine karışması Amerikan görevlilerinin alana girmesinden daha kolay olacaktı.

Fakat Bush yönetimi bütün dikkatini 2002 baharında Irak'a yönelttiği zaman, bu planlar bozuldu ve Bin Ladin soluklanma fırsatı elde etmiş oldu. Yeni bir Afgan istihbarat servisini destekleme işi, Özel Kuvvetler birliği Irak'a kaydırıldığı zaman tekrar ertelendi.

El Kaide 2002 baharında arkasına yaslandı. Daha

sonra tutuklanan El Kaide'nin kıdemli görevlilerinden biri şöyle diyordu: 11 Eylül sonrasındaki Amerikan vahşeti Ladin'i çok şaşırttı. Fakat aynı zamanda El Kaide'nin savunmasız kaldığı zaman, ABD gevşedi ve El Kaide'nin göbeği hayatta kalabildi. ABD Washington ve New York saldırılarını yürüten El Kaide'li eylemcilerin üçte ikisinden fazlasını ya tutukladı ya da öldürdü.

NSA'da kıdemli görevlilerden biri, Bush yönetiminin bütün dikkatini Irak'a verdiğinde, 'Afganistan üzerindeki tartışmaların sınırlı kaldığını' söylemişti. "İşte yaptıklarınız burada, daha fazlasını yapmıyorsunuz. Başka bir görev, başka bir kuvvet ya da başka bir ödeme' Ayrıca NSA görevlisi, Afganistan üzerine yapılan görüşmeleri Doug Feith'in bir görüşmede çok iyi tarif ettiğini söylüyor. " Savaşı kazandığımızı söylediği zaman, diğer insanlar şimdi Afganistan'dan sorumlu olacak. Onun demek istediği, ulus inşası ya da savaş sonrası istikrar operasyonları diğer hükümetlerce dikkate alınmak zorunda... Afganistan'ı yükseltmek neleri bıraktığımız konusunda konuşmaktı.'

2002 Aralık ayında Başkan Bush terörizmle savaş durumunu yeniden gözden geçirmek için baş danışmanlarıyla görüştü. Kabine görüşmeleri seviyesindeki bu toplantıda bir katılımcının, Tenet, Rice ve Wolfowitz gibi üst düzey yöneticilerin El Kaide tarzındaki teröristlerin geniş İslam dünyası üzerinde destek ve üye toplama gücünü dillendirdiğini hatırlattı. Radikal İslamın potansiyel yükselişiyle ilgili ABD'nin bir karşı stratejisi var mıydı? "Başkan Irak'taki zafere kilitlenileceğini söyleyerek onları kovdu. O bunu dedikten sonra herkes yerine oturdu."

2003'le birlikte, Bush yönetimi Ladin'nin hâlâ kayıplarda olmasına daha fazla göz yumamayacaklarının farkı-

na vardı. Zaten bu durum Başkan'ın yeniden seçim kampanyalarında sorun yaratan bir konu oluyordu. 2003 sonunda, CIA Pakistan hükümetinin gizli onayı ile Ladin'i avlamak için gizli bir üs kurdu. Fakat Pakistanlı askerler ve istihbarat servisleri CIA görevlilerinin Pakistan'da diledikleri gibi at oynatmalarına izin vermiyordu. Engebeli Pakistan sınırında CIA görevlileri Pakistanlı güvenlik kuvvetleri eskortluğunda ve Pakistanlı görevlilerin sıkı denetiminde dolaşmak zorundaydı. Bu da Amerikalıların Pakistan'ın kuzeybatı cephesindeki yerel kabilelerinden etkili istihbarat bilgileri almalarını imkansızlaştırıyordu.

Aynı zamanda, El Kaide örgütün 11 Eylül öncesi durumuna göre daha tehlikeli olmuştu; İslamcı terörizmin markası haline gelmiş ve İslamcı terörizmin Nike'ı olarak global şubeleri ortaya çıkmıştı. Her zaman doğrudan Ladin destekli olmasa da, Ladin'den esinlenen yeni radikal İslamcı kuşak, Avrupa, Asya ve Orta doğu'da kendini El Kaide olarak adlandırıyordu. Afganistan'da devlet destekli bir sığınakları olmadan, El Kaide daha da merkezden uzaklaştı ve sanki fast food zincirleri gibi dünyanın dört bir tarafında beliren bölgesel şubeleri ile Ladin'den doğrudan emir alamadan El Kaide adına davranan bir franchising zincirine dönüştü.

Yatay olarak örgütlenmiş bu yeni El Kaide daha karmaşık değil fakat her şeye rağmen daha öldürücü bir boyuta ulaşmıştır. 2004 yılında Madrid'deki ve 2005 yılında Londra'daki kanlı saldırılar 11 Eylül sonrası terörizmin yeni yüzünü (küçük yerel hücreler kolay ulaşılabilir sivil hedeflere basit ve orta seviyede saldırılar düzenliyor) açığa çıkardı.

Bir bakıma bu yeni model Amerikan destekli kontra-terörist faaliyetler için bir başarıdır. Bin Ladin hâlâ bir

diğer 'şaheserini' sahnelemek için can atıyor olsa da, El Kaide'nin şimdi başka bir 11Eylül'ü gerçekleştirecek gücü yok gibi. El Kaide terörizmin daha konvansiyonel faaliyetine başvurmak zorunda kaldı: bomba yüklü arabalar ve otobüs ve trenlerdeki küçük patlamalar.

George Bush'un ikinci defa görevinin başına geçmesinde Irak'ta El kaide tarzındaki terörizme karşı daha geniş yürütölen savaşın etkisi vardır. Bu savaş Afganistan, Irak ve başka yerlerde yürütölen çok cepheli gerilla savaşıdır.

Dünyanın dört bir tarafında Amerikalıların karşılaştığı savaşçılarının birçoğı Suudi'dir ve muhtemelen Suudi Arabistan'a –El Kaide'nin doğum yeri– geri döneceklerdir. Orada, kutsal savaşlarını sürdürebilirler çünkü orası Radikal İslamcı El Kaide'nin kanlı neslinin ortaya attığı tehlikenin yavaş yavaş uyandığı yerdir.

8. BÖLÜM

YALANLAMA: PETROL, TERÖRİZM VE SUUDİ ARABİSTAN

Tutuklama sırasında şüpheliden ele geçirilen şahsi malları tanımlamak için FBI'nin kullandığı bir deyiş vardır: cep çöpu. Eğer bir suçlu –veya terörist tutuklandığı esnada cebinde bir şeyler taşıyorsa, FBI çok şanslı demektir, çünkü cep çöpu önemlidir. Bir cüzdan, ehliyet, pasaport, uçak biletleri, şahsi notlar, fotoğraf ve bilgisayar disketleri gibi şeyler şüphelinin geçmişteki faaliyetlerini ve gelecekteki planlarını açığa çıkartan önemli ipuçlarıdır.

2002 Mart'ında Pakistan'da tutuklandığı zaman Abu Zubaydah'ın üzerinden çıkan cep çöpu özellikle dikkate

değerdi. 11 Eylül sonrasında yakalanan ve El Kaide'nin birinci dereceden liderlerinden olan Zubaydah'ın üzerinde Amerikan kredi kartı ya da ATM kartlarına benzer iki banka kartı vardır. Kartlara ait bankalardan biri Kuveyt'te, diğeri ise Suudi Arabistan'daydı. Banka kartlarının ele geçirilmesi, Ladin'in üst düzey askerlerinden olan Abu Zubaydah'ın İran Körfezi'nde büyük finansal kurumlara batı tarzı hesap girişi yapmış olduğunu ve büyük ihtimalle 11 Eylül zamanında bu hesapları bulundurduğunu açığa çıkartmıştır. Bu az bulunur bir bulguydu. Zubaydah'ın tutuklanma sürecinde bulunmuş bir Amerikan görevli, Zubaydah'ın bu zamana kadar bu kadar temiz ve kıymetli kanıt ile yakalanmış tek üst düzey lider olduğunu söylüyor—Batı tarzı banka hesabı kullanıyordu. Üst düzey El Kaide liderleri onun yerine faaliyetlerini hawalas adıyla bilinen gayri resmi Müslüman finansal kurumlar aracılığıyla para temin ederek desteklemeye meyilliydi. Hawalaslarda kayıtlar çok gevşekti ve bankalardan ve diğer Batı finansal kurumlarından gelen hiçbir yazılı iz arkalarında bırakmıyorlardı.

Zubaydah'ın kartlarla birlikte yakalanması El Kaide ile bağlantıları meydana çıkartan iştah kabartan maddi bir kanıtı kazandırmıştır. Banka kartları vasıtasıyla El Kaide'nin finansal yapısı çözülebilir ve belki de 11 Eylül planı da aydınlanabilirdi. Bu banka kartları teröristlerin finansal kaynaklarına ilişkin yapılan araştırmalar da zor bulunur şeylerdi ve bulunduklarında da hemen hemen hiçbir zaman açık ve kesin bir bilgi sunmazlardı.

Teröristlerin arkalarında bıraktıkları karanlık paranın izini sürmek Maliye Dairesi, FBI ve CIA'deki adli finansal dedektifler için sık sık asap bozucu ve meyve vermeyen bir egzersiz olur. Müfettişler genellikle gizemli 'bağlantı

analizine' ve ikinci derece kanıtlara güvenmek zorunda kalırlar. Bu kanıtlarla İslamcı vakıflar ve diğer devlet dışı örgütlere akan para akışları arasından terörist lider ve onların planlarına yönlendirebilecek ilişkiler çekilir.

Sonuç olarak, Amerikalı uzmanlar terörist para akışını takip etmek için sık sık yanlış yollara saparlar. Örneğin yıllarca CIA ve FBI Suudi Arabistan'ın en zengin müteahhidinin oğlu olarak Ladin'in kendi kişisel varlığı ile El Kaide'yi beslediğini sanmıştır. El Kaide'nin diğer zengin Araplardan aldığı bağışların önemini hesaba katmamışlardı. Oysa özellikle Suudi Arabistan ve diğer Körfez Devletleri'nde Ladin'in radikal İslam anlayışını paylaşan birçok zengin Arap vardır. ABD hükümetinin El Kaide ve onun para kaynakları üzerinde daha incelikli bir kavrayış geliştirmesi yıllar aldı. Sonunda CIA Ladin'in sanıldığı gibi zengin olmadığını farkına vardı. Büyük bir ailenin üyesiydi (Muhammed Ladin'in 57 çocuğundan biri) ve Usame babasının büyük Suudi inşaat krallığından küçük bir miras almıştı. Ladin'in 300 milyon dolar değerinde olduğunu düşünmek yerine, 2000 yılında ABD 1970'den 1994'e kadar Ladin'in sadece 1 milyon dolar civarı bir parayı ailesinden almış olduğuna karar verdi. 1990'ların ilk dönemlerinde, Suudi hükümetinin baskılarıyla, Ladin ailesi Usame bin Ladin'in inşaat krallığındaki aile payını satmak zorunda kaldı ve daha sonra Suudi hükümeti satış işlemini durdurdu. Bin Ladin cihadı tek başına finanse edecek kadar zengin değildi.

CIA tahminlerine göre, 11Eylül'den önce El Kaide, operasyonlarına yaklaşık 30 milyon dolar harcanmıştı ve bu paranın hepsi bağışlardan geliyordu (sık sık İslamcı vakıflar ve ortak cepheler El Kaide'ye para aktarmıştı). Gerçi Amerikalı müfettişlerin bazı İslamcı vakıflar ve ba-

ğıшта bulunan kişiler üzerinde güçlü şüpheleri olsa da, CIA ve FBI için hangilerinin El Kaide ile bağlantısı olduğunu bulmak her zaman zor olmuştur.

Abu Zubaydah'ın banka kartlarından sonra, bağlantı analizine ya da varsayımda bulunmaya çok ihtiyaç duyulmadı. Her ne kadar kartlar Zubaydah'ın ismine olmasa da, bu kartları sonuçta Ladin'in üst düzey komutanlarından biri kullanıyordu. Hesap işlemlerinin teftişiyle 11 Eylül öncesi ve sonrasındaki kritik günlerde El Kaide liderlerinin hareketleri takip edilebilirdi. Ayrıca Ortadoğu'daki finansal destekçileri hakkında da net bir iz sağlayabilirdi. Aslında bu kartlar El Kaide'nin karanlık sırlarından bazılarını açabilecek kilit anahtar olabilirdi. Bir Amerikan kaynağına göre, kartlar 'bağlantı analizine' gerek kalmadan El Kaide'yi finanse edenlere doğrudan bir kapı olabilirdi. "Finansörlerden yola çıkarak üst düzey El Kaide yöneticilerinin izini sürebilirsiniz"

Fakat Pakistan'daki FBI ve CIA birimleri Abu Zubaydah'ın kişisel eşyalarını toplayıp, inceleme için apar topar ABD'ye gönderdiği zaman çok garip bir şey oldu. Bu kartlar üzerinde kapsamlı bir araştırmanın yapıldığına dair çok az kanıt vardır.

Sorunla ilgilenen olan iki Amerikan kaynağına göre, hükümetin terörist finansörlüğü üzerine çalışan uzmanlarının Abu Zubaydah'ın hesap işlemlerini ve paranın nereden geldiğini tamamen incelediklerine inanmıyorlar. Kartları incelemekten vazgeçilip geçilmediği ya da El Kaide ile Orta Doğu'daki –özellikle Suudi Arabistan'da– önemli kişiler arasındaki ilişkiyi bilmek isteyen kimse olmadığı için kartların dikkate alınıp alınmadığı açık değil.

Bu dikkate değer öyküyü takip eden İki Amerikan kaynağı, Washington'a suçla ilgili bir kanıt bulunmama-

sından ötürü lehte düşünme hakkını vermeye gönüllüdür. Onlar bunun Suudileri korumak için politik bir örtbas olayı olduğunu kabul etmektense, bunun basit bir dikkatsizlikten ibaret olduğuna inanmak istiyorlar. Sorunla ilgilenen bir Amerikalıya göre; “Kartlar Washington’a gönderildi, fakat hiçbir zaman tamamen işletilmedi.” “Bence, beceriksiz oldukları için, bunlara bakan kimse olmadı” Abu Zubaydah’ın kartlarla ilgili sorgulandığına dair hiçbir kanıt bulunmamaktadır.

Washington’daki ilgi ve alaka yoksunluğuna rağmen, bazı Amerikalı müfettişler kendi başlarına ve güçleri yettiğince durumu takip etmeye devam ettiler. Fakat kartların nerelerde kullanıldığına dair bilgi almak ya da Suudi görevlilerden herhangi bir bilgi aşırmaq çok zordu.

Sonunda, bölgedeki Amerikalı müfettişler bu garip durumu çözebileceklerine inandıkları birisini işe aldılar. Karanlık bir geçmişi olan Müslüman bir yatırımcı Amerikalılarla çalışmaya razı oldu. Bu yatırımcının Taliban, El Kaide ve Suudi istihbaratıyla ilişkileri vardı. 2004 yılında, bu Müslüman yatırımcı, Suudi arkadaşlarının ona anlattığı şaşırtıcı öyküden bahsetti. Sekiz ay önce ona, Suudi istihbaratının şüpheli bir şekilde Suudi yatırım kurumlarından kartla ilgili bütün kayıtları aldığı söylenmiş. Bu kayıtlar daha sonra ortadan kaybolmuş. Böylelikle hesap giren paranın izini sürmenin hiçbir yolu kalmamış. Abu Zubaydah’ın 2002 Mart’ında yakalandığı tarih ile Suudi istihbaratının bu kayıtları aldığı tarih aynı zamana denk düşmekteydi.

11 Eylül saldırıların beri, El Kaide’den Suudi Arabistan’a doğru giden izler, birkaç Amerikalı müfettişin takip

etmeye çalıştıkları ilgi çekici bir rota çizmektedir. Amerika'nın Suudi Arabistan'a enerji bağımlılığı ve Suudi petrollerinden akan para ve güç, bir anlamda Amerikan politikası üzerindeki Suudi etkisini her tarafa yayıyordu. Bu konu sadece Washington'daki yüksek siyaset içinde tartışılabilinecek ve İsraililerin politik etkisinden biraz daha az hassasiyet gerektiren bir konuydu. Bu yüzden Washington'un iktidar çemberindeki birçok insan –avukatlar, lobiciler, savunma mukavelecileri, Meclis'in eski üyeleri, Beyaz Saray'ın eski muavinleri, diplomatları, istihbarat görevlileri ve hatta bazı gazeteciler– aşırı derecede Suudi parasına veya Suudi geçidine bel bağlamaktadır. Bu yüzden radikal İslamcılarla Suudi bağlantıları ile ilgili çirkin gerçekler hasır altı edilmekte ve bu gerçekler karşısında görmemezlikten gelinmektedir. Ayrıca Irak savaşı için Suudi Arabistan'ın desteği Bush yönetimi için çok değerlidir. Suudi Arabistan düzenli olmasa da aralıklı olarak petrol fiyatlarında bir istikrar sağlamak için uğraşmaktaydı.

Suudi Arabistan Washington'daki politik güce yatırım yaparak, karşılığını 11 Eylül saldırılarını takip eden haftalarda aldı. Bu çıldırtıcı zaman süresinde, Bush yönetiminin kontra-terör politikaları açık ve kesin bir ifade kazandığı zaman ve 11 Eylül ve terörün kökleri ile ilgili kamuoyu uysallaştırıldığında, Suudi Arabistan'daki tüccarlar sayesinde Washington'daki hiç kimse geçimini kazanmak için çok çalışmadı.

11 Eylül saldırılarından sonra korkunç bir tabloyla karşı karşıya kaldılar: binlerce Amerikalıyı öldüren on dokuz korsanın on beşi Suudi'ydi. Suudi Arabistan'ın en zengin ve en güçlü ailelerinden birinin oğlunun emriyle intihar saldırısı için görevlendirilmişlerdi. Daha da kötü-

sü, Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon üzerindeki saldırılar Ladin'in Suudi Arabistan'da bir halk kahramanı olmasını sağlamış ve Ladin İslami din görevlilerinin ve Suudi Arabistan'daki radikallerin takdirini toplamıştır.

Fakat biçimsiz Halkla İlişkiler yayınlarına rağmen, Suudiler krizin içinden başarıyla çıktılar ve Suudi radikalleri ile Suudi hükümetinin ve kraliyet ailesinin politikaları arasında önemli bir ayrım olduğunu birçok Amerikalıya inandırdılar.

Sonra, 11 Eylül saldırılarının ardından bin Ladin ailesinin ve diğer göze çarpan Suudi vatandaşların Suudi hükümetince ayarlanmış özel uçaklarla Amerika'yı terk etmesine izin verildiği ve FBI'in yardımcı olduğu ortaya çıktığında, tartışma yeniden susturuldu. Bağımsız 11 Eylül komisyonu bu durumu önemsizmiş gibi gösterdi ve son raporunda bu uçuşlara ABD hükümetinin 'politik olarak izin verdiğine dair bir kanıt' bulunmadığını ve FBI'in 11 Eylül sonrasında "çarter seferi ile ABD'yi terk eden Suudili yurttaşlara memnuniyet verici bir kılavuzluk" yaptığını eklemiştir. Fakat 2005 yılında yayınlanan FBI belgeleri 11 Eylül komisyonunun raporunu yalanlamaktadır ve bu belgelere göre FBI özel uçaklarla ülkeyi terk eden bazı Suudilerin soruşturmayla ilgili bilgisi olup olmadıklarından emin değildir.

Kesinlikle, Suudi Arabistan'ın Amerikan dış politikası üzerindeki etkisi ve gücü abartılabilir. Eleştirmenler sık sık karanlık komplo teorileri peşinde koşarlar. 11 Eylül planı ve El Kaide'nin yükselişinde Suudi suç ortaklığının boyutunu abartmak çok kolay.

Gerçek daha az tekin fakat hiç de az tehlikeli değil. Diğer Arap devletlerinin liderleri gibi, Suudi Arabistan'daki görevliler on yıl boyunca radikal İslamcılara

gözlerini kapadılar. Onlar teröristlere rüşvet vererek durdurabileceklerini ve bölgede statükoyu oluştururken onları destekleyen radikal dincileri yatıştırabileceklerini ummuşlardı. Terörizme gözlerini kapatmak devlet olarak sponsor olmaktan çok farklıdır ve 2003 Mayıs'ından beri El Kaide Suudi Arabistan'da bir dizi terörist saldırılar düzenlemeye başladığı zaman, Suudi güvenlik birimleri, Suudi topraklarındaki El Kaide faaliyetleri için sıkı önlemler almak üzere CIA ve FBI ile daha fazla işbirliğine yanaşmışlardır. Mayıs ayı içinde Riyad'ın bombalanmasından sonra, CIA Direktörü George Tenet üst düzey Suudi görevlilerle görüşmek için Suudi Arabistan'a gitti ve burada El Kaide'ye karşı tutumların tamamen değiştiğini gördü. Sonunda Suudiler El Kaide'nin de onların düşmanları olduğunun farkına vardılar.

Gerçi hâlâ bir gerçeklik taşısa da, hem 11 Eylül öncesinde hem de sonrasında, Başkan Bush ve hükümeti Suudi elit kesimi, El Kaide ve Bin Ladin arasındaki ilişkiye eğilmeye isteksiz bir tavır sergilemişti. Hatta Bush hükümeti bile Irak'taki savaşı meşrulaştırmak için Saddam ile Ladin arasındaki bağı kanıtlamak için boş yere çok zaman ve enerji harcamıştı. Hükümet daha açık bir gerçeklik olan Suudi Arabistan ile El Kaide ilişkisini dikkate almıyordu. Bu bağlantılar daha önce ifşa edilenden daha rahatsız edici ve daha güçlüydü ve bu bağlantılar tam olarak incelenmedikçe, El Kaide'nin gücünün kökeni ve 11 Eylül'ün tüm hikayesi hiçbir zaman bilinmeyecek.

Suudi hükümeti ve özellikle Suudi istihbarat servisleri ile Bin Ladin arasındaki bağlantılar 1980'lere dayanmaktadır. Arabistan'ın zengin ve en başarılı müteahhiti-

nin on yedinci oğlu olarak, Sovyet işgaline karşı Afgan direnişinin genç ve istekli sponsoru olarak sivrilmişti. Ayrıca Sovyetlerle savaşmak için Afganistan'a akan Arap savaşçılarındandı. Bu zamanlarda Bin Ladin, Suudi istihbaratı ve CIA'nin bile düşmanı ortaktı: Sovyetler. Bu sırada Ortadoğu'dan gelen yabancı Arap savaşçılarına Suudi istihbaratı özel ilgi gösterdi. Şimdi ABD'ye Suudi büyükelçisi olan Prens Turki al-Faisal yaklaşık yirmi yıl Suudi istihbaratının başkanlığını yapmış ve Suudi Arabistan için Afgan hesabını tutmuş soylu bir Suudi ailesinin üyesiydi. 1980'lerin ilk dönemlerinde ve ortalarında, Prens Turki ve askerlerinin bin Ladin'le doğrudan bir bağı vardı. Ladin'in bu süre boyunca gerçekten Suudi istihbaratının bir ajanı olarak çalışıp çalışmadığı net değildir fakat Hayalet Savaşları'nın yazarı Steve Coll, Ladin'in Afganistan'daki Sovyet savaşı süresinde Suudi istihbaratıyla en azından 'sağlam bir ilişki'sinin olduğunu söylemektedir.

Şimdi açıklığa kavuşan bir şey var ki o da 1990'larda Suudi istihbaratı için anti-komünist özgürlük savaşçıları'nın destekçiliğinde anti-Amerikan teröristliğine evrilen Ladin'e sırtını dönmek zor olmuştur. Birçok Suudi istihbarat görevlisi onun dini fundamentalizmine ve Suudi krallığı üzerindeki Batı kültürünün büyüyen etkisine karşı ateşli nefretine sempati duymuştur. Bin Ladin yurdundan önce Sudan'a ve sonra da Afganistan'a sürüldükten sonra bile, Suudi istihbarat görevlileri çıkarlarına ters düşen bir tehdit olarak görmemiştir. Ta ki çok geç olana kadar. 90'ların sonunda, El Kaide terörist saldırganlığa başvurmaya devam ederken, Amerikalıların bir türlü anlam veremediği üzere Suudiler Ladin'le çok kötü bir şekilde karmaşıklaşan ilişkilerini sürdürdüler.

Suudi güvenlik biriminde en azından birkaç görevlinin yıllarca Amerika'yla değil de Ladin ve El Kaide ile ilişkilerini ve onlara duydukları sempatiyi koruduklarını gösteren büyük küçük bir sürü iz vardır. Örneğin, CIA Suudili sürgünlerin faaliyetlerini takip etmek ve dağıtmak için 1996 yılında Usame bin Ladin istasyonunu ilk kurduğunda, CIA Suudililerden Ladin'in kimliğinin, pasaportunun, banka kayıtlarının ve diğer kayıtların birer kopyasını istemişti. CIA bin Ladin'inin niyetini tam olarak anlamadan önce, görevliler onun geçmişi hakkında bilgi toplamanın daha yararlı olacağı kanaatine vardılar.

Fakat CIA kaynağına göre Suudiler bu belgeleri vermeyi reddetmişti. 11 Eylül saldırıları olduğu zaman, CIA hâlâ Suudi hükümetinden Ladin'in kimlik fotokopisini alamamıştı.

1997 yılında, Suudi Arabistan Sayed al-Madani'yi gözaltına aldı. Al-Madani, Ladin Sudan'da yaşarken, Ladin'in kilit finansal muavinlerinden biriydi. CIA tekrar tekrar al Madani ile görüşmek istediğini Suudili yetkililere bildirdi, çünkü al-Madani El Kaide'nin para durumuyla ilgili her şeyi bilebilirdi. El Kaide içinde, 1000 dolardan fazla olan her harcamanın al-Madani'nin onayından geçmek zorunda olduğu söylenmişti. Fakat Suudiler tekrar tekrar reddettiler ve CIA 11 Eylül saldırılarına kadar ona ulaşamadı.

Bir CIA kaynağı şunları söylüyor: "11 Eylül'den önce, Suudiler el Kaide hakkında bize hiçbir şey vermediler" Aslında, 1997'de CIA'in Ladin istasyonu Suudi Arabistan'ı ziyaret etmeye hazırlanan CIA Direktörü Tenet için bir pusula yayınladı. Burada Suudi istihbarat servisinin özellikle El Kaide konusunda CIA'e düşmanca davrandığı belirtilmiştir. Yabancı bir istihbarat servisini

'düşmanca' tanımlamak onlara güvenilemeyeceği anlamına gelmekteydi.

Ayrıca CIA kaynaklarına göre, CIA'nın Suudi güvenlik birimleriyle paylaştığı istihbarat bilgilerinin El Kaide'nin eline ulaştırıldığı ile ilgili güçlü kanıtlar vardır. Örneğin, CIA'in elinde Suudi Arabistan'da şüpheli El Kaide elemanlarının konuşmalarını içeren Ulusal Güvenlik Ajansı'nın sağladığı haberleşme kayıtlarının Suudi kopyaları vardı. Fakat CIA bu kayıtları Suudilere verdikten sonra, şüpheliler Amerikalıların izlediği bu haberleşme kanalını kullanmayı kestiler. Böylelikle teröristleri izlemek daha da zorlaştı.

11 Eylül sonrasında El Kaide militanlarından ele geçirilen belgeler ve bilgisayar dosyaları El Kaide'nin Suudi Arabistan'da kaçak olduğunu açığa çıkarttı. CIA kaynaklarına göre 2003 Mayıs'ına kadar yani Suudiler sıkı önlemler almaya başlayana kadar bu gerçeklik aynen kaldı.

Ayrıca üst düzey Ürdünlü görevlileri bin Ladin üzerindeki Suudi sempatisinden bahsediyordu. CIA ile yakın bağları olan Ürdün istihbarat servisi Orta doğu'daki itibarı ile ün saldıği için, üst düzey Suudi görevlileri onlardan Suudi istihbarat cihazlarının gözden geçirmesini ve yenilemesini istedi. Suudi ordusunu ve güvenlik birimlerini gözden geçirmek için gittiklerinde, Ürdünlüler Suudilerin terörizme karşı mücadelede neden pasif kaldıklarına anlam veren şeyler gördüler. Ürdünlü bir üst düzey görevlisinin anlattıklarını duyan bir Amerikalı yetkilinin dediklerine göre, bir grup Suudi görevlisinin bilgisayarında ekran koruyucusu olarak Usame bin Ladin'in resimleri varmış.

SAVAS DEVLETİ

Eski bir CIA görevlisine göre, Amerika'nın 11 Eylül'den önce Ladin'i tutuklamak veya öldürmek içine belki en iyi şansı yakaladığı zaman, Suudi irtibatının 1998 baharında bunda bir rolü olmuştu.

1998'in ilk dönemlerinde, Ladin hâlâ kolay bir hedefti; CIA'in yoğun gözetimini altında olduğunun farkında değildi ve bu yüzden önceden kestirilebilir bir yaşamı vardı ve oldukça dengeli ve sabit bir programla varlığını sürdürüyordu. Zamanın çoğunu Afganistan'ın Kandahar yakasındaki Tarnak Çiftliği'nde geçiriyordu ve aralarında Molla Ömer gibi liderlerin bulunduğu dostlarıyla buluşmak için küçük bir konvoyla düzenli olarak Kandahar'a iniyordu. Uydu telefonu ile konuşuyordu ve henüz Ulusal Güvenlik Ajansı'nın gizlice bütün konuşmalarını dinlediğini bilmiyordu. Dünyanın en uzak bölgelerinden birinde korumalarıyla yaşıyor ve Taliban hükümetinin vermiş olduğu desteğin tadını çıkartıyordu, fakat Bin Ladin'i oradan almak imkansız değildi.

CIA'nın bin Ladin birini sürgündeki Ladin'in, CIA için çalışan Peştun kabilesi üyelerinin dahil olduğu bir planla alınabileceğini bildirmişti. Peştun üyeleri onu ele geçirebilir ve Amerikalılar gelene kadar bir mağarada tutabilirdi. Daha sonra özel bir CIA ekibi Afganistan'a uçacak ve Afganistan'dan tekrar geri alacak ve onu adalete teslim edeceklerdi.

Kuşkusuz, operasyonun ciddi riskleri vardı ve bin Ladin'in tutuklanmasından çok öldürülme ihtimali yüksekti. Tenet ve CIA avukatları bu konu üzerinde endişeliydiler. Bush'un Ladin'in öldürülmesi değil de tutuklanıp sağ olarak getirilmesi şartıyla El Kaide üzerindeki gizli operasyonlara izin verdiğine inanıyorlardı. (11 Eylül'den sonra, Clinton hükümeti yetkilileri Tenet'in iddiasına iti-

raz etmişlerdi. Tenet'e göre ona hiçbir zaman Ladin'i öldürme yetkisi verilmemişti.)

Diğer bir sorun da CIA'in askeri tarzda bir operasyonu denediği üzerineydi ve 11 Eylül'den önce CIA'in paramiliter becerisi eksikti. Aynı zamanda, ABD ordusu Ladin'i avlamak için Afganistan'a çekilmeyi istemiyordu ve bu yüzden El Kaide'yi avlamak için hükümetin planlarına ayak uydurmalarını isteyen Beyaz Saray'ın çabalarına karşı ordu direniyordu.

Pentagon'suz bir tabloda, iş CIA'e kalıyordu. CIA Birleşik Özel Kuvvetler Operasyon Komutanlığı'ndan bazı bölge provalarını içeren planlarını gözden geçirmelerini, planın Beyaz Saray'ca dikkatle incelenmesini istedi. Planın başarılı olması için bir garanti yoktu ama plan Ladin tehlikesi büyümeden, Ladin'i ele geçirmek için ABD hükümeti'nin elindeki en iyi şansı.

Operasyonun son hazırlıkları yapılırken, 1998 Mayıs'ında, Tenet'in de dahil olduğu üst düzey CIA delegesi Suudi Kralı Prens Abdullah ile görüşmek için Suudi Arabistan'a gitti. Bir CIA kaynağına göre, Tenet prence Usame bin Ladin sorununda Washington'a yardım edip etmeyeceklerini sordu. Prens evet dedi, fakat Amerikalıların bu düzenlemeyle ilgili sessizliğini korumaları şartıyla. CIA kaynaklarına göre Suudi prens Washington'un bin Ladin'i ABD'ye mahkeme için götürülmesini istememelerini de ekledi. Bu işle Suudiler ilgilenmeliydi. Prens gerçekte bin Ladin için Taliban'ı teklif etti.

Tenet Suudi Arabistan'dan Washington'daki Ulusal Güvenlik Danışmanı Sandy Berger'e gizli bir nota gönderdi. Burada Suudilerin Ladin'i yakalamalarına CIA'in izin vermesi talep edildi. Tenet Suudilerle gizli dolaplar çeviriyordu ve Tenet Beyaz Saray'ı CIA'in beklemesi konusunda

inandırarak, CIA'in kendi gizli planını iptal etmişti. CIA içinde, operasyona katılmış kıdemli görevlilere yapılmış açıklamalardan biri de, Bin Ladin'in öldürölme riskinin büyük olduğu ve CIA'in suikast düzenlemekle suçlanma olasılığı idi.

Suudiler bin Ladin'i yakalamak için ciddi bir denemede bulunmadılar. Tenet'in Prens Abdullah ile görüşmesinden sonra, Prens Turki Taliban'la bir dizi konuşma yapmak üzere Afganistan'a gönderildi, fakat bin Ladin üzerinde Afganlarla bir anlaşmaya varamadı. CIA'in Ladin'i ele geçirme planı suya düşmüştü ve CIA'in elinde işletebileceği ciddi başka bir plan daha yoktu. CIA liderleri 11 Eylül öncesinde bin Ladin'i yakalamak için ellerine geçen en gerçekçi planlardan birini terk etmişti. Prens'in yardım teklifi Tenet ve diğer üst düzey CIA görevlileri için gizli baskın planından kolayca sıyrılmak adına bir alternatif sunmuştu, çünkü baskın planı büyük bir kumar oyunuydu.

Tabii ki, bin Ladin'i elde etmek için CIA'in Suudilere güvenme kararının beklenmedik sonuçlarının hemen bir diyeti olacağını kimse düşünmemişti. 1998 Ağustos'unda Tenet'in Suudi Arabistan'ı ziyaretinden üç aydan az bir süre sonra, intihar bombacıları Doğu Afrika'daki iki ABD elçiliğini havaya uçurdu. Böylelikle El Kaide ABD'ye karşı savaşta yeni ve daha öldürücü bir safhaya dikkate çekiyordu.

Ladin biriminin şefi olan Michael Scheuer'e göre; Doğu Afrika bombalamalarından sonraki gün, sabah saat 4.30 sıralarında, George Tenet, Scheuer'in ofisine doğru yürüyüşe geçti ve kapıyı kapattı. Tenet sarsılmış görünüyordu, Bin Ladin'i yakalama operasyonunu iptal etme kararı birime çoktan varmıştı. Scheuer'e bakarak Tenet

şöyle dedi; 'Sanırım hata yaptık.'

Scheuer'e göre Tenet operasyonu bitirmekle suçlu-
du, bu yüzden Tenet'e 'Hayır bayım, siz bir yanlış yaptınız'
demişti.

Aralık ayında, Tenet ABD istihbarat birliğinin El Ka-
ide ile savaşta olduğunu bildiren bir nota yazdı. Konu-
nun bu notada nasıl işlendiğini bilen insanlar, hemen he-
men hiç kimsenin, bu notayı görmediğine inanıyordu.

Suudiler 11 Eylül saldırılarına doğru, El Kaide üzeri-
ne soruşturmadan elini ayağını çekmeye devam etti. CIA
bile büyük bir saldırının yaklaştığını sezmişti ve bu yüz-
den Suudilerden çılgınca yardım istedi. 2001 baharı ve
yazı boyunca, CIA El Kaide'nin büyük bir terörist saldırı
düzenleyeceğine dair isimsiz ihbarlar almıştı. Sorun şuy-
du; CIA bu saldırıların ne zaman ve nerede gerçek-
leşeceğini bilmiyordu. O zaman için yapılabilinecek en
iyi tahmin, El Kaide'nin deniz aşırı bir yeri hedeflediğini
düşünmek olurdu. ABD'ye karşı yapmış oldukları bütün
eski saldırılar Ortadoğu ve Afrika'da gerçekleştirilmişti.

O yaz El Kaide'nin planlarına ulaşabilmek için, CIA
yabancı istihbarat servislerinden, özellikle Ortadoğu ve
Suudi Arabistan'dan yardım istedi. (Suudi Arabistan'da
birçok güvenlik birimi vardı fakat Genel İstihbarat
Direktörlüğü (GID) en önemli istihbarat birimiydi.)

11 Eylül öncesi dönem boyunca, CIA başkanları
Riyad'daki CIA istasyonuna acil NIACS'lar (gece faaliyeti
telgrafları) gönderdi. Buralarda CIA başkanları kontra-
terörizm durumları üzerine Suudilerden acil gece yarısı
yardımı almaya çalışıyordu. Yöneticilerden hiç birisi bir
sorunu çözmek için sabahı beklemeyi göze almak is-

tememiştir, çünkü saldırı gerçekleştirilmeden bir gece önce tespit edilebilirdi.

Ne yazık ki, CIA'in Suudi Arabistan'da bağımsız istihbarat toplaması imkansızdı. Suudi krallığındaki radikal İslamcılarla ilgili istihbarat bilgileri açısından CIA hemen hemen tamamen Suudi istihbaratıyla arasındaki gizli ilişkiye dayanmak zorundaydı. Fakat yükseltilen ikaz durumuna rağmen Suudiler hazır değildi ve CIA bu durumdan pek de memnun değildi.

CIA görevlilerinden oluşan küçük bir ekip o yaz Suudi Arabistan'a iletişim eksikliğine dikkat çekmek için gitti. Bu ekip Suudilerin yaz sıcağı karşısında başkent Riyad'ın yerine tercih ettikleri Cidde'ye gitti. CIA görevlileri üstüne basa basa CIA'in Suudilerle daha fazla istihbaratı paylaştıklarını hatırlattı. Ayrıca bu istihbaratların arasında Ulusal Güvenlik Ajansı'nın (NSA) şüpheli teröristlerin konuşmalarını kayda aldığı haberleşme bilgileri de vardı ve NSA bu bilgilerin El Kaide'nin eline geçmesinden korktuğu için, Suudilere bu bilginin verilmesine istekli değildi. Fakat Amerikan tarafında bu açıklık karşılığını Suudi tarafında bulmadı. Benzeri bir iş birliğine Suudiler yanaşmadı.

Birçok eski ve yeni CIA görevlilerine göre 11 Eylül öncesinde Suudiler El Kaide'yi takip etmelerine yardımcı olamazlardı. Suudi hükümeti radikal İslamcıları provoke etmektense yatıştırmanın daha iyi bir seçim olduğuna inandırmıştı. Ayrıca, Suudi güvenlik birimleriyle paylaştıkları bazı bilgilerin El Kaide militanlarının eline geçirildiği konusunda birçok CIA görevlisi Suudilere karşı güçlü bir şüphe taşımaktaydı.

Abu Zubaydah'ın tutuklanma öyküsü ve onun Suudi Arabistan'la olan bağlantıları 'cep çöpleriyle' sona ermedi. Abu Zubaydah Pakistan'da ele geçirildikten sonra Tayland'a götürüldü ve gizli bir CIA tevkif kampına yerleştirildi. CIA kaynaklarına göre, Zubaydah tutuklandıktan sonra, CIA öyle bir atmosfer yaratmıştı ki, Zubaydah'ı Suudi Arabistan'da Suudi istihbaratı tarafından gözaltında olduğunu inandırmıştı. CIA Zubaydah'ın Suudilerin sorgusu altında olduğunu düşünmesinden korkarak, konuşmaya başlayacağına inanmıştı.

Oysa tam tersine oldu. Amerikalı görevliler Zubaydah'ın Suudi gözetimi altında bulunmaktan dolayı rahatladığını ve memnun olduğunu görünce çok şaşırdı. Gerald Posner'in yazdığı gibi, Abu Zubaydah daha sonra görevlilere onu bu çıkmazdan kurtaracak ve ona kefil olacak bazı Suudilerin telefon numaralarını vermişti.

(Posner tarafından anlatılan bu olaylara ek olarak, eski bir Amerikan hükümet görevlisi, Amerika'nın telefon numaraları verilen Suudi görevlileriyle El Kaide'nin ilişkileri olduğuna dair bir diğer kanıt elde ettiğini söylemektedir.)

Suudi krallık ailesi üyelerinin veya üst düzey Suudi görevlilerin Abu Zubaydah ile direk ilişkileri olduğuna dair sonuç verici hiçbir kanıt yoktur fakat terörist liderin onu sorgulayan görevlilere bu telefon numaralarını vermesi entrikacı soruları da beraberinde getirmiştir.

Bazı görevliler Abu Zubaydah'ın Suudi telefon numaralarını ezberden vererek, tutuklanma olayında gerçekten iyi prova edilmiş ve Amerika ve müttefikleri arasındaki anlaşmazlığa göre tasarlanmış bir yanlış bilgilendirme oyununu sahnelediğine inanmaktadır. Tüm bunlardan sonra Usame bin Ladin Suudi krallık ailesin-

den nefret etmiş ve onların, birinci Körfez Savaşı sonrasında Amerikan birliklerini Suudi topraklarına davet ederek kutsal İslam topraklarını kirleten yozlaşmış otokratlar olduklarına inanmıştır.

Bu bağlantılarla ilgili iddialar üzerinde eksiksiz bir denetlemenin yürütüldüğüne dair hiçbir kanıt da yoktur.

Hem 11 Eylül öncesinde hem de sonrasında, CIA Suudi Arabistan içinde faaliyet yürüten radikal İslamcılarla ilgili bilgilere dair Suudi güvenlik birimlerine dayanmaya devam etmiştir ve CIA'in elinde Suudi Arabistan'la El Kaide arasındaki ilişkiyi belgeleyecek kendine ait yakaladığı bir ipucu yoktur.

Bazı CIA kaynaklarına göre, George Tenet üst düzey Suudili görevlilerle yakın ilişkiler geliştirerek --daha sonra Amerika'ya Suudi büyükelçisi olan Prens Bandar bin Sultan bin Abdulaziz gibi-- CIA'in Suudi istihbaratına olan bağımlılığının niteliğini belirleyen adamdır. Tenet düzenli bir şekilde Suudi büyükelçisi ile görüşmüştür. CIA'in Suudi Arabistan'la olan ilişkileriyle haşır neşir olmuş bazı CIA görevlilerine göre, yaklaşık olarak ayda bir kez, Tenet CIA karargahından ayrılarak, Bandar'ın Mc Lean, Virginia'daki malikanesinin yakınlarına gizli görüşme için gitmiştir. (2003 yılındaki The New Yorker gazetesinde, Bandar'ı anlatan Else Walsh, Bandar ile görüşürken, Tenet'in meydana çıktığını yazmıştır.)

“Bandar ve Tenet'in çok yakın bir ilişkisi vardı” diyor bir CIA yetkilisi. “Bandar'ın eşsiz bir rolü vardı. Suudi Arabistan'ın Amerikan ilişkilerinden sorumlu görevlisiydi.”

Fakat Suudilerle ilgilenen bazı CIA'lı görevliler

Tenet'in Bandar ile ne konuştuğunu CIA'ye aktarmamasından şikayetçidir. Tenet CIA görevlilerinin işlerini zorlaştırmaktadır, çünkü CIA görevlileri patronlarının Suudilerle yaptığı anlaşmaların doğasından habersizdir. CIA görevlileri bu bilgileri ancak çok sonra ediniyorlardı ve Tenet'in ne söylediğini sadece Suudilerden öğreniyorlardı.

Tenet Suudi ilişkilerinde o kadar hassas davranmıştır ki, yardımcılarında birine Riyad istasyon şefliğini vermiştir. CIA kaynaklarına göre eski yardımcı Suudi Arabistan'da istasyon şefi olduğu zaman, bu görevli Yakın Doğu Bölüğü içindeki komuta zincirinde diğerlerini etkisizleştirerek bazen direk Tenet ile ilişki kuruyordu. Bir CIA kaynağı da şunları hatırlatmaktaydı: "Bu durum Yakın Doğu ve Kontra-terörizm Merkezi'ndeki baronları delirtiyordu, çünkü onlar basit bir halka değildi."

Ayrı olarak, kıdemli bir CIA analisti, radikal İslam kaynaklı Suudi rejimi'nin yüzleştiği zayıf noktalar ile ilgili sorgulamalar yapan istihbarat raporlarını hazırlamamaları için üst düzey CIA görevlilerinin CIA analistlerinin peşinde koştuklarını söylemektedir. Bunun sonucunda Suudi krallığının geleceği hakkındaki basın konuları layıkıyla yayınlanmamıştır. Bir Orta Doğu analistine göre, üst düzey CIA yetkilileri Beyaz Saray'da baş ağrılarına sebep olacak politik olarak rahatsız edici istihbarat bilgisi sunmamaya özen göstermiştir.

Tabii ki, Suudiler'in Washington'da CIA ve Tenet'ten daha güçlü müttefikleri vardır. Örneğin Prens Bandar, Başkan Bush ve ailesine çok yakındır. Bob Woodward Irak'taki savaş ile ilgili yazdığı Saldırı Planı adlı kitabında, Bush'un 2003 işgalinin tarihini Dışişleri bakanı Colin

Powell'a bildirmeden önce, Bandar'ı bu konuda uyardığını yazmıştır.

Bandar'ın Beyaz Saray, Dışışleri ve CIA ile olan yakın ilişkileri radikal İslamcılarla olabilecek potansiyel bağlantılar ile ilgili ciddi bir incelemeye tabi tutulmasını engellemektedir. 11 Eylül saldırılarıyla ilgili bir Senato sorgulaması Bandar'ın karısının on binlerce doları San Diego'da Suudi bir adamın ailesine verdiğini ortaya çıkarmıştır. Bu ailedeki iki kişi 11 Eylül korsanlarından-
dır. Daha sonra birçok Washington görevlisi Bandar ve karısının etrafında toplanmış ve Suudi görevlisinin açıklaması bunun sadece basit bir hayır işi olduğu üzerinedir. Başka da açıklama yapılmamıştır.

11 Eylül öncesinde ve sonrasında Suudi Arabistan hakkındaki sorulara göğüs gererek yaptığı hata soruları çatallandırmaktadır: Gerçekten Bush yönetimi Orta Doğu'daki hızla değişen politik ortamı anlıyor mu ve buna karşı nasıl hareket edeceğini biliyor mu?

Hiç şüphe yok ki bölgede birçok yeni şey oluyor ve olmaya da devam edecek; 2005 yılında Irak'ta ve Filistin topraklarında yapılan eşi görülmemiş seçimleri Beyrut'ta Suriye'nin Lübnan üzerindeki denetiminden rahatsız olan ve Suriye ordusunun tamamen ülke dışına çekilişini zorlayan kitle protestoları takip etti. Suudi Arabistan'da bile Krallık içinde politik reformlar için küçük bir adım niteliğinde olan belediye seçimleri vardı.

Kuşaklar boyu yozlaşmış diktatörlüklerin ve krallıkların hakim olduğu Orta Doğu'da demokrasinin ani yükselişi ihtiyaç duyulan taze soluğu verdi. Bush hükümeti için, -Irak'ta kitle imha silahı bulamayınca ya da Irak ve El Kaide arasındaki terörist işbirliğine dair bir kanıt eline geçmeyince, Irak'taki savaşı meşrulaştırmak için

arayışta olan Bush yönetimi- 2005 yılındaki politik reform havası Saddam'ı devirme kararını haklı çıkarmış oldu.

Başkan Bush ikinci döneminde Orta Doğu'da demokrasinin yayılmasını sağlamayı gündeminin merkezine aldığı için itibarı hak ediyor. 2005 Ocak ayında yaptığı ikinci Başkanlık konuşmasında, global demokratik bir geleceğin genel bir görünümünü çizmişti. Ayrıca bu konuşma Arap profesyonelleri ve büyüyen orta sınıf ile özellikle karşılaştıkları politik ve ekonomik sınırlamalardan bunalmış genç Arap kuşağı arasında büyük yankı uyandırdı. Genç muhalifler cep telefonlarından mesaj servislerine, internetten uydu televizyon haberlerine kadar uzanan yeni bilgi teknolojileriyle buluşuyor. Bu gelişme karşısında otokratik rejimlerin politik tartışma ve anlaşmazlıklara dayanması imkansızlaşıyor. Ayrıca İslamcı teröristlerin fark edilmeden iletişim kurdukları Arap şehirlerindeki internet kafeler muhaliflere yeni özgürlük vermektedir.

Ancak Bush hükümeti en büyük problemleri Orta Doğu'nun gerçeklikleri dikkate alınmadığında ortaya çıkıyor. Bozuk ve fazla iyimser istihbarat bilgileri kabul edilirken, hükümet içindeki aykırı görüşler bastırılıyor. Bu problemler CIA'in kendi başarısızlıklarını artırmaktadır. Özellikle bir operasyon durumunda -Clinton döneminin son yılında yürütülen ve Bush yönetimince onaylanan bir operasyon- sonuç korkunç oluyor. İran'a karşı, CIA karargâhı itirazlara kulak asmadan çok tehlikeli bir oyun oynadı. Bush yönetimine göre bu öyle bir oyun ki, bütün risklerine rağmen, bir daha oynamak isteyebilirler.

9. BÖLÜM

SAHTEKARCA BİR OPERASYON

O, büyük olasılıkla bunu defalarca yapmıştır. Modern dijital teknoloji deniz aşırı ajanslarla rutin gizli haberleşmeleri sağlamıştı. Soğuk Savaş döneminde, Moskova'da veya Pekin'de gizli bir ajanla bağlantı kurmak günleri hatta haftaları alan tehlikeli ve emek-yoğun bir işti. Fakat 2004 yılında, CIA karargahından bölgede gizli ve küçük kişisel iletişim araçlarıyla donatılmış bir ajana şifreli mesajları anında ve doğrudan göndermek mümkün olmaktaydı. Bu yüzden CIA karargahındaki görevli İran'daki ajanlarıyla iletişimi sağlamak üzere

görevlendirilmişti ve bu görevli daha son yüklemeye başladıığında, yükleme üzerinde muhtemelen ikinci bir kez daha düşünmemişti. Birkaç küçük talimatla, CIA'in ajan ağıyla İran ajanlarına gizli bilgiler gönderdi. Daha önce defalarca yaptığı gibi.

Fakat bu sefer, teknolojinin hızı ve rahatlığı ona ihanet etmişti. CIA görevlisi feci bir hata yapmıştı. Mesajı bir İran ajanına göndermişti. Bu bilgiler vasıtasıyla İran içindeki bütün CIA ajanlarının kimliği saptanabilirdi.

Yanlış üstüne yanlış yaptı. CIA'in daha sonra öğrendiğine göre, mesajı alan İranlı çift taraflı bir ajanmış. Ajan hemen bilgileri İran güvenlik görevlilerine iletti ve böylelikle İran güvenlik birimleri CIA'in İran'daki ajan ağını öğrenme imkanını elde etmiş oldu. CIA kaynaklarına göre, bazı İranlı ajanlar tutuklanırken ve hapse atılırken, diğerlerinin sonları hakkında herhangi bir bilgi yok.

Bu casus felaketi tabii ki basına yansımadı. CIA'yi İran'da tamamen kör etti ve Tahran'ın nükleer silahlanmaya başlayıp başlamadığı hakkında hiçbir önemli istihbarat yapma şansı yoktu. Oysa bu konu Amerika'nın ilgilendiği en kritik konulardan biriydi.

Aslında, Başkan Bush ve yardımcıları 2004 ve 2005 yılında durumu şöyle koymuştu: İran hızla nükleer silah geliştirmek için harekete geçiyor. Amerikan istihbarat topluluğunun ise hükümetin kamuoyunda yarattığı bu tartışmaları destekleyecek bir kanıt bulma imkanı yoktu. Savaş hazırlıkları yapılırken, Irak'taki kitle imha silahlarının varlığı ile ilgili doğru ve kesin bir istihbarat sağlayamayan CIA şimdi de Orta Doğu'da yine çaresizdi. 2005 baharında, CIA'nin İran felaketinden sonra, CIA'in

yeni direktörü Porter Goss bir Beyaz Saray brifinginde Bush'a CIA'in İran'ın nükleer bir güç olmaya ne kadar yakın olduklarını bilmediklerini söyledi.

Bush hükümeti hiçbir zaman kamuoyuna CIA'in İran'da kör dövüşü yaptığını söylemedi. Fakat CIA'in derinliklerinde birisi asabice fakat çok gizlice şöyle düşünüyordur: *İranlılara verdiğimiz nükleer mavi kopyalara ne oldu?*

Ta Clinton yönetimine, 2000 Şubat'ına kadar uzanan ve Viyana'nın soğuk sokaklarında yürüyen bir Rus bilim adamının birisi tarafından korkutulması ile başlayan bir olay vardı. Şubat soğuşunda zarf gibi sarılmış olan bilim adamı şehir etrafında ağır ağır yol alan kırmızı beyaz bir antika elektrikli tramvaya, Straaenbahn'a atladı. Aynı zamanda gizli görevini düşünüyordu.

'Ben bir casus değilim' dedi kendi kendine. *'Ben bir bilim adamıyım. Burada ne yapıyorum?'*

Paha biçilmez belgelerin yerinde olduğundan emin olmak için, paltosunu dolduran paketi eliyle yokladı ve bu çılgınca iş kötü bir rüyadan ibaret değildi.

Rus bilim adamı cebinden notu çıkardı ve notta yazılı adrese bir kez daha baktı. Sonra sersem sersem yoluna devam etti. Viyana hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Şehrin geniş operatik caddelerinde kaybolmuştu. Rueppgasse denilen şeyi mi arıyordu yoksa Heinestrasse miydi? Straaenbahn 21'e binmeliydi? S-Bahn 21 treniyle iki tam tur yapmıştı ve boş yere doğru durağı arıyordu. Yoksa Viyana metrosu U-Bahn'a mı atlamalıydı? Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın (IAEA) İran Cumhuriyeti Daimi Kurulu Viyana'da bulunması kolay bir ofis

değildi.

En azından adresi doğru dürüst verselerdi.

Viyana'nın kuzey ucuna doğru, Praterstern U-Bahn istasyonunu çevreleyen pek de çekici olamayan mahalleye saparken, aynı soru kafasında tekrar tekrar yankılandı, fakat bir yanıt bulamadı.

CIA ne düşünüyordu?

Rus bilim adamının korkması için iyi sebepleri vardı. Nükleer bomba mavi kopyalarıyla Viyana etrafında yürüyordu.

Kesinlikle TBA 480 yüksek voltaj parçası için teknik tasarımları taşıyordu. Ayrıca bunlar Rus yapımı nükleer silah olan 'ateşleme cihazı' olarak da biliniyordu. Büyük bir patlama yaratabilecek bir formülü elinde tutuyordu. Bu silah küçük bir küresel alanda nükleer zincir reaksiyonunu tetikleyebilirdi. Dünyanın en büyük mühendisliklerinden biriydi ve bir avuç dolusu probleme çare sağlamaktaydı ve bu silah İran gibi yaramaz saldırgan bir ülkeyi ABD ve Rusya gibi nükleer güçlerden ayıran silahtı. İran da nükleer gruba katılmak istiyordu, fakat bu gruba katılmak için çok fazla eksikleri vardı.

Hâlâ CIA yöneticilerinden aldığı talimatlara inanamıyordu. CIA ona nükleer mavi kopyaları vermiş ve Viyana'ya bunları IAEA (Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı) içindeki İranlı temsilcilere satması için –veya vermesi için– göndermişti. Rus bilim adamının Langley'in talimatlarını yerine getirmesiyle, CIA nükleer silah yapması için eksik kalan parçalardan birini İran'ın elde etmesine yardım etmek üzereymiş gibi göründü. Buradaki tehlikeli olan ironi Rus üzerinde kaybolmamıştır—IAEA nükleer teknolojinin yayılmasını sınırlamak

için kurulmuş uluslararası bir örgüttü. IAEA'nın Viyana merkez bürosu, BM'in yayılan beton binalarından olmasının yanında, karmaşık geometrik şeklindeki bir binadır ve şehir merkezinin dışında Danube Nehri boyunca Noel'deki çocuk oyuncakları yığının benzermektedir. Ayrıca burası nükleer silah teknolojisinin çoğaltılması üzerine uluslararası tartışmaları yürüten bir forumdur. ABD buraya İran ve Kuzey Kore gibi ülkelerin gizli nükleer programları üzerindeki hesaplarını yerle bir etmek için gelir. IAEA uzmanları nükleer güç denetimini yapmak için dünyayı dolaşır. 2005 yılında, IAEA ve IAEA şefi, Mohamed El Baradei yaptığı kontra nükleer silah çalışmaları için Nobel Barış Ödülü'nü alacaktır.

Fakat 2000 yılında, CIA dünyanın en tehlikeli rejimlerine sahip bir ülkeye nükleer silah sağlamak üzere Viyana'ya bir operasyon gerçekleştirmek için gelmiştir.

Rus bilim adamı Viyana'nın değerli şehir manzarası üzerinde zavallı bir doğulu kuzen gibi dikilmiştir.

Bu bilim adamı yıllar önce Amerika'ya iltica eden nükleer mühendistir ve Amerika'da ikamet etmektedir. İlticacıları ülkeye yerleştirme programından yararlanmıştır ve CIA uzmanları ve ulusal laboratuvarlardan gelmiş bilim adamlarınca yapılan uzun sorgulara katlanmıştı. Bu sorgularda uzmanlar Rus bilim adamından Rusya'nın nükleer silah programıyla ilgili ne biliyorsa almaya çalışmıştır. Ondan önceki Rus mülteciler gibi, para ve statü ile ilgili bitmek bilmeyen şikayetleri onu CIA içinde yönetilmesi zor biri yapmıştır. Fakat o CIA için çok değerliydi.

Gizli bir CIA raporuna göre, Rus bilim adamının bitmek bilmeyen isteklerinden ve küstahlığından ötürü, Rus bilim adamı yönlendirilebilecek bir sorun teşkil etmektedir. Fakat aynı rapor Rus bilim adamının yüksek öncelikli gizli eylem planlarında kullanılabilecek “has-sas bir servet” olduğunu belirtmektedir.

Bu yüzden tartışmalara rağmen, CIA Rus’u Amerikan vatandaşı olması için ayarlamıştı ve ona aylık 5000 dolar maaş bağlamıştı. Kolay paraymış gibi görünebilir. Hayat güzeldi. CIA’in menfaat treninde olmaktan mutluydu.

Ta ki o zamana kadar. CIA onu bir planın ön cephesine yerleştiriyordu ve ABD çıkarlarına tamamen ters düşen bir planmış gibiydi ve CIA görevlisi sahtekar bir operasyonmuş gibi görünen bu operasyon adına onu ikna etmek için çok çaba harcadı.

Her ne kadar CIA görevlisinin kafasında da operasyona dair sorular olsa da, görevli onu inandırmak için çok uğraştı. Rus bilim adamını Viyana’ya uçması için tatlı tatlı ikna ederken, aynı zamanda onun CIA yönetimi tarafından bir komplonun içine sürülüp sürülmediği konusunda da düşünüyordu. Anlayamayacağı karanlık bir politik ve bürokratik oyunun kurbanı olabilirdi. Yasadışı bir faaliyete mi dahil oluyordu? Kongre komitesinden önce geri mi çekilmeyi ya da sorgulanmayı umuyordu? Çünkü sonuçta nükleer mavi kopyaların İran’a verilmesine yardımcı olan bir görevliydi. Bu operasyonun kod ismi MERLIN’di. Görevliye göre bu, programdaki hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığını belirten çarpık uyarı gibiydi.

Rus’un CIA’den aldığı görev şöyleydi: Buluşunu ve atom bombasının sırlarını en yüksek teklifi veren kimseye

satmaya gönüllü işsiz ve aç gözlü bir bilim adamını oynayacaktı. CIA ona öyle ya da böyle bu nükleer mavi kopyaları İran'a vermesini söyledi. İşte o zaman İranlılar onun değerinin farkına varacaklar ve hemen Tahran'a koşacaklardır.

Bu plan CIA'in finanse ettiği San Francisco seyahatinde mülteciye sunuldu. Burada CIA görevlileri ve nükleer uzmanlarıyla birlikte çeşitli şarapların tadını denedikleri Sonoma Kasabası gezilerinde görüşmeler yaptılar. Lüks bir San Fransisco otel odasında, üst düzey bir CIA görevlisi planın detaylarını konuşmak için Rus'un yanına geldi. Görevli, İranlılara verilmesi planlanan mavi kopyaları incelemesi için ulusal laboratuvarlardan birinden uzmanlar getirtmişti.

Üst düzey CIA görevlisi, Rus bilim adamındaki tedirginliğin farkına vardı ve bu yüzden ondan yapmalarını istedikleri şeyi önemsiz gibi göstermeyi denedi. Rus bilim adamına CIA'in bu operasyonu İranlıların nükleer programlarını keşfetmek amacıyla yaptığını söyledi. CIA görevlisi bunun sadece bir istihbarat çalışması olduğunu, İranlılara bomba vermek için yasadışı bir çabanın olmadığını söyledi. Ayrıca zaten İranlıların teknolojisinin olduğunu ve bunu onlara onun teslim edeceğini söyledi. Hepsi bir oyundu. Ciddi bir şey yoktu.

Rus bilim adamı isteksiz de olsa anlaştı, fakat hâlâ CIA'in hareketlerinden şüpheleniyordu.

O korkuyordu, çünkü İranlılara geçirmesi beklenen bilginin önemini tamamen biliyordu. Hem de CIA görevlilerinden kesinlikle daha iyi biliyordu. İltica etmeden önce, Sovyet nükleer programının orijinal merkezi Arzamas-16'da mühendis olarak çalışmıştı. Bu Rus merkez Manhattan Projesi'nin ana yurdu Los Alamos denginde

bir merkezdi. Sovyet diktatör Stalin Amerikalılara yetişmek ve Sovyetler Biriliğini nükleer bir güce dönüştürmek için 1947’de kurmuştu Arzamas-16’yı. Arzamas-16 önceleri o kadar gizliydi, fabrika ya da inşaat alanı olarak biliniyordu. Sezar dönemine ait bir manastırın üzerinde kurulu olan Arzamas-16, Moskova’ya 400 km uzaklıkta eski bir kasaba olan Sarova’daydı. Bu kompleksin ilk adı Arzamas-60’dı çünkü burası Arzamas’a 60 km uzaklıktaydı. Fakat daha sonra bu ismin kendini ele verdiğini düşünen Sovyetler, ismini Arzamas-16 olarak değiştirdi. 1947 yılında, bütün Sarov bölgesi Rus haritalarından resmi olarak silinmişti.

Arzamas-16 Sovyetlerin ilk atom ve hidrojen bombasını yaptığı yerdı ve bugün 30.000 insan hâlâ yoğun bir şekilde korunan Arzamas-16 bölgesinin sınırlı bir alanı içinde nükleer silahlara bağlantılı binalarda çalışmaktadır. Ancak 1995 yılında Başkan Boris Yeltsin buranın ismini tekrar Sarov olarak değiştirdi.

Sovyetler Birliği’nin yıkılışından sonra, ABD Arzamas-16 ve diğer binalarda çalışan yoksul bilim adamlarının Irak, Kuzey Kore hatta İran için çalışma ihtimalinden korkmuştur. Silahların hızla çoğalması bir anlamda bilimsel bilginin ve bilim adamlarının yayılması demektir.

Soğuk Savaşın sonu Rus bilim adamlarına ödenen düzenli aylıkların sonu demektir ve gerçek tehlike Rus teknik uzmanlarının üçüncü dünyanın totaliter devletlerine bir virüs gibi yayılmasıydı. 90’larda Rus nükleer enstitülerinden birinin direktörü, maaşı devlet tarafından karşılanmadığı için kendini öldürmüştü. Arzamas-16’dan çalınan Rus uranyumları vardı. Az maaşla yetinmeye çalışan Rus bilim adamlarının teknik uzmanlık, belki mavi kopyalar ve hatta atomik parçalanmaya uy-

gun malzemelerle bomba imal etmek isteyen haydut devletlere gitmelerini ne durdurabilir?

Neyse ki, tam zamanında, biri Cumhuriyetçi diğeri de Demokrat olan iki merkezîyetçi Amerikan senatör tehlikeyi gördüler ve Marshall planından beri yapılmış en ileri görüşlü ABD yabancı ilişkiler programını ileri sürdüler. 1991 yılında, Sam Nunn ve Richard Lugar eski Sovyetler Birliği dışında nükleer teknolojinin önlenmesine yardımcı olan bir yasa çıkarttılar. Bir Georgia Demokrat'ı olan Nunn partinin ulusal güvenlik konusunda başını çeken sözcüydü ve ihtiyatlı bir Cumhuriyetçi ve eski Indianapolis belediye başkanı olan Lugar da kendini Senato içine dış ilişkileri uzmanlığına vermiştir. Nunn-Lugar Programı olarak bilinen yasa eski Sovyetler Birliğinde binlerce nükleer başlığın etkinliğini kaldıracak ABD-Rus ortaklı programları ortaya çıkardı. Ayrıca bu program ile Ukrayna, Kazakistan ve Belarus'un, Sovyetler Birliği'nin parçalandığı zamanlardan kalma nükleer silahlardan temizlenmesine yardım etmişti.

Aynı oranda önemli olan bir diğerk şey de Nunn-Lugar'ın Rus bilim adamlarının yaşamları üzerinde de bir etkisi vardı. Nunn-Lugar, Sovyet silahları programına katılmış 20.000'den fazla Rus uzmanı bilimsel araştırmmanın daha barışçıl yönleri üzerinde çalışmaları için başka alternatifler bulmasına yardımcı olmuştur. Arzamas-16 Los Alamos'la yeni işbirlikçi bağlar kurdu. 1993'le birlikte Sarov ve Los Alamos resmi olarak kardeş şehir oldular.

Nun-Lugar'ın kamuoyu önünde yaptığı çalışmaların arkasında, CIA kendi üzerine düşen görevi yapıyordu. Rus bilim adamlarının Irak veya İran'a gitmektense

ABD'ye iltica etmesine ve ABD'ye yerleşmesine yardımcı oluyordu. Ayrıca onlara para desteğinde bulunup, kendi piyasalarında yeteneklerini kullanmaya devam etmelerine olanak sağlıyordu. CIA'in bu mülteci programı Rusları ABD'ye taşımıştı.

Fakat şimdi, CIA artık ne nükleer piyasadaki Rus mühendisleri tutuyor ne de Rus teknik bilgisini (know-how) kanatlarının altına almaya devam ediyordu. Rus bilim adamının İranlılara vereceği mavi kopyalar Arzamas kompleksine aitti. Bunları başka bir mülteci CIA'ya getirmişti.

CIA'in bu operasyondaki katkısını gizlemek için Rus nükleer tasarımlarını verebilecek eski bir Arzamaslı ayarlamaktan daha iyi bir yol olabilir miydi?

Operasyonla ilgilenen CIA görevlisi Rus bilim adamına İranlılarla nasıl bağlantı kurması üzerine yapabileceği kadar yardımda bulunmuştu. Kolay değildi; Sarı Sayfalarda gizli İran nükleer silah programını aramıyorsunuz. Belki internet üzerinden bir bağlantı yakalayabilirdiniz. Belki de bu iş bir mesaj göndermek kadar basitti.

CIA görevlisinin zorlamalarıyla, Rus bilim adamı Viyana'daki IAEA'da bulunan İranlı bilim adamlarına ve hatta İranlı diplomatlara mesaj göndermeye başlamıştı. E-mailde, İran'ın büyük ilgi göstereceği bilgilere sahip olduğunu ve bu bilgileri duymak isteyen birisiyle görüşmek istediğini yazacaktı. Mesajlar tamamen entrika doluydu fakat hiçbir açık vermiyordu. Sadece bir cevabı teşvik edecek kadar.

Ayrıca Rus bilim adamı Amerika'da İranlı-Amerikalı bilim adamlarının katıldığı akademik konferanslara

katılmaya başladı. Bu konferanslar bazen İran'dan gelen bilim adamlarının ilgisini çekiyordu ve bu kişiler iyi bir ilişki olabilirdi. Rus bilim adamı İranlı akademisyenler arasında oynak başparmak gibiydi, fakat can alıcı nokta da buydu. İnsanların onu fark etmesini istiyordu. İş yapmaya hazır, bir nükleer pazarlamacıydı.

Tabii ki, Rus ve İranlı bilim adamlarının beraber olması alışılmadık bir durum değildi ve bu da CIA'in güvendiği diğer noktaydı. İran'ın nükleer güç üretme programı için Rus teknik desteğinin iyi bir kanalı vardı. Moskova Buşehr'de İran'a hafif su reaktörü kurmak için 800 milyon dolarlık kontrat yapmıştı. ABD İran'ın nükleer silah geliştirme çalışmaları için Buşehr ve Buşehr'in ticari nükleer programını kullandığından yakınmıştı. Hem Clinton hem de Bush yönetimindeki görevliler İran'da doğal gaz ve petrol varken, niye İran'ın hâlâ bir nükleer güç programına ihtiyaç duyduğunu sorgulamıştır. Dışişleri Bakanlığı demeçlerinden birinde, Washington İran'ın her yıl Buşehr'in üretebileceğinden daha fazla doğalgaz çıkardığını not etmiştir. En azından on yıldır, ABD-Rus diplomatik ilişkilerini tıkayan kilit nokta Rusya'nın İran'la bağlarının olması ve Moskova'nın İran'ı Orta Doğu'da büyüyen bir tehlike olarak görmektense, Rus silahlarının sabırsız müşterisi olarak görmeye istekli olmasıdır.

Rusya'nın Soğuk Savaş sonrası silah satışlarına, Tahran'ın büyüyen pazar olarak hizmet etmesiyle, Rus ve İranlı teknisyenlerle ve bürokratları karışmış görmek olağan dışı olmamıştır. Rus mülteci İranlılarla bağlantı kurmak için bu eğilime oynayabilirdi.

Rus mülteci bilim adamları ile diğer akademisyenlere katılırken, onlardan e-mail adreslerini ve kartvizit-

lerini toplamıştır. Daha sonra Rus mülteci bu ilişkilere e-mail atmaya başladı. Bu entrikacı e-maillerde İran'ın ilgisini çekecek malzemeleri sağlayabileceğini ve bununla ilgili konuşmak istediğini belirtiyordu. Sonunda, bir konferansta bir maden buldu; Tahran'dan gelen bir fizik profesörü.

CIA bu fizik profesörünün geçmişini araştırdıktan sonra, CIA İranlı profesörle ilişkiye geçilmesine karar verdi. CIA İranlı akademisyenin Rus bilim adamına Tahran'ın nükleer programının gizli dünyasına bir giriş imkanı sunmasını umuyordu. En azından, Rus mülteciyi İran'daki doğru insanlarla buluşturabilirdi.

Rus mülteci İranlı bilim adamına e-mail göndermeyi sürdürdü ve çok önemli bilgilere sahip olduğunu ve bir teklif yapmak istediğini söyledi. Sonunda birkaç günlük gecikmeden sonra, İranlı 'aklında neler olduğunu' sorarak, ihtiyatlı bir mesajla cevap verdi.

CIA için bu yeterliydi. Şimdi Rus mülteci Viyana'daki İranlı görevlilere, oraya gelmeden önce, Tahran'da sayılan bir bilim adamıyla teması olduğunu söyleyecekti.

CIA üst düzey bir İranlı görevlinin Viyana'ya geleceğini ve IAEA'yı ziyaret edeceğini öğrendi. Bunun üzerine CIA diğer adımı atmaya karar verdi ve Rus mülteciyi aynı zamanda Viyana'ya gönderdi. Rus mültecinin IAEA'daki İran temsilcisiyle ya da Tahran'dan gelen ziyaretçiyle görüşmesi umuluyordu.

CIA onu Viyana'ya desteksiz gönderdi. Langley risk almak istemiyordu. Viyana'daki istasyon şefi Rus mülteciyi desteklemek için hiçbir rol oynamayacaktı. Bu

operasyon “özel giriş programı” olarak adlandırılmıştı ve onun varlığı saklı tutulmalıydı. Sadece bu operasyonu yürüten birinci elden CIA görevlilerinin MERLIN’den haberi olacaktı. Rus mültecinin kaybolmasına ve yolunu el yordamıyla bulmasına göz yummak, operasyon hakkında daha fazla görevliyi bilgilendirmekten daha iyiydi. Onu Viyana’ya korumasız göndermekle, onu izleyen herhangi biri bu oyunda onun kendi hesabına çalışan bir amatör olduğuna ve nasıl görünüyorsa öyle olduğuna inanacaktır.

Rus bilim adamının gizli öyküsü şöyleydi; Arzamas’tan nükleer mavi kopyaları dışarı çıkartan diğer Rus bilim adamlarının aracısıydı. Gerçekte, o diğer mülteci ile hiç tanışmamıştı, fakat çok sorun değildi. Hikaye girişi ya da çıkışı kolay olmayan Arzamas’tan mavi kopyaları nasıl çıkardığına dair İranlıların yöneltebileceği her soruya bir karşılık veriyordu.

Rus mülteciye ABD’de yaşadığını saklamaması gerektiğini söylendi. Mültecinin hikayesi gerçeğe mümkün olduğu kadar yakın olmalıydı. Amerika’da yaşıyor olması, CIA için çalıştığını göstermemektedir.

Fakat şimdi o Viyana’daydı ve beceriksiz bilim adamı rolünü çok iyi oynuyordu. İran kurulunu bulmakta başarısızdı ve hatta hangi terene bineceğine bile emin değildi. Rus bilim adamı kötü İngilizcesiyle yaşadığı durumu CIA’ye şöyle anlatmıştı: “Yapabildiğim kadarıyla, (dil problemi) zamanımı birçok kişiye adres sorarak geçirdim ve oralarda bu isimle bir caddenin olmadığını söylediler”

Belki de tramvaydan inmek ve doğru ofisi bulmak istemedi. Düşünmek için zamana ihtiyacı vardı.

CIA'ın ona verdiği mavi kopyalar üzerinde çalıştığı San Francisco gezisini aklından çıkartamıyordu. Tasarımları elinde tuttuğu dakikalarda, bir eksiklik teşhis etti. “Bu doğru değil” dedi hotel odasında toplanmış olan CIA görevlilerine. Onun yorumları acımasız bakışları harekete geçirdi, fakat odadaki CIA adamlarından güvenilir bir cevap gelmedi. San Francisco görüşmesindeki hiç kimse, Rus'un mavi kopyaların doğru görünmediği üzerine olan iddialarına şaşırmadı, fakat hiç kimse de bu konu üzerinde onu daha fazla aydınlatmak istemedi.

Aslında, Rus'la özel olarak ilgilenen CIA görevlisi Rus'un sözleri karşısında şaşırmıştı. Bir ara sırasında, bu görevli kıdemli CIA görevlisini yanına çekerek, “Bunu bilmesi beklenmiyordu” demişti. “Bir eksiklik bulması beklenmiyordu.”

Cevap olarak da CIA görevlisi soğukkanlı bir şekilde “Üzülme, fark etmez” demişti.

Durumla ilgilenen CIA görevlisi kıdemli CIA görevlisinin cevabına inanamamıştı, fakat endişelerini Rus'tan saklamayı başararak, onu görevi için hazırlamaya devam etti.

San Francisco gezisinden sonra, CIA görevlisi ağzı kapalı zarf içinde nükleer mavi kopyaları verdi. Hiçbir durumda zarfı açmaması söylendi. CIA talimatlarıyla İranlıları bulup, onlara içindeki belgelerle zarfı vermesi gerekiyordu. Rus mülteciye ‘İşi kolaylaştır ve Viyana’dan güvenlikte ve canlı çık’ denmişti. Fakat mülteci CIA'ın ne biçim bir oyun oynadığı üzerinde endişeliydi. Ve oyunun nasıl oynanabileceği üzerine kendi fikirleri vardı.

Viyana'da, Rus mülteci seçeneklerini bir kez daha gözden geçirdi ve bir karara vardı. Nükleer mavi kopyaların olduğu zarfı açtı ve İranlılara yazdığı kişisel bir mektubu zarfa ilişti. CIA ne söylerse söylesin, kendi kumarını oynayacaktı. Mavi kopyalarla ilgili bir sorun vardı ve bu yüzden mektubunda İranlılara durumu anlatmaya karar verdi. Onlar mutlaka bu eksikliği bulacaklardı ve eğer en başta bunu söylemezse, bir daha onunla uğraşmayacaklardı. Kötü İngilizcesi ile, mektupta İranlılara sanki akademik dostlarmış gibi seslenmişti. Daha sonra bu mektubun bir kopyasını CIA'ya verdi.

Üniversiteye:

Önce kendimi tanıtayım. Yıllardır atom endüstrisinde çalışmış biriyim. Lütfen ekte kişisel bilgilerime bir bakın.

Atom silahının üretimi ve tasarımı hakkında çok değerli bilgilere sahibim. Elimde modern bir sistem olan TBA 480 yüksek voltaj otomatik parça ile ilgili önemli kilit elementlerden birinin tasarımı var. Tanımladığım parça, silah çekirdeğindeki bütün detanatörlerin aynı zamanda başlamasını sağlayan bir ateşleme anahtarı olarak da bilinmektedir (küresel denetim). Eminim ki gelecekte diğer araçlar da sizin incelemeniz için mümkün olacak. Sizin ülkenizde doğru insanla direk bir temasım olmadı, çünkü ne yazık ki bulamadım. Tabii ki, buna karşı ilgi toplamak için birçok yol denedim ve hatta ben de ne olduğuna dair biraz bilgi de verdim ama işe yaramadı. Bütün yanlış anlamalar ve boşa harcanan zaman ve hayal kırıklığı. Bu yüzden bu gerçek ve değerli temel bilgileri şimdilik ücretsiz veriyorum ve bunu değerlendirebilirsiniz. Ayrıca İranlı profesöre bu muhtemel olayla ilgili e-mail gönderdim. Lütfen bu paketi aldığınızı ona bildirin.

Peki benim teklifimin amacı ne?

SAVAS DEVLETİ

Eğer benzer bir parça yapmayı denerseniz, bazı pratik sorularla karşılaşacaksınız. Hiç sorun değil. Cevapları alacaksınız ve ben de tabii ki ödemeyi. Siz ilgilendiğiniz zaman, detaylar üzerinde sonra konuşuruz.

Şimdi ekteki belgeler üzerinde profesyonel olarak zaman harcayın. İrtibat bilgilerim diğer sayfada.

Rus mülteci, İranlıları nükleer mavi kopyalar üzerinde eksiklik olduğuna dair elinden geldiği kadar uyarıyordu. Ve bu eksikliği bulmalarına o yardım edebilirdi. Aynı zamanda, CIA operasyonunda, kendisinin işe yarayabileceğini düşündüğü tek plan üzerinde gidiyordu.

Rus mülteci mektubunu zarf içine koyarak, zarfı kapattı.

Viyana etrafında bocaladığı günden sonra, Rus mülteci şehrin büyük Stadtpark'ı yakınındaki otele döndü. Bilgisayar taraması yaptı ve İran elçiliğinin doğru adresini aldı. Cesareti artmıştı ve gidip yarın sabah işi bitireceğini düşünmüştü.

Viyana'nın kuzey ucundan aşağılara doğru kayan sessiz bir mahallede, ön cephesi düz soluk yeşili ve bej rengine olan 5 katlı apartmanı, 19 Heinstrasse'yi sabah saat sekizde buldu. Cadde sigara dükkanları, bar ve kafeler, sergi salonu ve hatta bir striptiz kulübüyle doluydu. Şimdi Rus mülteci neden burayı kaçırdığını anlamıştı. Burada İran elçiliğinin olabileceğine dair hiçbir işaret yoktu. Tek kanıt adres rehberine göre doğru yeri ve binanın ön kapısının yanında üç kiracının isimleri yazılıydı. Avusturyalı kiracıların ortasında, tek bir satır yazılıydı: "PM/İran" İranlılar belli ki kanuya açık olmak istemiyorlardı.

Rus mülteci binaya yaklaştıkça heyecandan adrenalinini yükseliyordu. Fakat İran ofisinin açıklanmayan nedenlerle kapalı olduğunu anlayınca, sakinleşti. Bir kez daha, Viyana'da yürüyerek zamanını geçirdi ve bir kez daha CIA'in talimatlarını düşünüyordu. O gece otele geri döndü ve hâlâ teslim edilemeyen belgeleri tutuyordu.

O öğleden sonra geri geldi ve Avusturyalı bir postacı sonunda onun aklının başına gelmesine yardım etti. Rus mülteci sessizce dikilirken, postacı bina kapısını açtı, postayı bıraktı ve çevredeki diğer binalara gitmek üzere sessizce yürüdü. Mültecinin cesareti yeniden güçlendi ve Rus mülteci daireyi takip etti ve paketini onlarla konuşmaya gerek kalmadan verebileceğini anladı. Ön kapıdan yavaşça kaydı ve hızlıca zarfı İran ofisinin iç kapı deliğinden itti.

Rus bilim adamı daha sonra CIA'e yazdığı açıklamada şöyle diyordu: "13.30'da dış kapıdan binaya girme şansını yakaladım" "İki tane posta kutuları vardı: biri posta mektupları için girişten sonra sol tarafta (anahtarsız açamadım), diğeri ise ofisin iç kapısının yakınında. İkincisine postayı atmak daha kolaydı ve ayrıca kilitliydi. İç kapıyı geçtim ve ofisin giriş kapısına ulaştım ve kapının sol tarafındaki posta kutusuna paketi bıraktım. Paketi eski bir gazeteye sarmıştım, fakat benim fikrime göre eğer birisi isterse bu paketi posta kutusundan çıkartabilir. Başka seçeneğim yoktu"

Rus mülteci görünmeden görevini yerine getirmişti. Hiçbir İranlı ile karşılaşmadan pası vermenin rahatlığını taşıyordu. Ne Avusturya güvenliği ne de –en önemlisi– İran istihbaratına takılmadan ABD'ye geri döndü.

Fort Meade, Maryland, Ulusal Güvenlik Birimi (NSA) merkez büroları dünya çapında hava yolları rezervasyon bilgilerini, yabancı görevlilerin seyahat anlaşmalarını ve dünyanın dört bir yanında Amerikan istihbaratı tarafından hedeflenmiş kişileri görüntüleyip, kontrol ediyor. 2000 Şubat'ında NSA Viyana'daki İran elçiliğinin telefon hattını gizlice dinliyordu. Tahran ve elçilik arasındaki haberleşmeyi önleyebilirdi. Ayrıca, NSA İran'ın yabancı istihbarat servisi İstihbarat ve Güvenlik Bakanlığı'nın şifrelerini kırmıştı. Viyana içinde ve dışında İranlı görevlileri izlemek için Amerikalıların elinde birçok yol vardı.

Rus mültecinin Viyana'daki İran elçiliğine paketi bırakmasından günler sonra, NSA raporuna göre Viyana'daki bir İranlı görevli programını değiştirip, hemen uçak rezervasyonu yaptırıp İran'a gitmişti. İhtimaller gösteriyor ki nükleer mavi kopyalar şimdi Tahran'da.

Rus bilim adamının operasyon üzerine korkuları yerindeydi. CIA'in modern tarihi içinde en korkusuz operasyonlardan birinin baş aktörüydü ve Başkan Bush'un şeytan eksenini tanımladığı ülkelere birinin eline nükleer bir silahın teslim edilmesine yardımcı olmuş olabilirdi.

MERLIN operasyonu Clinton ve Bush yönetimi içinde yakından korunan sırlardan biriydi ve bu son olmayabilir. Bazı görevliler, bunun diğer ülkelere de uygulanabileceğini önermektedir.

MERLIN hüsranslardan doğdu. On yıldan fazladır, Soğuk Savaş sonrası, CIA'nin yeni her direktörü bir dizi 'zor hedefler'ce yaratılan günümüz tehdidi üzerinde Amerikan casuslarının odaklandıklarına dair ant içti. Teröristler. Saldırgan uluslar. Kitle imha silahları. Her yeni direktör CIA'nin bu kompleks yeni dünyaya hızla adapte olarak değiştiğini söylediler. Öncelikle Sovyetler Birliği artık ana düşman değildir. Fakat CIA yeni görevinde başarısız oldu ve bu yeni hedefler hakkında yeterli hiçbir istihbarat yapmadı. İran'ın nükleer programı hâlâ en kapalı problemlerden biri olarak kalmaktadır.

CIA'nın İran'daki casus ağının 2004 yılında feci çöküşünden önce bile, CIA İran'ın nükleer programı hakkında bölük pörçük bilgi toplamıştı. CIA eleştirmenlerine göre CIA'nin kontra-yayılma programları ağırlıkla teknik metotlardan –casus uydular, telekulak, şifre çözücüler, uzak yeryüzü algılayıcıları gibi gizli araçlardan elde edilen bilgi toplama ve analizini içeren "ölçü ve imza" istihbaratı– toplanan istihbarata dayanmaktadır. İran'ın atom programıyla ilgili kusursuz cevapların eksikliğiyle, CIA bir dizi güvenli ve ihtiyatlı tahminlerde bulunmuştur. Yıllardır CIA İran'ın beş on yıl içinde nükleer bir güç olacağını tekrar tekrar vurgulamaktadır. Bu beş on yıl gerilemeye ve genişlemeye devam ediyor.

CIA'in Operasyonlar Direktörlüğü içindeki CIA'in casus ordusu Kontra-Yayılma Dairesi, Tahran'ın nükleer gelişme programına nüfuz etmek için MERLIN projesini ve diğer alışılmamış, yaratıcı gizli operasyonları geliştirmiştir. Casus programlarda çalışmış olan bazı insanlara göre, bazı durumlarda, CIA bu tarz operasyonlarda İsrail

istihbaratıyla ortak çalışmıştır. Hiç birinin bir işe yaradığını bilen yok.

Bir diğer garip plan da, nükleer santrallerin yakınındaki bölgenin elektrik şebekesine sabotaj düzenlemektir. CIA, sabotaj araçlarını ABD hükümetinin Nevada nükleer test sahasında test etti. İran'a kaçırılıp, ülkenin nükleer tesislerine elektrik taşıyan büyük güç santrallerinin yakınında gizlenebilecek olan elektro manyetik çarpıntı aletiyle plan yürütülecekti. CIA daha sonra aleti patlatacak ve böylelikle büyük miktarda elektrik çarpıntısı güç hatlarını zedeleyecek ve İran nükleer kompleksi içinde, kısa devre yaratacaktı.

CIA plan üzerinde İsrail'in casusluk örgütü Mossad'la birlikte çalıştı ve Mossad ajanları aletleri İran'a sokmaya gönüllü oldular. Mossad CIA'ye bu planı kendi taraflarında yürütebilecek İranlı ajanları olduğunu söyledi.

Fakat bu planın uygulanmasını zorlaştıran büyük teknik problemler vardı. Elektromanyetik aletler o kadar büyüktü ki büyük bir kamyon içinde taşınmalı ve güç santrallerinin yanına park edilmeliydi. Bu yüzden CIA bunun imkansız olduğunun farkına sonradan vardı.

Bir diğer plan da MERLIN'di. Kağıt üzerinde, Tahran'ın nükleer programının büyümesini önlemek için İran'ın silah uzmanlarına yanlış teknik bilgiler gönderilmesi hedefleniyordu. CIA'ye göre İranlılar mavi kopyaları alıp, onun üzerinde çalıştığında, bu tasarımların yararlı olduğuna inanacak ve CIA'in kusurlu tasarımları üzerinden atom bombası yapmaya girişecekti. Sonra İran'ın bilim adamları yeni bombaları patlatmaya kalkıştıklarında, Tahran büyük bir sürprizle karşılaşacaktı. Nükleer patlama sonrasında mantar şeklinde ortaya çıkan bulut yerine, suya düşen umutları olacaktı. Utandırıcı bir yenilgi ala-

caklar ve Tahran'ın nükleer bir güç olma hedefi biraz daha ertelenecektir. Böylelikle İran'ın mavi kopyalara karşı gösterdiği tepkiyi izleyerek CIA İran'ın gizli nükleer silah programıyla ilgili zengin bir bilgiye sahip olacaktır.

Bu fikri kimin ileri sürdüğü belli değildir fakat bu plan ilk kez Başkan Bill Clinton tarafından onaylanmıştı. Rus bilim adamının Viyana gezisinden sonra, Bush hükümeti tarafından planın startı verilmiştir. Bush hükümeti bu planı onaylarken, muhtemelen planı aynı şekilde Kuzey Kore ve diğer tehlikeli devletlere de uygulamayı düşünüyordu.

CIA Rus nükleer silahın mavi kopyalarını bir Rus bilim adamından almış ve bunları incelenmek üzere ulusal laboratuvarından birine göndermişti—büyük ihtimalle New Mexico'daki Sandia Ulusal laboratuvarı. Albuquerque'deki Sandia Amerikan nükleer kuruluşlarının incilerinden biridir. Kökeni Manhattan Projesi süresince kullanılan sözde Los Alamos Ulusal Laboratuvarı Z Dairesi'ne dayanmaktaydı. Z Dairesi ilk atom bombasının mühendislik ve tasarımını yürütmüştü. Bu anlamda Sandia bir nükleer bomba yapımı üzerine ABD hükümetinin kurumsal belleğini barındırmaktadır.

Ulusal laboratuvardaki bilim adamlarından Rus mavi kopyalarını kusurlu hale getirmeleri istenmiştir. Tasarımlara bu kusurlar öyle incelikle ve akıllıca yerleştirilmeliydi ki, hiç kimse bunun farkına varamamalıydı.

Diğer adımda, Tahran'ın bu tasarımlarda CIA'in parmağının anlamamasını sağlamak kalıyordu.

Bu iş CIA'in Kontra-nükleer Dairesi'ne (CPD) verildi. CPD Rus mülteciyi ayarladı.

MERLIN'i oluşturan bu fikirlerdi. Fakat CIA'in geçmişteki birçok operasyonu gibi, bu da planlandığı gibi

gitmedi. İlk olarak, tabii ki Rus bilim adamı mavi kopyalardaki hataları fark etti. İkinci olarak, CIA nükleer mavi kopyalar üzerinde ya da Rus bilim adamı üzerinde yeterli kontrole sahip değildi. Rus bilim adamının gerçek nükleer tasarımları elinde tuttuğunu sanması gerekiyordu. Oysa sonuçta, Rus bilim adamının gizli mektubu İranlıların mavi kopyalar üzerinde ihtiyatlı davranmasını sağlamış olabilir. Dahası, CIA İranlılara mavi kopyaları verirken, İranlı bilim adamlarının bu tasarımı kullanıp kullanmadıklarını öğrenebilecekleri bir yol düşünmemiştir. CIA kör dövüşü yapıyordu hem de çok tehlikeli bir şekilde. Gerçekte, CIA bir terslik halinde Rus bilim adamından mavi kopyaları atmasını istemiştir ve sonra CIA sadece iyi şans bekledi.

Bazı eski CIA görevlilerine göre MERLIN'in arkasındaki teori –ABD'nin düşmanlarından birine bozuk tasarımları (nükleer silah tasarımı) vermek– Soğuk Savaş döneminde birçok operasyonlarda kullanılmış bir hileydi sadece. Fakat geçmişte, konvansiyonel silahların dahil olduğu bu tarz Truva atı operasyonlarında, eski CIA görevlilerinin hiç biri CIA'in nükleer bomba tasarımlarını ilgilendiren bu boyutta yüksek risk taşıyan bir operasyonu yürütmeye çalıştığını duymamıştır. Ayrıca eski görevliler bu çeşit programların, düşmana bilgi sızdırılmasını denetlemek için kıdemli CIA yöneticilerince yakından izlenmesi gerektiği görüşündeler. Eğer yanlış yürütüldüyse, düşmanın nükleer silah geliştirmesine hız vermesine yardım sağlanmış olunabilir.

Belki MERLIN'de de bu olmuş olabilir.

CIA görevlisi Rus bilim adamının projedeki hataları rahatça keşfetmesi karşısında şaşırılmıştı. O da biliyordu ki, eğer Rus bulduysa, İranlılar da bulabilirdi ve daha sonra İranlılar hatayı giderip, bir bomba yapabilirdi. Eğer öyleyse, CIA İran'ın nükleer kulübe katılmasına yardımcı olmuş olacaktı. Durumdan endişelenen CIA görevlisi İran nükleer programına yardım etmiş olabileceklerinden dolayı, İstihbarat Komitesi Senatosuna gitti. Komitedeki araştırmacılara programdaki sorun hakkında bilgi verdi. Fakat hiçbir şey yapılmadı.

Rus bilim adamı, CIA'in neden bu kadar hata içeren mavi kopyaları İranlılara vermesini ondan istediğini anlamamıştı. Hiçbir anlam ifade etmemişti ve bu yüzden İranlılara kişisel bir mektup yazdı.

Rus bilim adamının İranlılarla bir kez daha ilişkiye geçip geçmediği ya da İranlıların onunla bağlantı kurmaya çalışıp çalışmadıkları bilinmemektedir. Fakat mavi kopyaları işler hale getirmek için daha fazla yardıma ihtiyaç duyacaklarını belirten uyarıyı aldıktan sonra, İranlıların tasarımları Rus nükleer tasarımlarıyla ilgilenen diğer uzmanlara göstermesi ve onların da bu hataları keşfetmesi muhtemeldir.

İran neredeyse yirmi yıldır nükleer silah geliştirmek için çalışıyor ve bu süre zarfında mavi kopyalar üzerindeki hataları keşfedebilecek yeterli bilgiye sahip güçlü bir bilim adamı sahası yarattı. Daha da önemlisi, İranlılar yıllarca Rus ve Çinli nükleer uzmanlardan yoğun bir destek almıştı ve bu uzmanlar İranlıların projeyi yeniden gözden geçirmelerine yardımcı olabilirdi. Ayrıca, Tahran Pakistanlı bilim adamı A. Q. Khan'ın karaborsa şebekesinden nükleer mavi kopyalar edinmişti ve bu yüzden

CIA'den edindiği mavi kopyalar karşısında elinde zaten iletilebilir bir proje var.

İranlılar esrarengiz Rus bilim adamından elde ettikleri mavi kopyaları kullanmaya gönüllü olsalar da, bir bomba inşa etmeden önce kesinlikle kağıt üzerinde bilgileri inceleyip test ederlerdi. Nükleer uzmanlarına göre İranlılar hataları önemsemeden değerli birçok bilgiye ulaşmış olacaktılar.

IAEA'daki nükleer silah uzmanı bir kişi şöyle uyarıyordu: "Yetmiş milyon nüfusu olan ve iyi bir teknik ve bilimsel canıya sahip bir ülke [İran], [gizli hataların olduğu nükleer bir belgeyi] elde ettiğinde, onlar bir şeyler bulabilir." "Eğer [hata] çok belliyse –yani kötü bir hataysa– bu hatayı çabuk keşfederler. Korkum da bu."

MERLIN, uzun ve acılı ABD ile İran ilişkilerinin önemli bir momentinde, Amerikan ulusal güvenlik teşkilatının karanlık köşesinde yürütüldü. İran, Jimmy Carter ve rehine elçi krizinden beri Amerikan başkanlarını çileden çıkartmaktadır ve ne Bill Clinton ne de George W. Bush politikaları İran'daki geçici politik dinamiklerin anlayışına uygun olmamıştır.

1990'ların son zamanlarında, Clinton yönetimi İran'da politik reformcuların genç muhalefetin yükseldiğine inanmıştı ve bu yüzden Beyaz Saray Tahran'la kapı arkası görüşmelerini yapmaya çalıştı. Fakat İranlılara ulaşabilmek için, Clinton Tahran'ın hâlâ dünyanın bir numaralı terörizm sponsorlarından biri olduğu gerçeğini görmezden gelmek zorundaydı. İran'da hâlâ İslami rejim vardı ve bu rejim ABD'yle hiçbir şey yapmak istemeyen muhafazakâr ve güçlü mollalar tarafından korunuyordu

ve İran rejimi nükleer bir güç olmaya hevesliydi.

Eleştirmenlere göre, Clinton ve onun ekibi 1996 yılında Suudi Arabistan'da gerçekleşen Dhahran'daki Khobar Kuleleri bombalamalarıyla İran'ın ilişkisini sürekli olarak küçümsemiştir. Bu bombalamada on dokuz Amerikalı asker öldürülmüştür. Lübnan merkezli radikal grubun bir dalı olan ve İran tarafından desteklenen Suudi Hizbullah bu saldırıyı gerçekleştirmişti ve İran'dan lojistik ve eğitim desteği almıştı.

CIA kaynaklarına göre, Clinton yönetiminin 90'larda İran'ın terörist bağlarını kanıtlayan istihbaratlara kulak kabartmamasında kıdemli CIA görevlilerinin önemli bir rolü vardır. 1996 ve 1997 yılında, İran'ın yabancı istihbarat servisi İstihbarat ve Güvenlik Bakanlığı'ndaki bir yetkili CIA ile işbirliği yapıyordu. CIA görevlilerine göre, Avrupa'daki görüşmelerde, Khobar saldırısından aylar sonra, oradaki İranlı yetkili bu bombalamanın arkasında İran'ın olduğunu gösteren delili CIA'e sağlamıştı. İranlı, bombalamadan sonra bazı kıdemli İranlı görevlilerle görüştüğünü ve onların bu başarılı operasyonu kutladıklarını CIA'ya söylemişti. Ayrıca CIA'e, Khobar bombalamasından sonra, bir Amerikan hükümet uçağının Tahran'a indiğini ve kıdemli bir Amerikan görevlisinin uçakta olduğunu söyledi. İranlıya göre, birçok üst düzey görevli Amerikalıları karşılamak için gitmişti.

Bu raporu İranlı casustan alan CIA'in İran Hizmet Gücü'nde çalışan görevlilere bu durum şöyle görünmüştü: 19 Amerikalı İslam rejimince öldürüldükten sonra, Clinton yönetimi Tahran'la gizli bir anlaşma yapmaya gitmişti. CIA kaynaklarına göre, kıdemli CIA görevlileri bu esrarengiz istihbaratı bastırmaya ve örtbas etmeye çalışmıştır. Bir CIA kaynağına göre, İranlı casustan gelen

raporlar üst düzey CIA görevlilerine gönderildi, fakat bu raporlardan hiçbirisi CIA içinde yayılmadı ve raporların hiçbir kaydı CIA içinde dağıtılmadı. İranlı casustan alınan istihbaratın Başkan Clinton veya diğer üst düzey Beyaz Saray görevlilerine iletilip iletilmediği bilinmemektedir. Daha sonra FBI Direktörü Louis J. Freeh Başkan Clinton ve hükümetinin bu değerli istihbaratı önemsemediğine inanmıştır. Geçenlerde yayınladığı biyografisinde, Khobar bombalamalarına Clinton yönetimindeki Beyaz Saray'ın yaklaşımına duyduğu öfkeyi ve bu durumla ilgili Beyaz Saray'la girdiği tartışmayı yazmıştır. İran'ın bu bombalamadaki rolü ile ilgili İranlı casustan alınan raporlar hakkında Freeh'e bir şey söylenip söylenmediği bilinmemektedir.

2001 yılına kadar, bombalamalardan beş yıl sonra ve Clinton yönetimi hükümeti bırakmışken, Adalet Bakanlığı Khobar'daki terörist saldırının arkasında İranlı görevlilerin olduğunu ileri süren bir iddianame yayınlamıştır.

Fakat iddianamenin yayınlanmasından birkaç ay sonra, yeni Bush ekibi Irak üzerine odaklanarak, İran'ı önemsememiştir. Ancak 11 Eylül'le Bush yönetimindeki kıdemli görevliler Cenova'da Clinton döneminden beri yapılan kapı arkası görüşmelere düşük seviyede bir ilgi göstermeye başlamıştır.

Bu Cenova görüşmelerinde, Bush ekibi İran'ın ABD'nin Afgan işgalinin güçlü bir destekçisi olduğunu görmüştür, çünkü Tahran, Kabil'de iktidarı almak için çoğunlukla Sünni desteğine dayanan Taliban'dan nefret etmekteydi. Şii egemenliğindeki İran, azınlık Sünni bölgelerinde gelişebilecek bir Taliban etkisinden korkmaktaydı. Ayrıca Tahran Afganistan'ın batısında, özellikle ti-

caret merkezi olan Herat'ta etkin olmak istemekteydi.

1998 yılında, İran ve Taliban savaşın eşiğine geldiler. Dokuz İranlı diplomatın Afganistan'da öldürülmesinden ve Taliban'ın Mezar-i Şerif'in kuzey şehrini ele geçirmesi ile birlikte binlerce Şii'nin öldürülmesinde sonra, İran askeri bir 'tatbikat' için sınıra asker yığmıştı ve Pakistan ortamı sakinleştirmek için araya girmişti. Aynı zamanda, İran lideri Ayetullah Ali Hamaney şunu açıklığa kavuşturdu ki İran'ın Taliban'a karşı olan sabrı azalıyor. Hamaney şu açıklamalarda bulunmuştu. "Bu zamana kadar bu bölgede bir kibrit dahi çakılmasını önledim, çünkü biliyordum ki söndürmek çok zor olacak. Fakat herkes bilmelidir ki, büyük bir tehlike çok yakındır." Bu sözlere karşılık Taliban, Hamaney'in demeçlerinin onun "zihinsel uygunsuzluğu"nu yansıttığını söylemiştir.

Ayrıca İran Taliban'a karşı Kuzey İttifakı'nı desteklemiştir ve 11 Eylül'den sonra, Cenova görüşmelerindeki İranlı görevliler Afganistan'da Amerika'nın yapacağı askeri operasyonlar için sabırsız kalmıştır. Kamuoyunda İranlılar savaş hakkında çok az şey söylediler. Onun bölgesine düşürülmüş pilotlar için kurtarma operasyonları düzenlenmesine izin vermekten başka, açık olarak ABD'ye çok az destek sundu. Fakat Cenova'da İranlı görevliler yardım etmeye hevesliydi ve ABD'nin bölgede en iyi hedefleri vurabilmesi için haritalar bile getirmişlerdi.

Ayrıca İran Afganistan'dan İran'a kaçan bazı El Kaide militanlarına da yardım etmiştir. 2002'in ilk dönemlerinde, İran sınırı geçmeye çalışan 290 El Kaide mensubunu gözaltına almıştı, fakat İran bunları doğrudan ABD'ye teslim etmek istemiyordu. Sonunda ABD ile çalışan üç ülkeye, Mısır, Suudi Arabistan ve Pakistan'a bu militanları teslim etti.

Fakat bundan sonra Bush yönetimi İran'a karşı tavrı değişmeye ve katılaşmaya başladı. İran şimdi 'şeytan ekseninin bir üyesiydi. İranlılar Bush'un şeytan eksenini demecine bozulmuştur. Bu demece yanıt olarak Tahran acımasız Afgan diktatörü olan Gulbiddin Hikmetyar'ı serbest bırakmıştır. Hikmetyar 1980'lerde CIA'nin maaşlı adamıydı fakat şimdi Amerika'nın Afgan işgaline karşı çıkmaktadır. Onun serbest bırakılmasından sonra, Hikmetyar'ın Hizb-i İslami güçleri ABD ordusuna karşı Afganistan'da savaşıyordu ve Mayıs 2002'de CIA, zırhlı bir Avcı uçağından fırlatılan füze ile onu öldürmeye çalışmış ama başarılı olamamıştır.

2003 yılında Irak'ın işgali, Tahran'da derin bir kararsızlıkla karşılanmıştı. İranlılar eski düşman Saddam Hüseyin'den Amerikalılar sayesinde kurtulacakları için mutluydular. Böylelikle İran'ın rehberliğinde çoğunluk Şii nüfusunun Irak'ta güç kazanması için bir kapı açılmış olacaktı. Fakat komşu ülkelerde ardı ardına gelen savaşlarla –önce Afganistan, sonra Irak– birlikte binlerce Amerikalı asker İran'ın korunmasız bölgeleri üzerine yerleştirilmişti ve bu nedenle İranlıların Bush hükümetinin çıkarları üzerinde biraz paranoyak olmalarını anlamak çok zor değildi.

2003 Mayıs'ında, Bağdat'ın devrilmesinden bir ay sonra, İranlılar bir kez daha ABD'ye yanaştı ve El Kaide militanlarını teslim etmeyi teklif etti. Bu militanlar arasında El Kaide'nin operasyon şefi Saif al-Adel ve Usame Bin Ladin'in oğlu Saad bin Ladin vardı. Bu sefer İran bir değiş tokuş teklifi sundu. El Kaide liderlerinin teslim edilmesi karşısında, ABD'nin İran'a Halkın Mücahitleri (MEK) elemanlarını teslim etmesini istedi. Halkın Mücahitleri 1986'dan beri Irak'ta bulunan ve Saddam Hüseyin

yin'ce desteklenen, İranlı mültecilerden oluşan terörist bir örgüttür. Bağdat'ın düşüşünden sonra, ABD MEK'in binlerce savaşçısını silahsızlandırdı ve örgütün ağır silahlarına (2000'den fazla tank, ağır silah parçaları, zırhlı personel taşıyıcıları ve Saddam tarafından sağlanan diğer araçlar) koydu. Fakat Bush yönetimi bu örgütle daha sonra ne yapacağı konusunda görüş ayrılığına düşmüştü.

Mayıs ayında Beyaz Saray'da yapılan önemli komite görüşmelerinden birinde, İran'ın teklifi Bush ve onun baş danışmanlarınca tartışıldı. Görüşmedeki insanlara göre, Bush, MEK terörist bir örgüt olduğu için, İran'ın teklifinin kulağa iyi bir anlaşma gibi geldiğini söylemişti. Unutulmamalıdır ki, MEK Saddam Hüseyin'in bir kuklasıydı ve Irak'taki merkezinden, İran içinde sabotaj ve suikast eylemleri yapıyordu. MEK Dışişleri Bakanlığınca yabancı terörist grupları listesine alınmış. 1970'lerde, bu örgüt Şah rejiminden beri İran'da bulunan CIA görevlilerinin içinde olduğu birkaç Amerikalıyı öldürmüştü

Bir değiş tokuş yapılmadan önce, ABD'nin, MEK üyelerinin İran'da asılmayacağına ya da onlara işkence yapılmayacağına dair İran'dan sağlam bir teminat alması gerekiyordu. Sonuç olarak, bu engel tutuklu ticaretini imkansızlaştırabilirdi.

Fakat bu istek fikirden öteye gitmedi. Pentagon'daki muhafazakârlar İran'la yapılacak her türlü anlaşmayı bozmak için atılmıştı. Savunma Bakanı Donald Rumsfeld ve yardımcısı Paul Wolfowitz MEK'in ileride İran ile olabilecek bir savaşta çok yararlı olacağını düşündü ve bu yüzden örgütün Irak içinde kalmasına istekli göründüler. CIA ve Dışişleri Bakanlığı görevlileri Pentagon liderlerinin MEK ile yapılacak bir anlaşmaya gönüllü olduklarını açıkça göstermelerine şaşırılmıştı. Rumsfeld ve Wolfowitz'in

onların faaliyetlerine hiç metelik vermemesi karşısında da şaşırdılar. Beyaz Saray'da görevliler daha sonra öğrendiler ki, Pentagon MEK üzerindeki kontrolü salıverecek herhangi bir eylemden sakınılması için mazeretler uyduruyordur. Bu mazeretlerden bir tanesine göre; ordu Irak'taki birçok sorumluluğu nedeniyle çok meşguldür ve MEK'i parçalara ayırmak için insan gücüne ihtiyaç vardır. Pentagon Beyaz Saray'a basitçe şunu demektedir: "Gezineceğimiz zaman geziniriz". Bush yönetiminin eski bir görevli böyle not etmiştir. "Ve onlar kazandılar."

Sonuçta ABD Usame Bin Ladin'in de içinde olduğu bir grup El Kaide mensubunu ele geçirme fırsatını kaybetti. Şu da açıklığa kavuştu ki Ulusal Güvenlik Danışmanı Condoleezza Rice Pentagon'u engellemekte başarılı olamıyordu ve İran politikası üzerinde karar vermelerine izin veriyordu.

Özellikle Ahmed Çelebi'nin başını çektiği Irak mültecilerinden oluşan Irak Ulusal Kongresi'nin savaş öncesi başarılarını seyrettikten sonra, MEK'in politik kolu, İran Ulusal Direniş Konseyi Batı'da nasıl destek kazanacağını anlamaktadır. Çelebi'nin grubu gibi, İranlı mülteciler Tahran'a karşı Amerikan desteğini almak için, Amerikan basınuna İran'da nükleer silah ve balistik füze programları olduğu üzerine iddia ve açıklamalarda bulunuyorlar.

Irak'taki savaş bu konuyu gölgelemektedir ve Bush yönetimi bu konuda ağır davranmaktadır. Bazı hükümet görevlileri İranlıları silahsızlandırmak için daha etkili bir baskı politikasının avukatlığını yapmaktadır. ABD ve İran'ın karşı karşıya gelme ihtimali 2004 sonbaharı ve kı-

şında artmış gibi görünmektedir. Bu dönemde IAEA İran'ın uluslararası gözlemcilerle tamamen işbirliğine yanaşmadığını ve İran'ın zenginleşmiş uranyum üretmek için kollarını sıvadığını rapor etmişti. Oysa İran daha önce IAEA'ya uranyum projesini donduracağını söylemişti. 2005 yılında, İran'ın nükleer programını geliştirmeye devam etmesi üzerine olan açık niyetleri kaçınılmaz bir şekilde tam teşekküllü diplomatik krizlere yol açıyordu.

SONSÖZ

2005'in son yazında, üst düzey CIA görevlileri ve analistleri CIA direktörü Porter Goss'a vurguları acımasız ama yerinde olan gizli bir brifing verdiler: ABD Irak'taki savaşı kaybediyordu. CIA'in Bağdat istasyon şefi iki yıl önce benzeri bir uyarıda bulunduğu zaman, bütün kariyerini tehlikeye attığını gördü. Fakat 2005 yılında, Goss'a brifing veren CIA görevlileri hiçbir tepkiyle karşılaşmadılar. Tam tersine, üst düzey bir görevli Bush için yapılan Goss'un brifinglerinin CIA'in kötümser değerlendirmelerini sonradan yansıttığına inanmaktadır. Ne yazık ki CIA'deki bu yeni dürüst demeçler Irak misyonunun başarısız olduğu herkesçe anlaşıldıktan sonra ortaya çıkmıştır. CIA'in bu gizli tespitleriyle televizyon haberlerini seyrederek de kolayca buluşabilirdiniz.

Irak'ta ABD'li ölü sayısı 2005 sonbaharıyla birlikte 2000'in üzerindedir ve Bush hükümeti Iraklı isyancılarla baş edebilmek için ya da açık bir zafer kazanmak için bir stratejiden yoksundur. Tam tersine, Beyaz Saray sadece iki alternatifin olduğunu söyleyerek savaşta tökezlemeye devam etmiştir. Alternatiflerden birincisi Bush'un yaklaşımı, diğeri ise bırakıp kaçmaktır. Bush politikalarını meşrulaştırmak için, Irak'taki işgalle El Kaide'ye karşı olan savaşı birleştirmeye devam etmiştir.

CIA 2005 yılında diğeri gizli bir istihbarat değerlendirmesini daha yayınladı. Bu değerlendirme Irak işgalinin terörizme karşı global savaşta kritik bir noktaya geldiğine vurgu yapılmıştır. Bu bir anlamda Bush'un görüşlerine karşı doğrudan bir itiraz demektir. Raporda, CIA analisti terörizmi frenlemeye yardım etmek bir yana olsun, savaşın aslında Irak'ı teröristler için yeni bir kanlı sığınağa çevirdiğini ve El Kaide'nin Irak'ta daha büyük bir diriliş gösterdiğini yazmıştı. İşgalden önce bu tarz katotik durumlar Irak'ta mevcut değildi. Bush politikaları beklenenin tersini doğurmuştu. Büyük gazeteler yaklaşık bir yıldır benzer şeyleri yazıyorlardı, fakat en azından CIA artık Beyaz Saray'dan korkunuyordu ve eğer durum uygunsa, bilgiler resmi kanallarda rapor edilmeden geçiyordu.

CIA sonunda sesini yükseltmeye başladı. Fakat kimse CIA'yı ve onun analistlerini artık dinlemiyordu. CIA bu kadar hızlı bir başarının içinde birçok olağanüstü hatalarla zarar gördü ve 2005 sonunda Washington'daki yerini ve saygınlığını kaybetti.

CIA Bush hükümetince o kadar siyasileştirilmişti ki güvenilirliği kaybolmuştu. Hiç yoktan, Valerie Plame soruşturması ve Başkan Yardımcısı Dick Cheney'in perso-

nel şefi I. Lewis "Scooter" Libby iddianamesi gösterdi ki CIA politik bir satranç oyunundan daha fazla bir şey değildir. Ulusal İstihbarat'ın yeni direktörü, John Negroponte, hem Irak savaşı öncesi istihbaratta hem de 11 Eylül saldırılarında açığa çıkan sistematik hataları onarmak için geniş bir yetkiyle görevlendirilmişti fakat gerçekte Negroponte Bush yönetimindeki gerçek güçle yani Donald Rumsfeld ile baş edemedi.

CIA görevlileri, Rumsfeld ve onun yardımcılarının Beyaz Saray'ın istihbarat topluluğunu yürütmek DNI (Ulusal İstihbarat Bölümü)'nin görevlendirilmesine destek olmak için verdiği yeni talimat ve rehberlikleri dikkate almamasından şikayetçidir. Tam tersine, Savunma Bakanlığı'nın Pentagon yörüngesinde istihbarat getirmesi kararlaştırılmış gibi görünüyordu. CIA'in bağımsızlığı kayboluyordu. 2005 sonuyla, CIA Direktörü Porter Goss'un niteliği parlamento üyeliğine indirgenmişti ve birçok CIA görevlisi CIA'i öfkeyle terk ediyordu.

ABD istihbarat camiasında CIA hep egemen bir güç olmuştu ve öyle de tasarlanmıştı. Başkan Harry Truman ve Meclis CIA'i oluşturan Ulusal Güvenlik Yasası'nı 1947'de koymuştu ve amaçlanan şey ulusal istihbaratı ordudan bağımsızlaştırabilecek bir sistem kurmaktı. Bu ordunun gücünde önemli bir denetim olarak görüldü. Aksi takdirde, istihbarat genelkurmay başkanının istediklerini desteklemeye hizmet etmiş olacaktı. Rumsfeld'in gücü elinde bulundurması bu hedeflere ulaşılmasını engellemektedir. Bu durum Bush hükümetinin kalıcı ve en zarar verici miraslarından birini yaratmaktadır: Amerikan istihbaratının askerileştirilmesi.

George Bush yönetimi altındaki beş yılda CIA güç-süzleşirken, CIA'in en amansız düşmanları olan neo-muhafazakârların gücü de azalmaya başlamıştır. 2005 sonuyla birlikte, neo-muhafazakârların merkezi gündemi –Irak– politik varlıklarının mezar yerine dönüşmüştür.

Cheney tarafından desteklenen ve Rumsfeld tarafından yetki verilen, başkanışman Richard Perle ve Savunma Bakanı Yardımcı Paul Wolfowitz tarafından yönlendirilen neo-muhafazakârların 12 Eylül dünyası için hazırlanmış bir gündemleri vardır. Onlar öncelikli olarak Irak'la savaşmayı ve Orta Doğu'yu Amerikan kuvvetleri ile yeniden yapılandırmayı benimsemişlerdir. Bush'un birinci dönemi süresinde, Dışişleri Bakanlığındaki ve CIA'daki şüphecileri dikkate almadan Pentagon'u politik mabetlerine çevirmiştir.

Neo-muhafazakârların yükselişi Bush yönetimindeki en şaşırtıcı gelişme olduğunu kanıtlamıştır ve bu yükseliş akılları allak bullak ederken Cumhuriyetçi kuruluş içindeki ılımlı görüşlere sıkıntı vermiştir. Geçmişteki Cumhuriyetçi Parti hükümetlerinde, Baba Bush'un döneminde, ve hatta muhafazakar Ronald Regan'ın döneminde ve Perle, Wolfwitz ve diğer neo-muhafazakârlar politika oluşturmada kenarda kalmıştır.

George Bush hükümeti altında neo-muhafazakârların şaşırtıcı yükselişi Washington'daki Cumhuriyetçi elitleri bölmüştür ve Baba Bush'a hizmet etmiş birçok Cumhuriyetçi merkezîyetçiler Demokratlar Bush'un oğlunun üzerindeki neo-muhafazakar nüfuzun kaynağından gizlice endişe ederek Demokratlar gibi seslenmeye başlamıştır.

2004 başkanlık seçimleri kampanyası süresince, bu Cumhuriyetçi ılımlıların çoğu sessiz kaldı. Bunların dışında birinci Başkan Bush'a ulusal güvenlik danışmanı olarak hizmet etmiş olan Brent Scowcroft en göze çarpan muhalefetti. Scowcroft dikkatsizce endişelerini halka paylaşmıştı. Financial Times'a verdiği bir demeçte George Bush'un İsrail Başbakanı Ariel Şaron'dan büyülenmiş olabileceğinden korktuğunu söylemişti. Daha sonra bunu Irak'ı işgal kararına olan eleştiriler izledi. Bu görüşleri yüzünden, Scowcroft Beyaz Saray'dan dışlandı ve ona verilen küçük bir görev olan, Başkan'ın Yabancı İstihbarat Danışma Kurulu üyeliğinden atıldı. Daha sonra The New Yorker'dan Jeffry Goldberg'e şunları söyledi: "Hükümetteki anormal kişi Cheney'dir. Cheney iyi bir dost ve otuz yıldır onu tanıyorum fakat artık Dick Cheney'i tanıyamıyorum"

Diğer hükümetten memnun olmayan ılımlılar tekrar tekrar neo-muhafazakarların düşüşü ve zayıflaması üzerine tahminlerde bulundular. Bush'un ikinci dönem başkanlığında neo-muhafazakarların yerlerinde kalışını endişe ile seyrettiler. Fakat 2005 sonunda, neo-muhafazakar hareket sona ermiyordu. Wolfwitz ve politik Müşavir olarak hizmet vermiş neo-muhafazakar dostu Doug Feith Pentagon'u terk etti. Dışişleri'ndeki bir neo-muhafazakar olan John Bolton Birleşmiş Milletler'e kaydı. Seçimdeki oylar gösteriyor ki Amerikalıların çoğu Irak'taki savaşa arkasını dönüyordu ve onları destekleyen neo-muhafazakârlar ve sağ-kanat politikacılar daha savunmacı kalarak eski savaş mantığıyla yeniden dövüşüyordu.

SAVAS DEVLETİ

Güçlerinin tepe noktasındaki neo-muhafazakârlar CIA'e en büyük hakaretlerini savurmuştu. CIA'in Orta Doğu'yu olması gerektiği gibi değil de olduğu gibi gören pragmatiklerle dolu olduğunu söylemişlerdi. Hayaller zor ölür, fakat Bush hükümetinin hayalleri Felluce, Ramadi ve Tal Afar gibi yerlerde suya düştü.

TEŞEKKÜR

Araştırma asistanım Thomas Risen ve Barclay Walsh olmasaydı bu kitabı yazmak mümkün olmazdı. Ben ayrıca bazı konularda yardımcı olduğu için Eric Lichtblau'ya teşekkür ederim.

Free Press'deki editörüm Bruce Nichols ve yayın danışmanım Tina Bennett'e çok şey borçluyum.

Her şeyin ötesinde görev başında olan ve eski hükümet yetkililerine zaman zaman büyük bir kişisel risk alarak kitap için işbirliği yaptıkları için çok teşekkür ederim.

YAZAR HAKKINDA

James Risen *New York Times* gazetesinin ulusal güvenlik konuları yazarıdır. O, 11 Eylül ve terörizm konulu 2002 tarihli haber yazısı ile Pulitzer Ödülü kazanan ekibin bir üyesidir. Risen *Wrath of Angels* (Meleklerin Öfkesi) ve *The Main Enemy: The Inside Story of the CIA's Final Showdown with the KGB* (Asıl Düşman: CIA'ın KGB ile Son Gösterisinin İç Öyküsü) kitaplarının yazarıdır. O, eşi ve üç oğluyla birlikte Washington DC'de yaşamaktadır.

SAVAŞ DEVLETİ

1960'LARDA VE 70'LERDE ÜLKE İÇİ POLİTİKALARDA GÜCÜN KÖTÜYE KULLANIMI YAŞANIYORDU,

1980'LERDE GİZLİ DIŞ POLİTİKALAR KONUSUNDA YASALARA AYKIRILIKLAR YAŞANIYORDU,

ŞİMDİ ABD SAVAŞTADIR VE ÜLKE İÇİ CASUSLUK FAALİYETLERİ VE YASAYA AYKIRILIKLAR BUZDAĞININ YALNIZCA GÖRÜNEN KISMIDIR.

James Risen yıllar boyunca The New York Times gazetesinde ulusal güvenlik konularında yazılar yazmıştır. Washington ve dünya çapındaki en üst düzey kaynaklara dayanarak, ulusal güvenlik topluluğu içindeki çok sayıda kilit isimle görüşmeler yapılarak olaylar zinciri anlatılmaktadır.

- Yasalara aykırı bir şekilde Ulusal Güvenlik Yönetimi çok büyük bir casusluk programı ile yürütülmektedir.
- Böylesine hassas bir konuda işkence kullanımı yönetim kademesinde inkar edilemez bir boşluk yaratmıştır: Başkanın üst düzey danışmanları bilgilendirilmiştir fakat başkan bilgilendirilmemiştir.
- Amerika Birleşik Devletleri gerçekte İran'a nükleer bomba tasarımları vermektedir.
- CIA, Irak savaşı boyunca Irak'ta nükleer silah programı olmadığı gerçeğini açıklamamıştır. Onlar bu bilgiye kendilerine saklamışlardır ve başkana söylememişlerdir.
- ABD bu konuda bir şey yapmadığı için Afganistan bir uyuşturucu merkezi olmuştur. Dünya eroin pazarının yüzde 87'si bu ülkeden sağlanmaktadır.

Bunlar Savaş Devleti kitabında anlatılan öykülerin yalnızca bazılarıdır. Risen bu şaşırtıcı öykülerin yanı sıra sorun yaratan başka bilgiler de vermektedir: CIA içinde gerçeği arayanlar kovulmuştur ya da önemsiz görevlere alınmıştır. Uzun zamandır var olan kurallar ayaklar altına alınmıştır. Suikast birlikleri oluşturulmuştur. Amerika'nın saldırgan casusluk anlayışı, El Kaide ve Suudi Arabistan üzerine yoğunlaşmıştır.

1970'li yıllardaki CIA ve FBI suistimallerin açığa çıkmasından beri haberalma teşkilatları içinde ilk kez böylesine çok sayıda skandal gün yüzüne çıkmıştır. Risen, George W. Bush'un gücünün nasıl işlediğini gösteren gizli tarihi açıklamaktadır.

www.pegasusyayinlari.com

ISBN 975-9146-47-9

9 789759 146474

